

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τ Η Σ

ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΩΤΕΡΩΝ
ΤΑΞΕΩΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Υ Η Ο

ΕΝΡ. Ν. ΟΥΛΕΡΙΧΟΥ Δ. Φ.

Κατ' ἔγχρισιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐπελησιαστῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσσως
Ἐπουργεῖσον καὶ τῆς ἐπὶ τῶν διδακτικῶν διέλιων ἐπιτροπῆς.

διὰ δαπάνης

ΙΩΑΝ. Ε. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΝΕΩΤΑΙΗ

Ἐπεξεργαθεῖσα, ἐπιδιορθωθεῖσα καὶ αὐξηθεῖσα



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ Ε. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ.

1873

ΑΤΑΙΝΩΔΗ ΝΑΣΙΝΙΟΤΖ

ΞΗΞΩΛΤ ΞΗΞΩΛΤΑΛ

ΚΙΒΕΙΩΤΑΛ ΚΑ ΞΗΞΩΛΤΑΛ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΙΑ

ΚΙΒΕΙΩΤΑΛ ΚΑ ΞΗΞΩΛΤΑΛ

ΟΠΙΩ

ΦΑΙΣΤΟΚΕΙΝΟ Λ. Π. Α.

Επειδή τονταράς μένεις, τελεσταί θεού παραστατείς
επειδή τονταράς μένεις, τελεσταί θεού παραστατείς

ΕΠΕΙΔΗ ΤΟΝΤΑΡΑΣ

ΤΟΛΔΙΑ ΛΑΙ ΛΙΠΙ

ΜΙΑΙΔΑΣ ΜΙΔΟΥΣ

Ανειδαλών ήντι οιαδηλωτέων οιαδηλωτέων



ΞΗΞΩΛΤΑΛ

ΜΟΙΧΟΙΟΓΙΑ Λ. Ι. ΛΟΙΦΑΛΗ ΗΟΙΓΕ
ΛΟΙΦΑΛΗ ΗΟΙΓΕ Λ. ΛΟΙΦΑΛΗ

6381

Α. ΑΠΛΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.

1. (*Κλίσις*) Lingua latina est antiqua. — Verae amicitiae semipiterne sunt. — Natura artificiosa est. — Epaminondas Thebanus Messenen condidit. — In Africa nec cervi, nec apri, nec ursi inveniuntur. — Saepe est etiam sub palliolo sordido sapientia. — Deus aedificavit mundum.

2. Homo nascitur nudus. — Honor est praeium virtutis. — Pietas grata est deo. — Luna varias mutationes lucis habet. — Paeui veniunt ad senectutem. — Omni aetati¹ mors est communis. — Ira furor brevis est. — Non omnes milites sunt fortes. — Elephautus odit murem et suem.

3. Cameli diu sitim tolerant. — Accipitres non edunt corda avium. — Infinita est multitudo morborum. — Africa greges ferorum asinorum alit. — Natura animalibus varia tegumenta tribuit: testas, coria, spinas, villos, setas, pennas, squamam. — Gallinacei leonibus terrori sunt².

4. Litterarum usus est antiquissimus. — Omne animal sensus habet. — Cervi cornua sua quotannis amittunt. — Antiquissimis hominibus specus erant pro domibus. — Sunt quidam homines non re, sed nomine. — Cyrus omnium in exercitu suo militum nomina tenebat.

5. (*Ἀραιοτειχὴ*) Animo constamus et corpore. — Terra vestita est floribus, herbis, arboribus, frugibus. — Oleo insecta exanimantur. — Ferae domantur fame atque verberibus. — Crocodilus pelle durissima contra omnes ictus munitur. — In Africa elephanti capiuntur foveis. — Populi quidam locustis vescuntur.

6. Libera te metu mortis. — Brutus arebat redditu Tarquinium tyrannum. — Timoleon incredibili felicitate Dionysium tota Sicilia depulit³. — Dentes usu atteruntur, non igne cremantur. — Leones facile per triduum cibo carent. — Elephanti maxime annibus gaudent. — Virtus neque naufragio, neque incendio amittitur.

7. Apes tinnitu aeris gaudent eoque convocantur. — Color lusciniarum autumno⁴ mutatu. — Hieme ursi in antris dormiunt. — Nemo mortalium omnibus horis sapit. — Antipater Sidonius, poeta, quotannis die natali suo febre corripiebatur. — Reperiuntur interdum cervi candido colore⁵.

8. Hileyon paulo amplior passere⁶, colore cyaneo, collo gracili et

¹) Εσε μετὰ δοτικῆς (est mihi aliquid) σημαίνει· έστι μοι τι, έχω τι. ²) Εσε μετὰ δύο δοτικῶν σημαίνει· τὸ πρόγυμα έστι μοι πρός τι, φέρει μοι τι, παρέχει μοι τι, μου προξενεῖ τι. ³) δεπολλ. ⁴) Ἡ ἀραιοτειχὴ τοῦ χρήνου τίθεται, δταν ἔρωτῷ τις Ήτε; ⁵) Άραιοτειχὴ τῆς ιδότητος ή ποιότητος. ⁶) Τὸ δυτικέμενον, πρὸς τὸ δυοῖο γίνεται ή σύγχρονις τίθεται καὶ εἰς ἀραιοτειχὴν ἀντὶ τοῦ ουανι μετ' ὄνομαστικῆς.

procero. Genus quoddam earum magnitudine distinguitur et cantu. — Carthāgo atque Corinthus, opulentissimae urbes, eodem anno a Romanis eversae sunt. — Quam brevi tempore populi Romani, omnium gentium victoris, libertas fracta est.

9. (*Ἐπιθετορ*) Culices acida petunt, ad dulcia non advolant. — Medicamentorum salutarium plenissimae sunt terrae. — Libidinosa et intemperans adolescentia effoetum corpus tradit senectuti. — Innumerabilia sunt mortis signa, salutis paucissima. — Megna est linguarum inter homines varietas. — Leoni vis summa est in pectore.

10 Plurimae stellae sunt soles. — Plurimi pauperes opulentos et colunt et detestantur. — Veloceissimum omnium animalium est delphinus. — Semper fragilitatis humanae sis memor. — Elephanti frigoris impatiens sunt. — Nullum malum est vehementius et importunius quam invidia. — Interdum ferarum animos mitiores invenimus quam hominum.

11. Latro ferae¹ est similius, quam homini. — Nihil est clementia divinorum. — Aurum gravius est argento. — Luna terrae propior est sole. — Nihil est virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. — Adamas durior est ferro, ferrum durius caeteris metallis. — Vive cum hominibus bonis, amantibus tui². — Quis famulus amantior domini, quam canis?

12. (*Ἀριθμητικὰ*) Isocrates orator unam orationem vingtis talentis³ vendidit. — Luscinia candida sex sestertiis Romas venit⁴. — Mures alpini binis pedibus graduntur, prioribusque ut manibus utintur⁵. — Primores dentes septimo mense gignuntur; septimo idem decidunt anno.

13. Lanæ nigrae nullum colorem bibunt. — Marathon abest Athenis circiter decem millia passuum. — Civitas Plataeensium mille milites Atheniensibus auxilio⁶ misit. — Ut ager, quamvis fertilis, sine cultura fructuosus esse non potest: sic sine doctrina animus. Ita est utraque res sine altera debilis.

14. (*Ἄρτωρντα*) Ea est juvendissima amicitia, quam similitudo morum conjugavit. — Nostri melior pars animus est. — Gracchus magnum desiderium sui reliquit apud populum Romanum. — Nemo nostrum idem est in senectute, qui fuit juvenis. — Beneficium reddit, qui ejus bene memor est.

15 Grues in itineribus ducem, quem⁷ sequantur, eligunt. — Quis

¹⁾ Similis μετὰ γενικῆς μὲν σημαίνει γενικήν τινα δύσιότητα, μετὰ δυτικῆς δὲ μερικὴν δύσιότητα. ²⁾ Μετὰ γενικῆς συγτάσσεται ἡ εἰς τὸ μετοχὴν διάκρισις ἔχουσα ἐπιβέβητο σημασίαν, ἵδε καὶ Γραμμ. ΜΕ'. 3 σ. ³⁾ Ἀριθμητικὴ μὲν τίθεται ἐπὶ ὀρισμένης τιμῆς, γενικὴ δὲ ἐπὶ ἀριθμοῖς. ⁴⁾ Τοῦ γενεοπολεμούσας. ⁵⁾ utor aliqua re. ⁶⁾ Ήρός βοηθείαν. ⁷⁾ Qui μεθ' ὑποτακτικῆς σημαίνεις ἐνίστεται τῷ δύτῃ γὰρ, καὶ ἀγανάκτεται εἰς τὸ μὲν.

numerare potest, quoties per totam vitam lacrymas fuderit¹? — Omne animal se ipsum diligit. — Sunt morosi et iracundi, et difficiles senes. Sed haec morum vitia sunt, non senectutis. — Ubi sunt isti, qui iracundiam utilem dicunt?

16. Avari plus semper appetunt, nec eorum quisquam adhuc inventus est, cui, quod haberet, satis esset. — Suos quisque debet amare. — Oculi palpebris sunt muniti, ne quid² incidat. — Num quis irascitur pueris, quorum aetas nondum novit rerum discrimina? — Graecia parvum quendam locum Europae tenet.

17. (*Πρώτη συζύγια*) Pelopidas omnibus periculis adfuit. — Aliis consilium, aliis animus, aliis occasio deest. — Ut magistratibus leges, ita populo praesunt magistratus. — Non omnibus idem prodest. — Imbecilli animi³ est supersticio.

18. (*Πρώτη συζύγια*) Dei providentia mundum administrat. — Fortes laudabuntur, ignavi vituperabuntur. — Fortes fortuna adjuvat. — Exempla fortunae variantis sunt innumera. — Beneficium non in eo constat, quod datur, sed in ipso dantis natura. — Formicæ etiam noctu operantur. Aquilæ semper solae praedantur. — Psittaci humanas voces imitantur.

19. (*Δευτέρα συζύγια*) Habet multum jucunditatis⁴ soli coelique mutatio. — Male se res habet⁴, cum, quod virtute effici debet, id tentatur pecunia. — Mater timidi flere non solet. — Leaenæ juba carent. — Verere deum. — Apri in morbis sibi medentur hedera. — Multi peccant, ut viri boni esse videantur.

20. (*Τρίτη συζύγια*) Ceres frumentum invenerit; Bacchus vinum; Mercurius litteras. — M. Antonius primus Romæ⁶ leones ad currum junxit. — Hortensius orator primus pavonem cibi causa Romæ occidit. — Pergami quotannis publicum spectaculum gallorum pugnantium edebatur. — Homo furiosus ne liberis quidem suis parcit⁷.

21. Psittacus, quem India mittit, reddit verba, quae accepit. — Proprium est stultiae, aliorum vitia cernere, oblivious suorum⁸. — Prima adolescentis commendatio proficiscitur a modestia. — Honor alit artes. — Stella Veneris Lucifer dicitur, cum antegreditur solem, cum subsequitur autem, Hesperus. — Ursi interdum bipedes ingrediuntur.

22. (*Τετάρτη συζύγια*) Epaminondas sic eruditus erat, ut neimo

¹⁾ Ήδε Γραμμ. ΙΘ'. σημ. 6'. ²⁾ Εσσε μετὰ γενικῆς σημαντίναι εἰναι ἐδίωμα καὶ ἔργον τινός. ³⁾ Τὰ οὐδίτεσσα τῶν ἀντωνυμῶν καὶ ἐπιθέτων τινῶν λαμβάνουν τὸ οὐσιαστικὸν κατὰ γενικὴν multum jucunditatis ἀντὶ τοῦ multam εἴτε magnam jucunditatem.

⁴⁾ Male se habero, κακῶς ἔχειν, εἰς κακὴν κατάστασιν εἶναι. ⁵⁾ Medeοr alicui.

⁶⁾ Η ἡν πολέει η μικρῷ νήσῳ στάσις ἐκφράζεται διὰ μὲν γενικῆς τῆς πολέως καὶ δευτέρας κλίσεως, διὰ δὲ ἀρχαιρετικῆς τῆς τρίτης κλίσεως καὶ πάντων τῶν πληθυντικῶν, δύσκολες μεταχειρίζωμενα κύρια ὄνομάτων. ⁷⁾ Parco alicui. ⁸⁾ τὰ μνήμης καὶ λήθης σημαντικὰ ἔχματα συγτάσσονται συγκήθως μετὰ γενικῆς, σταχυώτερον δὲ μετ' αὐτιατικῆς.

Thebanus magis. — Achilles ad Hellespontum sepultus est. — Senes minime sentiunt morbos contagiosos. — In Syria nigri leones repertiuntur, — Etiam vultu mentiri possumus. — Voluptas sensibus¹ blanditur, virtus animo.

23. (*Ἀγεράτα φήματα*) Quis potest aut corporis firmitate, aut fortunae stabilitate confidere? — Esse² oportet, ut vivas; non vivere, ut edas. — Ut agri non omnes frugiferi sunt, qui coluntur, sic animi non omnes erit fructum ferunt. — Hadrianus finem imperii Romani esse voluit Euphratēm.

24. Quis felix esse non vult? — Valere malo, quam dives esse. — Elephantes amnem transituri minimos praemittunt. — Intueri solem adversum nequimos. — Homīi plurima ex homine sunt mala. — C. Laelius, cum ei quidam malo genere natus diceret, indignum esse suis majoribus³: «At hercule, inquit, tu tuis dignus⁴.» — Pisces, ut ajunt, ova cum genuerunt, relinquunt.

25. Canes soli dominos suos bene novēre; soli nomina sua cognoscunt. — Olerunt peccare boni, virtutis amore. — Myrmecides quidam quadrigam fecit ex ebore, quam musca alis intēgebat. — Dimidium facti, qui coepit, habet. — Augustus primus Romae tigrin ostendit mansuetatam.

26. (*Ῥητα ἀπρόσωποι*) Inimico testi credi non oportet. — Nunquam primi consilii Deum poenitet⁵. — Non me pudet fateri, nescire, quod nesciam. — *Fia* quod nihil refert⁶, percunctari desinas. — Iudicem decet, non solum manus, sed etiam oculos abstinentes habere. — Aliter cum tyranno, aliter cum amico vivitur⁸. — Negat Epicurus jucunde posse vivi, nisi cum virtute vivatur.

27. (*Ἄπαρεγγατοι*) Errare est humanum. — Dulce et decorum est pro patria mori. — Turpe est beneficium repetere. — Beneficiis gratiam non referre etiam turpius est. — Equo vehi Bellerophon invenit; ex equo pugnare Thessāli. — Praestat mori, quam servire. — Non omnes homines aequo amore complecti possumus. — Populi grati est, praemiis affūcere bene meritos de republica cives.

28. (*Γέροντοι*) Plurimae sunt illecebrae peccanti. — Aqua nitrosa utilis est bibendo⁹. — Breve tempus aetatis satis est longum ad bene honesteque vivendum. — Simiae catulos saepe complecendo necant. — Homines ad deos nulla re propius accedunt, quam salutem hominibus dando.

29. Artem scribendi Phoenices, artem acu pingendi Phryges invenerunt. — Amicus amicum semper aliqua re juvabit, aut re, aut

¹⁾ Blandior alieni. ²⁾ Edere. ³⁾ Dignus aliquo. ⁴⁾ Υπον. es. ⁵⁾ ίδε Γραμμ. ΡΖΖ' αειο. ⁶⁾ Me poenitet aliqujus rei. ⁷⁾ Refert mea, tua τζλ. ⁸⁾ Άλλιας Ερευν. Άπι. §.1) Απεκά ταῦ γραμμάδιον ἀντὶ τοῦ ad bibendum.

consilio, aut consolando certe. — Parsimonia est scientia vitandi sumtus supervacuos et re familiari recte utendi. — Ut ad eursum equus, ad arandum bos, ad indagandum canis; sic homo ad duas res, ad intelligentem et agendum natus est.

30. (*Σοντῖνοι*) Lacedaemonii Agesilāum bellatum miserunt in Asiam. — Philippus a Pausania, eum spectatum ludos iret, juxta theatrum occisus est. — Hannibal patriam defensum revocatus est Carthaginem¹. — Quid est tam jucundum cognitu atque auditu, quam sapientibus sententiis gravibusque verbis ornata oratio? — Difficile dietu est, quantopere conciliet animos hominum comitas affabilitasque sermonis.

31. (*Μετοχαι*) Mendaci homini ne verum quidem dicenti credere solemus. — Galli diem venientem cantu nuntiant. — Cecrops urbem a se conditam appellabat Cecropiam. — Leones satjati innoxii sunt. — Iulius Caesar simul dictare et legentem audire solebat. — Temeritas est florentis aetatis prudentia senescentis. — Multos morientes cura sepulturae angit.

32. Leo prostratis² pareit. — Alexander ad Jovem Hammonem pergit, consulturus et de eventu futorum et de origine sua. — Beneficia non in vulgū effandenda sunt. — Semper pugnandum est contra cupiditates et lubidinem. — Testudines, in mari degentes, conchyliis vivunt; in terram egressae, herbis. — Danaus, ex Aegypto in Graeciam advexus, rex Argivorum factus est.

33. Interdum delphini conspecti sunt, defunctum delphicum portantes et quasi funus agentes. — Homo quidam lapide ictus oblitus est litteras; alias ex praetalo tecto lapsus³ matris et affinium nomina dicere non potuit. — Conscientia bene actae vitae, multorumque bene factorum recordatio jucundissima est.

34. Multa, quae de infantibus ferarum lacte nutritis produntur, fabulosa videntur. — L. Siccius Dentatus, centies vices proeliatus, quadraginta quinque cicatricas adverso corpore habebat, nullam in tergo. — Etiam post malam messem serendum est. — Omnibus aliquando moriendum⁴ est. — Sarmatae, longinqua itinera facturi, inedia pridie praeparant equos, potum exiguum impertinentes; atque ita longissimam viam continuo cursu conficiunt.

35. (*Μετοχὴ ἀπὸ γερουσίας*) Multi propter gloriae cupiditatem cupidi sunt bellorum gerendorum⁵. — Utilitatis magnitudo debet homines ad suscipiendum discendi laborem impellere. — Leonés, senes facti, appetunt homines, quoniam ad persequendas feras vires non

¹) Β εἰς πόλιν κίνησος ἐκφέρεται δι' ἀπλῆς αἰτιατικῆς ἄνευ προθέσεως, διάπει μεταχειρίζωμεθα κύρια δύναμετα. ²) Prosterno. ³) Labor. ⁴) Ή τοῦ παθητικοῦ μέλλοντος μετογή συντάσσεται μετά δοτικῆς καθώς τὸ εἰς τέος ἡματικόν ἀπίθετο τῶν Ἑλλήνων. ⁵) Άγτι τεῦ gerendi bella.

suppetunt. — In voluptate spernenda¹ virtus cernitur. — Omnis loquendi elegantia augetur legendis² oratoribus et poëtis. — Desiderium est libido ejus, qui nondum adsit, videndi.

36. (*Ἀγαρετικὴ ἀπόλυτος*) Pythagoras, Tarquinio Superbo regnante, in Italiam venit. — Artes innumerabiles inventae sunt, docente natura. — Nicomede rege imperfecto, equus ejus vitam finivit inedia. — Geryone intereo³, Hercules in Italiam venit. — Sabinis debellatis, Tarquinius triumphans Romam rediit. — Lacrymae cadunt, nolentibus nobis.

37. Quod deo teste⁴ promiseris, id tenendum est. — Parvis adhuc Romanis rebus⁵, magna tamen in re militari virtus erat. — Apes, aculeo amissis, statim emori existimantur. Eadem, rege imperfecto aut morbo consumto, fame luctuque moriuntur. — Regis Lysimachi eanis domino accensae pyrae imposito, in flamas se conjecit. — Nihil potest evenire, nisi causa antecedente.

38. (*Ἀπαρεμπαρτικὴ σύνταξις*) Dicunt, Homerum eaecum fuisse. — Observatum est, pestilentiam semper a meridianis partibus ad occidentem ire. — Virgilius per testamentum⁶ jusserset carmina sua cremari; id Augustus fieri vetuit. — Croesus hostium vim sese perversorum⁷ putavit, pervertit autem suam. — Verum est, amicitiam, nisi inter bonos, esse non posse.

39. Illustre est inter philosophos nomen Anaxagórae, quem veteres numquam in vita risisse ferunt. — Temere credunt multi, eum, qui orationem bonorum imitetur⁸, facta quoque imitaturum. — Serторius cervam alebat candidam, quam, Hispaniae gentes fatidicam esse credebant.

40. (*Ἐπίρρημα*) Recte præcipere videntur, qui monent, ut, quanto superiores simus, tanto nos geramus submissius. — Quod in operibus nostrarum artium manus efficit, id multo artificiosius natura efficit. — Ut quisque est vir optimus, ita difficilime⁹ esse alios improbos suspicatur. — Nemō non¹⁰ benignus est sui iudex.

41. Omnibus bonis certus est in coelo definitus locus, ubi beati aeo sempiterno fruantur. — Ciconiae quoniam e loco veniant, aut quo se conferant, incomptum adhuc est. — Augustus si quo¹¹ pervenire

¹⁾ Η μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ μίλλοντος δύναται ἐνίστε νὰ μετατρέψθη διὰ ἡμιατικῶν δημοτῶν, εἰον ἀναδοχὴ, καταδρομὴ, κατερρόήσις κτλ.

²⁾ Η μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ἐκφέλεται ἐλληνιστὶ διένεργητικῆς μετοχῆς, δταν ἡ κυρία πρότασις ἔχῃ τὸ αὐτὸν ὑποκειμένον, εἰον φρονίσας, κατανικησάς.

³⁾ Γπονεῖται ἡ ἄγριότας μετοχῆ τοῦ εσσε. «Ἐλλήνιστι προστίθεται τὸ ἔτος. ὅντεν κτλ. ⁴⁾ Το εσσε ἐνίστε παραλειπεται. ⁵⁾ Περτασίς, ἔξαρτωμένη ἀπὸ ἀπερσμάτων κανθάρων, ἀπαιτεῖ ὑποτακτικόν. ⁶⁾ Ταύτοσήμαγτον, μὲ τὸ ψωο-quis est γιρ melior, εο διστιλιος κτλ. ⁷⁾ Δθο ἀρνητικά ἀποτελούν κατάφασιν ἐμφαντικωτέραν, καθώς το ολότις έστις εὐ. ⁸⁾ Ιδε ίραμμ. ΙΘ'. σημ. 6'.

mari posset, potius navigabat.—Omnes tendunt ad gaudium, sed unde stabile magnumque consequantur, ignorant.

42. (*Ηροθέσεις*) Infra lunam nihil est, nisi mortale et caducum, praeter animos hominum.—Hippopotamus segetes circa Nilum depascitur.—Iustitia erga parentes pietas, vulgo autem bonitas dicitur.—Pictae vestes jam apud Homerum commemorantur.—Multa animalia congregantur et contra alia dimicant.

43. Sidera ab ortu ad occasum commeant.—Cantabit vacuus coram latrone viator.—Saepe animus a se ipse dissidet et secum¹ discordat.—De pietate adversus deos libros scripsit Epicurus.—Xerxes cum paucissimis militibus ex Graecia aufugit.—Impudens est, qui pro beneficio non gratiam, verum mercedem postulat.—Alexander omnia oceano tenuis vicit.

44. Animi piorum cum e corporibus excesserint, in coelum, quasi in domicilium suum, pervenient.—Etiam sub marmore atque auro servitus habitat.—Per multae res sub sensu cadere non possunt.—In senectute hebescunt sensus.—L. Metellus primus elephantes ex primo Punico bello duxit in triumpho.

45. (*Σύρδεσμοι*) Quaedam terrae partes sunt in cultae, quod aut frigore rigent, aut uruntur calore.—Quis neget, eximiam quoque gloriam saepius fortunae, quam virtutis esse beneficium? Si dvitiae felicitatem praestant, avaritia prima virtus est.—Magna debemus suscipere, dum vires suppetunt.

46. Alexander edixit, ne quis ipsum praeter Apellen pingaret.—Tanta est in India ubertas soli, ut sub una fico turmae equitum condantur.—Alexander, rex Macedonia, cum Thebas cepisset, Pandari vatis familiae pepercit.—Ursi per hiemem tam gravi somno premuntur, ut ne vulneribus quidem² excitentur.

47. Nave primus in Graeciam Danaus advenerit, cum antea ratibus navigaretur.—Xerxes non dubitabat, quin copiis suis Graecos facile superaturus esset.—Fac, ut homines animum tuum pluris faciant, quam omnia, quae illis tribuere possis.—Antigonus, cum adversus Seleucum Lysimachumque dimicaret, in proelio occisus est.

48. Conon, cum patriam obsideri audisset, non quae sivit, ubi ipse tuto viveret, sed unde praesidio posset esse civibus suis.—Quanta est benignitas naturae, quod tam multa, tam varia tamque jucunda gignit!—Improbi aut afficiuntur³ poena, aut semper sunt in metu, ne afficiantur aliquando.

49. Cum solitudo et vita sine amicis insidiarum et metu plena

¹⁾ Ή cum πρόθεσις προστίθεται ἐγκλιτικῶς εἰς τὰς προσωπικὰς ἀντωνυμίας πάντοτε, εἰς δὲ τὰς ἀναρροιάκας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σῖν, quo cum, quibuscum.

²⁾ Μεταξὺ τοῦ νε... quidem (οὐδὲ) παρεγνήθεται ἢ λέξις, κατὰς ἔχει τὴν ἔμφασιν.

³⁾ Πάσχει ποιηνή, τιμωρεύματι.

sit, ratio ipsa monet, amicitias comparare. — Lacedaemoniorum gens fortis fuit, dum Lycurgi leges vigebant. — Nihil fere tam recodditum est, quin quaerendo inveniri possit. — Adulatores si quem laudant, vereri se dicunt, ut¹ illius facta verbis consequi possint.

50. (*Ἐρωτηματικὴ*) Num, quae tempestas impendeat, vates melius conjiciet, quam gubernator? Minime. — Dasne, deorum immortalium numine naturam omnem regi? Do sane. — Canis nonne similis lupo est? — Augustus cum amicis suis consultabat, utrum imperium servaret, an deponeret.

B. ΑΙΣΩΠΙΚΟΙ ΜΥΘΟΙ.

1. Accipiter et columbae.

Columbae milvii metu accipitrem rogaverunt, ut eas defendaret. — Ille anouit. At in columbare receptus, uno die majorem stragem edidit, quam milvius longo tempore potuisset edere. — Fabula docet, malorum patrocinium vitandum esse.

2. Mus et Milvius.

Milvius laqueis irretitus musculum exoravit, ut eum corrosis plagiis liberaret¹. Quo facto², milvius liberatus murem arripuit et devoravit. — Haec fabula ostendit, quam gratiam mali pro beneficiis reddere soleant.

3. Hoedus et Lupus

Hoedus stans in tecto domus lupo praeterirenti³ maledixit. Cui Iupus, « non tu, inquit, sed tectum mihi maledicist. » — Saepe et locus et tempus homines timidos audacest reddit.

4. Grus et Pavo.

Pavo coram grue pennas suas explicans, « quanta est, inquit, formositas mea et tua deformitas! » At grus evolans, « et quanta est, inquit, levitas mea et tua tarditas! » — Monet haec fabula, ne ob aliquod bonum, quod nobis natura tribuit, alios contemnamus, quibus natura alia et fortasse majora dedit.

5. Pavo.

Pavo graviter conquerebatur apud Junonem, dominam suam⁴, quod

¹⁾ Τὸι μετὰ τὰ φοβου σημαντικὰ εἶναι ταυτοσήμαντοι μέ τὸ ne non κτλ.

²⁾ Ἡ ἀπόλυτος ἀφαιρετικὴ corrosio plagiis μεταβάλλεται ἐλληνιστὶ εἰς ἐνεργητικὴν μετοχήν· καταφαγῶν τὰ δίκτυα. ³⁾ Quod quum factum esset. ³⁾ Maledico aliqui. ⁴⁾ Ο ταῦς εἶναι τὸ ἱερὸν τῆς Ήρας ζῶον, καθὼς ὁ ἀετὸς τοῦ Διὸς, ὁ λύκος τοῦ Ἀρεως, ἡ γλαῦξ τῆς Ἀθηνᾶς κτλ.

vocis suavitas sibi negata esset, dum luscinia, avis tam parum decora, cantu excellat¹. Cui Juno : « et merito, inquit ; non enim omnia boua in unum conferri oportuit. »

6. Anseres et Grues.

In eodem quondam prato pascebantur anseres et grues. Adveniente domino prati, grues facile avolabant ; sed anseres, impediti corporis gravitate, deprehensi et mactati sunt. — Sic saepe pauperes, cum potentioribus in eodem crimine deprehensi, soli dant poenam, dum illi salvi evadunt.

7. Capra et Lopus.

Lopus capram in alta rupe stantem conspicatus : « cur non, inquit, relinquis nuda illa et sterilia loca et huc descendis in herbidos campos, qui tibi laetum pabulum offerunt ? » Qui respondit capra : « mihi non est in animo, dulcia tutis² praeponere. »

8. Venter et Membra.

Membra quondam dicebant ventri : « nosne te semper ministerio nostro alemus, dum ipse summo otio frueris ? Non faciemus. » Dum igitur ventri cibum subducunt, corpus debilitatur, et membra sero invidiae suaee poenituit³.

9. Canis et Boves.

Canis jacebat in praesepi, bovesque latrando a pabulo arcebat. Cui unus boum, « quanta ista, inquit, invidia est, quod non pateris, ut eo cibo vescamur, quem tu ipse capere nec velis nec possis⁴ ! » — Haec fabula invidiae indolem declarat.

10. Vulpes et Leo.

Vulpes, quae nunquam leonem viderat, quum ei forte occurrisset, ita est perterrita, ut paene moreretur formidine. Eundem conspicata iterum, timuit quidem, sed nequaquam, ut antea. Tertio illi obviam facta, ausa est⁵ etiam propius accedere, eumque alloqui.

11. Cancer.

Cancer dicebat filio : « mi fili, ne sic obliquis semper gressibus incede, sed recta via perge. » Cui ille, « mi pater, respondit, libenter tuis praeceptis obsequar, si te prius idem facientem⁶ video. » — Docet haec fabula, adolescentiam nulla re magis, quam exemplis, instrui-

¹) Τηποτακτικὴ τοῦ πλαγίου λόγου. ²) Praeponi alicui aliquid. ³) Η δοτικὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πρόθεσιν τοῦ ἔμματος. ³) Τὸ membra εἶναι αἰτιατικὴν poenitet me alicuius rei, μεταμέλει μοι τίνος. ⁴) Η ἀντωνυμία qui, quae, quod, ἀπαιτεῖ ὑποτακτικὴν ἔγκλισιν, δύσκολις τὸ is, εἰς τὸ ὅποιον ἀναζέρεται, σημαίνη τὸ talis, ut (τοιούτος, ὅποιος). ⁵) Audeo. ⁶) Τὰ video καὶ audio συντάσσονται οὐ μετὰ μετοχῆς, η μετ' ἀπεχρεμφάτου.

12. Boves.

In eodem prato pascebantur tres boves in maxima concordia, et sic ab omni ferarum incursione tuti erant. Sed dissidio inter illos orto¹, singuli a feris petiti et laniati sunt. — Fabula docet, quantum boni sit² in concordia.

13. Asinus.

Asinus pelle leonis indutus territabat homines et bestias, tanquam leo esset. Sed forte, dum se celerius movet, aures eminebant; unde agnitus³ in pistrinum abductus est, ubi poenas petulantiae dedit. — Haec fabula stolidos notat, qui immeritis honoribus superbiunt.

14. Mulier et Gallina.

Mulier quaedem habebat gallinam, quae ei quotidie ovum pariebat aureum. Hinc suspicari coepit, illam auri massam intus celare, et gallinam occidit. Sed nihil in ea reperit, nisi quod in aliis gallinis reperiiri solet, Itaque, dum majoribus divitiis inhiabat, etiam minores perdidit.

15. Viatores et Asinus.

Duo, qui una iter faciebant, asinum oberrantem in solitudine conspicati, accurrunt laeti, et uterque eum sibi vindicare coepit, quod eum prior conspexisset⁴. Dum vero contendunt et rixantur, nec a verberibus abstinent, asinus aufugit et neuter eo potitur⁵.

16. Corvus et Lupi.

Corvus partem praedae petebat a lupis, quod eos totum diem comitatus esset. Gui illi, «non tu nos, inquiunt, sed praedam sectatus es, idque eo animo, ut ne nostris quidem corporibus parceres⁶, si examinarentur.»

Merito in actionibus non spectatur, quid fiat, sed quo animo fiat.

17. Pastores et Lopus.

Pastores caesa ove convivium celebrabant. Quod quum lupus cerneret, «ego, inquit, si agnum rapuissem⁷, quantus tumultus fieret! At isti impune ovem comedunt!» Tum unus illorum, «nos enim, inquit, nostra, non aliena ove epulamur.»

18. Carbonarius et Fullo.

Carbonarius, qui spatiosam habebat domum, invitavit fullonem, ut

¹⁾ Quum dissidium inter illos ortum esset. ²⁾ Η ἐξαρτωμένη ἐρώτησις ἀπαιτεῖ ὑποτακτικήν. ³⁾ Άγνοστο. ⁴⁾ Quod καὶ quia ἀπαιτοῦν ὑποτακτικήν, σταύρωσις ἡ γράφων ἀναφέρει ἔχει τὴν ἰδικήν του, ἀλλὰ τὴν γνώμην ἄλλου τινός, καθὼς ἐδῶ ὁ πρότερος ἰδὼν αὐτόν. ⁵⁾ Potior aliqua re. ⁶⁾ Parcere alicui. ⁷⁾ Τὰ μὲν γεγονότα, μὴ γινόμενα ή μὴ ἀνδεγόμενα ἐκφράζονται λατιγιστὶ θιὰ περατατικοῦ καὶ ὑπερσυγτελεῖκου τῆς ὑποτακτικῆς.

ad se commigraret. Ille respondit: « quae nam inter nos esse possit societas? quum tu vestes, quas ego nitidas¹ reddidisse, fuligine et maculis inquinaturus essem. » — Haec fabula docet, dissimilia non debere conjungi.

19. Tubicen.

Tubicen ab hostibus captus, « ne me, inquit, interficite: nam inermis sum, neque quidquam habeo praeter hanc tubam. » At hostes, « propter hoc ipsum, inquiunt, te interimemus, quod, quum ipse pugnandi sis imperitus, alios ad pugnam incitare soles. » — Fabula docet, non solum maleficos esse puniendos, sed etiam eos, qui alios ad male faciendum irritent²).

20. Accipitres et Columbae.

Accipitres quondam acerrime inter se belligerabantur. Hos columbae in gratiam reducere conatae, effecerunt, ut illi pacem inter se facerent. Qua firmata, accipitres vim suam in ipsas columbas converterunt. — Haec fabula docet, potentiorum discordias imbecillioribus saepe prōdēsse³.

21. Mulier et Callina.

Mulier vidua gallinam habebat, quae ei quotidie unum ovum pariebat. Illa existimabat, si gallinam diligentius saginaret, fore, ut illa biuna aut terna ova quotidie pareret. Quum autem cibo superfluo gallina pinguis esset facta, plane ova parere desiit⁴. — Haec fabula docet, avaritiam saepe damnosam esse.

22. Vulpes et Uva.

Vulpes, uvam in vite conspicata, ad illam subsiliuit omnium virium suarum contentionē, si eam forte attingere posset. Tandem defatigata inani labore, discedens dixit: « at nunc etiam acerbae sunt, nec eas in via repertas⁵ tollerem⁶. » — Haec fabula docet, multos ea contemnere, quae se assequi desperent.

23. Vulpes et Leaena.

Vulpes leaenae⁶ exprobrabat, quod non nisi unum catulum pareret, Huic dicitur respondisse: « unum, sed leonem. » — Haec fabula, non copiam, ced bonitatem rerum aestimandam esse, docet.

24. Mures.

Mures aliquando habuerunt consilium, quomodo sibi a fele cave-

¹ Οἱ παλαιοὶ ἐφόρουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λευκὰ μᾶλλινα φορέματα, τὰ δὲ πολὺ ἐλευκάνσητο ἀπὸ τοὺς κναφεῖς. ²) Ὅτι ἔξαρταται ἀπὸ ἀπαρχμαρτικὴν σύνταξιν, τίθεται εἰς ὑποταχτικήν. ³) Prosum alicui. ³⁾ Desino. ⁴⁾ Αὐτὶ τοῦ si eas repemissēm in via. ⁵⁾ Ιδε μῆν. 17 σημ. 7. ⁷⁾ Exprobro alicui aliiquid.

rent. Multis alis propositis¹, omnibus placuit, ut ei tintinnabulum annexeretur; sic enim ipsos, sonitu admonitos, eam fugere posse. Sed quum jam inter mures quaereretur, qui feli tintinnabulum annexeret, nemo repertus est. — Fabula docet, in suadendo plurimos esse audaces, sed in ipso periculo timidos.

25. Canis mordax.

Canis mordaci² paterfamilias jussit tintinnabulum ex aere appendi, ut omnes eum cavere possent. Ille vero aeris tinnitu gaudebat, et quasi virtutis suaem praemium esset, alios canes prae se contempnere coepit. Cui unus senior, « o te stolidum, inquit, qui ignorare videris, isto tintinnu pravitatem morum tuorum indicari! » — Haec fabula scripta est in eos, qui sibi insignibus flagitiorum suorum placent.

26. Canis et Lopus.

Lopus canem videns bene saginatum, quanta est, inquit, felicitas tua! Tu, ut videtur, laute vivis, at ego fame enecor. » Tum canis, « licet, inquit, mecum in urbem venias³ et eadem felicitate fruaris. » Lopus conditionem accepit. Dum una eunt, animadvertisit lupus in collo canis attritos pilos. « Quid hoc est? inquit. Num jugum sustines? cervix enim tua tota est glabra. » « Nihil est, canis respondit. Sed interdiu me alligant, ut noctu sim vigilantior; atque haec sunt vestigia collaris, quod cervici circumdari solet. » Tum lupus, « vale, inquit, amice! nihil moror felicitatem servitatem emtam! » — Haec fabula docet, liberis nullum commodum tanti⁴ esse, quod⁵ servitutis calamitatem compensare possit.

27. Lopus et Grus.

In faucibus lupi os inhaeserat. Mercede igitur conductit gruem, qui illud extrahat. Hoc grus longitudine colli facile efecit. Quum autem mercedem postularet, subridens lupus et dentibus infrendens, « num tibi, inquit, parva merces videtur, quod caput incolume ex lupi faucibus extraxisti? »

28. Agricola et Anguis.

Agricola anguem reperit, frigore paene extinctum. Misericordia motus⁶ eum fovit sinu et subter alas recondidit. Mox anguis recreatus vires recepit, et agricolae pro beneficio letale vulnus inflxit. — Haec fabula docet, qualem mercedem mali pro beneficiis reddere soleant.

¹⁾ Quam multa alia proposita essent. ²⁾ Η δοτική αὕτη ἐξαρτάται ἀπὸ τὸ appendi, τὸ δὲ jubeo ἔχει ἀπαρεμφατικὴν σύνταξιν: paterfamilias jussit, tintinnabulum ex aere appendi cani mordaci. ³⁾ Μετὰ τὸ licet παραλείπεται τὸ ut.

⁴⁾ Γενικὴ τῆς ἀρείστου τιμῆς, τὸ δὲ σελ. 2 σημ. 3. ⁵⁾ Ut id. ⁶⁾ Μονογ.

29. Asinus et Equus.

Asinus equum beatum praedicabat, qui¹ tam copiose pasceretur, quum sibi post molestissimos labores ne paleae quidem satis praeverentur. Forte autem bello exorto, equus in proelium agitur, et circumventus ab hostibus, post incredibiles labores tandem, multis vulneribus confossus, collabitur. Haec omnia asinus conspicatus, «ο με stolidum, inquit, qui² beatitudinem ex praesentis temporis fortuna aestimaverim!»

30. Agricola et Filii.

Agricola senex quum mortem sibi appropinquare sentiret, filios convocabat, quos, ut fieri solet, interdum discordare noverat, et fascem virgularum afferri jubet. Quibus allatis, filios hortatur, ut hunc fascem frangerent. Quod quum facere non possent, distribuit singulis singulas virgas, iisque celeriter fractis, docuit illos, quam firmares esset concordia, quamque imbecillis discordia.

31. Equus et Asinus.

Asinus, onustus sarcinis, equum rogavit, ut aliqua parte oneris se³ levaret, si se vivum videre vellet. Sed ille asini preces repudiavit. Paulo post igitur asinus labore consumtus in via corruit et efflavit animam. Tum agitator omnes sarcinas, quas asinus portaverat, atque insuper etiam pellem asino detractam, in equum impo-
suit. Ibi ille sero priorem superbiam deplorans, «ο με miserum, inquit, qui parvulum onus in me recipere noluerim⁴, quum nunc cogar, tantas sareinas ferre una cum pelle comitis mei, cuius preces tam superbe contemseram.»

32. Mulier et Ancillae.

Mulier vidua, quae texendo vitam sustentabat, solebat ancillas suas de nocte⁵ excitare ad opus, quum primum galli cantum audivisset. At illae diuturno labore fatigatae, statuerunt gallum interficere. Quo facto, deteriore conditione quam prius esse coeperunt. Nam domina, de horā noctis incertā, nunc famulas saepe jam prima nocte excitabat.

33. Testudo et Aquila.

Tes'udo aquilam magnopere orabat, ut sese⁶ volare doceret. Aquila ei ostendebat quidem, eam rem petere naturae suae contrariam, sed illa nihilo minus instabat, et obsecrabat aquilam, ut se voluerem facere vellet. Itaque unguis arrepiam⁷ aquila sustulit in sublime, et

¹⁾ Τὸς οὐαλύεται εἰς τὸ τοδιόν. Περὶ τῆς ὑποτακτικῆς ἵδε μῦθος. 12. σημ. 4.

²⁾ Κοινὸν οὐαλύεται εἰς τὸ τοδιόν. ³⁾ Τὰ συντάξεις, σε οὐαλέρεσται εἰς τὸν διαιλογίαντα. ⁴⁾ ίδε μῦθος 29. σημ. 2. ⁵⁾ De nocte, ἀπὸ νυκτὸς, πρὸν ζητηματῶσθαι.

⁶⁾ ίδε μῦθος 31. σημ. 3. ⁷⁾ Ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου μεταβάλλεται ἀλληληγορίᾳ εἰς ἀνεργητικήν· ἀρπάζεται αὐτήν.

demisit illam, ut per aërem ferretur. Tum in saxa incidens comminuta interiit. — Haec fabula docet, multos cupiditatibus suis occoecatos, consilia prudentiorum respuere et in exitium ruere stultitia sua.

34. Luscinia et Accipiter.

Accipiter esuriens rapuit lusciniam. Quae quum intelligeret, sibi mortem inpendere, ad preces conversa orat accipitrem, ne se perdat sine causa; se enim avidissimum ventrem illius non posse explere, et suadere adeo, ut grandiores aliquas volucres venetur. Cui accipiter, « insanirem¹, inquit, si partam praedam amittere, et incerta pro certis sectari vellem.»

35. Senex et Mors.

Senex in silva ligna ceciderat, iisque sublatis² domum redire coepit. Quum aliquantum viae progressus esset, et onere et via defatigatus, fascem depositus, et secum aetatis et inopiae mala contemplatus, Mortem clara voce invocavit, quae ab omnibus his malis liberaret. Tum Mors, senis precibus auditis, subito adstitit, et quid vellet, percutetur. At Senex, quem jam votorum suorum poenitiebat³, « nihil, inquit, sed requiro, qui onus paululum allevet, dum ego rursus subeo.»

36. Inimici.

In eadem navi vehebantur duo, qui inter se capitalia odia exercebant. Unus eorum in prora, alter in puppi residebat. Orta tempestate ingenti, quum omnes de vita desperarent, interrogat is, qui in puppi sedebat, gubernatorem, utram partem navis prius submersam iri existimaret. Cui gubernator, « proram⁴ » respondit. Tum ille: « jam mors mihi non molesta est, quum inimici mei mortem adspecturus sim.»

37 Hinnuleus et Cervus.

Hinnuleus quondam patrem suum his verbis interrogasse dicitur. « Mi pater, quum multo sis major canibus et tam ardua cornua habeas, quibus a te vim propulsare possis, qui⁵ sit, ut canes tantopere metuas? » Ibi cervus ridens, « mi nate, inquit, vera memoras; mihi tamen, nescio quo pacto, semper accidit, ut audita canum voce, in fugam statim convertar. » — Haec fabula docet, natura formidolosos nullis rationibus fortes reddi posse.

38. Hoedus et Lupus.

Quum hoedus evasisset lupum et confugisset in caulam ovium, « quid tu, stulte, inquit ille, hic te salvum futurum speras, ubi quotidie pecudes rapi et diis mactari videoas? » « Non euro, inquit

¹⁾ Ἰδ. μδη. 31 σημ. 3. ²⁾ Σηκώσας, φορτωθεὶς αὐτά. ³⁾ Με poenitet alicujus rei. ⁴⁾ Ἐπογείεται τὸ prius submersum iri existimo. ⁵⁾ Quomodo.

hoedus, nam si moriendum sit, quanto praeclarius mihi erit, meo cruento aspergi aras deorum immortalium, quam irrigari siccas lupi fauces.» — Haec fabula docet, bonos mortem, quae omnibus imminet¹, non timere, si cum honestate et laude conjuncta sit.

39. Corvus et Vulpes.

Corvus alicunde caseum rapuerat, et cum illa in altam arborem subvolarat, Vulpecula, illum caseum appetens, corvum blandis verbis adoritur, quumque primum formam ejus pennarumque nitorem laudasset, « pol, inquit, te avium regem esse dicerem, si cantus pulchritudini tuae responderet.» Tum ille, laudibus vulpis inflatus, etiam cantu se valere demonstrare voluit. Ita vero e rostro aperto caseus delapsus est, quem vulpes arreptum devoravit. — Haec fabula docet, vitandas esse adulatorum voces, qui blanditiis suis nobis insidiantur:

40. Leo.

Societatem junxerant Leo, Juvenca, Capra, Ovis. Praeda autem, quam ceperant, in quatuor partes aequales divisa, leo, « prima, ait, mea est; debetur enim haec praestantiae meae. Tollam et secundam, quam meretur robur meum. Tertiam vindicat sibi egregius labor meus. Quartam qui sibi arrogare voluerit, is sciat, se habiturum me inimicum sibi.» Quid facerent² imbecilles bestiae, aut quae sibi leonem infestum habere vellet?

41. Mus et Rusticus.

Mus a rustico in caricarum acervo deprehensus tam acri morsu ejus digitos vulneravit, ut ille eum dimitteret, dicens: « Nihil me hercule, tam pusillum est, quod de salute desperare debeat, modo 3 se defendere et vim depulsare velit.»

42. Vultur et Aviculæ.

Vultur aliquanto aviculas invitavit ad convivium, quod illis daturus esset⁴ die natali suo. Quae quum ad tempus adessent, eas carpere et occidere, epulasque sibi de invitatis instruere coepit.

43. Ranae.

Ranae laetabantur, quum nuntiatum esset, Sclem uxorem duxisse. Sed una, caeteris⁵ prudentior, « o vos stolidos, inquit, nonne meministis, quantopere nos saepe unius solis aestus excruciet? Quid igitur fiet, quum liberos etiam procreaverit?»

44. Ranae et Jupiter.

Ranae aliquando regem sibi a Jove petivisse dicuntur. Quarum

¹⁾ Immineo alicui. ²⁾ Ἡθελον κάμει. ³⁾ Modo velit, ξθάνει να θελήσῃ.

⁴⁾ Καθὼς ἔλεγιν αὐτός. ⁵⁾ δι, μεθ. 15 σημ. 4.

ille precibus exoratus trabem ingentem in lacum dejecit. Ranae sonitu perterritae primum refugere¹, deinde vero, trabem in aqua natantem conspicari, magno cum contemtu in ea considerunt, aliumque sibi novis clamoribus regem expetiverunt. Tum Jupiter, earum stultitiam puniturus, hydram illis misit, a quo quum plurimae captae perirent, sero eas stolidarum precum poenituit.

45. Lupi et Pastores.

Quum Philippus, rex Macedoniae, cum Atheniensibus foedus initurus esset ea conditione, ut oratores suos ipsi traderent, Demosthenes populo narravit fabulam, qua iis callidum regis consilium ante oculos poneret. Dixit enim, lupos quondam cum pastoribus pactos² esse, se nunquam in posterum greges esse impugnaturos, si canes ipsi dederentur³. Placuisse stultis pastoribus conditionem; sed quum lupi caulas excubiis nudatas vidissent, eos, impetu facto, omnem gregem dilaniasse.

46. Puer Mendax.

Puer oves pascens crebro per lusum magnis clamoribus opem rusticorum imploraverat, lupos gregem suum aggressos esse fingens. Saepe autem frustratus eos, qui auxilium laturi advenerant, tandem lupo revera irruente, multis cum lacrymis vicinos orare coepit, ut sibi⁴ et gregi subvenirent. At illi eum pariter ut antea ludere existimantes, preces ejus et lacrymas neglexerunt ita, ut lupus libere in oves grassaretur plurimasque earum dilaniaret.

47. Corvus.

Corvus, qui caseum forte repererat, gaudium alta voce significieavit. Quo sono allecti^{*)} plures corvi famelici advolaverunt, impetuque in illum facto, opimam ei dapem eripuerunt.

48. Cornix et Columba.

Cornix columbae gratulabatur foecunditatem, quod singulis mensibus pullos excluderet. At illa, «ne mei, inquit, doloris causam commores. Nam quos pullos educo, eos dominus raptos aut ipse comedit, aut, aliis comedendos⁵ vendit. Ita mihi mea foecunditas novum semper luctum parit.»

49. Leo, Asinus et Vulpes.

Vulpes, asinus et leo venatum iverant. Ampla praeda facta, leo asinum illam partiri jubet. Qui quum singulis singulas partes poneret

¹⁾ Τὸ λαγόμενον ἵστορικὸν ἀπαρέμφατον τίθεται ἡγύτι παρατατικοῦ καὶ παραχειμένου τῆς δριστικῆς χωρὸς μεταβολὴν τῆς τῶν ἄλλων λέξεων συντάξεως. ²⁾ Πασισκορ.

³⁾ Εὖ παραδοθεῖσιν. ⁴⁾ Η ὑποτακτικὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀπαρεμφατικὴν σύγταξιν.

⁴⁾ Iδ. μηθ. 31, σημ. 3. ⁵⁾ Allicio. ⁵⁾ Ut eos comedant.

aequales, leo eum correptum¹ dilaniavit et vulpeculae partiendi negotium tribuit. Illa astutior leoni partem maximam apposuit, sibi vix minimam reservans particulam. Tum leo subridens ejus prudentiam laudare et, unde hoc didicerit, interrogare coepit. Et vulpes, «hujus² me, inquit, calamitas docuit, quid minores potentioribus debeant.»

50. Muscae.

Effusa mellis copia est; muscae advolant:
Pascuntur. At mox, impeditis cruribus,
Revolare nequeunt. Heu miseram, inquiunt, vicem!
Cibus iste blandus, qui pellexit suaviter,
Nunc fraudulentius quam crudeliter necat!

Perfida voluptas fabula hac depingitur.

51. Cancer.

Mare cancer olim deseruit, in litore
Pascendi cupidus. Vulpes hunc simul³ adspicit
Jejuna, simul³ accurrit, et praedam capit.
«Nae, dixit ille, jure pector, qui salo⁴
Quum fuerim natus, voluerim solo⁴ ingredi!»

Sous unicuique praefinitus est locus,
Quem praeterire sine periculo non licet.

52. Culex et Taurus.

In cornu tauri parvulus quondam culex
Consedit; seque dixit⁵, moles si sua
Eum gravaret, avolaturum illico.
At ille «nec te considentem senseram.»

F. ΕΚ ΤΗΣ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑΣ ΤΙΝΑ.

1. Cadmus, Agenoris filius, quod draconem, Martis filium, fontis cuiusdam in Boeotia custodem¹, occiderat, omnem suam prolem interremtam vidit, et ipse cum Harmonia, uxore sua, in Illyriam fugit, ubi ambo in dracones conversi sunt.

2. Amycus, Neptuni filius, rex Bebryciae², omnes, qui in ejus regna venissent, cogebat caestibus secum contendere, et victos occidebat.

¹⁾ Τουτέστι corripuit et dilaniavit, συλλαζών αὐτὸν διεπάροξεν. ²⁾ hujus λέγεται ἀλώπηξ δεικνύουσα τὸν ὄνον. ³⁾ Η ἐπανίληψις τοῦ σινου ἐμφαίνεται τὴν ταχεῖαν τῶν δύο ποάξιων ἀκολουθίαν μόδις τὸν ἔλεπτον καὶ εὐθὺς τρέχει, ἀμα βλέπεται τοι καὶ τρέχει. ⁴⁾ Παρατήρησε τὸ παῖγμα εἰς τὴν παρονομασίαν τῶν λεξεων salo καὶ solo.

⁵⁾ Et dixit, se avolaturum esse.

¹⁾ Η μυθολογία ἀγαφέρει συχνάκις δράχοντας διὰ τὴν λέξιν ἔρχεταιν αὐτῶν ἡς φύνας, ιερῶν πηγῶν, τόπων καὶ θησαυρῶν. ²⁾ Η Βεβρυχία, χώρα τῆς μικρᾶς Αιγαίας, ἔκειται περὶ τὸν Εὔξειγον πόντον καὶ τὴν Πρασογύδην.

Hic quum Argonautas¹ ad certamen provocasset, Pollux² cum eo contendit et eum interfecit.

3. Otos et Ephialtes, Aloëi filii, mira magnitudine fuisse dicuntur. Nam singulis mensibus novem digitis crescebant. Itaque quum essent annorum novem, in coelum ascendere sunt conati. Huc sibi aditum sic faciebant, ut montem Ossam super Pelion³ ponerent, aliosque praeterea montes exstruerent. Sed Apollinis sagittis interemti sunt.

4. Daedalus, Euphemi filius, artifex peritissimus, ob caedem Athenis commissam in Cretam abiit ad regem Minoëm. Ibi Labyrinthum exstruxit. A Minoë aliquando in custodiam conjectus, sibi et Icaro filio alas cera aptavit, et cum eo avolavit. Dum Icarus altius evolabat, cera solis calore calefacta, in mare decidit, quod ex eo Icarium pelagus⁴ est appellatum. Daedalus autem in Siciliam pervenit.

5. Aesculapius*, Apollinis filius, medicus praestantissimus, Hippolyto, Thesei filio, vitam reddidisse dicitur. Ob id facinus Jupiter eum fulmine percussit. Tum Apollo, quod filii mortem in Jove ulcisci non poterat, Cyclopes, qui fulmina fecerant, interemit. Ob hoc factum Apollinem Jupiter Admeto, regi Thessaliae, in servitutem dedit.

6. Alcestim, Peliae filiam, quum multi in matrimonium peterent, Pelias promisit, se filiam ei esse daturum, qui feras currui jinxisset. Admetus, qui eam perdite amabat, Apollinem rogavit, ut se in hoc negotio adjuvaret. Is quum ab Admeto, dum ei serviebat, liberaliter esset tractatus, aprum ei et leonem currui junxit, quibus ille Alcestim avexit. Idem gravi morbo implicitus munus ab Apolline accepit, ut praesens periculum effugeret, si quis sponte pro eo moreretur. Jam quum neque pater, neque mater Admeti pro eo mori voluissent, uxor se Alcestis morti obtulit, quam Hercules⁵, forte adveniens, Orci⁶ manibus eripuit et Admeto reddidit.

7. Cassiope⁷ filiae suaee Andromedaee formam Nereidum⁸ formae anteposuit. Ob hoc crimen illae a Neptuno postulaverunt, ut Andromeda ceto immanni, quod oras populabatur, objiceretur. Quae quum ad saxum alligata esset, Perseus⁹ ex Libya, ubi Medusam¹⁰ occiderat, advolavit, et bellua devicta et interemta, Andromedam liberavit.

8. Quam quum abducere vellet victor, Agenor, cui antea desponsata fuerat, Perseo insidias struxit, ut eum interficeret, pronsamque eriperet. Ille, re cognita, caput Medusae insidianibus ostendit, quo

¹⁾ Οἱ Ἀργοναῦται ἔπλεον τότε μετὰ τοῦ Ἰάσονος ἐπὶ τῆς Ἀργοῦς εἰς τὴν Κελχίδα, διὰ νῦν ἀρπάξωσι τὸ χρυσόμαλλον δέρας. ²⁾ Οἱ Πολυδεύκης. ³⁾ Ἡ Όσσα καὶ τὸ Πήλιον, τῶρα ὁ Κισσαῖος καὶ τὰ βουνά τῆς Ζαγορᾶς λεγόμενα. ⁴⁾ Τὸ Ἰάκων πέλαγος εἶναι τὸ μέρος τοῦ Ἀγαθίου τὸ περὶ τὴν νῆσον Ἰκαρίαν μεταξὺ Νάξου καὶ μικρᾶς Ἀσταζ.

⁵⁾ Οἱ Ασκληπιός. ⁶⁾ Οἱ ξένοι τοῦ Ἀδμήτου. ⁷⁾ Οἱ Ἀδην. ⁸⁾ Κασσιόπη, οὐρανος τοῦ Κηφέως, τοῦ βροτιλέως τῆς Αἴθιοτιας. ⁹⁾ Αἱ Νηρηΐδες, θυγατέρες τοῦ Θαλασσοῦ θεοῦ Νηρέως. ¹⁰⁾ Οἱ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Δαυάνης γιλὸς ἐξ Ἀργους.

Μίατῶν Γεργύων, μὲ διπεπλόκαμους κεφαλήν. Οἱ θλέπειν αὐτὴν ἀπελιθεύστοι.

viso, omnes in saxa mutati sunt. Perseus autem etum *An*romeda in patriam¹ rediit.

9. Ceyx², Hesperi filius, quum in naufragio periisset, Alcyone, conjugis morte auditæ, se in mare præcipitavit. Tum deorum misericordia ambo in aves sunt mutati, quæ Alcyones appellantur. Hæ aves pariunt hiberno tempore. Per illos dies mare tranquillum esse dicitur; unde nautæ tranquillos et serenos dies Alcyonios appellare solent.

10. Tantalus³, Jovis filius, tam carus fuit Dii, ut Jupiter ei consilia sua concrederet, eumque ad epulas Deorum admitteret. At ille, quæ apud Jovem audiverat, cum mortalibus communicabat. Ob id crimen dicitur apud inferos in aqua collocatus esse, semperque sitire. Nam quoties haustum aquæ sumturus est, aqua recedit. Tum etiam poma ei super caput pendent; sed quoties ea decerpere conatur, rami vento moti recedunt. Alii saxum ejus capiti impendere dicunt, cujus ruinam timens perpetuo metu crucietur.

11. In nuptiis Peleï et Thetidis omnes Dii invitati erant praeter Discordiam. Haec, ira commota, malum misit⁴ in medium, cui inscripta erant verba: « Pulcherrima me habeto⁵. » Tum Juno, Venus et Minerva illud simul appetebant, magnaue inter eas discordia exorta, Jupiter Mercurio imperat, ut Deas ad Paridem, Priami filium, duceret, qui in monte Ida⁶ greges pascebatur; hunc earum litem diremtrum esse⁶. Huic Juno, si se pulcherrimam judicasset, omnium terrarum regnum est pollicita; Minerva ei splendidam inter homines famam promisit. Venus autem Helenam, Ledæ et Jovis filiam, se ei in conjugium dare spopondit. Paris, hoc dono prioribus anteposito, Venerem pulcherrimam esse judicavit. Postea, Veneris hor-tatu, Lacedaemonem profectus Helenam conjugi suo Menelao eripuit. Hinc bellum Trojanum originem cepit, ad quod tota fere Graecia, duce Agamemnone, Menelai fratre, profecta est.

12. Thetis⁷, Pelei conjux, quum sciret, Achillem filium suum cito peritum esse, si Graecorum exercitum ad Trojam sequeretur, eum misit in insulam Scyron regique Lycomedi commendavit. Ille eum muliebri habitu inter filias suas servabat. Graeci autem quum audi-vissent, eum ibi occultari, unus eorum Ulysses⁸ in regio vestibulo munera feminea in calathiscis ponebat, simulque clypeum et hastam, mulieresque advocari iussit. Quae dum omnia contemplabantur,

¹⁾ Εἰς τὸ Ἄργος. ²⁾ Ο Κήφες. ³⁾ Τάνταλος, δὲ τῆς Σιπύλου βασιλεὺς, οὗτον πλουτιώτατος, ἔθεν ἡ παροιμία τὰ Τάνταλου τάλαντα. ³⁾ Τοῦτος γειτονεῖ. ⁴⁾ Ή καλὴ λαβέτω, ἢ τῇ καλλίστῃ. ⁵⁾ Η Ἰδη, δρός τῆς Μυσίας, κείμενον πρὸς ἀνατολὰς τῆς Τροίας. ⁶⁾ Η παρεμφατικὴ σύνταξις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ δικίον, τὸ δικοῖονύπονος εἶται ἐκ τοῦ προηγευμένου imperat. ⁷⁾ Η Θέτις, μιχτῶν Νηρηγίδων. ⁸⁾ Ο Οδυσσεύς.

bito tubicen cecinit¹; quo sono auditō, Achilles arma arripuit. Unde eum virum esse intellectum est².

13. Qum totus Graecorum exercitus Aulide³ convenisset, aduersa tempestas eos ob iram Dianaē retinebat. Agamemnon⁴ enim, dux illius expeditionis, cervam Deae sacram vulneraverat, superbiusque⁵ in Dianam loquutus erat. Is quum haruspices convocasset, responderunt, iram Deae expiari non posse, nisi filiam suam Iphigeniam ei immolasset. Hanc ob causam Ulysses Argos profectus, mentitur, Agamemnonem filiam Achilli in matrimonium promisisse. Sic eam Aulidem abduxit. Ubi quum pater eam immolare vellet, Diana virginem miserata cervam ei supposuit. Iphigeniam ipsam per nubes in terram Tauricam⁶ detulit, ibique templi sui sacerdotem fecit.

14. Troja eversa, quum Graeci domum redire vellent, ex Achillis tumulo vox dicitur fuisse audita, quae Graecos monebat, ne fortissimum virum sine honore relinquenter. Quare Graeci Polyxenam, Priami filiam, quae virgo fuit formosissima, ad sepulcrum ejus immolaverunt.

15. Prometheus, Iapeti filius, primus homines ex luto finxit, iisque ignem e coelo in ferula attulit, monstravitque, quomodo cinere obrutum servarent. Ob hanc rem Vulcanus eum in monte Caucaso, Jovis jussu, clavis ferreis alligavit ad saxum, et aquilam ei apposuit, quae cor exederet. Quantum vero interdiu exederat, tantum nocte crescebat. Hanc aquilam insequenti tempore Hercules⁷ transfixit sagittis, Prometheumque liberavit.

16. Pluto, inferorum Deus, a Jove fratre⁸ petebat, ut sibi Proserpinam⁹, Jovis et Cereris filiam, in matrimonium daret. Jupiter autem negavit, Cererem passuram esse, ut filia in tenebris Tartari moraretur; sed fratri permisit, ut eam, si posset, raperet. Quare Proserpinam, in nemore Ennae in Sicilia flores legentem, Pluto quadrigis ex terrae hiatu proveniens rapuit.

17. Ceres quum nesciret, ubi filia esset, eam per totum orbem terrarum quaesivit. In quo itinere ad Geleum¹⁰ venit, regem Eleusiniorum, cuius uxor Metanira¹¹ puerum Triptolemum pepererat, rogavitque, ut se tanquam nutricem in domum recipieren. Quo facto, quum Ceres aluminum suum immortalem reddere vellet, eum interdiu lacte divino alebat, noctu clam igne obruebat¹². Itaque mirum in modum crescebat. Quod quum mirarentur parentes, eam observaverunt. Qui

¹⁾ Cano. ²⁾ Αντί τοῦ intellexerunt. ³⁾ Ή Αύλις, πόλις τῆς Βοιωτίας, ἔκειτο παρὰ τὸν Εὔρηπον σχεδὸν ἀντικρὺ τῆς Χαλκίδος, δόπου εἶναι τὸ σημερινὸν Βαθύ. ⁴⁾ Ο βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν. ⁵⁾ Καυγώμενος δηλαδή, ὅτι ἡ Ἀρτεμις δὲν τοξεύει πειτηδειότερον αὐτοῦ. ⁶⁾ Η Ταυρικὴ χερσόνησος εἰς τὸν Εὔξεινον. ⁷⁾ Ο Ηρακλῆς. ⁸⁾ Ο Ζεὺς, διοσιδῶν καὶ διηπλούτων ήσαν υἱοὶ τοῦ Κρόνου. ⁹⁾ Περσεφόνη. ¹⁰⁾ Κελεός. ¹¹⁾ Μετάνειρα. ¹²⁾ Διὰ νὰ ἀποκεθαρίσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ πυκόδ., ἀφ' ὃσα εἰχει εἰς τὸ σῶμά του θυητὰ καὶ ἐπίγεια.

quam viderent, Cererem puerum in ignem mittere, pater exclamavit. Tum Dea Celeum exanimavit; Triptolemo autem currum draconibus junctum tribuit, frugesque mandavit, quas per orbem terrarum vectus disseminaret.

18. Althaea, Thestii filia, ex Oeneo¹ peperit Meleagrum. Ei Parcae ardentem titionem dederunt, praefantes, Meleagrum tam diu victurum, quam diu is titio foret incolumis. Hunc itaque Althaea diligenter in area clausum servavit. Interim Diana, Oeneo irata, quia ei sacra annua non fecerat, aprum mira magnitudine misit, qui agrum Calydonium vastaret. Quem Meleager cum juvenibus ex omni Græcia delectis interfecit, pellemque ejus Atallantæ donavit. Cui quum Althaeæ fratres eam eripere vellent, illa Meleagri auxilium imploravit, qui avunculos occidit. Tum Althaea, gravi ira in filium commota, titionem illum fatalem in ignem conjecit. Sic Meleager periit, at sorores ejus, dum fratrem insolabiliter lugent², in aves mutatae sunt.

19. Europam, Agenoris filiam, Sidoniam³, Jupiter in taurum mutatus Sidone Cretam transvexit, et ex ea procreavit Minoëm, Sarpedonem et Rhadamanthum. Hanc ut reducerent, Agenor filios suos misit, conditione addita, ut nec ipsi redirent, nisi sororem invenissent. Horum unus, Cadmus nomine, quum erraret, Delphos⁴ venit, ibique responsum accepit, bovem praecedentem sequeretur; ubi ille decubuissest, ibi urbem conderet. Quod quum faceret, in Boeotiam venit. Ibi aquam quaerens ad fontem draconem invenit, Martis filium, qui aquam custodiebat. Hunc Cadmus interfecit, dentesque ejus sparsit et aravit. Unde Sparti⁵ enati sunt. Pugna inter illos exorta, quinque superfuerunt, ex quibus quinque nobiles Thebanorum stirpes originem duxerunt.

20. Quum Bacchus, Jovis ex Semele filius, exercitum in Indiam duceret, Silenus⁶ ab agmine aberravit. Quem Midas, rex Mygdoniae⁷, hospitio liberaliter accepit, eique ducem dedit, qui eum ad Bacchum reduceret. Ob hoc beneficium Bacchus Midae optionem dedit, ut, quidquid vellet, a se peteret. Ille petiit, ut quidquid tetigisset, aurum fieret. Quod quum impetrasset, quidquid tetigerat, aurum siebat. Primo gavisus est hac virtute sua; mox intellexit, nihil ipsi hoc munere⁸ perniciosius esse. Nam etiam cibus et potio in aurum mutabatur. Quum jam fame cruciaretur, petit a Baccho, ut donum suum revocaret. Quem Bacchus jussit in flumine Pactolo⁹ se ablueret, quumque aquam tetigisset, facta est colore aureo.

21. Schoeneus Atalantam filiam formosissimam dicitur habuisse,

¹⁾ Ο Οἰνεὺς ἡτοῦ έσαιλεὺς τῆς Καλυδῶνος εἰς τὴν Αἰτωλίαν. ²⁾ Τὸ δύμ, ἐν τῷ συντάττεται καὶ εἰς ιστορικὴν διήγησον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετ' ἐνεστῶτος τῆς ὁρίστικῆς ἀντὶ παρατατικοῦ. ³⁾ Η Σιδώνης ἡτοῦ παραβαλλόστας πόλις τῆς Φαινίκης. ⁴⁾ Ερωτήσαντος τὸ μαγεύειν τοῦ Ἀπίλλωνος. ⁵⁾ Οἱ Σπαρτεῖ. ⁶⁾ Ο Σειληνὸς, δέκαδεκαγωγὸς καὶ ἀπαδὸς τοῦ Διονύσου. ⁷⁾ Η Μυγδονία, μέρος τῆς Φρυγίας εἰς τὴν Ασίαν. ⁸⁾ Quam hoc manus. ⁹⁾ Ο Πακτωλὸς, ποταμὸς τῆς Λυδίας, ὃς τις κατέφερε χρυσῖτι γάμμαν.

quae cursu viros superabat. Haec quum a pluribus in conjugium pateretur, pater ejus conditionem proposuit, ut, qui eam ducere¹ vellet, prius cursu cum ea contenderet; si victus esset, occideretur. Multos quum superasset et interfecisset, tandem ab Hippomene victa est. Hic enim a Venere tria mala aurea acceperat. Jam dum currebant, horum unum post alterum projecit, iisque Atalantae cursum tardavit. Nam dum mala colligit, Hippomenes ad metam pervenit. Huic itaque Schoeneus filiam uxorem dedit. Quam quum iu patrem duceret, oblitus Veneris beneficio se vicesse, grates ei non egit. Hanc ob causam Hippomenes mutatus est in leonem, Atalanta in leaenam.

22. Nisus, rex Megarensium, in capite crinem purpureum habuisse dicitur, eique praedictum fuit, tam diu eum regnaturum, quam diu eum crinem custodisset. Hunc Minos, rex Cretensium, bello aggressus est. Qui quum urbem Megaram² oppugnaret, Scylla, Nisi filia, amore ejus correpta est, et, ut ei victoriam pararet, patri dormienti fatalem crinem praecidit. Ita Nisus a Minoë victus et occisus est. Quum autem Minos in Cretam rediret, Scylla eum rogavit, ut eam secum aveheret. Sed ille negavit, Cretam tantum scelus³ esse receptram. Tum illa se in mare praecepitavit, navemque persequitur. Nisus in aquilam marinam conversus est, Scylla in pisces, quem, Cirim⁴ vocant. Hodieque, si quanto illa avis hunc pisces conspexerit, mittit se in aquam raptumque unguibus dilaniat.

23. Amphion, Jovis et Antipes filius, qui Thebas muris cinxit, Nioben, Tantali filiam, in matrimonium duxit. Ex qua procreavit filios septem totidemque filias. Quem partum Niobe Latona⁶ Liberis anteposuit, superbiusque loquuta est in Apollinem et Dianam. Ob id Apollo filios ejus venantes sagittis interfecit, Diana autem filias. Niobe liberis orbata, in saxum mutata esse dicitur, ejusque lacrymae hodieque manare narrantur. Amphion autem quum templum Apollinis expugnare vellet, ab Apolline sagittis est interfectus.

24. Phineus, Agenoris filius, ab Apolline futurarum rerum scientiam acceperat. Quum vero hominibus deorum consilia enuntiaret, Jupiter eum excoecavit, et immisit ei Harpyias⁷, quae Jovis canes esse dicuntur, ut cibum ab ore ei auferrent. Ad quem quum Argonautae venissent, ut eum iter rogarent, dixit, se illis iter demonstratum esse, si eum poena liberarent. Tum Zetes et Calais⁸, Aquilonis filii, qui pennas in capite et in pedibus habuisse dicuntur, Harpyias fugaverunt in insulas Strophadas⁹, et Phineum poena liberarunt.

1) Ὑπονοεῖται υκορέμ. 2) Αέγασται Δατινιστή καὶ Μεγάρα, ae, καὶ Μεγάρα, orum.

3) Πράξιμα ἀντί προσώπου· tantum scelus ἀντὶ τοῦ mulierem tam scelerastam.

4) Κεῖρις. 5) Καθὼς ἔλεγον, διὰ τῆς μελῳδίας τῆς λύρας του. 6) Η Λητώ.

7) Τάξ Αρπιώνας ἐφαντάζοντο οἱ παλαιοὶ ὡς πτερωτὰ ἀρπακτικά ζῶα μὲν ἀνθρώπους καραβήν. 8) Ο Ζήτης καὶ δὲ Κάλλις ήσαν υἱοὶ τοῦ Βερέου. 9) Στροφάδες ἔλεγον τοῦ γησείδα τοῦ Ιονίου πελάγους πλησίον τῆς Ζακύνθου.

Δ'. ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΤΙΝΑ

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙΦΗΜΩΝ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΩΝ.

4. Thales interrogatus, an facta hominum deos laterent, respondit « ne cogitata quidem. »

2. Solon, qui Atheniensibus leges scripsit, dicebat, neminem, dum viveret¹, beatum haberri posse, quod omnes ad ultimum usque diem ancipiti fortunae obnoxii essent.

3. Pythagorae philosophi tanta fuit apud discipulos suos auctoritas, ut, quae ab eo audivissent, ea in dubitationem adducere non auderent. Rogati autem, ut causam redderent eorum, quae dixissent, respondebant, Ipsum dixisse². Ipse autem erat Pythagoras.

4. Bias, unus ex septem Sapientibus, quum patriam Prienem³ ab hostibus expugnatam et eversam fugeret, interrogatus, cur nihil ex bonis suis secum ferret, « ego vero, respondit, bona mea necum porto omnia. »

5. Democritus⁴, cui pater ingentes divitias reliquerat, omne ferae patrimonium suum civibus donavit, ne domesticarum rerum cura a philosophiae studio avocaretur.

6. Etiam Crates Thebanus bona sua inter Thebanos divisit, nihil sibi servans praeter peram et baculum. Haec enim Cynicorum⁵ instrumenta erant. A quo consilio quum amici et propinqui eum avocare studerent, eos correpto baculo* fugavit, nihil pulchrius esse arbitratu, quam ab omnibus curis vacuum uni philosophiae operam dare.

7. Anaxagoras⁶ quum a longinqua peregrinatione, scientiae augendae causa suscepta, in patriam rediisset, agrosque suos neglectos et desertos videret, non essem, inquit, salvus, nisi ista periissent. »

8. Carneades usque ad extremam senectam nunquam cessavit a philosophiae studio. Saepe ei accedit, ut, quum cibi capiendo causa accubuisse⁷, cogitationibus inhaerens, manum ad cibos appositos porrigeret oblivisceretur.

¹⁾ Ήσσα ἐξαρτωμένη πρότασις τοῦ πλαγίου λόγου τίθεται εἰς ὑποτακτικήν. Οἱ ἄρδες λόγος εἶναι: nemo, dum vivit, beatus haberi potest, quod omnes . . . obnoxii sunt.

²⁾ Αὐτὸς ἔφα. ³⁾ Ιωνικὴ πόλις τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

⁴⁾ Δημόκριτος, δὲ Γελαστῖνος λαγύμενος, ήτον Ἀθηνίτης. ⁵⁾ Οἱ Κυνικοὶ ἐζήλουν τὴν ἀκρανὴν ἐλευθερίαν δι' ἀποβολῆς παντὸς περιττοῦ, συγχωροῦντες εἰς ἔσυντος μόνον. Θ. τις φύσις ἀπάτει ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραιτητὸν. Ωσαν ἐδοπόροι ἐπὶ τῆς γης ἐπεισοπάτουν βιοτελεῖντας πάρον καὶ βατητηριαν, κατὰ μίμησιν τοῦ Ἡράκλεους πολεμοῦντες κατὰ τῆς κακίας καὶ σῶν κακούγχων. ⁶⁾ Ιδε μῦθ. 1. σημ. ἀ. ⁷⁾ Οἱ Αναξαργέρας, ἐκ Κλεοπενῶν πλησίον τῆς Σμύρνης, ἦτο διδάσκαλος τῶν Σωκράτεος καὶ Περικλεούς.

⁷⁾ Οἱ παλαιοὶ κατεκλινοῦστο εἰς τὸ δεῖπνον.

(ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗ ΜΑΘ. ΟΥΛΕΡ.)

3.

9. Idem adversus Zenonem scripturus, caput helleboro purgabat, ne corrupti humores sollertia et acumen mentis impedirent.

10. Anaxagoras philosophus, morte filii audita, vultu nihil immutato dixit: « Sciebat, me mortalem genuisse. »

11. Archytas Tarentinus,¹⁾ quum ab itinere reversus agros suos vilici socordia neglectos videret, « graviter te castigarem, inquit, nisi iratus essem. »

12. Plato quoque quum in servum vehementius exarsisset, veritus ne vindictae modum excederet, Speusippo adstanti mandavit, ut pœ illius poena statueret.

13. Idem discendi cupiditate ductus, Aegyptum peragravit, et a sacerdotibus illius regionis geometriam et astronomiam didicit. Idem in Italiam trajecit, ut ibi Pythagoræ²⁾ philosophiam et instituta disceret.

14. Protagoram philosophum, qui ausus fuerat scribere, se ignorare, an dii essent, Athenienses ex urbe pepulerunt.

15. Xanthippe, Socratis uxor, morosa admodum fuisse fertur. Quam ejus indolem quum perspexisset Alcibiades, Socratem interrogavit, quid esset, quod³⁾ mulierem tam acerbam et jurgiosam non exigeret domo. Tum ille, « quoniam, inquit, dum illam domi perpetior, insuesco, ut ceterorum quoque foris petulantiam et injurias facilius feram. »

16. Xenocrates philosophus quum maledicorum quorundam sermoni interesset⁴⁾ neque quidquam ipse loqueretur, interrogatus, cur solus taceret, respondit: «quia dixisse me aliquando poenituit, tacuisse nunquam. »

17. Hegesias philosophus in disputationibus suis mala et cruciatus vitae tam vividis coloribus repraesentabat, ut multi, qui eum audiverant, sponte se occiderent. Quare a Ptolemaeo rege⁵⁾ ulterius his de rebus disserere est prohibitus.

18. Gorgiae Leoatino⁶⁾, qui eloquentia et eruditione omnes suaæ aetatis homines superare existimabatur, universa Graecia in templo Apollinis Delphici statuam auream collocavit.

19. Idem quum annum centesimum septimum ageret, interrogatus, quapropter tam diu velle in vita remanere, respondit: «quia nihil habeo, quod senectutem meam accusem. »

20. Illustrissimi saepe viri humili loco nati fuerunt. Socrates, quem oraculum Apollinis sapientissimum omnium hominum judi-

¹⁾ Η Τάρας πέποικια τῶν Παρθενίων τῆς Δακωνικῆς, καιμίνη εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν εἴτε μαγάλην Ἑλλάδα, ἐποιεῖ τὸ νῦν Ταράντο. ²⁾ Κατὰ τὸν ἔκτον πρὸ Χριστοῦ αἰώνα ἥθεμελίωσεν δὲ Πυθαγόρας εἰς τὴν μεγάλην Ἑλλάδα τὴν συστήνη τῆς Πυθαγορικῆς φιλοσοφίας, ήτις πολὺν χρόνον ἡκμαζεν ἐκεῖ. ³⁾ Quid est, quod, si sicut τὸ αἴτιον, διτι. ⁴⁾ Intersum aliqui rei. ⁵⁾ Εἰς ἐκ τῶν βασιλέων τῆς Αιγύπτου, εἰς τῆς δοκίας τὴν πρωτεύουσαν, τὴν ἀλεξάνδρειαν, ἐδίδασκεν δὲ Ηγησίας. ⁶⁾ Ξενοφίνων τῆς Σικελίας.

cavit, obstetricis filius fuit. Euripides, poëta tragicus, matrem habuit, quae olera venditabat; et Demosthenis, oratoris eloquentissimi, patrem cultellos vendidisse narrant.

21. Homerus, princeps poëtarum Graecorum, dolore absuntus esse creditur, quod quaestionem a piscatoribus ipsi propositam solvere non posset¹.

22. Simonides, poëta praestantissimus, gloriatur in quodam poëmate, se octoginta annos natum² in certamen musicum descendisse³, et victoriam inde retulisse. Idem aliquamdiu vixit apud Hipparchum, Pisistrati filium, Athenarum tyrannum. Inde Syracusas se contulit ad Hieronem regem, cum quo familiariter vixisse dicitur. Primus carmina statuto pretio scripsit; quare eum Musam venalem reddidisse dicunt.

23. Quum Aeschylus Atheniensis, qui parens tragœdiae dicitur, in Sicilia versaretur, ibique in loco aprico sederet, aquila testudinem glabro ejus capiti immisit, quod pro saxo habuit. Quo ictu ille extinctus est.

24. Euripides, qui et ipse⁴ magnum inter poëtas tragicos nomen habet, a coena domum rediens a canibus laceratus est.

25. Athenienses quondam ab Euripide postulabant, ut ex tragœdia sententiam quandam tolleret. Ille autem in scenam progressus dixit, se fabulas componere solere, ut populum doceret, non ut a populo disceret.

26. Philippides, comoediarum scriptor, quum in poëtarum certamine praeter spem viciisset, et illa victoria impense gauderet, eo ipso gaudio repente extinctus est.

27. Pindarus, poëta Thebanus, Apollini gratissimus fuisse dicitur. Quare saepe a sacerdotibus in templum Delphicum ad coenam vocabatur, parsque ei tribuebatur donorum, quae sacrificantes deo obtulerant. Ferunt etiam Pana⁵ Pindari hymnis tantopere fuisse laetatum, ut eos in montibus et silvis caneret. Quum Alexander, rex Macedoniae, Thebas diriperet, unius Pindari domo et familiae pepercit.

28. Diogenes Cynicus Myndum⁶ profectus, quum videret magnificas portas et urbem exiguum, Myndios monuit, ut portas clauderent, ne urbs egredieretur.

29. Demosthenes, Atheniensis, incredibili studio et labore eo pervenit, ut, quum⁷ multi eum ingenio parum valere existimarent, omnes aetatis suae oratores superaret eloquentia. Nunquam tamen ex tem-

¹⁾ Ιδ μ. 15. σημ. 4. ²⁾ Ογδοήκοντα ἔτη γεγονώς, διγοηκοντούτης. ³⁾ Εἰς μεγάλας ἐστάξ ἡμιλιλῶντο διὰ βραστίον καὶ ποιηται ὡς ἀρχηγοὶ χορῶν. ⁴⁾ Καθὼς ὁ Αἰσχύλος καὶ ὁ Σοφοκλῆς. ⁵⁾ Τόν Πάνα ἐλάττερουν μάλιστα οἱ Ἀρκάδες ὡς θεὸν τῶν ἄγρων, δασῶν καὶ ποιμνίων. ⁶⁾ Ἡ Μύνδος, μικρὰ Δωρικὴ πόλις τῆς Καρίας. ⁷⁾ Δύ καὶ, μολονθέ.

pore dicebat, neque in concione volebat assurgere, nisi rem de qua ageretur, accurate ante meditatus esset. Unde plerique eum timidum esse existimabant. Sed in hac re Periclis consuetudinem imitabatur, qui non facile de quaue re dicere, nec existimationem suam fortunac committere solebat.

30. Pericles in concionem iturus, quum animo perpenderet, quantum periculi¹ inconsidere dicta hominibus afferrent, solebat precari a diis, ne quod² ipsi verbum imprudenti excideret, quod reipublicae officere posset.

31. Minos, Cretensium rex, saepe se in speluncam quandam conferebat, ibique se cum Jove colloqui legesque ab eo accipere dicebat. Etiam Lycurgus Lacedaemonii³ persuasit, se leges suas ab Apolline didicisse.

32. Quum Lycurgus, Lacedaemoniorum legislator, Delphis in templum Apollinis iatrasset, ut a Deo oraculum peteret, Pythia⁴ eum his verbis allocuta est: « nescio, utrum Deus an homo appellandus sis; sed deus potius videris esse. »

33. Leonidas, rex Lacedaemoniorum, quum Persae dicerentur sagittarum multitudine solem obscuraturi, respondisse fertur: « melius itaque in umbra pugnabimus. »

34. Cyrus omnium suorum militum nomina memoria tenebat. Mithridates autem, rex Ponti⁵, duarum et viginti gentium, quæ sub regno ejus erant, linguas ita didicerat, ut cum omnibus, quibus imperabat, sine interprete loqui posset.

35. Themistocles interroganti, utrum Achilles esse mallet, an Homerus, respondit: « Tu vero mallesne te in Olympico certamine victorem renuntiari, an præco esse, qui victorum nomina proclamat? »

36. Epaminondas, Thebanorum imperator, in bello adversus Lacedaemonios, animos suorum religione excitandos ratus⁶, arma in templis affixa⁷ nocte detraxit, persuasitque militibus, quum illa abesse videbant, deos iter suum sequi, ut ipsis proeliantibus adessent.

37. Idem in pugna ad Mantineam⁸ graviter vulneratus est. Quum animam recepisset, interrogavit circumstantes amicos, an clypeus salvus esset⁹? deinde, an hostes fusi essent? Ili utrumque affirmaverunt. Tum demum hastam e corpore educi jussit. Quo facto, statim expiravit.

¹) Τὰ οὐδέτερα τῶν ἐπιθέτων συντάσσονται ἐνίστη μετὰ γενικῆς² quantum periculi ἀντὶ τοῦ quantum periculum. 2) ³Αὐτὶ τῷ aliquod. 3) Persuadeo alicui aliquid.

⁴) Πυθίη ἀλέγετο ἡ λέσβια τοῦ Δελφικοῦ ἀπόλλωνος, ητις ἐγρημοδίτει καθημένη ἐπὶ τοῦ τρίποδος. 5) Ο Πόντος ἡ τοι βραχίλειον τῆς μικρᾶς Ασίας εἰς τὰ νοτιανατολικὰ περάλια τοῦ Εύξεινου πόντου. 6) geor. 7) Οἱ παλαιοὶ ἔχρεμων εἰς τοὺς ναὸὺς τῶν θεῶν τὰς τῶν ἔχθρῶν ἀσπίδας καὶ ἄλλα ἐκ τοῦ πολέμου λάφυρα. ⁸Ενίστη ἀριέωναν καὶ τὰς ιδίας σύντονας ἀσπίδας, τελειώσαντες ἐνδόξως τὸ πολεμικὸν στάδιον. 9) Τὰ ἵερικα τῆς Μαντινείας κείνηται πρὸς βορρᾶν τῆς νῦν Τριπόλεως. 9) Μάγιστρον αἰσχος ἐνδικήσον οἱ παλαιοὶ τὸ γὰρ ἀπορρίψει τις φεύγων τὴν ἀσπίδα του.

38. Epaminondas tanta fuit abstinentia et integritate¹, ut post plurima bella, quibus Thebanorum potentiam incredibiliter auxerat, nihil in supellectili haberet praeter abenum et veru.

39. Lysander, dux Lacædemoniorum, militem quandam, via egressum, castigabat. Cui dicenti, ad nullius rei rapinam se ab agmine recessisse, respondit: «ne speciem quidem rapturi præbeas, volo².»

40. Iphicrates, dux Atheniensium, quum præsidio teneret Corinthum, et sub adventum hostium ipse vigilias circumiret, vigilem, quem dormientem invenerat, hasta transfixit. Quod factum quibusdam ei ut sævum exprobrantibus, «qualem inveni, inquit, talem reliqui.»

41. Quum quidam Thrasybulo, qui civitatem Atheniensium a tyrannorum dominatione liberavit, dixisset: «quantas tibi gratias Athenæ debent!» ille respondit: «Dü faciant, ut quantas ipse patriæ debo gratias, tantas ei videar retulisse.»

42. Philippus, rex Macedonum, monentibus eum quibusdam, ut Pythiam quandam caveret, fortè militem, sed ipsi alienatum, quod tres filias ægre aleret, nec a rege adjuvaretur, dixisse fertur: «Quid? si partem corporis haberem ægram, abscederem potius ἀν curarem?» Deinde Pythiam ad se vocatum, accepta³ difficultate rei domesticæ, pecunia instruxit. Quo facto nullum rex militem Pythia⁴ fideliores habuit.

43. Mulier quædam ab eodem Philippo, quum a convivio temulentus recederet, damnata, & a Philippo, inquit, temulento ad Philippum sobrium provoco.»

44. Philippus, rex Macedoniæ, prædicare solebat, se oratoribus Atheniensium maximam gratiam habere. Nam conviciis suis, inquit, efficiunt, ut quotidie melior evadam, dum eos dietis factisque mendacii arguere conor.»

45. Ejusdem regis epistola fertur scripta ad Aristotelem philosophum, qua filium⁵ sibi natum esse nuntiavit. Erat illa epistola verbis concepta fere his: «Filium mihi genitum esse scito. Quod equidem diis habeo gratiam: non tam quod natus est, quam quod ei contigit nasci temporibus vitæ tue. Spero enim fore, ut⁶ a te educatus et eruditus, dignus evadat et nobis et rebus, quas ipsi relicturi sumus.»

46. Alexander, Macedo, Philippi filius, quum puer a praeceptore suo audivisset, innumerabiles mundos esse, «heu me miserm, inquit qui ne uno quidem adhuc potitus sum.»

47. Quum Alexander quondam Macedonium quorundam benevolentiam largitionibus sibi conciliare conatus esset, Philippus eum his ver-

¹⁾ Ἀρχιτετικὴ τῆς ἴδιότητος καὶ ποιότητος. ²⁾ volo ut præbeas. ³⁾ Τούτεστι σημ. ⁴⁾ quam Pythiam. ⁵⁾ Τὸν Ἀλέξανδρον. ⁶⁾ fore, ut evadat ἀντὶ τοῦ ουιών ετασσομένων esse, Η περίφρασις εἶναι τοῦ μᾶλλον τῆς ἀκαρεμάτου εἶναι εὐχρηστή

bis inerepuit : « Sperasne, eos tibi fideles esse futuros, quos pecunia tibi conciliaveris ? Scito amorem non auro emi, sed virtutibus. »

48. Alexandro Macedoni, Asia debellata, Corinthii per legatos gratulati sunt, regemque civitate sua¹ donaverunt. Quod officii genus quum Alexander risisset, unus ex legatis, « nulli unquam, inquit, civitatem dedimus alii, quam tibi et Herculi. » Quo audit², Alexander honorem sibi delatum lubentissime accepit.

49. Quum Alexander Græciæ populis imperasset, ut divos ipsi honores decernerent, Lacedæmonii his verbis utebantur : « quoniam Alexander deus esse voluit, 'esto deus» ; Laconica brevitate³ regis notantes vecordiam.

50. Lysimachus, rex Thraciæ, Theodorum Cyrenaeum, virum libertatis amantissimum, et regiæ dominationi infestum, cruci affigi jussit. Cui ille « bujus modi minis, inquit, purpuratos tuos terreas. Mea quidem nihil interest⁴, humine⁵ ap sublime putrescam.

51. Mausolus, rex Carie, Artemisiam habuit conjugem. Hæc, Mausolo defuncto, ossa cineremque mariti contusa et odoribus mixta cum aqua potabat. Extruxit quoque, ad conservandam ejus memoriam, sepulcrum illud nobilissimum ab ejus nomine appellatum⁶, quod inter septem orbis terrarum miracula numeratur. Quod quum Mausoli Manibus⁷ dicaret, certamen instituit, præmiis amplissimis ei propositis, qui defunctum regem optime laudasset.

52. Dionysius, qui a patre Syracusarum et pæne totius Siciliæ tyrannidem acceperat, senex, patria pulsus, Corinthi pueros litteras docuit.

53. Mithridates, rex Ponti, sœpe venenum hauserat, ut sibi a clandestinis caveret insidiis.⁸ Hinc factum est, ut, quum a Pompejo superatus mortem sibi consiscere vellet, ne velocissima quidem venena ei nocerent.

54. Quum Gyges, rex Lydiæ ditissimus, oraculum Appollinis interrogaret, an quisquam mortalium se⁹ esset felicior, Deus Aglaum quandam Psophidium¹⁰ feliciorem praedicavit. Is autem erat Arcadum pauperrimus, parvuli agelli possessor, cuius terminos, quamvis senex, nunquam excesserat, fructibus et voluptatibus angusti ruris contentus.

55. Pyrrhus, rex Epiri, quum in Italia esset, audivit, Tarentinos quosdam juvenes in convivio parum honorifice de se loquitos esse. Eos igitur ad se arcessitos percunctatus est, an dixissent ea, quæ

¹⁾ Μὲ πολιτογάρησιν. ²⁾ Ἀκούσας τοῦτο. ³⁾ Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐποσπάθουν νὰ εἴπωσι πολλὰ μὲ δέσν τὸ δυνατὸν ὀλίγας λέξεις. ⁴⁾ Οὐεν ἡ τοιούτος τρόπος τῆς ἐκφράσεως λέγεται λαχωνισμός. ⁵⁾ Δέγουν μεα, tua, sua, nostra, vestra interest. ⁶⁾ Ἀλλως συντάσσεται τὸ interesse μετὰ γενικῆς. ⁵⁾ utrum humi. ⁶⁾ Τὸ Μαυσωλεῖον.

⁷⁾ manes-ium. ⁸⁾ Μὲ τὸ νὰ συνειθίσῃ κατ' ὀλίγους τὸν στόμαχον εἰς τὰ φάγματα.

⁹⁾ Ιδ. μοῦ. 31. σημ. 3. ¹⁰⁾ Ἡ Ψωφίς, πόλις τῆς Ἀρκαδίας, ἔκειτο παγὶ τῷ Ερύμανθῳ ποταμῷ, ὅπου τῷρα τὸ Τριπόταμο.

ad aures suas pervenissent. *Tum unus ex his, « nisi, inquit, vinum nobis defecisset, multo etiam plura et graviora in te loquuturi eramus.» Haec criminis excusatio iram regis in risum convertit.*

56. Marsyas, frater Antigoni, regis Macedoniae, quum causam haberet cum privato quodam, fratrem rogavit, ut de ea domi cognosceret. At ille, « in foro¹ potius, inquit. Nam si culpa vacas, innocentia tua ibi melius elucescet; sin damnandus es, nostra justitia.»

57. Clara sunt apud Catanenses² nomina fratrum Anapi et Amphiromi, qui patrem et matrem humeris per medios ignes Actnæ portarunt, eosque cum vitae sue periculo e flammis eripuerunt.

58. Spartanus quidam quum rideretur, quod claudus in pugnam iret, « at mibi, inquit, pugnare, non fugere est propositum.»

59. Spartanus quidam in magistratus petitione ab æmulis victus, maximæ sibi laetiae³ esse, dixit, quod patria sua se⁴ meliores cives haberet.

60. Quum homo quidam, qui diu in uno pede stare didicerat, Lacedaemonio cuidam dixisset, se non arbitrari, Lacedaemoniorum quemquam tamdiu idem facere posse, ille respondit: « at anseres te diutius⁵.»

61. Diagoras Rhodius, quum tres ejus filii in ludis Olympicis viatores renuntiati essent, tanto affectus est gaudio, ut in ipso stadio⁶, inspectante populo, in filiorum manibus animam redderet.

62. Scipio Africanus⁷ nunquam ad negotia publica accedebat, antequam in templo Jovis precatus esset.

63. Scipio dicere solebat, hosti non solum dandam esse viam fugiendi, sed etiam muniendam. Similiter Pyrrhus, rex Epiri, fugienti hosti pertinaciter instantum esse negabat: non solum, ne fortius ex necessitate resisteret, sed ut postea quoque facilius acie cederet, ratu, victores fugientibus non usque ad perniciem instatuos esse.

64. Metellus Pius in Hispania bellum gerens, interrogatus, quid postero die facturus esset? tunicam meam, inquit, si id eloqui posset, comburerem.

65. L. Mummius, qui, Corintho capta, totam Italiam tabulis statuisse exornavit, ex tantis manubiis nihil in suum convertit, ita ut, eo defuncto, non esset, unde ejus filia dotem acciperet. Quare Senatus ei ex publico dotem decrevit.

66. Scipio Africanus major⁸ Enni poëtae imaginem in sepulcro

¹⁾ Τὰ δικαστήρια ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ἀγοράν. ²⁾ Πατέρων κατέταξε τοὺς πρόποδας τῆς Αἴτης. ³⁾ Δοτική. ⁴⁾ Ἀφαιρετική τῆς συγχρίσεως. ⁵⁾ idem facere possunt. ⁶⁾ Όπου ἔγινοντο οἱ ἀγῶνες. ⁷⁾ Ο Σκηπίων ἐλέγετο Ἀφρικανὸς θεός τὴν κατὰ τοῦ Ἀννίβα νίκην, ηὗτε ἔγινε πλησίον τῆς Ζάμης εἰς τὴν Ἀφρικήν. ⁸⁾ Ο νικητὴς τοῦ Ἀννίβα λέγεται ὁ πρεσβύτερος Ἀφρικανὸς πρὸς διάκρισιν τοῦ γεωτέρου Ἀφρικανοῦ, έστις κατέσκαψε τὴν Καρχηδόνα.

gentis Corneliae¹ collocari jussit, quod Scipionum res gestas carminibus suis illustraverat.

67. M. Cato, Catonis Censorii filius, in acie, cadente equo prolapsus, quum se recollegisset, animadvertissetque, gladium excidisse vagina redit in hostem, acceptisque aliquot vulneribus, recuperato demum gladio ad suos reversus est.

68. Q. Metellus Macedonicus in Hispania quinque cohortes, quæ hostibus cesserant, testamentum facere jussas, ad locum recuperandum misit, minatus, eos nonnisi post victoriam receptum iri.

69. Publius Decius consul, quum in bello contra Latinos Romanorum aciem cedentem videret, capite pro reipublicæ salute devoto, in medium hostium agmen irruit, et magna strage edita, plurimis telis obrutus cecidit. Haec ejus mors Romanorum aciem restituit iisque victoriam paravit.

70. Junius Brutus, qui Romam a regibus liberavit, filios suos, qui Tarquinium regem expulsum restituere conati erant, ipse capitis² damnavit, eosque virgis cæsos³ securi percuti jussit.

71. Q. Marcius Rex, consul, quum filium unicum, juvenem summæ pietatis et magnæ spei, morte amisisset, dolorem suum ita coërcuit, ut a rogo adolescentis protenus curiam peteret, ibique muneris sui negotia strenue obiret.

72. In bello Romanorum cum Perseo, ultimo Macedoniæ rege, accidit, ut serena nocte subito luna deficeret. Haec res ingentem apud milites terrorem excitavit, qui existimabant, hoc omne futuram cladem portendi. Tum vero Sulpicius Gallus, qui erat in eo exercitu, in concione militum causam hujus rei tam diserte exposuit, ut postero die omnes intrepido animo pugnam committerent.

73. L. Siccius Dentatus ob insignem fortitudinem appellatus est Achilles Romanus. Pugnasse is dicitur centum et viginti præliis; cœtracie versam⁴ nullam, adversas quinque et quadraginta tulisse; coronis⁵ esse donatus aureis duodeviginti, obsidionali una, muralibus tribus, civicis quatuordecim, torquibus tribus et octoginta, armillis plus* centum sexaginta, hastis duodeviginti. Phaleris idem donatus est quinqüies vicesque. Triumphavit cum imperatoribus suis triumphos novem.

¹⁾ Η εἰκογένεια τῶν Σκηπιώνων ἡτον κλάδος τοῦ Κερυνηλίου γένους. Τὸ δὲν ὄνομα τοῦ Σκηπιώνος τούτου ἡτο P. Cornelius Scipio Africanus major. ²⁾ Τὰ δήμαστα ἐγκαλῶ, καταδικάζω κτλ. συντάσσονται μετὰ γενικῆς τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς ποινῆς. ³⁾ Πολεῖται: Ψωμαῖοι καταδικασθέντες εἰς θάνατον ἀρρεπιζόντο περὶ τῆς θανατώσεως.

⁴⁾ In parte corporis hostiaversa, in tergo. ⁵⁾ Στεφάνους ἐλάχιστων περὶ τῆς πατρίδος ὡς σημεῖα τῆς ἀρετῆς καὶ ἀνδρείας. Οἱ στέφανοι εὗτοι διέφερον κατὰ τὰς παροιστάσασις. Obsidionalis ἐλέγετο ἢ στέφανος, ὁ διεθέτεις διὰ διάλυσιν πολιορκίας μητραία, ὁ εἰς ἀνάδασιν ἔχθρικον τείχους; Civicā δὲ διέτασσαν συμπολίτου τινός. Όμοιως ἐδίδεντο τιμῆς κάρεν καὶ ἄλλα δώρα.

* Τὰ όντα περιελέπεται συχνάκις πρὸ τῶν ἀριθμητικῶν.

74. Hannibalem in Italiam proficiscentem tria millia Carpetanorum¹ reliquerunt. Quorum exemplum ne cæteri quoque barbari sequerentur, edixit, eos a se esse dimissos, et insuper in fidem ejus rei² alios etiam, quorum fides ipsi suspecta erat, domum remisit.

75. Hannibal quum elephantos compellere non posset, ut præaltum flumen transirent, neque rates haberet, quibus eos trajiceret,³ jussit ferocissimum elephantorum sub aure vulnerari, et eum, qui vulnerasset, se in flumen conjicere illudque tranare. Tum elephantus, exasperatus ad persequendum doloris sui auctorem, tranavit amnem, et reliqui quoque eum secuti sunt.

Ε'. ΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

*Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Αὐγούστου.

LIBER PRIMUS.

1. Saturnus in Italiam venisse dicitur. Ibi haud procul a Janiculo¹ arcem condidit, eamque Saturniam appellavit. Hic Italos primus agriculturam docuit.

2. Postea Latinus in illis regionibus imperavit. Sub hoc rege Troja in Asia eversa est. Hinc Aeneas, Anchisei filius, cum multis Trojanis, quibus ferrum Graecorum pepercerat, aufugit et in Italiam pervenit. Ibi Latinus rex ei, benigne recepto, filiam Laviniam in matrimonium dedit. Aeneas urbem condidit, quam in honorem conjugis Laviniūm appellavit.

3. Post Aeneae mortem, Ascanius, Aeneae filius, regnum accepit. Hic sedem regni in alium locum transtulit, urbemque condidit in monte Albano, eamque Albam longam² nuncupavit. Eum secutus est Silvius, qui post Aeneae mortem a Lavinia genitus erat. Ejus posteri omnes usque ad Romanam conditam³ Albae regnaverunt.

4. Unus horum regum, Romulus Silvius, se Jove majorem esse dicebat, et, quum tonaret, militibus imperavit, ut clypeos hastis per-

¹⁾ Οἱ Κερκηταγοὶ, Ἰσπανικὸν ἔθνος, τὸ δποῖον ἡκολούθει τὸν Ἀννίδεαν εἰς τὸν δεύτερον Κερχηδονικὸν πόλεμον. ²⁾ Ήρὸς διαβεβίωσιν τοῦ πράγματος τούτου. ³⁾ quibus ἀντὶ τοῦ ut iis, μὲ τὰ δποῖα γά.

¹⁾ Ιανίκουλον ἐλέγετο ὁ λόφος ὃ κείμενος πέραν τοῦ Τιθέρεως ἀγτικρὺ τῆς Ρώμης. Οἱ λόφος αὐτος περιεκλείστο μετὰ ταῦτα εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως. ²⁾ Διότι ἔξεταντα ἐπὶ μικρᾶς ῥάχεως. ³⁾ Μέγρι τῆς κτίσεως τῆς Ρώμης. Οἱ Λατίνοι μεταγειρίζονται συγχάκις ἐπὶ γεγομένῳ πράξεων τὴν τοῦ παρακειμένου μετοχὴν ἀγτὶ ἀηματικοῦ ὄγκορετες.

cuterent, dicebatque hunc sonum multo clariorem esse, quam tonitru. Fulmine ictus et in Albanum lacum praecepitatus est.

5. Silvius Procas, rex Albanorum, duos filios reliquit, Numitorem et Amulium. Horum minor natu, Amulius, fratri optionem dedit, utrum regnum habere vellet, an bona, quae pater reliquisset. Numitor paterna bona praetulit; Amulius regnum obtinuit.

6. Amulius, ut regnum firmissime possideret, Numitoris filium per insidias interermit, et filiam fratris, Rheam Silviam, Vestalem virginem¹ fecit. Nam his Vestae sacerdotibus non licet viro nubere. Sed haec a Marte geminos filios, Romulum et Remum peperit. Hoc quum Amulius comperisset, matrem in vincula conjectit, pueros in Tiberim abjici jussit.

7. Forte Tiberis aqua ultra ripam se effuderat², et quum pueri in vado essent positi, aqua resluens eos in sicco reliquit. Ad eorum vagitum lupa accurrit, eosque uberibus suis aluit. Quod videns Faustulus quidam, pastor illius regionis, pueros sustulit et uxori Accae Larentiae nutriendos dedit.

8. Sc Romulus et Remus pueritiam inter pastores transegerunt. Quum adolevissent, et forte comperissent, quis ipsorum avus, quae mater fuisset, Amulium interfecerunt, et Numitori avo regnum restituerunt. Tum urbem condiderunt in monte Aventino³, quam Romulus a suo nomine Roman vocavit (754 π. X). Haec quum mœnibus circumdaretur, Remus occisus est, dum fratrem irridens mœnia transsiliebat.

9. Romulus, ut civium numerum augeret, asylum patefecit, ad quod multi ex civitatibus suis pulsi accurrerunt. Sed novae urbis civibus conjuges deerant. Festum itaque Neptuni et ludos instituit. Ad hos quum multi ex siinitimis populis⁴ cum mulieribus et liberis venissent, Romani inter ipsos ludos spectantes virgines rapuerunt.

10. Populi illi, quorum virgines raptae erant, bellum adversus raptiores suscepserunt. Quum Romæ appropinquarent, forte in Tarpejam virginem inciderunt, quæ in arce⁵ sacra procurabat. Hanc rogabant, ut viam in arcem monstraret, eique permiserunt, ut munus sibi poseceret. Illa petiit, ut sibi darent, quod in sinistris manibus gererent, annulos aureos et armillas significans. At hostes, in arcem ab ea perducti, scutis Tarpejam obruerunt, nam et ea in sinistris manibus geregant.

¹ Αἱ Ἐστιάδες, λέρειαι τῆς Ἐστίας, διεψύλαττον ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς θεᾶς ταύτης τὸ ἀθένατον πῦρ. ² Το μέσον ὥημα ἐκφράζουν οἱ Δατῖνοι διὰ ἐνεργητικοῦ, προστιθέντες τὸ με, τε, σε, nos, vos. ³ Εἰς τῶν ἐπτά λόχων τῆς μετέπειτα πόλεως. ⁴ Κατ μάλιστα οἱ Σαστῖνοι. ⁵ Οἱ ἀκρόπολις τῆς Ἰώμους ἦτορ ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου λόφου. Το ἀποτομώτατον μέρος τούτου, ἀπὸ τὸ δποτὸν ἐξέπιπτον τὸ επικινδυγει πολιτικοὶ ἐγ-
ληματίζει, ὠγομάζετο, μετὰ τὸ συμβέαγ τούτο, ἡ Ταρπητική πέτρα.

11. Tum Romulus cum hoste, qui montem Tarpejum tenebat, pugnam conseruit in eo loco, ubi nunc forum Romanum est. In media cæde raptæ processerunt, et hinc patres hinc conjuges et soceros completebantur et rogabant, ut caedis finem facerent. Utrique his precibus commoti sunt. Romulus foedus icit, et Sabinos in urbem recepit¹.

12. Postea civitatem descripsit. Centum Senatores legit, eosque cum ob aetatem, tum ob reverentiam, iis debitam, Patres appellavit. Plebem in triginta curias distribuit, easque raptarum nominibus nunquam cupavit. Anno regni vicesimo septimo, quum exercitum lustraret², inter tempestatem ortam, repente oculis hominum subductus est. Hinc alii eum a Senatoribus interfectum, alii ad Deos sublatum esse existimaverunt.

13. Post Romuli mortem unius anni interregnū fuit. Quo elapsō, Numa Pompilius, Curibus³, urbe in agro Sabinorum, natus rex creatus est. Hic vir bellum quidem nullum gessit; nec minus tamen civitati profuit. Nam et leges dedit, et sacra plurima instituit, ut populi barbari et bellicosi mores molliret. Omnia autem, quæ faciebat, se nymphae Egeriae⁴, oonjugis suae, jussu facere dicebat. Morbo decessit, quadragesimo tertio imperii anno.

14. Numæ successit Tullus Hostilius, cujus avus se in bello adversus Sabinos fortē et strenuum virum praestiterat. Rex creatus bellum Albanis indixit, idque trigeminorum Horatiorum et Curiatorum⁵ certamine finivit, Albam propter perfidiam Metii Fufsetii⁶ dīruit. Quum triginta duobus annis regnasset, fulmine ictus cum domo sua arsit.

15. Post hunc Ancus Marcius, Numæ ex filia nepos, suscepit imperium. Hic vir aequitate et religione ayo similis, Latinos bello domuit, urbem ampliavit, et nova ei mœnia circumdedit. Carcerem primus aedificavit. Ad Tiberis ostia urbem condidit, Ostiamque vocavit. Vicesimo quarto anno imperii morbo obiit.

16. Deinde regnum Lucius Tarquinius Priscus accipit, Damarati filius, qui tyrannos patriæ Corinthi fugiens in Etruriam⁷ venerat. Ipse Tarquinius, qui nomen ab urbe Tarquinis accepit, aliquando Romam profectus erat. Advenienti aquila pileum abstulit, et postquam alte evolaverat, reposuit. Hinc Tanaquil conjux, mulier augiorum perita, regnum ei portendi intellexit.

17. Quum Romæ commoraretur, Anci regis familiaritatem consequutus est, qui eum filiorum suorum tutorem reliquit. Sed is pu-

¹⁾ Ωστε ματείγεις τῆς βασιλείας ὁ τῶν Σαβίνων βασιλεὺς Τάτιες. ²⁾ Παρὰ τοῖς Ρωμαίοις ἔγινετο κατὰ καιρὸν ὅπλοσκοπία τῶν στρατευμάτων κατὰ ἐπαύτῳ καθαριστικαὶ θυσίαι. ³⁾ Άλ. Κορείς. ⁴⁾ Ἡγερία. ⁵⁾ Έξ ὧν οἱ μὲν Ὀράτιοι ἡσαν Ῥωμαῖοι, οἱ δὲ Κουριάτιοι Ἀλέζνοι. ⁶⁾ Ο Μέττιος ἔγκαττέλειψε μετὰ ταῦτα τοὺς Ῥωμαῖους εἰς τὴν κατὰ τὸν Οὐγῆλων μάχην. ⁷⁾ Etruria sive Tuscia, ή Τυρρηνία, τώρα Τεσκάνα, μέρος τῆς μίσης Ἰταλίας.

pillis regnum intercepit. Senatoribus, quos Romulus creaverat, censum alios addidit, qui minorum gentium¹ sunt appellati. Plura bella feliciter gessit, nec parum agrorum, hostibus ademtorum, urbis territorio adjunxit. Primus triumphans urbem intravit. Cloācas fecit; Capitolium² inchoavit. Tricesimo octavo imperii anno per Auci filios, quibus regnum eripuerat, occisus est.

18. Post hunc Servius Tullius suscepit imperium, genitus ex nobili semina, captiva tamen et famula. Quum in domo Tarquinii Prisci educaretur, flamna in ejus capite visa est. Hoc prodigio Tanaquil ei summam dignitatem portendi intellexit, et conjugi persuasit, ut eum sicuti liberos suos educaret. Quum adolevisset, rex ei filiam in matrimonium dedit.

19. Quum Priscus Tarquinius occisus esset, Tanaquil de superiore parte domus populum allocuta est, dicens: regem grave quidem, sed non letale vulnus accepisse; eum petere, ut populus, dum convaluisset, Servio Tullio obediret. Sic Servius regnare cœpit, sed bene imperium administravit. Montes tres urbi adjunxit. Primus omnium censem³ ordinavit: Sub eo Roma habuit capitum octoginta tria milia civium Romanorum cum his, qui in agris erant.

20. Hic rex interfectus est scelere filiae Tulliae, et Tarquinii Superbi, filii ejus regis, cui Servius successerat. Nam ab ipso Tarquinio de gradibus Curiae dejectus, cum domum fugeret, interfectus est. Tullia in forum properavit et prima conjugem regem salutavit. Quum domum rediret, aurigam super patris corpus, in via jacens, carpentum⁴ agere jussit.

21. Tarquinius Superbus cognomen moribus meruit. Bello tamen strenuus plures finitimorum populorum vicit. Templum Jovis in Capitolio aedificavit. Postea, dum Ardeam oppugnabat, urbem Etruriae, imperium perdidit. Nam quum filius ejus Lucretiae, nobilissimae feminæ, conjugi Tarquinii Collatini, vim fecisset, haec se ipsa occidit in conspectu mariti, patris et amicorum, postquam eos ohtestata fuerat, ut hanc injuriam ulciscerentur.

22. Hanc ob causam L. Brutus Collatinus aliquæ nonnulli in exitium regis conjurarunt, populoque persuaserunt, ut ei portas Urbis⁵ clauderet. Exercitus quoque, qui civitatem Ardeam cum rege oppugnabat, eum reliquit. Fugit itaque cum uxore et liberis suis. Ita Romæ regnum est⁶ per septem reges, annos ducentos quadraginta quinque (509 π. X.)

¹) Μινορούμ γεντίου, τῶν νεωτέρων εἰκογενειῶν. Οἱ ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν βουλευτῶν ἐλέγοντο majorum gentium. ²) Τὸ δύχυρὸν ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίνου λόφου φρούριον μετὰ τοῦ νεοῦ τοῦ Διός καὶ ἄλλων θεῶν. ³) Οἱ Κῆνσος ήτον ἡ ἔκτιμησις τῆς καταστάσεως ἑκάστου πολίτου, κατὰ τὴν ὥραιαν διηροῦντες εἰς ἕξ τεττάς. ⁴) Οχηματικὸς πόρος αρχούσις, τὸ δικοῖον μετεγενέζοντο ἐντὸς τῆς πόλεως εἰς γυναικεῖς τῶν πωτευόντων θυσίαν. Στήν ἐλέγοντο καὶ ἀσχόχην ἡ 'Ρώμη. ⁵) Εἰερεύλετο βασιλικὴ ἱερωσία.

23. Hinc consules cœpere pro uno rege duo creari, ut, si unus malus esset, alter eum cœrceret. Annuum iis imperium tributum est, ne per diurnitatem potestatis insolentiores redderentur. Fuerunt igitur anno primo, expulsis regibus, consules L. Junius Brutus, acer-rimus libertatis vindex, et Tarquinius Collatinus, maritus Lucretiae. Sed Collatino paulo post dignitas sublata est. Placuerat enim, ne quis ex Tarquiniorum familia Romae maneret. Ergo cum omni patrimo-nio suo ex urbe migravit, et in ejus locum Valerius Publicola consul factus est.

24. Commovit tamen bellum urbi rex Tarquinius. In prima pugna Brutus, Consul, et Aruns, Tarquinii filius, sese invicem occiderunt. Romani tamen ex ea pugna victores recesserunt. Brutum Romanæ matronæ quasi communem patrem per annum luxerunt*). Valerius Publicola Sp. Lucretium, Lucretiæ patrem, collegam sibi fecit; qui quum morbo extinctus esset, Horatium Pulvillum sibi collegam sum-sit. Ita primus annus quoque consules habuit.

25. Secundo quoque anno iterum Tarquinius bellum Romanis intulit, Porsena, rege Etruscorum,¹ auxilium ei ferente. In illo bello Horatius Cocles solus pontem ligneum² defendit et hostes cohibuit, donec pons a tergo ruptus esset. Tum se cum armis in Tiberin conjectit et ad suos transnavit.

26. Dum Porsena urbem obsidebat, Q. Mucius Scævola, juvenis fortis animi, in castra hostis se contulit, eo consilio, ut regem occideret. At ibi scribam regis pro ipso rege interfecit. Tum a regiis satellitibus comprehensus et ad regem deductus, quum Porsena eum ignibus allatis³ terreret, dextram arae accensae imposuit, donec flam-mis consumta esset. Hoc facinus rex miratus juvenem dimisit incolu-men. Tum hic, quasi beneficium referens, ait, trecentos alias juvenes in eum conjurasse. Hac re territus Porsena pacem cum Romanis fe-cit; Tarquinius autem Tusculum⁴ se contulit, ibique privatus cum uxore consenuit.

27. Sexto decimo anno post reges exactos⁵ populus Romae sedi-tionem fecit, questus, quod tributis et militia a senatu exhaui-retur. Magna pars plebis urbem reliquit et in montem trans Anienem⁶ am-nem secessit. Tum patres turbati Menenium Agrippam miserunt ad plebem, qui eam senatui conciliaret. Hic iis inter alia fabulam narra-vit de ventre et membris humani corporis;⁷ qua populus commotus

^{*)} Lugeo. ¹⁾ Etrusci, οἱ Τυρρηνοί. ²⁾ Ἡ πρώτη ἐπὶ τοῦ Τιθέρεως γέφυρα ἡ οὐ-ξεύλινη. Η μὲν Ῥώμη ἔκειτο εἰς τὴν ἀριστερὰν, ἡ δὲ Τυρρηνία εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τούτου. ³⁾ Ἐπαπειλῶν δηλαδή, νὰ τὸν βασανίσῃ μὲ τὸ πῦρ.

⁴⁾ Τὸ Τούσκουλον, μικρὸν πόλις τοῦ Λατίου, τὰ νῦν Φρασκάτι. ⁵⁾ Μετὰ τοὺς βασιλεῖς ἐκπεσόντας, τούτοις μετὰ τὴν ἀπέλασιν τοῦ Σουπέρδου καὶ τὴν καταργησιν τῆς Βασι-λείας. ⁶⁾ Οἱ Ανίσι, οἱ γὰρ Τιθέροντες οὐσιώζασθε πλησίον τῆς Ῥώμης εἰς τὸν Τιθέριν.

⁷⁾ Ιδε μόθ. 8.

est, ut in Urbem rediret. Tum primum Tribuni plebis¹ creati sunt, qui plebem adversum nobilitatis superbiam defenderent.

28. Octavo decimo anno post exactos reges Qu. Marcius Coriolanus dictus ab urbe Volscorum² Corioli, quam bello cœperat, plebi invitus fieri cœpit. Quare urbe expulsus ad Volscos, acerrimos Romanorum hostes, contendit, et ab iis dux exercitus factus Romanos saepe vicit. Jam usque ad quintum miliarium³ Urbis accesserat, nec ullis civium suorum legationibus flecti poterat, ut patriae parceret. Denique Veturia mater et Volumnia uxor ex Urbe ad eum venerunt; quarum flectu et precibus commotus est, ut exercitum removeret. Quo facto a Volscis ut proditor occisus esse dicitur.

29. Romani quum adversum Vejentes⁴ bellum gererent, familia Fabiorum sola hoc bellum suscepit. Profecti sunt trecenti sex nobilissimi homines, duce Fabio Consule. Quum saepe hostes vicissent, apud Cremeram fluvium castra posuerunt. Ibi Vejentes dolo usi, eos in insidias pellexerunt. In proelio ibi exorto omnes perierunt. Unus superfuit ex tanta familia, qui propter aetatem puerilem duci non potuerat ad pugnam. Hic genus propagavit ad Qu. Fabium Maximum, illum, qui Hannibalem prudenti cunctatione debilitavit⁵.

30. Anno trecentesimo et altero ab Urbe condita Decemviris⁶ creati sunt, qui civitati leges scriberent. Hi primo anno bene egerunt; secundo autem dominationem exercere cœperunt. Sed quum unus eorum, Appius Claudius, virginem ingenuam, Virginiam, Virginii Centurionis filiam, corrumpere vellet, pater eam occidit. Tum ad milites profugit eosque ad seditionem commovit. Sublata est decemviris potestas, ipsique omnes aut morte aut exilio puniti sunt.

31. In bello contra Vejentanos Furius Camillus urbem Falerios⁷ obsidebat. In qua obsidione quum ludi literarii magister principum filios ex urbe in castra hostium duxisset, Camillus hoc donum non accepit, sed scelestum hominem, manibus post tergum vincitis, pueris Falerios reducendum tradidit, virgasque iis dedit, quibus proditorem in urbem agerent.

32. Hac tanta animi nobilitate commoti Falisci⁷ urbem Romanis tradiderunt. Camillo autem apud Romanos crimini datum est, quod albis equis triumphasset⁸, et prædam inique divisisset; damnatusque ob eam causam et civitate expulsus est. Paulo post Galli Senones⁹ ad

¹⁾ Κατ' ἀρχὰς δύο, κατ' ὀλίγον δὲ ηὔξηθι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἰς δέκα. ²⁾ Οἱ Οὐδόλσοις κατώχουν τὸ νοτίον τοῦ Αατίου μέρος. ³⁾ Παρὰ τὰς λεωφόρους ὅδες τῶν Ῥωμαίων ησαν τεθυμένα τὰλαιγόμενα μιλιάρια, λίθιναι στηλαι, ἀπέγουσαι ἀλλήλων ἐν Ῥωμαϊκὲν μιλισιν. Το δὲ Ῥωμαϊκὸν μιλισιν συνίσταται ἀπὸ 1000 Ῥωμαϊκὴ βῆματα, εἴτε 5000 ποδάς. ⁴⁾ Οἱ κάτοικοι τῶν Οὐητίων, Τυρρηνικῆς πόλεως. ⁵⁾ Εἰς τὸν διάτερον Καρχηδονικῶν πόλεμον. ⁶⁾ Σύλλογος δέκα ἀνδρῶν. ⁷⁾ Τὸ Φαλέριον, Τυρρηνικὴ πόλις. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐλέγοντο Φαλίσοι. ⁸⁾ Τὸ ἔγημα ἔπυρον λευκοὶ ἵπποι. ⁹⁾ Οἱ Σένονες κατέφουσι τὸ πέλει παρὰ τὰς ἔχθες τοῦ Σηκουάνα (Seine) καὶ Ματρίνα (Marne).

Urbem venerunt, Romanos apud flumen Alliam¹ vicerunt, et Urbem etiam occuparunt. Jam nihil praeter Capitolium defendi potuit. Sed jam præsidium fame laborabat, et in eo erant, ut pacem a Gallis auro emerent, quum Camillus cum manu militum superveniens hostes magno prælio superaret (389. π. X.).

LIBER SECUNDUS.

1. Anno trecentesimo nonagesimo quarto post Urbem conditam Galli iterum ad Urbem accesserant, et quarto milliario trans Anienem flumen conserderant. Contra eos missus est T. Quintius. Ibi Gallus quidam, eximia corporis magnitudine, fortissimum Romanorum ad certamen singulare provocavit. T. Manlius, nobilissimus juvenis, provocationem accepit, Gallum occidit, eumque torque aureo spoliavit, quo ornatus erat. Hinc et ipse et posteri ejus Torquati appellati sunt. Galli fugam capessiverunt.

2. Novo bello cum Gallis exorto, anno Urbis² quadringentesimo sexto, iterum Gallus processit, magnitudine atque armis insignis, et provocat unum ex Romanis, ut secum armis decerneret. Tum se M. Valerius, tribunus militum, obtulit; et quum processisset armatus, corvus ei supra dextrum brachium sedit. Mox commissa pugna, hic corvus alis et unguibus Galli oculos verberavit. Ita factum est, ut facili negotio a Valerio interficeretur, qui hinc Corvini nomen accepit.

3. Postea Romani bellum gesserunt cum Samnitibus³, ad quod L. Papirius Cursor cum honore dictatoris⁴ profectus est. Qui quem negotii cujusdam causa Romam ivisset, praecepit Q. Fabio Rulliano, magistro equitum, quem apud exercitum reliquit, ne pugnam cum hoste committeret. Sed ille occasionem nactus, felicissime dimicavit et Samnites delevit. Ob hanc rem a dictatore capititis damnatus est. At ille in Urbem confudit, et ingenti favore militum et populi liberatus est; in Papirium autem tanta exorta est seditio, ut paene ipse interficeretur.

4. Duobus annis post T. Veturius et Spurius Postumius Consules bellum adversum Samnites gerebant. Hi a Pontio Thelesino, duce hostium, in insidias inducti sunt. Nam eos ad Furculas Caudinas⁵ pellexit in angustias, unde sese expedire non poterant. Ibi Pontius patrem suum Herennium rogavit, quid faciendum putaret. Ille ait, aut

¹ Ηγεμένου τοῦ Βρένου μετηνάστευσαν εἰς τοὺς μεσημβρινὸς περίποδας τῶν ἄλπεων.

²) Ποτάμιον τῆς Σαδίνης, ἐκδόλλων εἰς τὸν Τίθεριν. ³⁾ Τούτοις post urbem conditum.

⁴⁾ Οἱ Σαμνῖται, μέγα καὶ δυνατόν θύνος τῆς μέσης Ἰταλίας. ⁵⁾ Οἱ Δικτάτωρ

ἥτον ἀνώτερος τῶν ὑπάτων καὶ ἐκλέγετο μόνον εἰς δεινὰς περιστάσεις, διε τε ἐκινδύνευεν καὶ κολιτεῖα. Ή ἔσουσις αὐτοῦ ἥτον ἐπειδιότος, δύνοκαι δύως μόνον εἴ τι μῆνας. Υπὸ τὰς δικτάτωρας τοῦ δικτάτωρος ἥτον ἐπειργός, magister epulum, ἐκλεγόμενος παρὰ τοῦ δικτάτωρος αὐτοῦ. ⁶⁾ Οὔτις ἐλέγεντο τε στεγά πλησίον τοῦ Καυδίου τῆς Σαμνίτιδος διὰ τὸ ὅμοιον μὲ σχῆμα δικράνου.

omnes occidendos esse, ut Romanorum vires frangerentur, aut omnes diuittendos, ut beneficio obligarentur. Pontius utrumque consilium improbavit, omnesque sub jugum¹ misit. (321 π. X.) Samnites denique post bellum undequinquaginta annorum superati sunt.

5. Devictis Samnitibus Tarentinis bellum indictum est, quia legatis Romanorum injuriam fecissent. Hi Pyrrhum, Epiri regem, contra Romanos auxilio poposcerunt. Is mox in Italiam venit, tumque primum Romani cum transmarino hoste pugnaverunt. Missus est contra eum consul P. Valerius Laevinus. Hic quam exploratores Pyrrhi cepisset, jussit eos per castra duci, ostendi omnem exercitum, tumque dimitti, ut renuntiarent Pyrro, quaecunque a Romanis agerentur.

6. Pugna commissa, Pyrrhus auxilio elephantorū² vicit. Nox prælio finem dedit. Laevinus tamen per noctem fugit. Pyrrhus Romanos mille octingentos cepit, eosque summo honore tractavit. Quum eos, qui in prælio interfecti fuerant, omnes adversis vulneribus et truci vultu etiam mortuos jacere videret, nullisse ad cœlum manus dicitur, cum hac voce: «Ego talibus viris brevi orbem terrarum subigerem.»

7. Postea Pyrrhus Romam perrexit, omnia ferro igneque vastavit; Campaniam³ depopulatus est, atque ad Praeneste⁴ venit, milario ab Urbe octavo decimo. Mox terrore exercitus, qui cum consule sequebatur, in Campaniam se recepit. Legati ad Pyrrhum de captiis redimendis missi honorifice ab eo suscepti sunt; captivos sine pretio reddidit. Unum ex legatis, Fabricium, sic admiratus est, ut ei quartam partem regni sui promitteret, si ad se transiret; sed a Fabricio contemtus est.

Quum jam Pyrrhus ingenti Romanorum admiratione teneretur, legatum misit Cineām, praestantissimum virum, qui pacem peteret ea conditione, ut Pyrrhus eam partem Italiae, quam armis occupaverat, obtineret. Romani responderunt, eum cum Romanis pacem habere non posse, nisi ex Italia recessisset. Cineas quum rediisset, Pyrrho eum interroganti, qualis ipsi Roma visa esset, respondit, se regum patriam vidisse.

9. In altero⁵ prælio cum rege Epiri comisso, Pyrrhus vulneratus est, elephanti interfecti, viginti millia hostium caesa sunt. Pyrrhus Tarentum fugit. Interjecto anno Fabricius contra eum missus est. Ad hunc medicus Pyrrhi nocte venit, promittens, se Pyrrhum veneno occisurum, si munus sibi daretur. Hunc Fabricius vincetum reduci jussit ad dominum. Tunc rex, admiratus illum, dixisse fertur: «Ille est

¹⁾ Ἐσταυνον εἰς τὴν γῆν δύο λόγγας καὶ ἐπάνω τούτων ἔθετο τρίτην. Οἱ αλγυάλωτοι ἡναγκάζοντο νὰ διαβῶσιν ὑποκατω τοῦ λεγομένου ζυγοῦ τούτου. ²⁾ οἱ πρῶτοι ἐλέφαντες, εἵτινες ἐργάνησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν. ³⁾ ἡ Καμπανία κεῖται παρὰ τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος πρὸς νότον τοῦ Αατίου. ⁴⁾ ἡ Ηραίγεστος, πόλις τοῦ Αατίου, ἡ νῦν Παλατατρίγα. ⁵⁾ Secundo.

Fabricius, qui difficilis ab honestate, quam sol a cursu suo averti potest.» Paulo post Pyrrhus, tertio etiam prælio fusus, a Tarento recessit, et apud Argos¹, Graeciae urbem, interfectus est. (272 π. x.)

10. Anno quadragesimo nonagesimo post Urbem conditam Romanorum exercitus primum in Siciliam tracierunt, regemque Syracusarum Hieronem Poenosque, qui multas civitates in ea insula occupaverant, superaverunt. Quinto anno hujus belli, quod contra Poenos gerebatur, primum Romani, C. Duillio et Cn. Cornelio Asina Coss², in mari dimicaverunt. Duillius Carthaginienses vicit, triginta naves occupavit, quatuordecim mersit, septem milia occidit. Nulla victoria Romanis gratior fuit. Duillio concessum est, ut, quum a cœna rediret, pueri funeralia gestantes et tibicen eum comitarentur³.

11. Paucis annis interjectis bellum in Africam translatum est. Hamilcar, Carthaginiensium dux, pugna navalی superatur; nam perditis sexaginta quatuor navibus, se recepit; Romani viginti duas amiserunt. Quum in Africam venissent, Poenos in pluribus prælijs vicerunt, magnam vim hominum ceperunt, septuaginta quatuor civitates in fidem acceperunt. Tum victi Carthaginienses pacem a Romanis petiverunt. Quam quum M. Atilius Regulus, Romanorum imperator, dare nolle nisi durissimis conditionibus, Carthaginienses auxilium petiverunt a Lacedaemoniis. Hi Xanthippum miserunt, qui Romanum exercitum magno prælio vicit. Regulus ipse captus et in vincula conjectus est.

12. Non tamen ubique fortuna Carthaginiensibus favit. Quum aliquot præliis victi essent, Regulum rogaverunt, ut Romam proficisciatur, et pacem captivorumque permutationem a Romanis obtinerent. Ille quum Romam venisset, inductus in senatum, dixit, se desisiisse Romanum esse ex illa die, qua in potestatem Poenorū venisset⁴. Tum Romanis suasit, ne pacem cum Carthaginiensibus facerent: illos enim tot casibus fractos, spem nullam nisi in pace habere: tanti non esse, ut tot millia captivorum propter se unum et paucos, qui ex Romanis capti essent, redderentur. Haec sententia obtinuit. Recessus igitur in Africam crudelissimis suppliciis extinctus est.

13. Tandem C. Lutatio Datulo, A. Postumio Coss., anno belli Punici vicesimo tertio, magnum prælium navale commissum est contra Lilybaeum⁵, promontorium Siciliae. In eo prælio septuaginta tres Carthaginiensium naves captae, centum viginti quinque demersae, triginta duo millia hostium capta, tredecim millia occisa sunt. Statim Carthaginienses pacem petierunt, eisque pax tributa est. Captivi

¹⁾ Αργούν, τὸ Ἀργός. ²⁾ Ἀρχαιοτέλη ἀπόλυτος, ὅντων ὑπάτων. Coss, σημαίνει consulibus. ³⁾ ἡ τοιαύτη τιμὴ ἐσυγχωρεῖτο ἀλλοῖς εἰς μόνους τοὺς θριαμβεύσαντας στρατηγοὺς κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θριαμβοῦ. ⁴⁾ Όθεν καὶ δὲν ἥθελησεν ὡς μέλος τῆς βουλῆς νὰ διώσῃ γνωμὴν διὰ τὴν ἀλλαγὴν τῶν αἰχμαλώτων. ⁵⁾ τὸ Διεύθυνον, ἡ δυτικὴ τῆς Σικελίας ἄκρα μὲν ὁμώνυμον πολὺ.

(ΣΤΟΙΧΙΩΔΗ ΜΑΘ. ΟΓΛΕΡ.)

Romanorum, qui tenebantur a Carthaginiensibus, redditi sunt. Pœni Sicilia, Sardinia et ceteris insulis, quae intra Italiam Africamque ja-cent, decesserunt, omnemque Hispaniam, quae citra Iberum¹ est, Romanis permisérunt. (212 π. X.)

LIBER TERTIUS.

1. Anno quingentesimo undetrigesimo ingentes Gallorum copiae Alpes transierunt. Sed pro Romanis tota Italia consensit: traditumque est, octingenta milia hominum ad id bellum parata fuisse. Res prospere gesta est apud Clusium²: quadraginta milia hominum interficta sunt. Aliquot annis post pugnatum est contra Gallos in agro Insubrum³), finitumque est bellum M. Claudio Marcellio, Cn. Cornelio Scipione Coss. Tum Marcellus regem Gallorum Viridomarum manu sua occidit, et triumphans spolia Galli^{**}), stipiti imposita, humeris suis vexit.

2. Paulo post Punicum bellum renovatum est per Hannibalem, Carthaginiensium ducem, quem pater Hamilcar, novem annos natum, aris admoverat, ut odium pereire in Romanos juraret. Hic annum agens vicesimum aetatis, Saguntum^{***}), Hispaniae civitatem, Romanis amicam, oppugnare aggressus est. Huic Romani per legatos denuntiaverunt, ut bello abstineret. Qui quum legatos admittere nollet, Romani Carthaginem miserunt, ut mandaretur Hannibali, ne bellum contra socios populi Romani gereret. Dura responsa a Carthaginiensibus redita. Saguntinis interea fame victis, Romani Carthaginiensibus bellum indixerunt.

3. Hannibal, fratre Hasdrubale in Hispania relicto, Pyrenaeum et Alpes transiit. Traditur in Italiam octoginta milia peditum, et viginti millia equitum, septem et triginta elephantes adduxisse. Inter ea multi Ligures² et Galli Hannibali se conjunxerunt. Primus ei occurrit P. Cornelius Scipio, qui proelio ad Ticinum⁴ commisso, superatus est, et vulnere accepto, in castra rediit. Tum Sempronius Gracchus conflixit ad Trebiam⁵ amnem. Is quoque vincitur. Multi populi se Hannibali dediderunt. Inde in Tusciām³ progressus Flaminium Cos⁶, ad Trasimeum lacum superat. Ipse Flaminius interemptus, Romanorum viginti quinque milia cæsa sunt.

4. Quingentesimo et quadragesimo anno post Urbem conditam L. Aemilius Paullus et P. Terentius Varro contra Hannibalem mittuntur.

1) Ο ίερος (νῦν Ebro) διαρρέει τὴν βόρειον Ισπανίαν σχεδὸν παράλληλος τῶν Πυρηναίων ἀπὸ τὸ βορειονταύτον πέδος τὸ νοτιεσθικόν. Τὰ πρὸς νότον τοῦ ποταμοῦ τούτου ἔμειναν τῶν Καρχηδονίων. 2) Πολὺς τῆς Βυζάντιας: *) Οι ίνσουσιοι, δυνατὴ Κελτικὴ φυλὴ περὶ τὸ Νιεδούλανον τῆς ἄνω Ιταλίας. **) Τὰ ὅπλα, τὰ ὅποια ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς ἔβεβο τὸν ποτέ ξέρμον στρατηγὸν, ἐλεγοντο σπolia ὄριμα. Ὁ Μάρκελλος ἦτον ὁ τελευταῖος, διτεῖς ἀφίξεως τοιωτὸς εἰς τὸν γαύον τοῦ Διόν. ***) Τα Σαγουντον εἴτε η Ζακανθά ἐκεῖτο παρὰ τὴν μεσόγειον θάλασσαν. 4) Οι Δίρυες, οἵνος τῆς αὐτοῦ Ιταλίας παρὰ τὸν Διρρυτικὸν κόλπον, τὸν νῦν κόλπον τῆς Γανδάς λεγόμενον. 5) Ο Τίκινος κατὰ τὴν Τρεσσαὶς εἰσέβαλλους εἰς τὸν Ηδον. 6) Ρωμ. Ιστορ. 1. 16. 7. 6) consulēm.

Quamquam intellectum erat, Hannibalem non aliter vinci posse quam mora¹; Varro tamen, morae impatiens, apud vicum, qui Cannae appellatur in Apulia pugnavit; ambo consules victi, Paullus interemptus est. (246 π. X.) In ea pugna consulares aut praetorii viginti, senatores triginta capti aut occisi; militum quadraginta millia, equitum tria millia et quingenti perierunt. In his tantis malis nemo tamen pacis mentionem facere dignatus est. Servi, quod nunquam ante factum, manumissi et milites facti sunt.

5. Post eam pugnam multae Italiae civitates, quae Romanis paruerant, se ad Hannibalem transtulerunt. Hannibal Romanis obtulit, ut captivos redimerent; responsumque est a Senatu, eos cives non esse necessarios, qui armati² capi potuissent. Hos omnes postea variis suppliciis interfecit, et tres modios aureorum annularum Carthaginem misit, quos in aliis equitum Romanorum, senatorum et militum detraxerat. Interea in Hispania, ubi frater Hannibalis Hasdrubal remanserat cum magno exercitu, a duobus Scipionibus vicitur, perditque in pugna triginta quinque millia hominum.

6. Anno quarto postquam Hannibal in Italiam venerat, M. Claudius Marcellus Cos. apud Nolam, civitatem Campaniae, contra Hannibalem bene³ pugnavit. Illo tempore Philippus, Demetrii filius, rex Macedoniae, ad Hannibalem legatos mittit, eique auxilia contra Romanos pollicetur. Qui legati quum a Romanis capti essent, M. Valerius Laevinus cum navibus missus est, qui regem impediret, quominus copias in Italiam traiceret. Idem in Macedoniam penetrans regem Philippum vicit.

7. In Sicilia quoque res⁴ prospere gesta est. Marellus magnam hujus insulae partem cepit, quam Poeni occupaverant. Syracusas, nobilissimam urbem, expugnavit, et ingentem inde praedam Romanam misit. Laevinus in Macedonia cum Philippo et multis Graeciae populis amicitiam fecit; et in Siciliam profectus, Hannonem, Poenorum ducem, apud Agrigentum⁵ cepit; quadraginta civitates in ditionem accepit, viginti sex expugnavit. Ita omni Sicilia recepta, cum ingenti gloria Romanus regressus est.

8. Interea in Hispaniam, ubi duo Scipiones ab Hasdrubale interfici erant, missus est P. Cornelius Scipio, vir Romanorum omnium fere primus. Hic puer duodeviginti annorum in pugna ad Ticinum patrem singulari virtute servavit. Deinde post eladem Cannensem multos nobilissimorum juveaum, Italiam deserere cupientium⁶ auctoritate

1) Τούτο είχεν ἀκοδεῖξεις δ Φάθιος, δόστις ἔθλαπτε τὸν ἐγθρὸν ἐκκλίνων τὴν μάχην. Οὐεν καὶ παρωνομίσθη Cunctator, ὁ μέλιτης. 2) Μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας.

3) Τυπέστει prospere. 4) Ο πολεμός. 5) Agrigentum, δ Ἀγράγας, τὸν Γειγέντα, κατέται εἰς τὸν νότον αἰγαλεῶν τῆς Σικελίας. 6) Επειδὴ ἀπηλπισθήσαγ τερὶ τὰς οὐτρίζεις τῆς πατρίδος.

sua ab hoc consilio deterruit. Viginti quatuor annorum juvenis in Hispaniam missus, die, quo venit, Carthaginem novam¹ cepit, in qua omne aurum et argentum et belli apparatum Pœni habebant, nobilissimos quoque obsides, quos ab Hispanis acceperant. Hos obsides parentibus suis reddidit. Quare omnes fere Hispaniae civitates ad eum uno animo transierunt.

9. Ab eo inde tempore res Romanorum in dies lætiores factae sunt. Hasdrubal a fratre ex Hispania in Italiam evocatus, apud Senam, Piceni² civitatem, in insidias incidit, et strenue pugnans occisus est. Plurimae autem civitates, quæ in Bruttii³ ab Hannibale tenebantur, Romanis se tradiderunt.

10. Anno decimo quarto postquam in Italiam Hannibal venerat, Scipio consul creatus et in Africam missus est. Ibi contra Hannonem, ducem Carthaginiensium, prospere pugnat totumque ejus exercitum delet. Secundo prælio undecim millia hominum occidit, et castracepit cum quatuor millibus et quingentis militibus. Syphacem, Numidiae⁴ regem, qui se cum Pœni coniunxerat, cepit, eumque cum nobilissimis Numidis et infinitis spoliis Romanam misit. Qua re audita, omnis fere Italia Hannibalem deserit. Ipse a Carthaginiensibus in Africam redire jubetur. Ita anno decimo septimo Italia ab Hannibale liberata est.

11. Post plures pugnas et pacem plus semel frustra tentatam, pugna ad Zamam⁵ committitur, in qua peritissimi duces copias suas ad bellum educebant. Scipio victor recedit. Hannibal cum paucis equitibus evadit. (202 π. X) Post hæc prælium pax cum Carthaginiensibus facta est. Scipio quum Romam rediisset, ingenti gloria triumphavit, atque Africanus appellatus est. Sic finem accepit secundum Punicum bellum post annum undevicesimum, quam ooperat.

LIBER QUARTUS.

1. Finito Punico bello, secutum est Macedonicum contra Philipum⁶ regem. Superatus est rex a T. Quintio Flaminio apud Cy nosephalas⁷ paxque ei data est his legibus: ne Græciæ civitatibus, quas Romani contra eum defenderant, bellum inferret: ut captivos et transfugas redderet; quinquaginta solum naves haberet: reliquas Romanis daret, mille talenta praestaret, et obsidem daret filium Demetrum.

¹⁾ Η νέα Καρχηδόνων ἦτον ἀπεικίσια τῶν Καρχηδόνιών. ²⁾ Piconum, ἡ Πικαντίνη, ἦτον μέρος τῆς μίσης Ἰταλίας παρὰ τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον. ³⁾ Bruttii, οἱ Βρέττοι, κατώκουν τὴν νοτιωτάτην ἄκραν τῆς Ἰταλίας. ⁴⁾ Η Νομαδικὴ ἦτον ἐκτεταμένον βασίλειον, κείμενον παρὰ τὸν βόρειον αἰγαίαν τῆς Ἀφρικῆς πρὸς δυσμάς τῆς Καρχηδόνος. Οἱ κάτοικοι ὠνομάζοντο Νομάδες, Numidae. ⁵⁾ Η Ζάμα εἶκετο ὅχι μακρὲν τῆς Καρχηδόνος. ⁶⁾ Τὸν υἱὸν τοῦ Δημητρίου καὶ σύμμαχον τῆς Ἀγακικῆς συμμαχίας. ⁷⁾ Κυρῆς κεφαλαῖ, γωρίσιον τῆς Πελασγιώτιδος εἰς τὴν Θεσσαλίαν.

trium. T. Quinctius etiam Lacedemoniis intulit bellum, et ducem eorum Nabidem vicit.

2. Tum secutum est bellum Syriacum contra Antiochum regem, cum quo Hannibal se junxerat. Missus est contra eum L. Cornelius Scipio Cos., cui frater ejus, Scipio Africanus, legatus¹ est additus. Hannibal navaliter proelio vincitur; Antiochus autem ad Magnesiam, Asiae civitatem, a Cornelio Scipione Cos. ingenti proelio fusus est. Tum rex Antiochus pacem petit. Data est ei hac lege: ut ex Europa et Asia² recederet atque intra Taurum³ se contineret, decem millia talentorum et viginti obsides praebaret, Hannibalem, concitorem belli, dederet. Scipio Romanam rediit et ingenti gloria triumphavit. Nomen et ipse ad imitationem fratris Asiatici accepit.

3. Philippo, rege Macedoniæ, mortuo, filius ejus Perseus rebellavit, ingentibus copiis paratis. Dux Romanorum, P. Licinius Cos., contra eum missus, gravi proelio rege victus est. Rex tamen pacem petebat. Cui Romani eam præstare noluerunt, nisi his conditionibus, ut se et suos Romanis dederet. Mox Aemilius Paullus Cos. regem ad Pydnam⁴ superavit, et viginti millia peditum ejus occidit. Equitatus cum rege fugit. Urbes Macedoniæ omnes, quas rex tenuerat, Romanis se dediderunt. Ipse Perseus ab amicis desertus in Paulli potestatem venit. Hic, multis etiam aliis rebus gestis, cum ingenti pompa Romam rediit in nave⁴ Persei inusitatae magnitudinis, nam secundum decim remorum ordines⁵ habuisse dicitur. Triumphavit magnificenter in curru aureo, duobus filiis utroque latere adstantibus. Ante currum inter captivos duo regis filii et ipse Perseus ducti sunt.

4. Tertium deinde bellum contra Carthaginem susceptum est, sexcentesimo et altero anno ab urbe condita, anno qninquagesimo primo, postquam secundum bellum Punicum transactum est. L. Manlius Censorinus et M. Manilius Coss. in Africam trajecerunt et oppugnaverunt Carthaginem. Multa ibi præclare gesta sunt per Scipionem, Scipionis Africani nepotem, qui tribunus⁶ in Africa militabat. Hujus apud omnes ingens metus et reverentia erat, neque quidquam magis Carthaginiensium duces vitabant, quam contra eum proelium committere.

5. Qum jam magnum esset Scipionis nomen tertio anno postquam Romani in Africam trajecerant, consul est creatus et contra Carthaginem missus. Is hanc urbem, a civibus acerrime defensam, ce-

¹⁾ Legati, πρεσβευται, ἀλέγοντο οἱ συνεργοὶ καὶ σύμβουλοι τῶν στρατηγῶν ὑπάκτων καὶ ἀνθυπάτων. Ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς διώρικέν ή βουλὴ, ἐνιστεῖ δὲ καὶ ἔκεινος, τοὺς δόποις ἐμελλον νὰ συνδεύσωσιν. ²⁾ Δηλαδὴ ἀπὸ τὰ πρὸς τὴν μεσόγεον θάλασσαν κείμενα μέρη τῆς Ἀσίας. ³⁾ Ο Ταῦρος, ὑψηλὸν ὅρεον τῆς Ἀσίας, πρὸς οὐρῆς τῆς Συρίας. ⁴⁾ Πόλις τῆς μαστιχερίνης Μακεδονίας παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον εἰτε τὸν κέλπον τῆς Θεσσαλονίκης. ⁵⁾ Τὰ πολεμικὰ πλοῖα εἶχον ὡς ἀπὸ τὸ πλεῖστον τρεῖς σειρὰς κωπίων, τὴν μίαν ἐπίνω τῆς ἄλλης. ⁶⁾ Ὑπονομετατος militaris.

pit ac diruit. Ingens ibi praeda facta, plurimaque inventa sunt, quae multarum civitatum excidiis Carthago collegerat. Haec omnia Scipio civitatibus Italiæ, Siciliæ, Africæ reddidit, quæ sua recognoscabant. Ita Carthago, septingentesimo anno, postquam condita erat, deleta est. (146. π. X.) Scipio nomen Africani junioris accepit.

6. Interim in Macedonia quidam Pseudophilippus¹ arma movit, et P. Juvencium, Romanorum ducem, ad internectionem vicit. Post eum Q. Cecilius Metellus dux a Romanis contra Pseudophilippum missus est, et viginti quinque millibus ex militibus ejus occisis, Macedonia recipit; ipsum etiam Pseudophilippum in potestatem suam rededit. Corinthiis quoque bellum indictum est, nobilissimæ Græciæ civitati, propter injuriam Romanis legatis² illatam. Hanc Mummius consul cepit ac diruit. Tres igitur Romæ simul celeberrimi triumphi fuerunt Scipionis ex Africa, ante cuius currum ductus est Hasdrubal; Metelli ex Macedonia, cuius currum precessit Andriscus, qui et Pseudophilippus dicitur; Mummi ex Corintho, ante quem signa ænea et pietæ tabulae et alia urbis clarissimæ ornamenta prælata sunt.

7. Anno sexcentesimo decimo post Urbem conditam Viriathus in Lusitania³ bellum contra Romanos excitavit. Postor primo fuit, mox latronum dux; postremo tantos ad bellum populos concitavit, ut vindicta libertatis Hispaniæ existimaretur. Denique a suis⁴ interfectus est. Quum interfectores ejus præmium a Cæpione Cos. peterent, responsum est, nunquam Romanis placuisse, imperatorem a militibus suis interfici.

8. Deinde bellum exortum est cum Numantinis⁵, civitate Hispaniæ. Vetus ab his Qu. Pompejus, et post eum C. Hostilius Mancinus Cos., qui pacem cum iis fecit infirmi, quam populus et senatus iusserit infringi, atque ipsum Mancinum hostibus tradi⁶. Tum P. Scipio Africanus in Hispaniæ missus est. Is primum militem⁷ ignavum et corruptum correxit; tum multas Hispaniæ civitates partim bello cepit, partim in deditioñem accepit. Postremo ipsam Numantium fame ad deditioñem coegit, urbemque evertit; reliquam in fidem accepit. (183 π. X.)

9. P. Scipione Nasica et L. Cilpurnio Bestia Cos.⁸. Igiturtha, Numidiorum regi, bellum illatum est, quod Adherbalem et Hiempasilem, Micipsae⁹ filios, patrueles suos, interemisit. Missus adversus

¹⁾ Ἀνδρίσκος τις ἐψεύδετο, ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ Πεοσέρεις καλέπενχης τόσου, ὥστε συνήγαγε μεγάλην στρατιωτικὴν δύναμιν. ²⁾ Οἱ πιστοῖς τῶν Ρωμαίων εἶχαν ὄντοςτῇ εἰς τὴν εὐ Κορινθὸς συνέλευσον ἐξ αἰτίας τῶν ὑπερδολικῶν ἀποτῆσιν τῆς Ρώμης. ³⁾ Η γὰρ Ηερογαλία. ⁴⁾ Λεγεται, διε πρωτατοιο τοῦ φρου ησαν οἱ Ρωμαῖοι αὐτοί. ⁵⁾ Η Νομαρχία, ὧντα πόλεις εἰς τὴν Γαρρέωναν θῆς⁶⁾ σταγίες κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Δουριείου ποταμοῦ. ⁶⁾ Οἱ οὖ Νομαρχίαν, μη εγκρίνοντες τὴν τολαύτην ἀδικον παράδοσιν τῆς συνθήκης, δὲν ἐπέβαλαν τὰς γειταὶς εἰς τὸν Μαγκίνον. ⁷⁾ Γένει στρατιώτης ἀντὶ τοὺς στρατιωτας ⁸⁾ Consulibus, ἐπὶ ὑπατεῖας. ⁹⁾ Οὗτος ησαν υἱὸς τοῦ Μαζινίσσα, δέσποις καὶ τὸ διάτερον Καρχηδονικὸν πόλεμον ἔκέρδισε τὴν εὔνοιαν τῶν Ρωμαίων.

eum Cos. Calpurnius Bestia, corruptus regis pecunia, pacem cum eo flagitiosissimam fecit, quae a senatu improbata est. Denique Qu. Caecilius Metellus Cos. Jugurtham variis proelis vicit, elephantes ejus occidit, vel cepit, multas civitates ejus in deditioinem accepit. Ei succedit C. Marius, qui bello terminum posuit, ipsumque Jugurtham cepit. Ante currum triumphantis Marii Jugurtha cum duabus filiis ductus est vinctus, et mox iussu consulis in carcere strangulatus.

LIBER QUINTUS.

1. Dum bellum in Numidia contra Jugurtham geritur, Cimbri et Teutones¹ aliaeque Germanorum et Gallorum gentes Italae minabantur, pluresque Romanorum exercitus fuderunt. Ingens fuit Romae timor, ne iterum² Galli Urhem occuparent. Ergo Marius consul creatus eique belum contra Cimbros et Teutones decretum est; belloque protracto, tertius ei et quartus consulitus delatus est. In duobus proelij cimbris ducenta milia hostium occidit, octoginta millia cepit eorumque regem Theutobochum; propter quod meritum absens quinto consul creatus est. Intererit Cimbri et Teutones, quorum copia adhuc infinita erat, in Italiam transierunt. Iterum a C. Mario et Qu. Catulo contra eos dimicatum est ad Veronam³. Centum et quadraginta millia aut in pugna aut in fuga caesa sunt; sexaginta millia cepta. Tria et trigesita Cimbris signa sublati sunt. (101 π. X.)

2. Sexentesimo quinquagesimo nono anno ab Urbe condita in Italia gravissimum bellum⁴ exarsit. Nam Picentes, Marsi Pelignique, qui multos annos populo Romano obedierant, aequa cum illis iura sibi dari postulabant. Perniciosum admodum hoc bellum fuit. P. Rutilius Cos. in eo occisus est, plures exercitus fusi fugatique. Tandem L. Cornelius Sulla cum alia egregie gessit, tum Cluentium, hostiam ducem, cum magnis copiis fidit. Per quadriennium cum gravi utriusque partis calamitate hoc bellum tractum est. Quinto demum anno L. Cornelius Sulla ei imposuit finem. Romani tamen, id quod prius negaverant, jus civitatis, bello finito, sociis tribuerunt.

3. Anno Urbis conditae sexentesimo sexagesimo sexto primum Rome bellum civile exortum est; eodem anno etiam Mithridaticum. Causam bello civili C. Marius dedit. Nam quum Sullae bellum adversus Mithridatem, regem Ponti⁵, decretum esset, Marius ei hunc honorem eripere conatus est. Sed Sulla, qui adhuc cum legionibus suis

¹⁾ Οἱ Κιυθροὶ καὶ Τεύτονες εἶχαν ἀνήστη τὰς παλαιάς αὐτῶν κατοικίας εἰς τὴν βθύνετον Γερμανίαν καὶ ἔκτην ἄλλας εἰς τὴν Ἰταλίαν. Κυψέλη διεποσεύγοτα τὴν Γαλλίαν. ἔνικηποτι μετ' αὐτῶν καὶ διάφορα Γαλλικά ἔθνη. ²⁾ Κατὼν ἐπὶ Ρόρενου κατὰ τὸ 890 ἔτος π. Χ. ³⁾ Η Οὐρηρά, πόλις τῆς πέρας του Πάλου Κατεικῆς εἰς τὴν ἄνω Ἰταλίαν.

⁴⁾ Οἱ συγγενῆς πόλεμος λέγεται καὶ Μαρσικῆς, ἐπειδὴ οἱ Μάρσιοι, ἔνιος τῆς μέσης Ἰταλίας, ἦσαν εἰ πρωτεῖνοι αὐτοῦ, καὶ δὲ Ιταλικῆς, ἐπειδὴ τὰ πλειότερα μικρῷ ἔθνη τῆς Ἰταλίας ἔλασσον μέρος εἰς αὐτού. ⁵⁾ Αδ. διηγήμ. 34. σημ. ^{5.}

in Italia morabatur, eum exercitu Romam venit, et adversarios cum interfecit, tum fugavit. Tum rebus Romae utcunque compositis, in Asiam profectus est pluribusque proeliis Mithridatem coegerit, ut pacem a Romanis peteret, et Asia, quam invaserat, relicta, regni sui finibus contentus esset. (84. π. X.)

4. Sed dum Sulla in Graecia et Asia Mithridatem vineit¹, Marius, qui fugatus fuerat², et Cornelius Cinna, unus ex consulibus, bellum in Italia repararunt; et ingressi Romam, nobilissimos ex senatu et consulares viros interfecerunt; multos proscipserunt;³ ipsius Sullae domo eversa, filios et uxorem ad fugam compulerunt. Universus reliquus senatus, ex Urbe fugiens, ad Sullam in Graeciam venit, orans, ut patriae subveniret, Sulla in Italiam trajecit, hostium exercitus vicit; mox etiam Urbem ingressus est, quam caede et sanguine civium replevit. Quatuor millia inermium, qui se dediderant, interfici jussit; duo millia equitum et senatorum proscriptis. Tum de Mithridate triumphavit. Duo haec bella funestissima, Italicum quod et Sociale dictum est, et Civile, consumserunt ultra centum et quinquaginta millia hominum, viros consulares viginti quatuor, praetorios septem; aedilitios sexaginta, senatores fere ducentos.

LIBER SEXTUS.

1. Anno Urbis conditae sexcentesimo septuagesimo sexto, L. Lucilio Lucullo et M. Aurelio Cotta Coss., mortuus est Nicomedes, rex Bithyniae⁴, et testamento populum Romanum fecit heredem. Mithridates, pace rupta, Asiam rursus voluit invadere. Adversus eum ambo consules missi variam habuere fortunam. Cotta apud Chalcedonem⁵ vicit proelio, a rege etiam intra oppidum obcessus est. Sed quum se inde Mithridates Cyzicum⁶ transtulisset, ut hac urbe capta totam Asiam invaderet, Lucullus ei alter consul occurrit, ac dum Mithridates in obsidione Cyzici commoratur, ipse eum a tergo obsedit, fameque consumptum multis proeliis vicit; postremo Byzantium fugavit, navaliter quoque proelio ejus duces oppressit. Ita una hieme et aestate⁷ a Lucullo centum fere millia militum regis extincta sunt.

2 Anno Urbis sexcentesimo septuagesimo octavo novum in Italia bellum⁸ commotum est. Septuaginta enim quatuor gladiatores ducibus

¹) Τὸ δοῦλον ἦν φ., συντάττεται καὶ εἰς ἴστορικὴν διήγησιν ὡς ἐπὸ τὸ πλεῖστον μετ' ἑνετῶτος. ²) Εἶχε καταφύγει καὶ χρυσῆς εἰς τὴν Νομαδίχην. ³) Tabulae proscriptionum, πίνακες τῶν προγραφῶν, ἀλέγοντο εἰς τοὺς ἐμφυλίους πολέμους τὰ δόνοματολόγια ἐκείνων, δῶσαν τὰ κτήματα ἐδίμευσόντο καὶ ἐδίδοντα ὡς ἔραβεῖν εἰς τοὺς φονεῖς τῶν προγραφέντων. ⁴) Π' Βιθυνίᾳ είναι γάρ τῆς μικρᾶς Ασίας μεταξὺ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὔξεινου πόντου. ⁵) Η Χαλκηδών, πόλις τῆς Βιθυνίας, ἔκειτο παρὰ τὸν Θρακικὸν Εὐσπεροῦν ἀντικρὺ τοῦ Βυζαντίου. ⁶) Η Κύζικος κείται ἐπὶ τῇ ὁμωνύμῳ νήσῳ εἰς τὴν Ηραποντίδα. ⁷) Η ἀρχαιεπική σημαίνει ἐνίστε τὸ ἐντὸς εἴτε διά τίνος χρόνου. ⁸) Ο πόλεμος εὗτος λέγεται ὅ κατα τῶν δούλων πόλεμος, διότι πολλοὶ δούλοι, τῶν ὁποίων πλήρης ἦτον ἡ τότε Ἰταλία, ἐδραπέτευσαν πρὸς τοὺς μαγεμάχους. Ήσαλοι δὲ καὶ

Spartaco, Crixo et Oenomao, e ludo gladiatorio, qui Capuae erat, effugerunt, et per Italiam vagantes paene non levius bellum, quam Hannibal, moverunt. Nam contraxerunt exercitum fere sexaginta millium armatorum, multosque duces et duos Romanos vicerunt. Ipsi vieti sunt in Apulia a M Licinio Crasso proconsule, et post multas calamitates Italiae tertio anno huic bello finis est, impositus.

3 Interim L. Lucullus bellum Mithridaticum persequutus, regnum Mithridatis invasit, ipsumque regem apud Cabira¹ civitatem, quo ingentes copias ex omni regno adduxerat Mithridates, ingenti proelio fugavit, et castra ejus diripuit. Armenia quoque minor², quam tenebat, eidem erepta est. Suscepimus est Mithridates a Tigrane, Armeniae rege, qui tum ingenti gloria imperabat; sed hujus quoque regnum Lucullus est ingressus; Tigranocerta, nobilissimam Armeniae civitatem, cepit; ipsum regem, cum magno exercitu venientem, ita vicit, ut robur militum Armeniorum deleret. Sed, quum Lucullus finem bello imponere pararet, successor³ ei missus est:

4. Per illa tempora piratae⁴ omnia maria infestabant ita, ut Romanis, toto orbe terrarum victoribus, sola navigatio tuta non esset. Quare id bellum Cn. Pompejo decretum est, quod intra paucos menses incredibili felicitate et celeritate confecit. Mox ei delatum bellum contra regem, Mithridatem et Tigranem. Quo suscepimus, Mithridatem in Armenia minore nocturno proelio vicit, castra diripuit, et quadraginta millibus ejus occisis, viginti tantum de exercitu suo perdidit et duos centuriones. Mithridates fugit cum uxore et duobus comitibus, neque multo post, Pharnacis filii sui seditione coactus, venenum hau- sit⁵. Hunc vitae finem habuit Mithridates, vir ingentis industriae atque eonsilii. Regnavit annis sexaginta, vixit septuaginta duobus, contra Romanos bellum habuit annis quadraginta.

5. Tigrani deinde Pompejus bellum intulit. Ille se ei dedidit et in castra Pompeji venit, ac diadema suum in ejus manibus collocavit, quod ei Pompejus reposuit. Parte regni eum multavit et grandi pecunia. Tum alios etiam reges et populos superavit. Armeniam minorem Deiotaro, Galatiae⁶ regi, donavit, quia socius contra Mithridatem fuerat. Seleuciam, vicinam Antiochiae civitatem, libertate donavit, quod

αὐτοὶ οἱ μονομάχοι δοῦλοι, τρεφόμενοι καὶ γυμναζόμενοι ἐπίτηδες, διὰ νὰ μονομαχήσωσιν εἰς τὰ ἀμφιέατρα πρὸς τέρψιν τοῦ λαοῦ.¹) Τὰ Κάβειρα, ἡ μετὰ τὰῦτα Σεΐσσοι, πόλις τοῦ Πόντου, καιμένη περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀλυοῦ ποταμοῦ.²) τὸ μικρότερον μέρος τῆς Ἀρμενίας, τὸ πρὸς δυσμάς τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ, ὧν ουμάζετο ἡ μικρὰ Ἀρμενία, τὸ δὲ καίμενον πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Εὐφράτου ἡ Ἰδίας εἴτε μεγαλὴ Ἀρμενία.

³) Μάνιος Ἀχιλλος Γλασβρίων, τὸν ὄποιον μετ' οὐ πολὺ διεδάθη Πομπήιος ὁ Μέγας.

⁴) Κίλικες μάλιστα καὶ ἄλλοι παραβαλλάσσοι τῆς μικρᾶς Ἀσίας.⁵) ἀλλοι λέγουν, διὰ δὲ Μ. Θερίδατον, ἐπειδὴ τὸ δηλητήριον δὲν ἐνῆργον εἰς τὸ σῶμά του, ἀκλέυσεν πισῶν τινα νὰ τὸν φυνέσῃ.⁶) ἡ Γαλατία, χώρα τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου εἶχε μετατίκησει μέρος τῶν Γάλλων, οἵτιες μεταγενεύσαγετες ἐκ τῆς Γαλλίας, διεπορεύθησαν πολεμοῦγες τὴν Εὐρώπην.

regem Tigranem non receperisset. Iudeam transgressus, Hierosolymam, caput gentis, tertio mense cepit, duodecim millibns Iudeorum occisis, ceteris in fidem receptis. His gestis finem antiquissimo bello imposuit. Ante triumphantis currum ducti sunt filii Mithridatis, filius Tigranis, et Aristobulus, rex Iudeorum. Praelata ingens pecunia, auri atque argenti infinitum¹. Hos tempore nullum per orbem terrarum grave bellum erat.

6. M. Tullio Cicerone oratore et C. Antonio Coss. anno ab Urbe condita sexcentesimo undenonagesimo L. Sergius Catilina, nobilissimi generis vir, sed ingenii pravissimi, ad delendam patriam² conjuravit cum quibusdam, claris quidem, sed audacibus viris. A Cicerone urbe expulsus est, socii ejus deprehensi et in carcere stangulati sunt: (63 π. X.) Ab Antonio, altero consule, Catilina ipse proelio vinctus est et interficetus.

7. Anno urbis conditae sexcentesimo nonagesimo tertio C. Julius Cæsar cum L. Bibulo consul est factus. Quum ei Gallia decreta esset, semper vincendo usque ad Oceanum Britannicum processit. Domuit autem annis novem³ fere omnem Galliam, quae inter Alpes, flumen Rhodanum, Rhenum et Oceanum est. Britannis mox bellum intulit, quibus ante eum ne nomen quidem Romanorum cognitum erat; Germanos quoque trans Rhenum aggressus, ingentibus proelis vicit.

8. Circa eidem tempora M. Licinius Crassus contra Parthos³ missus est. Et quum circa Carras⁴ contra omnia et auspicia proelium commisisset, a Surena, Orodis regis duce, vinctus est cum filio, clarissimo et praestantissimo juvene. Reliquae exercitus per C. Cassium questorem servatae sunt.

9. Hinc jam bellum civile successit, quo Romani nominis fortuna mutata est. Cæsar enim victor e Gallia rediens, absens² coepit poscere alterum consulatum; quem quum alii sine dabitatione deferrent, contradictum est a Pompejo et aliis, iussusque est, dimissis exercitibus, in Urbem redire. Propter hanc injuriam ab Arimao⁶, ubi milites congregatos habebat, infesto exercitu Romam contendit. Consul est cum Pompejo, senatusque omnis atque universa nobilitas ex urbe fugit et in Graeciam transiit; et dum senatus bellum contra Cæsarem parabat, hic, vacuam urbem ingressus, dictatorem se fecit.

¹⁾ Τουτόστιν' infinitum pondus, infinita summa. ²⁾ Ο σκοπὸς τοῦ Κατιλίνα τῶν, νὰ διεγείρῃ στάσιν, νὰ ἀνατρέψῃ τὰ καθηστῶτα τῆς πολιτείας, νὰ φονιώσῃ τὴν βουλὴν καὶ νὰ σφραγισθῇ τὴν περιουσίαν τῶν πλούσιων. ³⁾ Ἰδεῖς ἀνωτέρω σημ. 7. ³⁾ Οἱ Ήρόθοι, πολεμικὸν ἔθνος τῆς Βαΐας, πρότερον μέρος τῆς Περσικῆς μοναρχίας, ἔγειναν ἀνεξάρτητοι διὰ Αρσίκου τοῦ πρώτου περὶ τὸ 250 π. Χ καὶ ἐτελέσθησαν ἔκτοτε διὰ μεγίλων ἀλώσεων. ⁴⁾ Άλι Κάζζι, πόλις τῆς Μεσοποταμίας. ⁵⁾ Οἱ μετεργόμενοι τὴν ὑπατείαν ἐκρεπεκτήτιν τὸν νόμον, νὰ προσευξίσωνται εἰς τὴν Ρώμην. ⁶⁾ Ο δὲ Κατιλίνα διέτριψε τὸ παρό τῷ στοπτεύματι εἰς τὴν ἄνοιαν Ιταλίαν. ⁷⁾ πόλις τῆς Ουεστρικῆς εἰς τὴν μέσον Ιταλίαν. Ο Καισαρίην ἥδη πατέσθη τὸν Ρουθίκων ποταμὸν, τέλε σύνορα τῆς ἐπαρχίας καὶ στρατιωτικῆς ἔδουσικὲς του.

40. Inde Hispanias petit, ibique Pompeji Legiones superavit; tum in Graecia adversum Pompejum ipsum dimicavit. Primo p̄flio vicitus est et fugatus; evasit tamen, qui a nocte interveniente Pompejus sequi noluit; dicitque Cæsar, nec Pompejum scire vincere, et illo tantum die se potuisse superari. Deinde in Thessalia apud Pharsalim ingentibus utrinque copiis dimicaverunt. Nunquam adhuc Romanae copiae majores, neque melioribus ducibus convenerant. Pugnatum est ingenti contentione, viciisque ad postremum Pompejis et castra ejus direpta sunt. Ipse fugatus Alexandriam petit, ut a rege Aegypti, cui tutor a senatu datum fuerat, peteret auxilia. At hic fortunam magis, quam amicitiam secutus, occidit Pompejum; caput ejus et annulum Cæsari misit. Quo conspecto Cæsar Ierimas fuisse dicitur, tanti viri intuens caput, et generi quondam sui¹.

41. Qum ad Alexandriam venisset Cæsar, Ptolemaeus ei insidias parare veluit; qua de causa regi bellum illatum est. Rex vicius in Nilo periit, inventumque est corpus ejus cum lorica aurea. Cæsar Alexandria petitus, regnum Cleopatrae² dedit. Tum inde profectus Pompejiarum partium reliquias est persequutus; bellisque civilibus toto terrarum orbe cōpositis, Romam rediit. Ubi quum insolentius³ agere coepisset, conjuratum est⁴ in eum a sexaginta vel amplius senatoribus, equitibusque Romanis. Praecipui fuerunt inter conjuratos Brutus duo ex genere illius Bruti, qui, regibus exculpis, primus Romae consul fuerat, C. Cassius et S. Cæsar. Ergo Cæsar quum in curiam venisset, viginti tribus vel ieribus confossus est. (44 π. X.)

42. Interfecto Cæsare anno Urbis septingentesimo nono, bela ci-vilia reparata sunt. Senatus favebat Cæsaris percussoribus. Antonius Cos. a Cæsari; partibus stabat. Ergo turbata republiea, Antonius, multis sceleribus commissis, a senatu hostis judicatus est. Fusus fugatusque Antonius⁵, amiso exercitu, confugit ad Lepidum⁶, qui Cæsari magister equitum fuerat, et tum grandes copias militum habebat; a quo suscepitus est. Mox Octavianus⁷ cum Antonio pacem fecit, et quasi vindicaturus patris sui mortem, a quo per testamentum fuerat adoptatus, Romam cum exercitu profectus extorsit, ut sibi juveni vi-ginti annorum consulatus daretur. Tum junctus cum Antonio et Le-

¹) Ο Παρπλίος, έπειδη γηγενάτιος μετά τοῦ Καζίστρου καὶ Κρήστου τὴν λεγομένην πεώθην ταλαιχίου ὑπανθρεύσθη τὸν τοῦ Καίσαρος θυγατέρα Ιουλίαν, ήτοι ὅμως μετ' οὐ πελὸν απέκτενεν. (1) Θίνατρος σύντης διέλυσε τὸν τελευταῖον δεσμὸν τῆς τιὸν δύο ἀνδρῶν τούτων στίλιας. 2) Ἡ Κλεοπάτρα ἐποκεῖ νὰ βραβεύη δύοδι μετά τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, τοῦ Πτολεμαίου. 3) Διέτη κατέρθωσεν ἐναντίον τῶν νόμων τῆς Δημοκρατίας νὰ διορισθῇ δικτάτωρ ἐπὶ ζωῆς καὶ ὑπάτος διὰ δέκα ἔτη, καὶ διδώκειν αἵτις ἀρχετας, ὡστε νὰ δηποτεύωνται, διεπιθυμεῖ νὰ κατεσταθῇ βασιλεὺς. 4) Βγίνε ουνωνοσίαι. 5) Ήτος τὸν περὶ τὴν Μουτίνην, τὴν νυν Μοδέναν, πολεμον. 6) Οπτις εύρισκετο μετά στρατευματος εἰς τὴν Γαλλίαν. 7) Ήτον ωἱς του Γκιού Οχατού καὶ ἔγγονος τῆς ἀδελφῆς του Καίσαρος. Υπενθυμίζει δὲ πάρα τοῦ Καίσαρος ἔλανε τὸ σύνορα Cæsar and Octavianus.

pido rempublicam armis tenere coepit, senatumque proscriptis¹. Per hos etiam Cicerio orator occisus est multique alii nobiles.

13. Interea Brutus et Cassius, interfectores Caesaris, ingens bellum moverunt. Profecti contra eos Caesar Octavianus, qui postea Augustus est appellatus, et M. Antonius, apud Philippos, Macedoniae urbem, contra eos pugnaverunt. Primo proelio victi sunt Antonius et Caesar; periit tamen dux nobilitatis Cassius²; secundo Brutum et infinitam nobilitatem, quae cum illis bellum suscepserat, victam interfecerunt. Tum victores rempublicam ita inter se diviserunt, ut Octavianus Caesar Hispanias, Gallias, Italiam teneret, Antonius Orientem, Lepidus³ Africam acciperet.

14. Paullo post Antonius, repudiata sorore Caesaris Octaviani, Cleopatram, reginam Aegypti, uxorem duxit. Ab hae incitatus ingens bellum commovit, dum Cleopatra cupiditate muliebri optat Romae regnare. Victor est ab Augusto navalium pugna clara et illustri apud Actium⁴, qui locus in Epiro est. (31 π. X.) Hinc fugit in Aegyptum et desperatis rebus, quum omnes ad Augustum transirent, se ipse intermit. Cleopatra quoque aspidem sibi admisit et veneno ejus extincta est. Ita bellis toto orbe confectis, Octavianus Augustus Romanum rediit anno duodecimo, quam consul fuerat. Ex eo inde tempore rempublicam per quadraginta et quatuor annos solus obtinuit; ante enim duodecim annis cum Antonio et Lepido tenuerat. Ita ab initio principatus ejus usque ad finem⁵ quinquaginta sex anni fuere.



ΣΤ'. ΕΚ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΤΟΥ

ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΤΙΝΑ.



1. Universus terrarum orbis in tres partes dividitur: Europam; Asiam, Africam. Europa ab Afria sejungitur freto Gaditano¹, in cuius utraque parte montes sunt altissimi, Abyla in Afria, in Europa Calpe, qui montes Herculis columnae appellantur. Per idem fretum

¹⁾ Ἐκαμε προγραψήν μεγάλου μέρους τῆς βουλῆς. ²⁾ Ο Κάσπιος, καθώς καὶ Ήστερός δι Κρούτος, ἔχειν αὐτόχθοις. ³⁾ Ο Δέπιδος, ἐπειδὴ ἔκαμε μεγαλειέρας ἀπαιτήσας, ἐστερήθη περὶ τοῦ Ὀκτακούσιου καὶ τῆς πρώτης μερίδος του, καὶ ἔζησεν ἔκτετε εἰς ἰδιωτείαν. ⁴⁾ Τὸ Ακτιονί είναν ἀκρωτηρίου τῆς Ἀκαρανίας, κείμενον κατά τὴν ἐκ τοῦ Ιονίου πελάγους εἴσοδον εἰς τὸν Ἀμβρωσικὸν κόλπον. ⁵⁾ Αντικρὺ τοῦ Ἀκτίου ἔκτισεν ὁ Αὔγουστος πόρος ἀνάμυνσιν τῆς νίκης ταῦτης τὴν Νικόπολιν, τὴν γῦν Ηράειαν.

⁶⁾ Τούτεστι τὴν διοικησιν τῆς πολιτείας. ⁷⁾ Ο Αὔγουστος ἀπέμανεν ἐν ἔτει 14 μετὰ Χριστού.

⁸⁾ Ο Πράκλετος πωρόθυμος, τὸ γῦν στεγὸν τοῦ Γιεράειαρ. Ἐπὶ τῆς Κάλπης κεῖται τῷρα τὸ φρούριον Γιεράεια.

mare internum, quod litoribus Europae, Asiae et Africæ includitur, jungitur cum Oceano.

2. Europa terminos habet ab oriente Tanaïm¹ fluvium, Pontum Euxinum et paludem Maeotida; a meridie mare internum; ab occidente mare Atlanticum sive Oceanum; a septentrione mare Britannicum². Mare internum³ tres maximos sinus habet. Quorum is, qui Asia a Graecia sejungit, Aegaeum mare vocatur; secundus, qui est inter Græciam et Italiam, Ionum; tertius denique, qui occidentales Italiae oras alluit, a Romanis Tuscum, a Graecis Tyrrhenum mare appellatur.

3. In ea Europæ parte, quæ ad occasum vergit, prima terrarum est Hispania, quæ a tribus lateribus mari circumdata, per Pyrenæos montes cum Gallia⁴ cohæret. Quum universa Hispania dives sit et fecunda, ea tamen regio, quæ a flumine Baetide⁵ Bætica vocatur, caeteras fertilitate antecellit. Ita Gades sita, insula cum urbe a Tyriis condita⁶, quæ freto Gaditano nomen dedit. Tota illa regio viris, equis, ferro, plumbo, aere, argento auroque abundat, et ubi penuria aquarum minus est fertilis, linum tamen aut spartum alit. Marmoris quoque lapicidinas habet. In Bætica minium reperitur.

4. Gallia posita est inter Pyrenæos montes et Rhenum; orientalem oram Tuscum mare alluit, occidentalem Oceanus. Ejus pars illa, quæ Italæ est opposita et Narbonensis⁷ vocatur, omnium est laetissima. In ea ora sita est Massilia⁸, urbs a Phocæis condita, qui, patria a Persis devicta, quum servitutem ferre non possent, Asiæ relictæ, novas in Europa sedes quæsiverant. Ibidem est campus lapideus, ubi Hercules dicitur contra Neptuni liberos dimicasse⁹. Quum tela defecissent, Jupiter filium imbre lapidum adjuvit. Credas pluisse; adeo multi passim jacent.

5. Rhodanus fluvius¹⁰, haud longe a Rheni fontibus ortus, lacu Lemano¹¹ excipitur, servatque impetum, ita ut per medium lacum integer fluat, tantusque, quantus venit, egrediatur. Inde ad oceasum versus, Gallias aliquamdiu dirimit¹², donec, cursu in meridiem flexo, aliorum amnium accessu auctus in mare¹³ effunditur.

1) Ο νῦν Δῶν ποταμός. 2) Η νῦν Γερμανικὴ θάλασσα. 3) Η ἐντδες εἴτε καθ' ήμᾶς θάλασσα, ήτις τὴν σημερὸν ή μεσόγειος ὄνομαζεται. 4) Ο Βαέτις, νῦν Guadalquivir.

5) Τὰ Γάδετρα, τὸ νῦν Κάδες, ηπαν ἀποικία τῆς Τύρου, Φοινικικῆς πόλεως καὶ ἔκστιντο ἐπὶ νησίοις ή ανθεμένοι διὰ γώματος μὲ τὴν στρεάν τῆς Ισπανίας. 6) Η Ναρβωνῖτις, εὐτῷ λεγούμενή ἀπὸ τὴν πόλιν Ναρβώνα, τὸ νῦν Narbonne. Πρὸ τοῦ Αὐγύστου ἐλέγετο τὸ μέρος τοῦτο κατ' ἔσοχὴν ή Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία, Provincia Romana, καὶ τὴν σημερὸν εἰσέστη Provence. 7) Η Μασσαλία, τὸ νῦν Marseille, περίφημος ἀποικία τῶν Φωκαέων. 8) Τὸ λιθῶδες πεδίον εἶναι ἐπίνεδον ἐκτεταμένον μεταξὺ τῆς Μασσαλίας καὶ τοῦ Ροδανοῦ ποταμοῦ, πλῆρες στρογγυλῶν πετρῶν, καὶ λέγεται τὴν σημερὸν τας Crau.

9) Ο νῦν Rhone. 10) Η νῦν λίμνη τῆς Γενέθης. 11) Ο Ροδανὸς γωρίζει τὴν Ναρβωνῖτιδα καὶ Λουγδουνγησίαν. 12) Εἰς τὴν μεσόγειον θάλασσαν μεταξὺ Ναρβῶνος καὶ Μασσαλίας.

6. Fa pars Galliae, quae ad Rhenum porrigitur, frumenti publique feracissima est; cœlum salubre; noxia animalium genera pauca alit. Incolae superbi et superstitionis, ita ut Deos humanis victimis gaudere existiment. Magistri religionum et sapientiae sunt Druidæ¹, qui, quæ se scire profitentur, in atris abditisque silvis docent. Animas aeternas esse credunt, vitamque alteram post mortem incipere. Hanc ob causam cum defunctis arma cremant aut defodiunt, eamque doctrinam homines ad bellum alacriores facere existimant.

7. Universa Gallia divisa est inter tres magnos populos, qui fluvii terminatur. A Pyrenæo monte usque ad Garumnam² Aquitani habitant; inde ad Sequanam³ Celtæ; Belgæ denique usque ad Rhenum pertinent.

8. Garumna amnis ex Pyrenæo monte delapsus, diu vadosus est et vix navigabilis. Quanto magis procedit, tanto fit latior; ad postremum magni freti similis, non solum majora navigia tolerat, verum etiam more mari exsurgit, navigantesque atrociter jactat.

9. Sequana ex Alpibus ortus in septentrionem pergit. Postquam se haud procul Lutecia⁴ cum Matrona⁵ coniuxit, Oceano infunditur. Haec flumina opportunissima sunt mercibus permutandis, et ex mari interno in Oceanum transvehendis.

10. Rhenus itidem in Alpibus ortus, haud procul ab origine lacum efficit Venetum, qui etiam Brigantiae appellatur⁶. Deinde longo spatio per fines Helvetiorum, Mediomaticorum⁷ et Trevirorum⁸ continuo alveo fertur, aut modicas insulas circumfluens; in agro Batavo⁹ autem, ubi Oceano appropinquavit, in plures amnes dividitur.

11. Trans Rhenum Germani habitant usque ad Vistulam¹⁰, quae finis est Germaniae ad orientem. Ad meridiem terminatur Alpibus; ad septentrionem mari Britannico et Balticō. Incolae corporum proceritate excellunt. Animos bellando, corpora laboribus exercunt. Hanc ob causam crebro bella gerunt cum finitimis, non tam finium prolatandorum causa aut imperii cupiditate, sed ob helli amorem. Mites tamen sunt erga supplices et boni hospitibus. Urbes moenibus cinctas, aut fossis aggeribusque munitas non habent. Ipsas domos ad breve tempus struunt, non lapidibus aut lateribus coctis, sed lignis

1) Οἱ Δρυῖδαι ἔσται γένεσι φιλόσοφοι. Ἐπίτης αὐτῶν ἀναφέρονται καὶ οἱ Οὐάτες, εὐστολῆγοι καὶ ιερεῖς, καὶ οἱ Βαρδοὶ ποιηταί. 2) Ο Γαρουνας, νῦν Γαρόννες ή δὲ Ἀκούτανία εἶναι ή νῦν Γασκόνης. 3) Σηκουάνας, νῦν Seine. 4) Ἐλέγετο καὶ Lutecia Parisiorum ή Δουκοτοχία τῶν Παρισιών, από τὸ ἔθνος τοῦ ὄποιου ποιητεύσυσα ἦτον, καὶ τὴν σήμαδον Παρίς. 5) Ο Ματρώνας, νῦν Μαρνα. 6) Ο νῦν λεγόμενος Βεδενεστή ή δὲ Βεργαντία νῦν Βρέγεντς. 7) Βελγικὸν ἔθνος παρὰ τὸν Λισσεῖλαν ποταμόν.

8) Οἱ Γρεβόροι ἐγκαν πρωτεύουσαν τὴν λεγομένην Αὔγυστον τῶν Γρησιών, τὸν δὲ Τρίερ, κειμενην παρὰ τὸν Μοσελλάν. 9) Ο Ρήνος συγματίζει εκτὸν μεγάλην νῆσον τῶν Βατασιών. Οἰδὲ Βατασιοὶ ήσαν μεταναστεῖ τῇ Γερμανίᾳ. 10) Ο Οὐίστεούλας, νῦν Ούεντεσκ.

quae frontibus tegunt. Nam diu eodem in loco morari periculosum arbitrantur libertati.

12. Agriculturae Germani non admodum student nec quisquam agri modum certum aut fines proprios habet. Lacte vescuntur et caseo et carne. Ubi fons, campus nemusve iis placuerit, illi domos sicut gunt, mox alio¹ transituri cum conjugibus et liberis. Interdum etiam hiemem im subterraneis specubus dicuntur transigere.

13. Germania altis montibus, silvis paludibusque invia redditur. Inter silvas maxima est Hercynia², cuius latitudinem Caesar novem dierum iter patere narrat. Insequentem tempore magna pars ejus excisa est. Flumina sunt in Germania multa et magna. Inter haec clarissimum nomen Rheni, de quo supra diximus, et Danubii³. Clari quoque amnes Moenus, Visurgis, Albus⁴. Danubius, omnium Europae fluminum maximus, apud Rhaetos⁵ oritur, flexoque ad ortum solis cursu, receptisque sexaginta amnibus, in Pontum Euxinum sex vastis ostiis effunditur.

14. Britanniam⁶ insulam Phoenicibus innotuisse, eosque stannum inde et plumbum pellesque petivisse, probabile est. Romanis eam Julius Caesar primus aperuit⁷; neque tamen prius cognita esse coepit, quam Claudio imperante⁸. Hadrianus eam, muro ab oceano Germanico ad Hibernicum mare⁹ ducto, in duas partes divisit, ut inferiorem insulae partem, quae Romanis parebat, a barbarorum populorum¹⁰, qui in Scotia¹¹ habitabant, incursionibus tueretur¹².

15. Maxima insulae pars campestris, collibus passim silvisque distincta. Incolae Gallos proceritate corporum vincunt, caeterum ingenio Gallis similes, simpliciores tamen illis magisque barbari. Nemora habitant pro urbibus. Ibi tuguria exstruunt et stabula pecori, sed plerumque ad breve tempus. Humanitate caeteris praestant ii, qui Cantium¹³ incolunt. Tota haec regio est maritima. Qui interiorem insulae partem habitant, frumenta non serunt, lacte et carne vivunt. Pro vestibus induiti sunt pellibus.

16. Italia Alpibus usque ad fretum Siculum porrigitur inter mare Tuscum et Adriaticum. Multo longior est quam lator. In medio se attollit Apenninus mons, qui postquam continentis iugo progressus est

1) In aliud locum. 2) Ἔρχύντος δένυμδε ἐμπειρίζεν οὐα τὰ δασώδη ἔρη, οὐα διετέμουν τὴν μέσην Φερούνιαν ἀπὸ τὸν λεγόμενον ἄρτον ὅως τὰ ἀνατολικά σύνορα τῆς Γερμανίας. 3) Το μέρος τοῦ Δανουβίου τὸ πρὸς τὰς ἐκδόλας ὡνεμάτεο Ίστρος. 4) Μοῖνος δὲ νῦν Μάιν, Οὐίσουργις δὲ νῦν Οἰσσερ, ἀλλεὶ δὲ νῦν Ἐλέσ. 5) Οἱ Ραιτοὶ κατώκουν σχεδὸν τὸ νῦν Τυρόλον καὶ μερος τῆς ἀνατολικῆς Ἐλουητίας. 6) Η Βρετανία. 7) Γάιος Ιούλιος Καίσαρ μετέθη ἐκεῖσα δις ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. 8) Επὶ Καλαύδιον αὐτοκράτορος καθεύπεταξαν οἱ Ρωμαῖοι τὰ νότια τῆς νήσου μέρην. 9) Ο Μεταξὺ Βρετανίας καὶ Ιέρυνης, τῆς νῦν Ιρλανδίας πορθμός. 10) Οἱ Βίκτοι καὶ Σκωτοί.

11) Σκωτία εἴτε Καληδονία. 12) Οι διαδοχοὶ τοῦ Ἀδριανοῦ ἔκτισαν καὶ ἀλλαγώντες καὶ περιτείχισαν μὲν τὸν εὖτε ακτόν. 13) Τὸ Καντιόν, νῦν Κάητ, ἡ δυτικὴ χερσὴ τῆς Ἀγγλίας.

usque ad Apuliam, in duos quasi ramos¹ dividitur. Nobilissima regio ob fertilitatem soli coelique salubritatem. Quum longe in mare procurrat, plurimos habet portus, populorum inter se patentes commercio. Neque ulla facile est regio, quae tot tamque pulchras urbes habeat, inter quas Roma et magnitudine et nominis fama eminet.

17 Haec urbs, orbis terrarum caput, septem montes complectitur. Initio quatuor portas habebat; Augusti aevo triginta septem. Urbis magnificentiam augebant fora, templa, porticus, aquaeductus, theatra, arcus triumphales, horti denique et id genus alia, ad quae vel lecta animus² stupet. Quare recte de ea praedicare videntur, qui nullius urbis in toto orbe terrarum³ magnificentiam ei comparari posse dixerunt.

18. Felicissima in Italia regio est Campania. Multi ibi vitiferi colles, ubi nobilissima vina gignuntur: Caecubum, Falernum, Massicum⁴. Calidi ibidem fontes saluberrimi⁵. Nusquam generosior olea. Conchylio quoque et pisce nobili maria vicina scatent.

19. Clarissimi amnes Italiae sunt Padus⁶ et Tiberis. Et Padus quidem in superiore parte, quae Gallia Cisalpina⁷ vocatur, ab imis radibus Vesuli⁸ montis exoritur; primum exilis, deinde alliis amnibus ita alitur, ut se per septem ostia in mare effundat Tiberis, qui antiquissimis temporibus Albulae nomen habebat, ex Apennino oritur; deinde duobus et quadraginta fluminibus auctus, fit navigabilis. Plurimas in utraque ripa villas adspicit, praecipue autem urbis Romanæ magnificentiam⁹. Placidissimus amnium raro ripas egreditur.

20. In inferiore parte Italiae clara quandam urbs Tarentum¹⁰, quae maris sinui, cui adjacet, nomen dedit. Soli fertilitas coelique jucunda temperies in causa fuisse videtur, ut incolae luxuria et deliciis enverentur. Quumque aliquamdiu potentia florerent, copiasque haud contemendas alerent, peregrinis tamen plerumque ducibus in bellis utebantur, ut Pyrrho, rege Epiri, quo snperato¹¹, urbs in Romanorum potestatem venit.

21. Proxima Italiae est Sicilia, insula omnium maris interni maxima. Antiquissimis temporibus eam cum Italia cohaesisse, marisque impetu aut terrae motu inde divulsam esse, verisimile est. For-

¹⁾ Άι δύο δάχεις αὗται λήγουν ἡ μὲν πρὸς νότον εἰς τὴν Δευκοπέτραν, ἡ δὲ πρὸς ἀνατολὰς εἰς τὴν Ἰαπυγίαν ἔχειν. ²⁾ Τὰ ὅποια καὶ ἀναγινώσκων μόνον ἐκθαμβεῖται ὁ νοῦς. ³⁾ Ο Καίσουνος, ὁ Φάλερνος, ὁ Μασσικός. ⁴⁾ Αἱ Βαζαὶ Βαζαί, πόλις πλησίον τῆς Νεαπόλεως, εἶχε περίφημα θερμὰ λουτρά. ⁵⁾ Ο Πάδας, νῦν Πά. ⁶⁾ Ἐντός τῶν "Αλπεων Κελτικὴ ἐλέγετο το μέρος τῆς ἄνω Ιταλίας, σοσον κεῖται μεταξὺ τῶν "Αλπεων καὶ τοῦ Πάδου, τῶν "Απεγγίνων καὶ τοῦ "Ρουέκιων ποταμοῦ. Γάλλοι εἴτε Κελτοί, μεταναστεύσαντες τὸ πάλαι ἐκ τῆς Γαλλίας, κατώκουν τας γαίας ταύτας.

⁷⁾ Ο Οὔσουλος, ὃςος ὑψηλὸν τῶν Κοττίων "Αλπεων. ⁸⁾ Τούτεστι magnificientissimum urbem Romanum. ⁹⁾ Ο Τέρρες παρὰ τῶν Ταραγητῶν κόλπου, τὸ γοῦ Ταράγυτο.

¹⁰⁾ Ήσχά τὴν Ρωμαίων.

ma triangulär, ita ut litterae quam Graeci *Δελτα* vocant, imaginem referat. A tribus promontoriis vocatur Trinacia¹. Nobilissimus ibi mons Aetnae, qui urbi Catanae² imminet, tum ob altitudinem, tum etiam ob ignes, quos effundit, quare Cyclopum in illo monte officinam esse, poëtae dicunt. Cineres e crateribus egesti agrum circumiacentem fœcundum et feracem reddere existimantur. Sunt ibi Piorum campi, qui nomen habent a duobus juvenibus Catanensibus, qui flammis quondam repente ingruentibus, parentes senectute confectos, humeris sublatos, flammae eripuisse feruntur. Nomina fratum Amphionomus et Anapus³ fuerunt.

22. Inter urbes Siciliæ nulla est illustrior Syracusis⁴. Corinthiorum colonia, ex quinque urbibus conflata. Ab Atheniensibus bello petitæ⁵ maximas hostium copias delevit; Carthaginienses etiam magnis interdum cladibus affecit. Secundo bello Punico per triennium oppugnata, Archimedis potissimum ingenio et arte defensa, a M. Marcello capta est. Vicinus huic urbi fons Arethusæ Nymphæ sacer, ad quam Alpheus amnis, ex Peloponneso per mare Ionium lapsus, commissari dicitur⁶; nam si quid ad Olympiam in illum amnum jactum fuerit, id in Arethusæ redi. De illa fabula quid statuendum sit, sponte appetat.

23. In mari Ligustico⁷ insula est Corsica, quam Graeci Cyrnum vocant. Terra aaspera multisque locis invia, coelum grave, mare circa importunum. Incolæ latrociniis dediti, feri sunt et horridi. Mellæ quoque illius insulae amara esse dicuntur corporibusque nocere. Proxima ei est Sardinia⁸, quae a Graecis mercatoribus Ichnusa vocatur, quia formam humani vestigii habet. Solum quam coelum melius. Illud fertile, hoc grave ac noxiū. Noxia quoque animalia herbasque venenatas gignit. Multum inde frumenti Romam mittitur; unde haec insula et Sicilia nutrices⁸ Urbis vocantur.

24. Graecia nominis celebritate omnes fere alias orbis terrarum regiones superavit. Nulla enim magnorum ingeniorum fuit feracior neque ulla belli pacisque artes majore studio excoluit. Plurimas eadem colonias in omnes terrae partes deduxit. Multum itaque terra marique valuit et gravissima bella magna cum gloria gessit.

25. Graecia inter Ionium et Aegaeum mare porrigitur. In plurimas regiones divisa est, quarum amplissimæ sunt Macedonia et Epi-

¹⁾ Τρινακρίς, ἀπὸ τὸ τρεῖς ἄκρας ἔχειν. Λέγεται δὲ παρὰ ‘Ουάριφ Θρινακήν. ²⁾ Κατάνη, ἡ νῦν Κατίνια. ³⁾ Ἀμφίνομος καὶ Ἀναπίας. ⁴⁾ Άι Συρακοῦσαι, ἡ νῦν Σιραγόσα.

⁵⁾ Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. ⁶⁾ “Πι πηγὴ τῆς Ἀρεθουσῆς ἔρει εἰς τὴν θύλασσαν, καὶ πλησίον τῆς ἐκβολῆς αὐτῆς ἀναθρέψει θερμὸν ὅδωρ μέσον εἰς τὴν θύλασσαν, τὸ ὅποιον ἔκτα τὴν μαθολογίαν εἶναι δὲ ἀναφανέμενος Ἀλφείδης, ἢ ἐραστὴς τῆς νύμφης.” ⁷⁾ Ο Λιγυστικὸς κόλπος ἐκτείνεται παρὰ τὴν νῦν Γένευαν. ⁸⁾ Λέγεται παρὰ τοὺς Ἑλληνοὺς Σαρδώ. ⁹⁾ Ή Σικελίζ ἐλέγετο καὶ horteam reipubltca, τεμέσιος εἴτε σταποθήκης τῆς Ρώμης.

rus,—quamquam hae a nonnullis a Graecia se jungunt¹—tum Thesalia, Macedoniam Philippi et Alexandri regnum illustravit; quorum ille Græciam subegit, hic Asiam latissime domuit, eruptumque Persis imperium in Macedones transtulit. Centum ejus regionis et quinquaginta urbes numerantur; quarum septuaginta duas, Perseo, ultimo Macedoniae rege, superato², Paulus Aemilius diripuit.

26. Epirus, quæ ab Acrocerauniis incipit montibus³, desinit in Acheloo⁴ flumine. Plures eam populi incolunt. Illustris ibi Dodona in Molossorum finibus, vetustissimo Jovis oraculo inlyta. Columbae ibi ex arboribus oracula dedisse narrantur; quercusque ipsas et lebetes aeneos inde suspensos Deorum voluntatem tinnitu significasse fama est.

27. Acheloi fluvii ostiis insulae aliquot objacent, quarum maxima est Cephallenia. Multae praeterea insulae litora Epri adjacent, interque eas Coreyra⁵, quam Homerus Scheriam appellasse existimatur. In hac Phœacas posuit ille et hortos Alcinoi. Coloniam huc deduxerunt Corinthii, quo tempore Numa Pompilius Romæ regnavit. Vicina ei Ithaca, Ulyssis⁶ patria, aspera montibus, sed Homeri carminibus adeo nobilitata, ut ne fertilissimis quidem regionibus cedat.

28. Thessalia late patet inter Macedoniam et Epirum, fœcunda regio, generosis præcipue equis excellens, unde Thessalorum equitatus celeberrimus. Montes ibi memorabiles Olympus, in quo deorum sedes esse existimatur, Pelion et Ossa⁷, per quos gigantes⁸ celum petivisse dicuntur; Oeta⁹ denique, in cuius vertice Hercules, rogo consenso, se ipsum cremavit. Inter Ossam et Olympum Penēus¹⁰, limpidissimus amnis, delabitur, vallem amoenissimam, Tempe¹¹ vocatum, irrigans.

29. Inter reliquias Graeciae regiones nominis claritate eminet Attica, quae etiam Atthis vocatur. Ibi Athenæ, de qua urbe Deos¹² inter se certasse fama est. Certius est, nullam unquam urbem tot poetas tulisse, tot oratores, tot philosophos, totque in omni virtutis genere claros viros. Res autem bello eas gessit, ut huic soli gloria studere videretur; pacisque artes ita excoluit, ut hac laude magis etiam quam belli gloria splendoreret. Arx ibi sive Acropolis, urbi imminens,

¹⁾ Ἐπειδὴν οἱ κάτοικοι αὐτῶν ήσαν ὅχι μόνον ὡς πρὸς τὴν παιδείαν κατώτεροι τῶν Ἐλλήνων, ἀλλὰ καὶ κατὰ μέρος ἀλλόγλωσσοι. ²⁾ ίδ. Ψωμ. Ιστορ. IV. 3. σημ. δ'.

³⁾ Τὰ Ἀκροκεραύνια εἰναι τὸ ἀκρωτήριον τῶν Κεραυνίων ἡρέων, τῶν νῦν βουνῶν τῆς Χιμάρας. ⁴⁾ Οὐχελῷος, δὲ νῦν Ἀσπρός, ἥξει μεταξὺ Αἰτωλίας καὶ Ἀχαρναίας.

⁵⁾ Τὴν Κέρκυραν, τοὺς νῦν Κορφούς, κατεῖχον ἐπὶ Οὐμέρου οἱ Φαλακες, τῶν ὅποιων βασιλεὺς ήτον δὲ Ἀλκίνους. ⁶⁾ Ulysses εἴτε Ulyxes, δὲ Οδυσσεύς. ⁷⁾ Η ὄσσα, δὲ νῦν Κίσσασδος, καὶ τὸ Πήλιον, τὰ νῦν βουνά τῆς Ζαγορᾶς, ἐκτείνονται παρὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Θεσσαλίας. ⁸⁾ Οἱ γίγαντες ἐπειδὼρευον τὴν Όσσαν, τὸ Πήλιον καὶ ἄλλα ἥρη, διὰ νὰ πολιορκήσωσι τὸν "Ολυμπὸν, τὴν ἔδραν τῶν θεῶν." ⁹⁾ Η Οὔτη.

¹⁰⁾ Ο Πηνειός. ¹¹⁾ Τὰ Τέμπη, πρὸς ἀγατολάκες τῆς νῦν Γεγενέσσης. ¹²⁾ Ο Πειθεόδοντος καὶ η ἀθηναῖς.

unde latus in mare prospectus patet. Per propylaea ad eam adscenditur, splendidum Periclis opus. Cum ipsa urbe per longos muros conjunctus est portus Piraeus, post bellum Persicum secundum a Themistocle munitus. Tutissima ibi statio navium.

30. Atticam attingit Boeotia, fertilissima regio. Incolae magis corporibus valent, quam ingenii. Urbs celeberrima Thebae, quas Amphion, musices ope¹ mœnibus cinxisse dicitur. Illustravit eam Pindari poëtae ingenium, Epaminondæ virtus. Mons ibi Helicon, Musarum sedes et Cithaeron, plurimis poëtarum fabulis celebratus.

31. Boeotiae Phocis finitima, ubi Delphi² urbs clarissima. In qua urbe oraculum Apollinis quantam apud omnes gentes auctoritatem habuerit, quod quamque praeclara munera ex omni fere terrarum orbe Delphos missa fuerint, nemo ignorat. Imminet urbi Parnassus mons, in cuius verticibus³ Musae habitare dicuntur, unde aqua fontis Castalii⁴ poëtarum ingenia inflammare existimatur.

32. Cum ea parte Graeciae, quam hactenus descripsimus, cohæret ingens peninsula, quae Peloponnesus⁵ vocatur platani folio simillima. Angustus ille trames inter Aegaeum mare et Ionium, per quem cum Megaride cohæret, Isthmus appellatur. In eo templum Neptuni est, ad quod ludi celebrantur Isthmici⁶. Ibidem in ipso Peloponnesi aditu Corinthus sita est, urbs antiquissima, ex cuius summa aree (Acrocorinthon appellant) utrumque mare⁷ conspicitur. Quum opibus floret, maritimisque valeret copiis, gravia bella gessit. In bello Achaeo, quod Romani cum Graecis gesserunt, pulcherrima urbs, quam Cicero Graeciae lumen appellat, a L. Mummio expugnata funditusque deleta est. Restituit eam Julius Caesar, colonosque eo milites veteranos misit.

33. Nobilis est in Peloponneso Olympia⁸, templo Jovis Olympii ac statuā illustris. Statua ex ebore facta, Phidiae⁹ summi artificis opus praestantissimum. Prope illud templum ad Alphei fluminis ripas ludi celebrantur Olympici, ad quos videndos ex tota Graecia concurrit. Ab his ludis Graeca gens res gestas suas numerat¹⁰.

34. Nec Sparta prætereunda est, urbs nobilissima, quam Lycurgi leges virorumque virtus et patientia illustravit. Nulla feie gens bellica laude magis floruit, pluresque viros fortes constantesque genuit.

1) Κρούοντος τοῦ Ἀμφίονος τὰς γερδάζας τῆς λύρας, συνήγοντο καὶ συνηρμόζοντο ἀφ' ἔσυτῶν αἱ πέτραι. 2) Οἱ Δελφοὶ ἔκειντο ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ νῦν Καστρίου. 3) Οἱ Παρνασσοὶ, ἡ νῦν Λάζαρωψ, ἔχει πλειστέρας κορυφὰς, τῶν δύοις ἡ ὑψίστη ὄνομαζετο Λυκάρειον, νῦνδὲ Λυκέρι. Υπέράνω δὲ τῶν Δελφῶν φαίνονται δύο μικρότεραι κορυφαῖ, ὅθιν καταγρηστικῶς ἐνίστη Ἐλος ὁ Παρνασσός δικορυφος ὄνομάζεται. 4) Η Κασταλία. 5) Οὗτος ὁ νομασθειάκόπι τὸν Πελοπόν. ἐστις ἐμετοίκησεν ἔκεισε ἐκ τῆς Ἀσίας περὶ τὰ 4400 π. Χ. 6) Πόρος τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος. 7) Καὶ οἱ Κερινοίακος καὶ οἱ Σαρωνικὸς κόλπος. 8) Τῆς Ὁλυμπίας τὰ ἔρεπτα κείντας πλησίον τοῦ νῦν Μεράκας.

9) Οἱ Φειδίας, σύγχρονος τοῦ Περικλέους. 10) Οἱ ἀγῶνες ἔγινοντο εἰς διάστημα τεσσάρων ἑταῖρων ἐπάντοτε. Η ἕσπερη ηρξίζει περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου μηνὸς, ἡ δὲ πρώτη ἑωράσθη τὰ 777 ἔτος πρὸ Χριστοῦ.

Urbi imminet mons Taygetus⁴, qui usque ad Arcadiam procurrit. Proxime urbem Eurotas fluvius delabitur, ad cuius ripas Spartai se exercere solebant. In sinum Laconicum effunditur. Haud procul inde abest promontorium Taenarum, ubi altissimi specus, per quos Orpheum ad inferos descendisse narrant².

35. Mare Aegaeum, inter Graeciam Asiamque patens, plurimis insulis distinguitur. Illustres inter eas sunt Cyclades, sic appellatae, quia in orbem jacent³. Media earum est Delus⁴, quae reponit e mari enata esse dicitur. In ea insula Latona Apollinem et Dianam peperit, quae numina ibi una cum matre summa religione coluntur. Urbi imminet Cynthus, mons excelsus et arduus. Inopus amnis⁶ pariter cum Nilo decrescere et augeri dicitur. Mercatus in Delo celeberrimus, quod ob portus commoditatem templique religionem mercatores ex toto orbe terrarum eo confuebant. Eandem ob causam civitates Graeciae post secundum Persicum bellum tributa ad belli usum in eam insulam, tamquam in commune totius Graeciae aerarium conferabant; quam pecuniam insequenti tempore Athenienses in suam urbem traestulerunt.

36. Eubœa⁶ insula litori Boeotiae et Atticae prætenditur, angusto freto a continenti distans. Terra motu a Boeotia avulsa esse creditur; saepius eam concussam esse constat. Fretum, quo a Graecia se-jungitur, vocatur Euripus, saevum et aestuosum mare, quod continuo motu agitat. Nonnulli dicunt, septies quovis die statis temporibus fluctus alterno motu⁷ agitari; alii hoc negant dicentes, mare temere⁸, in venti modum, hue illuc moveri. Sunt, qui narrent, Aristotelem philosophum, quia hujus miraculi causas investigare non posset, aegritudine confectum esse.

37. Jam ad boreales regiones pergamus. Supra Macedoniam Thracia⁹ porrigitor a Ponto Euxino usque ad Illyriam¹⁰. Regio frigida et in iis tantum partibus fœcundior, quæ propiores sunt mari. Pomiferae arbores rarae; frequentiores vites; sed uvae non maturescunt, nisi frigus studiose arcetur. Sola Thasus, insula litori Thraciae adjacens, vino excellit. Amnes sunt celeberrimi Hebrus, ad quem Orpheus a Maenadibus disceptus esse dicitur; Nestus et Strymon. Montes altissimi, Haemus¹¹, ex cuius vertice Pontus et Adria¹² conspicitur; Rhodope et Orbēlus.

1) Ὁ Ταῦγετος ἀρχὶζει ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Ἀρκαδίας, γωρίζει τὴν Μεσσηνίαν καὶ Λακωνίαν καὶ τελείωνται εἰς τὸ Ταίναρον ἀκρωτήριον. 2) Διά νὰ ἔξαιτησῃ ἀπὸ τὸν Πλεύτωνα τὴν σύζυγόν του Εὐρυδίκην. 3) Διάτι κείνηται κυκληδόν. 4) Κατὰ μὲν τοὺς παλαιοὺς ἡ Δῆλος εἰς τὸ μέσον τῶν Κυκλαδῶν, κατὰ δὲ τὴν ἀκριβεστέραν γεωγραφικὴν θέσιν ἡ Σύρα. 5) Ὁ Ἰνωπὸς εἶναι μικρὸν ποτάμιον ἢ μαλλον γέμιμαρχός. 6) Ἡ Εὔσοια.

7) Παλιξόροια. 8) Ὅθεν καὶ ἄταχτος καὶ εὐκετάσθλητος αὐδρωπος ἐλέγετο Εὔριπος παροιμιαδῶς. 9) Ἡ Θράκη. 10) Ἡ Ἰλλυρία. 11) Ὁ Αἴδηος, ὁ γῦν Βαλκάμια. 12) Ὁ Εὔξεινος ποντος καὶ ἡ Αδρίας εἴτε Ἀδριατικὸς κόλπος.

38. Plures Thraciam gentes incolunt, et nominibus diversae et moribus. Inter has Getae omnium sunt ferocissimi et ad mortem paratissimi. Animas enim post mortem reddituras existimant. Recens nati apud eos deflentur; funera autem cantu lusuque celebrantur. Plures singuli uxores habent. Hae omnes, viro defuncto, mactari simulque cum eo sepeliri cupiunt, magnoque id certamine a iudicibus¹ contendunt. Virgines non a parentibus traduntur viris, sed aut publice ducendae locantur, aut veneunt. Formosae in pretio sunt; caeterae maritos mercede data inveniunt.

39. Inter urbes Thraciae memorabile est Byzantium² ad Bosporum Thracicum³, urbs natura munita et arte, quae cum ob soli fertilitatem, tum ob vicinitatem maris omnium rerum, quas vita requirit, copia abundat. Nec Sestos praetereunda est silentio, urbs ad Hellespontum⁴ posita, quam amor Leandri⁵ memorabilem reddidit; nec Cygnossema⁶, tumulus Hecubae⁷, ubi illa post Trojam dirutam in canem mutata et sepulta esse dicitur. Nomen etiam habet in iisdem regionibus urbs Aenos, ab Aenea⁸ e patria profugo condita; Zone, ubi nemora Orpheum canentem secuta esse narrantur; Abdēra⁹ denique, ubi Diomedes rex advenas equis suis devorando objiciebat, donec ipse ab Hercule iisdem objectus est. Quae urbs, quum ranarum murumque multitudine infestaretur, incolae, relicto patriae solo, novas sedes quaesiverunt. Illos Cassander, rex Macedoniae¹⁰, in societatem accepisse, agrosque in extrema Macedonia assignasse dicitur.

40. Jam de Scythis pauca dicenda sunt. Terminatur Scythia¹¹ ab uno latere Ponto Euxino, ab altero montibus Rhipeis¹², a tergo Asā et Phaside flumine*. Vasta regio nullis fere intus finibus dividitur. Scythae enim nec agrum exercent, nec certas sedes habent, sed armenta et pecora pascentes, per incultas solitudines errare soleant. Uxores liberosque secum in plaustris vehunt. Lacte et melle vescuntur;

¹⁾ Οἱ κριταὶ ἀποφασίζουν, ποία ἔξι αὐτῶν νὰ ἔξιαθῇ τῆς τυμῆς τοῦ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν ἄποθνόντα στύγον. ²⁾ Τὸ Βυζάντιον μετωνομάσθη Κωνσταντινούπολις, διε Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας τὴν κατέστητε δευτέραν τοῦ 'Ρωμαιῶν κράτους καθέδραν. ³⁾ Ο Θράκιος Ρέσπορος, τὸ νῦν στενὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως λεγόμενον. ⁴⁾ Ο 'Ελλήσποντος, τὸ νῦν στενὸν τῶν Δαρδανελίων. ⁵⁾ Δ' αὐτικῷ τῆς Σηστοῦ παρὰ τὴν Ασιατικὴν παραλίαν τοῦ 'Ελλησπόντου ἔκειτο ἡ 'Αβδηρα. ⁶⁾ Η 'Ηρώ οὗτον λέγει τῆς Ἀφροδίτης εἰς τὴν Σηστὸν. Ταύτην ἀγαπῶν δὲξι Αβδύσιον Διεκόπειον συγχάκις τὸν 'Ελλήσποντον διάνυκτος πάντων γενομένης ἀνεμοζέλης καὶ πυκνούς σάρκους, ἐπινίγη εἰς τὰ κύματα.

⁷⁾ Κυνὸς σῆμα. ⁸⁾ Τὸ 'Εκάδην μυητοῦ. ⁹⁾ Ο 'Αλιάζια μεταβάντινων εἰς τὴν Ιταλίαν μετά τὴν Τροίας ἀλλωτινού προσωρινότητας ἔκει. ¹⁰⁾ Τὰ 'Αβδηρα, τὸ νῦν Πελούσιον, δι πατρὸς Δημοκρίτου τοῦ Γελασίνου. ¹¹⁾ Εἴς ἐκ τῶν διαδόχων τοῦ μεγάλου Ἀλεξανδρου. ¹²⁾ Σκύθαι ὀνομάζοντο παρὰ τοῖς παλαιοῖς θύλα τὰ Βαρθερά Σλαβονίκα ἔνην, δισταύρων πρὸς ἀνατολὰς τῶν Γερμανῶν καὶ πρὸς βορεῖαν τοῦ Ιστρου, τοῦ Εὔξεινου ἴλοντο, τοῦ Καυκάσου ὅρους καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης. Ευπεριεῖχε λοιπὸν δι Σκυθία, ηπιεικὴ Σαρματία ἀλέγετο, τὴν σημερινὴν Πολωνίαν, τὴν Εύρωπαν καὶ τὴν συνορεύουσαν Ασιατικὴν Ρωσίαν. ¹³⁾ Πινακίδη τὴν ἐλέγοντο τὰ γνωστὰ βόρεια ὅρη τῆς Εὐρώπης. ¹⁴⁾ Ο Φάσις ἔει παρὰ τοὺς νατίους πρόποδες του Καυκάσου.

aurum et argentum, cuius nullus apud eos usus est, aspernantur. Corpora pellibus vestiunt.

74. Diversae sunt Scytharum gentes diversique mores. Sunt, qui funera parentum festis sacrificiis celebrent¹, eorumque capitibus affabre expolitis auroque vinetis pro poculis utantur. Agathyri ora et corpora pingunt, idque tanto magis, quanto quis illustrioribus gaudet majoribus. Ii, qui Tauricam Chersonesum² incolunt, antiquissimis temporibus advenas Dianaee mactabant. Interius habitantes cæteris rudiores sunt. Bella amant, et quisque plures hostes interemerit, eo majore existimatione apud suos habetur. Ne fœdera quidem incruenta sunt. Sauciant se, qui paciscuntur; sanguinemque permistum degustant. Id fidei pignus certissimum esse putant.

42. Maxima fluminum Scythicorum sunt Ister, qui et Danubius vocatur, et Borysthenes³. De Istro supra dictum est⁴; Borysthenes ex ignotis fontibus ortus, liquidissimas aquas trahit et potatu jucundas. Placidus idem Ictissima pabula alit. Magno spatio navigabilis juxta urbem Borystenida⁵ in Pontum effunditur.

43. Ultra Rhipaeos montes et Aquilonem gens habitare existimatur felicissima; Hyperboreos appellant⁶. Regio aprica, felix coeli tempesties omnique afflatu noxio carens. Semel in anno sol iis oritur solstitio, brumā semel occidit⁷. Incolae in nemoribus et lucis habitant; sine omni discordia et ægritudine vivunt. Quum vitae eos taedeat, epulis sumtis ex rupe se in mare præcipitant. Hoc enim sepulturae genus beatissimum esse existimant.

44. Asia caeteris terrae partibus est amplior. Oceanus eam alluit, ut locis, ita nominibus differens; Eous ab oriente, a meridie Indicus, a septentrione Scythicus. Asiæ nomine appellatur etiam peninsula, quæ a mari Aegaeo usque ad Armeniam patet⁸. In hac parte est Bithynia, ad Propontidem sita, ubi Granicus in mare effunditur, ad quem amnem Alexander, rex Macedoniae, primam victoriam de Persis reportavit. Trans illum amnem sita est Cyzicus in cervice peninsulae⁹, urbs nobilissima, a Cyzico appellata, qui in illis regionibus ab Argonautis pugna occisus est¹⁰. Haud procul ab illa urbe Rhynacus in mare effunditur, circa quem angues nascuntur, non solum ob magnitudinem mirabiles, sed etiam ob id, quod, quum ex aqua emergunt et hiant, supervolantes aves absorbent.

45. Propontis cum Ponto jungitur per Bosporum, quod fretum

¹⁾ Συντ. μετὰ δημοτακτικῆς σημαντίνει εἰναι τοισῦτοι, εἰ δποῖσι. ²⁾ Ἡ νῦν Κρίμα.

³⁾ Ο Βοουσθένης, δὲ νῦν Δνεῖπερο. ⁴⁾ Κεφ. 13. σημ. 26. ⁵⁾ Η Βοουσθενίς, πρότερον "Ολβία δημοτακτικῶν". ⁶⁾ Οἱ Ὑπερβόρεοι, τουτέστιν οἱ πάρα τοῦ βραχέου κατακούντες, πλάγια τῆς μυθολογίας καὶ τὸν ποιητῶν. ⁷⁾ "Ωστε νὰ ἔχωσιν ἐξ αῆνας ἡμέραν, καὶ ἔξ νύκτα. ⁸⁾ Η κοινῶς λεγομένη μικρὰ Ἀσία, εἴτε Ἀνατολή. ⁹⁾ Ἀλέξανδρος ἡ Μέγας ἤνωσε τὴν γῆσσαν διὰ μεγάλου γώματος (μόλου) μὲ τὴν στερεάν, καὶ τὴν κατέστησεν εὔτως κερασόννησον. ¹⁰⁾ Προσωριμισθησαν ἐκεῖ εἰς τὴν πρὸς τὴν Κολχίδα πλασινήν.

quinque stadia latum, Europam ab Asia separat. Ipsis in faueibus Bospori oppidum est Chalcedon¹, ab Archia, Megarensium principe, et templum Jovis, ab Iasone² conditum. Pontus ipse ingens et maris sinus, non molli neque arenoso circumdatus litore, tempestatibus obnoxius, raris stationibus. Olim ob sevitatem populorum, qui circa habitant, Axenus³ appellatus fuisse dicitur; postea, mollitis illorum moribus, dictus est Euximus⁴.

46. In litore Ponti, in Mariandynorum agro, urbs est Heraclēa, ab Hercule, ut fertur, condita. Juxta eam spelunca est Acherusia, quam ad Manes perviam esse existimant. Hinc Cerberus ab Hercule extractus fuisse dicitur. Ultra fluvium Thermodonta⁵ Mossyni habitant. Hi totum corpus distinguunt notis.⁶ Reges suffragio eligunt; eosdem in turre lignea inclusos arctissime custodiunt, et si quid perperam imperitaverint, inedia totius diei afficiunt. Extremum Ponti angulum Colchi tenent ad Phasidem; que loca fabula de vellere aureo⁷ et Argonautarum expeditio illustravit.

47. Inter provincias Asiae proprie dictae illustris est Ionia, in duodecim civitates divisa. Inter eas est Miletus, belli pacisque artibus inclita; eique vicinum Panionium, sacra regio, quo omnes Ionum civitates statim temporibus legatos solebant mittere. Nulla facile urbē plures colonias misit⁸, quam Miletus. Ephesi, quam urbem Amazones⁹ condidisse traduntur, templum est Diana, quod septem mundi miraculis annumerari solet. Totius templi longitudo est quadrigentorum viginti quinque pedum, latitudo ducentorum viginti; columnae centum viginti septem numero, sexaginta pedum altitudine; ex iis triginta sex cælatæ. Operi præfuit Chersiphron architectus.

48. Aeolis olim Mysia appellata, et ubi Hellespontum attingit, Troas. Ibi Ilium¹⁰ fuit situm ad radices montis Idae, urbs bello, quod per decem annos cum universa Graecia gessit, clarissima. Ab Idaeo monte Scamander defluit et Simois, amnes fama quam natura majores. Ipsum montem certamen Dearum Paridisque judicium illustrem reddidit. In litore clarae sunt urbes Rhoeteum et Dardania¹¹; sed sepulcrum Ajacis, qui ibi post certamen cum Ulysse¹² gladio incubuit, utraque clarius.

49. Ionibus Cares sunt finitimi, populus armorum bellique adeo

¹⁾ Ἀντικὸς τοῦ Βυζαντίου. ²⁾ Οἱ Ιάσων, δρηγηδὲς τῶν Ἀργοναυτῶν. ³⁾ Ἄξενος εἴτε Ἄξεινος, τοπέστεν ἀφιλέζενος. ⁴⁾ Εὔξεινος ὄνομάσθη δύντος, ἀφεὶ ἐσυστήθησαν πολυάριθμοι Βαληναιαι ἀποικίαι εἰς τὰ παράλια αὐτοῦ. ⁵⁾ Οἱ Θερμαϊώδεις ἀιχθέες τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Πόντου. ⁶⁾ οἱ Μασσύνοικοι ἔστιζον ἡ ἐγρωματίζον τὸ σῶμα, καθὼς καὶ οἱ Θοάρεις κατὰ τὸν Ἀρέδοτον. ⁷⁾ Τὸ χρυσόμαλλον δέρας. ⁸⁾ Ἀποικιαι τῆς Μιλήτου ἀριθμοῦνται ὡς ὅγδοοικοντα. ⁹⁾ Αἱ Ἀμαζόνες μυθικὸν ἔθνος πολεμικῶν γυναικῶν, αἵτινες κατέψκουν τὸν Θερμώδοντα ποταμὸν. ¹⁰⁾ Τὸ ίλιον εἴτε ἡ Ίρσις; ¹¹⁾ Τὸ Ποιτειον καὶ ἡ Δαρδανίς, ἡ πατρὶς τοῦ Δινείου. ¹²⁾ Βερὶ τῶν ἐπλων τοῦ ἡ ποθανόγοτος Ἀχιλλέως ἐφιλογείκουν.

amans, ut aliena etiam bella mercede accepta gereret. Princeps Cariæ urbs Halicarnassus, Argivorum colonia, regum sedes olim. Unus eorum Mausolus fuit. Qui quum vita defunctus esset, Artemisia conjux¹, desiderio mariti flagrans, ossa ejus cineresque contusa cum aqua miscuit ebibitque, splendidumque praeterea sepulcrum² extruxit, quod inter septem orbis terrarum miracula censemur³.

50. Cilicia sita est in intimo recessu maris, ubi Asia proprie sic dicta⁴ cum Syria conjugitur. Sinus ille ab urbe Isso Issio nomen habet. Fluvius ibi Cydnus aqua limpida et frigidissima, in quo Alexander Macedo quum lavaret, parum absuit, quin frigore obsecaretur. Antrum Corycium⁵ in iisdem regionibus ob singularem natum memorabile est. Ingenti illud hiatu patet in monte arduo, alteque demissum undique viret locis pendentibus. Ubi ad ita perventum est, rursus aliud antrum aperitur. Ibi sonitus cymbalorum ingredientes terrere dicitur. Totus hic specus augustus est et vere sacer, et a Diis habitari existimatur.

51. E Cilicia egressos Syria excipit, cuius pars et Phœnices in litore maris interni posita. Hanc regionem sollers hominum genus colit. Phœnices enim literarum formas a se inventas alii populis trididerunt; alias etiam artes, quae ad navigationem et mercaturam spectant, studiose coluerunt. Cæterum fertilis regio crebrisque fluminibus rigata, quorum ope terrae marisque opes facili negotio inter se permuntantur. Nobilissimae Phœnices urbes Sidon, antequam a Persis caperetur, maritimorum urbium maxima, et Tyrus, aggere cum terra coniuncta⁶. Purpura hujus urbis omnium pretiosissima. Conficitur ille color ex succo in conchis, quae etiam purpurae vocantur, latente.

52. Ex Syria descenditur in Arabiam, peninsulam inter duo maria, Rubrum et Persicum, porrectam. Hujus ea pars, quae ab urbe Petra Petraeae nomen accepit, plane est sterilis; hanc excipit ea, quae ob vastas solitudines deserta vocatur. His partibus adhaeret Arabia felix, regio angusta, sed cinnamii, thuris aliorumque odorum feracissima. Multae ibi gentes sunt, quae fixas sedes non habeant, Nomades a Graecis appellatae. Lacte et carne ferina vescuntur. Multi etiam Arabum populi latrociniis vivunt⁷. Primus e Romanis Aelius Gallus in hanc terram cum exercitu penetrauit⁸.

53. Camelos inter armenta pascit Oriens. Duo harum sunt gene-

¹⁾ Η τοῦ Μαυσώλου σύζυγος πρέπει νῷ διακρίνεται ἀπὸ τὴν Ἀστευσίαν, ητίς αὐμάχος οὖσα τῶν Περσῶν διεπρεψεν εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι μάχην. ²⁾ Οἷον καὶ τὴν σῆμαρον μεγαλα καὶ μεγαλοπρεπῆ μνήματα δινούμενα μαυσωλεῖα. ³⁾ Εἰς τὰ ἐπτὰ θεάματα καταριθμούνται αἱ πυραμίδες τῆς Ἀιγύπτου, τὰ τείχη καὶ οἱ κρεμαστοὶ κῆποι τῆς Βασιλῶνος, δὲ Ἐφέσῳ ναὸς τῆς Ἀρτεμίδος, τὸ ἄγαλμα τοῦ Ὄλυμπιου Διός, τὸ Μαυσωλεῖον καὶ Ἑκόλοσσός τῆς Ρόδου. ⁴⁾ Η μικρὸς Ἀσία ἀλέγετο καὶ ίδιως Ἀσία. ⁵⁾ Κωρύκειον ἄντρον λέγεται καὶ εὐρύχωρὸν τι σπηλαῖον τοῦ Βαρνασσοῦ. ⁶⁾ Ο Ἀλέανδρος, πολιορκῶν τὴν Τύρον, κατεσκεύασε τὸ χῶμα. ⁷⁾ Καθὼς εἰ σημαρινοὶ Βεδουΐνοι.

⁸⁾ Επὶ Αὔγουστου Αύτοκράτορος.

ra, Bactrianae¹ et Arabiae. Illae bina habent in dorso tubera, hae singula; unum autem sub pectore, cui incumbant. Dentium ordine superiore carent. Sitim quadriduo tolerant; aquam antequam bibant, pedibus turbant. Vivunt quinquagenis annis; quaedam etiam centenis.

54. Ex Arabia pervenitur in Babyloniam, cui Babylon nomen dedit, Chaldaicarum gentium caput, urbs et magnitudine et divitiis clara. Semiramis eam condiderat, vel, ut multi crediderunt, Belus², cuius regia ostenditur. Murus exstructus latereculo coctili, triginta et duos pedes est latus, ita ut quadrigae inter se oceurrentes sine periculo commeare dicantur; altitudo ducentorum pedum; turres autem denis pedibus quam murus altiores sunt. Totius operis ambitus sexaginta millia passuum complectitur. Medium urbem permeat Euphrates. Arcem habet viginti stadiorum ambitum; super ea pensiles horti conspiciuntur, tantaeque sunt moles³ tamque firmae, ut onera nemorum sine detimento ferant.

55. Amplissima Asiae regio, India, primum patfacta est armis Alexandri magni, regis Macedoniae, cuius exemplum successores⁴ sequuti in interiora Indiae penetraverunt. In eo traetu, quem Alexander subegit, quinque millia oppidorum fuisse, gentesque novem, Indianaque tertiam partem esse terrarum omnium, ejus comites scripserunt. Ingentes ibi sunt amnes, Indus et Indo major Ganges. Indus in Paropamiso⁵ ortus undeviginti amnes recipit; totidem Ganges interque eos plures navigabiles.

56. Maxima in India gignuntur animalia. Canes ibi grandiores caeteris. Arbores tantae proceritatis esse traduntur, ut sagittis superjaci nequeant. Hoe efficit ubertas soli, temperies coeli, aquarum abundantia. Immanes quoque serpentes alit, qui elephatos morsu et ambitu corporis⁶ conficiunt. Solum tam pingue et ferax, ut mella frondibus defluant, sylvae lanas ferant⁷, arundinum internodia fissa cymbaram usum praebant, binosque, quaedam etiam ternos homines vehant.

57. Incolarum habitus moresque diversi. Lino alii vestiuntur et lanis arborum, alii ferarum aviumque pellibus, pars nudi incedunt. Quidam animalia occidere eorumque carnibus vesci nefas putant; alii piscibus tantum aluntur. Quidam parentes et propinquos, priusquam annis et macie conficiantur, velut hostiae caedunt eorumque visceribus epulantur; ubi senectus eos morbusve invadit, mortem in solitudine aequo animo exspectant. Ii, qui sapientiam profitentur, ab ortu solis ad occasum stare solent, solem immobilibus oculis intuentes; ferven-

¹⁾ Η Βακτριανή, χώρα ἐκτεχμένη τῆς Ἀσίας παρὰ τὸν Ὡρονποταμόν. ²⁾ Ο Βῆλος ήτον κατὰ τοὺς Ἑλληνας οὐδέ τοῦ Διός. ³⁾ Τὰ τείχη δηλαδὴ καὶ εἰ θύλοι, ἐπὶ τῶν δόπιων ἥσαν εἰ κῆποι. ⁴⁾ Σέλευκος δὲ Νικάνωρ ἐπροχώητε μέχοι τοῦ Γάγγου ποταμοῦ.

⁵⁾ Ο Παροπαμίσος, δρός οὐκέτι τῆς Ἀσίας, κείμενον μεταξὺ Βακτριανῆς καὶ Ινδίας.

⁶⁾ Τοῦτο ἔστι περιπλεκόμενοι τὸ σῶμα τοῦ Ἐλέφαντος. ⁷⁾ Γέδερός εὐλογ, (ἢ βρυμέσκιά).

tibus arenis toto die alternis pedibus insistunt¹. Mortem non exspectant, sed sponte arcessunt, in rogos incensos se praecepitantes².

58. Maximos India elephatos gignit, adeoque feroce, ut Afri elephanti illos paveant nee contueri audeant. Hoc animal caetera omnia docilitate superat. Discunt arma jacere, gladiatorium more congregati, saltare et per funes incedere. Plinius³ narrat, Romae unum tardioris ingenii saepius castigatum esse verberibus, quia tardius accipiebat, quae tradebantur; eundem repertum esse noctu eadem meditantem. Elephanti gregatim semper ingrediuntur. Dueit agmen maximus natu, cogit is, qui aetate ei est proximus. Amnem transituri minimos praemittunt. Capiuntur foveis. In has ubi elephas deciderit, caeteri ramos congerunt, aggeres construunt, omnique vi conantur extrahere. Domantur fame et verberibus. Domiti militant et turres armatorum in hostes ferunt, magna que ei parte Orientis bella conficiunt. Totas acies prosternunt, armatos proterunt. Ingens dentibus pretium. In Graecia ebur ad deorum simulacra tamquam pretiosissima materia adhibetur⁴; in extremis Africæ postium vicem in domiciliis praebet, sepesque in pecorum stabulis elephantorum dentibus fiunt. Inter omnia animalia maxime oderunt murem. Infestus elephanto etiam rhinoceros, qui nomen habet a cornu, quod in naso gerit. In pugna maxime adversarii alvum petit, quam seit esse molliorem. Longitudine elephantum fere exaequat; crura multo breviora; color buxeus.

59. Etiam psittacos India mittit. Haec avis humanas voces optimè reddit. Quum loqui discit, ferreo radio verberatur, aliter anim non sentit ictus. Capiti ejus eadem est duritia, quae rostro. Quum devolat, rostro se adjuvat, eique innititur.

60. Testudines tantæ magnitudinis Indicum mare emittit, ut singularum testis casas integant. Insulas rubri praecipue maris his navigant cymbis. Capiuntur obdormientes in summa aqua^{*}, id quod proditur stertentium sonitu. Tum terni⁵ adnatant; a duobus in dorsum vertitur; a tertio laqueus injicitur, atque ita a pluribus in litora stantibus trahitur. In mari testudines conchyliis vivunt; tanta enim oris est duritiae, ut lapides comminuant; in terram egressae, herbis. Pariunt ova, ovis avium similia, ad centena numero, eaque extra aquam defossa^{**} terrā cooperiunt.

¹⁾ Καθὼς τὴν σῆμαρον εἰσέπτη οἱ λεγόμενοι Θαχῆρες διὰ τῶν τοιούτων ἀποκτοῦν τὴν δόξαν τῆς ἀγιότητος. ²⁾ Τοῦτο λέγεται περὶ τῶν γυμνοσοφιστῶν. ³⁾ Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος, εἰς ἐκ τῶν λογίων Θωμακίων, ὅστις ἔγραψε φυσικὴν ἱστορίαν Λατινιστι, τῆς ὅποιας τὴν ὥλην ἐδινεῖσθι ἀπὸ περίπου 2000 ἄλλων συγγραφεῖς. ⁴⁾ Απέθανεν 79 μετὰ Χριστοῦ. ⁵⁾ Τὰ περιφρυνότεα τοῦ Φειδίου ἀγάλματα, τὰ τοι διός εἰς τὴν Ὀλυμπίαν καὶ τὰ τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὸν Παρθενώνα, καὶ ἄλλα πολλὰ κατεσκευάσθησαν ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἐλέφαντα. ^{*)} Εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θελάσσης. ⁵⁾ Υπον. homines.

^{**)} Τευτέστηγ' οὐα defodiunt et ea terrā cooperiunt.

61. Margaritae Indici oceanii omnium maxime laudantur. Inveniuntur in conchis, scopolis adhaerentibus. Maxima laus est in candore, magnitudine, laevore, pondere. Raro duae inveniuntur, quae sibi ex omni parte sint similes. Has auribus suspendere feminarum est gloria. Duos maximos uniones Cleopatra, Aegypti regina, habuisse dicitur. Horum unum, ut Antonium⁴ magnificentia superaret, in coena aceto solvit, solutum hausit.

62. Aegyptus, inter Catabathmum² et Arabas posita, a plurimis Asiae accensetur; alii Asiam Arabicō sinu terminari existimant. Hæc regio, quamquam expers est imbrium, mire tamen est fertilis. Hoc Nilus efficit, omnium fluviorum, qui in mare internum effunduntur, maximus. Hic in desertis Africæ oritur, tum ex Aethiopia descendit in Aegyptum, ubi de altis rupibus præcipitatus³ usque ad Elephatidem urbem fervens adhuc decurrit. Tum demum fit placidior. Juxta Cercasorum oppidum in plures amnes dividitur, et tandem per septem ora⁴ effunditur in mare.

63. Nilus, nivibus in Aethiopiae montibus solutis, crescere incipit lunā novā post solstium per quinquaginta fere dies; totidem diebus minuitur. Justum incrementum est cubitorum sedecim. Si minores sunt aquae, non omnia rigant. Maximum incrementum fuit cubitorum duodeviginti, minimum quinque. Quum stetere aquae, aggeres aperiuntur, et arte aqua in agros immittitur. Quum amnis receserit, agri irrigati et lmo obducti seruntur.

64. Nilus crocodilum alit, belluam quadrupedem in terra non minus quam in flumine hominibus infestam. Unum hoc animal terrestre linguae usu caret, dentium plures habet ordines; maxilla inferior est immobilis. Magnitudine excedit plerumque duodeviginti cubita. Parit ova anserimis non majora. Unguis etiam armatus est et cutes contra omnes ictus invicta. Dies in terra agit, noctes in aqua⁵. Quum satur est et in litore somnum capit ore hiante, trochilus, parvus avis, dentes ei funesque purgat. Sed hiantem conspicatus ichneumon, per easdem fauces, ut telum aliquod immissus, eredit alvum. Hebetes oculos dicitur habere in aqua, extra aquam acerrimos. Tentyritae in insula Nili⁶ habitantes, dirae huic belluae obviam ire audent, eamque incredibili audacia expugnant.

65. Aliam etiam belluam Nilus alit, hippopotamus, unguis binis,

¹⁾ Μάρκον Ἀντώνιον, ἔνν τῶν τοιάσχων. ὅπτες, ἐπιστρέψας ἐν τοῦ κατὰ τὸν Πάρθων πολέμου, διέτοιβεν εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν ἀμύλωμενος μὲν τὴν Κλεοπάτραν εἰς τὴν ἀσωτείαν. Μετὰ ταῦτα ἐνίκησεν αὐτὸν δὲ Ἀργυροῦτον. ²⁾ Καταθαμμοὶ λέγεται ἡ κατωφερός παραλία μεταξὺ Κυρηναίας καὶ Αἴγυπτου. ³⁾ ΟΝεῖλος, ποίην ἔμβρυον εἰς τὴν Αἴγυπτον, σημαζίτικες καὶ ἄλλοι μεγαλύτεροι καταρρέαντον. ⁴⁾ Η μετεῖν τῶν σπουδῶν τούτων καιμάνη γῆγεται Δέλτα διὰ τὸ ἄμεσον μὲν τὸ στοιχεῖον τούτο σχῆμα. ⁵⁾ Τὸ Ἐλληνικὸν μὲν — δέ —, ἐκπράζεται Αστινοτὶ διὰ παραλείψεων παντὸς συνδέσμου.

6) Κατ' ἄλλους είναι τὰ Γέντυρα πόλις, κειμένη εἰς τὰς ἀρ-στεράς ὅχθας τοῦ Νελ-λού, ὅπου τὰ γύν Δέ-δεσα.

dorso equi et juba et hinnitu, rostro resimo, cauda et dentibus aproprium. Cutis impenetrabilis; praeterquam, si humore madeat. Primus hippopotamum et quinque crocodilos M. Scaurus aedilitatis suae Iudis Romae ostendit¹.

66. Multa in Aegypto mira sunt et artis et naturae opera. Inter ea, quae manibus hominum facta sunt, eminent pyramides, quarum maxima sunt et celeberrimae in monte sterili inter Memphim oppidum et eam partem Aegypti, quae Delta vocatur. Amplissimam earum trecenta sexaginta sex hominum millia annis viginti extrusisse traduntur. Haec octo jugera soli occupat; unumquodque latus octingentos octoginta tres pedes longum est; altitudo a cacumine pedum quindecim millium. Intus in ea est puteus octoginta sex cubitorum. Ante has pyramides sphinx est posita mirae magnitudinis. Capitis ambitus centum duos pedes habet; longitudo est pedum centum quadraginta trium; altitudo a ventre usque ad summum capitinis apicem sexaginta duorum.

67. Inter miracula Aegypti commemoratur etiam M̄eris² lacus; quingenta millia passuum in circumitu patens labyrinthus³, ter mille domos et regias duodecim uno pariete amplexus, totus marmore exstructus tectusque; turris denique in insula Pharo, a Ptolemaeo, Lagi filio⁴, condita. Usus ejus navibus noctu ignes ostendere ad praenuntianda vada portusque introitum⁵.

68. In palustribus Aegypti regionibus papyrus nascitur. Radicibus incolae pro ligno utuntur; ex ipso autem papyro navigia texunt, e libro vela, tegetes, vestem ac funes. Succi causa etiam mandunt modo crudum, modo decoctum. Praeparantur ex eo etiam chartae. Chartae ex papyro usus post Alexandri demum victorias repertus est. Primo enim scriptum in palmarum foliis, deinde in libris quarundam arborum; postea publica monumenta plumbeis tabulis confici, aut marmoribus mandari coepit. Tandem aemulatio regum Ptolemaei et Eumenis in bibliothecis condeundis⁶ occasionem dedit membranas Pergami inveniendi. Ab eo inde tempore libri modo in charta ex papyro facta, modo in membranis scripti sunt⁷.

¹) Οἱ Aediles ἡσαν εῖδος ἀστυνομικῆς ἀρχῆς εἰς τὴν Ἀρώμην, καὶ εἶχον ἐκτὸς τῆς ἐπιτερψίσεως τῶν δημοσίων εἰκοδομῶν καὶ τὴν φροντίδα διὰ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ δημόσια θεάματα, εἰς τὰ διοῖτα πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ λαοῦ ἔθειχνον συγχάκις ξένα καὶ σπάνια θηρία².) Ή νῦν Καρδούν καλουμένη λίμνη Λέγουν, διὰ τὴν ἔσχαψε παλαιός τις βασιλεὺς Μοίρις.³ Ηρόπειον γάρ τοι διακρίνεται ἀπὸ τὸν ἐν Κρήτῃ Ασθένυνθον.⁴ Πτολεμαῖος δὲ Λάγου, δὲ πρῶτος τῶν Πτολεμαίων, οἰνεις μετὰ τὸν μήγαν Ἀλέξανδρον ἀξουσίαζον τὴν Αἴγυπτον, ὡς έτοι ἔγινε Ἀρωματικὴ ἐπαρχία.⁵ Οὗτοι ἐν γένει οἱ τοιοῦτοι πύργοι (φρανάρια) λέγονται φάροι.⁶ Η Βιβλιοθήκη ή ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συστηθεῖσα παρὰ τοῦ δευτέρου Πτολεμαίου (τοῦ Φιλαδέλφου) ηὔκηθι κατ' διλίγον μέχρι 700,000 σωμάτων. Μὲ τοὺς Πτολεμαίους ἡμιλλῶντο οἱ βασιλεῖς τῆς Περιγάμου, ἐκ τῶν διοῖτων Εγύμηνες δὲ πρῶτος λέγεται, διὰ ἐπονησης, δὲ δεύτερος πύξις τὴν βιβλιοθήκην, ητίς μετὰ ταῦτα συνίστατο ἀπὸ 200,000 σωμάτων.⁷) Εν δὲ οἱ ζηλότυποι τῆς Αἴγυπτου βασιλεῖς ἐμπόδιζον τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ παπύρου, ἐφευρέθη ἡ ἐτελειωτικὴν εἰς τὴν Πέργαμον ἡ κατασκευὴ τοῦ γραφικοῦ δέρματος, τὸ ὅποιον ἐκτότε ὄγκιζεται Πέργαμην.

69. Mores incolarum Aegypti ab aliorum populorum vehementer discrepant. Mortuos nec cremant, nec sepelunt; verum arte medicatos⁴ intra penetralia colloceant. Negotia extra domos feminae, viri domos et res domesticas curant, onera illae humeris, hi capitibus gerunt. Colunt effigies multorum animalium et ipsa animalia. Haec interfecisse capitale est, morbo extincta lugent et sepelunt.

70 Apis omnium Aegypti populorum numen est; bos niger eum candida in dextro latere maoula; nodus sub lingua, quem cantharum appellant. Non fas est eum certos vitae annos excedere. Ad hunc vitae terminum quum pervenerit, mersum in fonte enecant. Necatum lugent, aliumque quaerunt, quem ei substituant; nec tamen unquam diu quaeritur. Delubra ei sunt gemina, quae thalamos vocant, ubi populus auguria captat. Alterum intrasse laetum est, in altero dira porendit. Pro bono etiam habetur signo, si e manibus consulentium cibum capit. In publicum procedentem grex puerorum comitatur, eam menique in ejus honorem canunt, idque videtur intelligere.

71. Ultra Aegyptum² Aethiopes habitant. Horum populi quidam Macrobi vocantur, quia paulo quam nos diutius vivunt. Plus auri apud eos reperitur, quam aeris; hanc ob causam aes illis videtur pretiosius. Aere se exornant, vineula auro fabricant. Lacus est apud eos, cuius aqua tam est liquida atque levis, ut nihil eorum, quae immittuntur, sustinere queat; quare arborum quoque folia non innatant aquae, sed pessum aguntur.

72. Africa ab oriente terminatur Nilo³, a caeteris partibus mari. Regiones ad mare positae eximie sunt fertiles; interiores incoltae et arenis sterilibus tectae, et ob nimium calorem desertae. Prima pars ab occidente est Mauritania⁴. Ibi mons praealtus Abyla⁵, Calpae monti in Hispania oppositus. Hi montes columnae Herculis appellantur. Fama est, ante Herculem mare internum terris inclusum fuisse, nec existum habuisse in Oceanum; Herculem autem junctos montes diremisse et mare junxisse cum Oceano. Caeterum regio illa est ignobilis et parvis tantum oppidis habitatur. Solum melius quam incolae.

73. Numidia⁶ magis culta et opulentior. Ibi satis longo a litore intervallo saxa cernuntur attrita fluctibus, spinae piscium ostreorumque fragmenta, ancorae etiam cautibus infixae et alia ejusmodi signa maris olim usque ad ea loca effusi. Finitima regio a promontorio Metagonio ad aras Philaenorū⁷ proprie vocatur Africa. Urbes in ea

¹⁾ Οἱ τοιοῦτοι τεταριχευμένοι εἴτε βαλσαμωμένοι νεκροὶ λέγονται μεόμεται τὴν σήμαντον. ²⁾ Πρὸς νότον της Αἰγύπτου. ³⁾ Ἡ Ἀφρικὴ ἐλέγετο παρὰ τοῖς Ἑλλησὶ Λιβύη. Ήσαν δὲ γνωστὰ καὶ τοὺς παλαιοὺς μένον τὰ βόρεια μέρη αὐτῆς. ⁴⁾ Ως αύνορα μεταξὺ Λιβύης καὶ Αἰοίας θετούν οἱ μὲν τὸν Νείλον, οἱ δὲ τὸν Αραβικὸν κόλπον καὶ τὸν κατὰ τὸ Πηλούσιον ισθμόν, τὸν δὲ ισθμὸν τοῦ Σουεζ. ⁵⁾ Ἡ Μαυρουσία. ⁶⁾ Τὸ ἀκρωτήριον ή Ἀερύλι κατέταξε ἀντικρὺ τῆς Κάλπης, τὸ δὲ Γιεραλτάρ. ⁷⁾ Ἡ Νομαδική. ⁸⁾ Τὸ Μεταγώνιον ἔκλειτο ἀντικρὺ τῆς γένες Καρχηδόνος, οἱ δὲ Φιλαίγνων βωμοὶ ήσαν λιμηνεῖς τὰ

celeberrimae Utica et Carthago¹, ambae a Phoenicibus conditae. Carthaginem divitiae, mercatura in primis comparatae, tum bella cum Romanis² gesta, excidium denique illustravit.

74. De aris Philaenorum haec narrantur. Pertinacissima fuerat contentio inter Carthaginem et Cyrenas de finibus. Tandem placuit, utrumque eodem tempore juvenes mitti, et locum, quo convenissent, pro finibus haberet. Carthaginiensium legati, Philaeni fratres, paulo ante tempus constitutum egressi esse dicuntur. Quod quum Cyrenensium legati intellexissent, magna exorta esset contentio, tandem Cyrenenses dixerunt, se tum denuo hunc locum pro finibus habituros esse, si Philaeni se ibi vivos obrui passi essent. Illi conditionem acceperunt. Carthaginienses autem animosis juvenibus in illis ipsis locis, ubi vivi sepulti sunt, aras consecraverunt eorumque virtutem aeternis honoribus prosecuti sunt.

75. Inde ad Catabathmum Cyrenaica³ porrigitur, ubi Ammonis oraculum et fons quidam, quem Solis esse dicunt. Hic fons media nocte fervet, tum paulatim tepescit, sole oriente fit frigidus; per mediodiem maxime riget. Catabathmus vallis est devexa versus Aegyptum. Ibi finitur Africa. Proximi his populi urbes non habent, sed in tuguriis vivunt, quae mapalia vocantur. Vulgus pecudum vestitur pellibus. Potus est lac succusque baccharum; cibus caro. Interiores etiam incultius vivunt. Sequuntur greges suos, utque hi pabulo ducuntur, ita illi tuguria sua promovent. Leges nullas habent, nec in commune consultant. Inter hos Troglodytae in specubus habitant, serpentibusque aluntur.

76. Ferarum Africa feracissima. Pardos, pantheras, leones gignit, quod belluarum genus Europa ignorat. Leoni praecipua generositas. Prostratis parcere dicitur; in infantes nonnisi summa fame saevit. Animi ejus index cauda, quam, dum placidus est, immotam servat; dum irascitur, terram et se ipsum ea flagellat. Vis summa in pectore. Si fugere cogitur, contentim cedit, quam diu spectari potest; in silvis acerrimo cursu fertur. Vulneratus percussorem novit, et in quantumlibet multitudine appetit. Hoc tam saevum animal gallinacei cantus terret. Domatur etiam ab hominibus. Hanno Poenus⁴ primus leonem mansuetum ostendisse dicitur. Marcus autem Antonius, triumvir, primus Romae leones ad currum junxit.

77. Struthiocamelii Africi altitudinem equitis equo insidentis exaequant⁵, celeritatem vincunt. Pennae ad hoc demum videntur datae,

δυτικὰ σύνορα τῆς Κυρηναίας. Παρατηρητέον δὲ, ὅτι ἄλλοι περιορίζουν τὰ σύνορα τῆς ἴδιας Ἀφρικῆς περίπου εἰς τὴν γῦν ἐπικράτειαν τοῦ Τούνεζι.

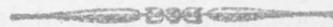
¹) Η ιτύχη καὶ ἡ Καρχηδών. ²) Οἱ Καρχηδόνικοι πόλεμοι, bella Punicā. ³) Πρωτεύουσα ἡ τον ἡ Κυρήνη, Ελληνικὴ ἀποικία Βάτου τοῦ Θηραίου. ⁴) Poeni εἶτε Punī λέγονται παρὰ τοὺς Ρωμαίοις οἱ Καρχηδόνιοι, ἐπειδὴ ἡσαν τῆς Φοινίκης ἀποικοί.

⁵) Aequo, exaequo aliquem, φύξιν τινά, γίνουσαι δύστος, ἵσος τινί.

ut currentes adjuvent; nam a terra tolli non possunt. Ungulæ cervinis sunt similes. Hi in fuga comprehendunt lapides, eosque contra sequentes jaculantur. Omnia concoquunt. Caeterum magna iis stoliditas, ita ut, quum caput et collum frutice oœcultaverint, se latere existimant. Pennae eorum quaeruntur ad ornatum.

78. Africa serpentes generat vicenum¹ cubitorum; nec minores India. Certe Megasthenes² scribit, serpentes ibi in tantam magnitudinem adolescere, ut solidos hauriant cervos taurosque. In primo Punico bello ad flumen Bagradam³ serpens centum viginti pedum a Règulo imperatore Romano³, ballistis et tormentis expugnata esse fertur. Pellis ejus et maxillæ diu Romæ in templo quodam asservatae sunt. In India serpentes perpetuum bellum cum elephantis gerunt. Ex arboribus se in praetereuntes præcipitant gressusque ligant nodis. Hos nodos elephantî manu resolvunt. At dracones in ipsas elephantorum nares caput condunt spiritumque præcludunt. Plerumque in illa dimicione utriusque commoriuntur, dum victus elephas orruens serpentem pondere suo elidit.

¹⁾ Εἶχοσι πάγκεων ἔκαστας. Τὰ διανεμητικὰ συναιροῦν τὴν εἰς ορού γενικήν, vicenum ἐκ τοῦ vicenorum. ²⁾ Μεγασθένης ἡ τὸν λατοριεγγάρος καὶ ὑπουργὸς τοῦ Σελεύκου. ³⁾ Ο Βαγράδας ποταμὸς πλησίον τῆς Ἰτύηνς. ³⁾ Ιδ. ἀγωτ. ‘Ρωμαϊκὴ ἴστορία 1. 11.



Ζ'. ΑΘΗΝΑΙΚΑ

Τῶν Ἀθηναίων καταγωγὴ καὶ ποῶτοι βασιλεῖς.

Athenienses non solum incrementis¹ suis, sed etiam origine gloriantur. Non enim a sordidis² initii crevere nec ex aliis regionibus advenerunt, sed eodem innati solo³, quod incolunt; et quae illis sedes, eadem origo est. Primi lanificii et olei⁴ et vini⁵ usum docuere. Arare quoque et serere frumenta glandem vescentibus monstrarunt⁶. Literæ certe ac facundia, leges et civilis disciplina⁷ veluti templum Athenas habuere. Ante Deucaliōnis tempora regem habuere Cecropem, quem, ut omnis antiquitas fabulosa est, biformem tradidere, quia primus marem feminæ matrimonio junxit. Huic successit Cranāus, cuius filia Atthis regioni nomen dedit. Post hunc Amphictyon regnavit, qui primus Minervae urbem sacravit, et nomen civitati Athenas dedit. Hujus temporibus aquarum illuvies majorem partem populorum Græciæ absumsit. Superfuerunt⁸, quos refugia montium receperunt, aut ad regem Thessaliam Deucalionem ratibus evecti sunt, a quo propterea genus humanum conditum dicitur. Per ordinem deinde successio-nis regnum ad Erechtheum descendit, sub quo frumenti satio apud Eleusin a Triptolemo reperta est. In hujus muneric honorem noetes initiorum⁹ sacrae. Tenuit et Aegeus, Thesei pater, Athenis regnum, Post Aegeum Theseus¹⁰, ac deinceps Thesei filius, Demophon, qui auxilium Græcis adversus Trojanos tulit, regnum possedit.

Ο Κόδρος θυσιάζεται ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

Erant inter Athenienses et Dorienses veteres offensae, quas vindicaturi belo Dorienses, de eventu prælia oracula consuluerunt. Res-

¹⁾ Magnitudine sua ejusque causis. ²⁾ Δὲν ξεναγ. π. γ. μιγάδες, δις οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ρώμης. ³⁾ Όθεν ἐκαλοῦντο αὐτόχθονες indigenæ. ⁴⁾ Τὴν ἐλαίνην ἐφύτευσεν ἐν τῇ Λατικῇ ἡ Ἀθηνᾶ· αὐτὴν ἐδίδαξε τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὴν ὄφαντικὴν. ήγ καὶ ἐπροστάτευε καὶ ἐργάνην τὸ διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο. ⁵⁾ Τὴν ἀμύπελουργίαν ἐδίδαξεν δέ Βάκχος τὸν Ἰάκωβον, ξενίσαντα αὐτὸν. ⁶⁾ Τὴν γεωργίαν παρέλαβεν ἀπὸ τὴν Δήμητραν δὲ Τριπόλεμος, διὰ τοῦ Κελεοῦ, βασιλέως τῆς Ἐλευσίνος· πόρτερον δὲ οἱ ἄνθρωποι ἐτρέφοντο μὲν βαλάνους καὶ ἄλλους ἀγρίους καρπούς. ⁷⁾ Καὶ ταῦτα ἐνομιζοῦντο θῶρα τῆς Δήμητρος, οἵτις διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο θεομορφός. ⁸⁾ Τ. ε. ἔκεινοι μόνον θεωρήσαν, δισταύρουν εἰς τὰ δέητα. ⁹⁾ Τ. ε. ἐσυστήνησαν τὰ μυστήρια, τὰ ὅποια ἐτελοῦντο τὴν νύκτα initia εἶναι τὰ εἰς τὴν Δήμητρα καθιερωμένα μυστήρια.

¹⁰⁾ Ο Θησεὺς δὲ καὶ διὰ ἄλλας μὲν πράξεις, ἀλλὰ μάλιστα διὰ τὸν φόνον τοῦ Μιγυταύρου περιήκη.

ponsum, superiores fore, ni regem Atheniensium occidissent¹. Itaque, quum ventum esset in bellum, militibus ante omnia custodia regis praecipitur. Atheniensibus eo tempore rex Codrus erat; qui et responso Dei, et praeceptis hostium cognitis, permutato regis habitu, pannosus, sarmamentaque gerens, castra hostium ingreditur; ibique in turba militum, quum unum falce² sponte vulnerasset, occiditur. Cognito regis corpore, Dorienses sine proelio discedunt. Atque ita Athenienses virtute ducis, pro salute patriae morti se offerentis, bello liberantur.

Ο Σόλων γράφει νόμους τοῖς Ἀθηναίοις.

Post Codrum nemo Athenis regnavit³; quod memoriae nominis ejus tributum est. Administratio reipublicae annuis magistratibus permissa. Sed civitati nullæ tunc leges erant⁴, quia libido regum pro legibus habebatur. Legitur itaque Solon, vir justitiae insignis, qui velut novam civitatem legibus conderet. Quo munere ita functus est, ut et apud plebem et optimates, diuturnis antea dissidiis agitatos, parrem iniret gratiam. Hujus viri, inter multa egregia, illud quoque memorabile fuit. Inter Athenienses et Megarenses de Salamine insula, quam sibi uterque populus vindicabat, prope usque ad interitum dimicatum fuerat. Post multas clades acceptas, Athenienses legem tulerunt, ne quis illud bellum reparandum proponeret. Solon igitur, quum opportunitatem quandam vidisset insulæ vindicande, dementiam simulat, habituque deformis, more vecordium, in publicum evolat; factoque concursu hominum, versibus suadere populo cœpit, quod vegetabatur; omniumque animos ita inflammavit, ut extemplo bellum adversus Megarenses decerneretur, et devictis hostibus insula Atheniensem fieret.

Ο Πεισίστρατος καταλαμβάνει τὴν τυραννίδα δολίως.

Legibus civitati scriptis, Solon peregre proficiscitur. Dum abest, Pisistratus nobilis adolescens, propter res in bello præclare gestas populo carus, tyrannidem⁵ per dolum occupat. Quippe quum domi se verberibus affecisset, lacerato corpore in publicum progreditur. Advocata concione, vulnera populo ostendit; de crudelitate principum⁶, a

¹⁾ Τ. ε. Θάξ νικήσωσιν, ἐὰν δὲν φονεύσωσι τὸν βασιλέα τούτου ἔνεκα παρηγγέλθη εἰς τὸν στρατιώτας ευτοδία regis, τ. ε. νὰ προσέχωσι νὰ μὴ φονεύσωσι τὸν βασιλέα.

²⁾ Μὲ τὴν δρεπάνην, ἦν ἐμπαχειρίζετο νὰ κόπτῃ ξύλα. ³⁾ Τ. ε. rex fuit. "Βασιλεία κατηγορήθη καὶ εἰσῆχθησαν οἱ ἄρχοντες, οἵτινες κατ' ἀρχὰς μὲν ἡσαν διὰ βίου είτε δεκτεῖται καὶ τελευταῖον ἐξελέγοντο κατ' ἔτος. ⁴⁾ Οἱ νεφος, οὓς ὁ Δράκων εἶχε γράψαι διὰ τὴν αὐστηρότητα των δὲν ἐτρούντο, ὥστε η πολιτεία ἐφαίνετο ἀνευ νόμων. ⁵⁾ Τύραννος καλεῖται πάκις, δοστις ἐν πολιτείᾳ ἐλευθέρος γίνεται κύριος τῆς ὑπερτάτης ἔουσιας καὶ δεσπόζει διάτῶν σωματοφυλάκων ἡδεσποτεία του καλεῖται τυραννίς, δοσον πατρική κ' ἐὰν ἥναι. ⁶⁾ Αἱ ἀρχαῖαι καὶ πλούσιαι ἀριστοκρατικαὶ οἰκογένειαι, αἵτινες ἀπετέλουν φατρίαν ἐναντίαν τοῦ λαοῦ, τοῦ δρείου τὰ συμφέροντα

(ΣΤΟΙΧ. ΜΑΘ. ΟΥΛΑΕΡΙΧ.)

quibus haec se passum simulabat, queritur, credulamque multitudinem et lacrymis et oratione accedit, dum se optimatibus propter populi amorem invisum esse significat. Sic ad custodiam corporis sui satellitum auxilium obtinet; per quos occupata tyrannide per annos triginta tres, inter varias rerum vicissitudines¹, regnavit.

Ο 'Ιππίας καὶ "Ιππαρχος ὁ πρῶτος Μερσικὸς πόλεμος.

Post ejus mortem Hipparchus et Hippias in paternum imperium successerunt. Qui quum per aliquot annos eadem, qua pater, clemencia regnassent, Hipparchus ab Harmodio et Aristogitone, ob injuriam quandam acceptam in tyrannos iuvensis, interficitur. Quorum viorum virtute quum admonita civitas libertatis² esset, tandem Hippias regno pulsus in exsilium agitur, et in Persiam profectus, Dario, Atheniensibus bellum illaturo³, ducem se adversus partiam offert. Igitur Athenienses, nuntio de Persarum adventu accepto, auxilium a La cedaemoniis petiverunt. Quos ubi viderunt religione⁴ retineri, quomodo statim auxilium ferrent, non exspectata eorum ope, instructis decem millibus civium, et Plataensibus auxiliariibus mille, in campos Marathonios⁵ in praelium egrediuntur. Miltiades erat unus ducum exercitus, ejusque potissimum auctoritate impulsi Athenienses copias ex urbe eduxerunt, locoque idoneo castra fecerunt. Deinde postero die sub montis radicibus acies instruitur. Datis, Persarum dux, etsi non aequum locum⁶ videbat suis, tamen, fretus numero copiarum suarum, conligere cupiebat. Itaque in aciem peditum centum, equitum decem millia produxit, praeliumque commisit. Tanta vero Atheniensi bus in pugnam euntibus alacritas animorum fuit, ut, quum mille passus inter duas acies essent, citato cursu ad hostem venirent. Nec audaciae eventus defuit⁷. Pugnatum est enim tanta virtute, ut Persae perterriti non castra sed naves peterent, ex quibus multae suppressae⁸, multae captae sunt.

Δείγματα τῆς ἐν τῇ μάχῃ ταύτης ἀνδρείας τῶν Ἀθηναίων.

In illo prælio tanta virtus singulorum fuit, ut, cuius laus prima esset, difficile dictu videretur. Inter cæteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit. Cynegiri⁹ quoque, militis Atheniensis,

ἐπροσποιεῖτο, διὰ προστατεύει ὁ Πεισίστρατος. 1) Ἐξωρίσθη πολλάκις, ἀλλ᾽ ἐπανήρχετο ὅτε μὲν διὰ δόλου, ὅτε διὰ τῆς βίας εἰς τὴν ἔξουσίαν, ἡτοι, ἀφαιρεθέντος τοῦ χρόνου τῆς ἔξοριας, διάκρισε 16 ἔτη. 2) Ἡγέσθη ἡ ἀνάγνωσις τῆς πρὸ τοῦ Πειστράτου ὁ παρχόοντος ἐλευθερίας ὁ 'ιππίας ἔξωριόν τὸ τρίτον ἦτος μετὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ του. 3) Διὰ πὴν δοκίμειαν, ἡνὶ οἱ Ἀθηναῖοι παρέσχον εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ βροιλέως ἀποστατήσαντας Ἰωνας. 4) Ἀπὸ θρησκευτικὴν δοξασίαν, ἡτοι ἀπηγόρευε νὰ ἐπιστρατεύωσιν φθινούσης τῆς σελήνης. 5) Δῆμος τῆς Ἀττικῆς παρὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν αὐτῆς. 6) Διέτι δὲν ἐδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ ἐνταῦθα ἀρμόδιος τὴν πληγὴν τῶν στρατευμάτων του. 7) Ἡ τόλμη ἐπέφερε καλὴν ἔκθεσιν τῆς μάχης. 8) Τ. ε. demersae, κατεβυθίσθησαν. 9) Ο Κυναίγειρος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ Αἰσχύλου.

ria multorum scriptorum laudibus celebrata est. Qui post innumeris cædes, quum fugientes hostes ad naves egisset, onustam navem dextra manu tenuit, nec prius dimisit, quam manum amitteret, tum quoque amputata dextra, navem sinistra comprehendit; quam et ipsam quum amisisset, ad postremum morsu navem retinuit. Persae magnam vim hominum eo proelio amiserunt. Cecidit et Hippias, tyranus Atheniensis, auctor et concitor ejus belli, diis patriæ ultioribus poenas repetentibus.

Βραβείον τοῦ Μιλτιάδου.

Jam non alienum videtur, quale praemium Miltiadi sit tributum docere. Huic viro, qui Athenas totamque Graeciam liberaratur, hic honor tributus est, ut, quum in porticu, quae Poecile¹ vocatur, pugna depingeretur Marathonia, in decem praetorum² numero prima ejus imago poneretur, milites hortantis proeliumque committentis. Antiquissimis enim temporibus rari fuerunt honores et tenues³, et propter id ipsum gloriosi. Idem populus postquam corruptus est, trecentas statuas Demetrio Phalereo⁴ decrevit.

Ο δεύτερος Περσικὸς πολεμος.

Paulo post Xerxes majoribus viribus Graeciam aggressus est. Quo adventante quum oraculum Delphis consuluissent⁵, responsum est, mœnibus ligneis se tuerentur. Quod responsum, quo valeret⁶, quum intellicheret nemo, Themistocles persuasit civibus, ut in naves se suaque conferrent; eum enim significari murum ligneum. Quo consilio probato navium augent numerum, suaque omnia, quae moveri poterant, conjuges liberos que partim Salaminem, partim Troezēnum asportant: arcem⁷ sacerdotibus paucisque majoribus natu ad sacra procuranda tradunt, reliquum oppidum relinquunt. Communis autem Graeciae classis trecentarum navium, quarum ducentae erant Atheniensium, primum apud Artemisium⁸ inter Euboeam continentemque terram cum classiariis⁹ regiis conflixit. Angustias enim Themistocles quaerebat, ne multitudine regiarum navium circumiretur. Hinc etsi

¹⁾ Η ποικιλὴ στοῦ, κληθεῖσα οὕτῳ διὰ τὰς ἐν αὐτῇ ζωγραφίας. ²⁾ Οἱ στρατηγοὶ, δέκα κατ' ἔτος ἐκλεγόμενοι ἐκ τῶν δέκα φυλῶν· ὑπηρέτουν δὲ οὐχὶ μόνον ὡς ἡγεμονεῖς ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ καὶ εἰς διαφόρους ὑποθέσεις ἐν καιρῷ εἰρήνης. ³⁾ Τ. ε. exigni, εὐτελεῖς ἄνευ λαμπρότητος. ⁴⁾ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ διτεροφύλακας της ἐπιμελητῆρος τῶν Ἀθηνῶν ὅπος τοῦ Κασσάνδρου βασιλέως τῆς Μακεδονίας, καὶ ἐκέρδισε τὴν ὑπόληψιν τῶν συμπολιτῶν του ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἀλλ᾽ ἀδοκίμασε τελευταῖον τὴν ἀστάθειαν τῆς εὐνοίας τοῦ πλήθους. ⁵⁾ Εἰς ἀπάντας τὰς σοθαράς ὑποθέσις τοῦ κράτους, ήσωτάστο τὸ μαντεῖον. ⁶⁾ Τ. ε. quid significaret; τί σημαίνει.

⁷⁾ Τὸν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, ἐν ᾧ ἡσαν ναοὶ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἄλλων θεῶν.

⁸⁾ Τὸ δεσμούτατον ἀκρωτήριον τῆς Εὔβοιας· ἐάνταυθα ἐν μέρος τοῦ Περσικοῦ στόλου ἐκλειστεῖ τὸν πορθμὸν, δύστις φέρει εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ἀλλο δὲ μέρος περιέπλει τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς Εὔβοιας, ὁ Ἐλληνικὸς σιδόλος ἐδύνατο γὰρ κλεισθῆναι τὰ στεγνὰ ταύτα. ⁹⁾ Τ. ε. militibus classis regiae.

pari proelio discesserant, tamen eodem loco non sunt ausi manere, quod erat periculum, ne, si pars navium adversariorum Euboeam superasset, anicipiti¹ premerentur periculo. Quo factum est, ut ab Artemisio discederent, et adversum Athenas apud Salamina classem suam constituerent.

Ο Ξέρξης νικᾶται ἐν Σαλαμῖνι διὰ στρατηγήματος τοῦ Θεμιστοκλέους.

At Xerxes, Thermopylis expugnatis, protinus accessit Urbem, eamque nullis defendantibus, interfectis sacerdotibus, quos in arce incendio delevit; cuius flamma perterriti classiarii, quum manere non auderent, et plurimi hortarentur, ut domos suas diseederent, moenibusque se defenderent, Themistocles unus restitit, et universos quidem hosti pares esse posse ajebat, dispersos autem perituros. Quum vero socios minus, quam vellet, moveret, noctu de servis suis, quem habuit fidelissimum², ad regem misit, ut ei nuntiaret suis verbis Graecos in eo esse, ut fugerent, qui si discessissent, majore cum labore et loginquiore tempore bellum conjecturum, quum singulos consecutari cogeretur; quos si statim aggrederetur, brevi universos oppressurum. Hoc eo valebat, ut ingratias ad depugnandum omnes cogerentur. Hac re auditabarbarus³, nihil doli subesse ratus, postridie alienissimo sibi loco, contra opportunissimo hostibus, adeo angusto mari conflxit, ut ejus multitudo navium explicari non posset. Vixus ergo est magis consilio Themistoclis, quam armis Graeciae.

Hic etsi male rem gesserat, tamen tautas habebat reliquias copiarum, ut etiam cum his Graeciam opprimere posset. Ne igitur bellare perseveraret, Themistocles eum certiorem fecit, id agi, ut pons, quem ille in Hellesponto fecerat, dissolveretur, quo ipse redditu in Asiam excluderetur. Idque ei persuasit. Celerrimo itaque itinere in Asiam reversus est, seque a Themistocle non superatum, sed conservatum judicavit. Sic unius viri prudentia Graecia liberata est.

Quum tamen pars exercitus sub duce Mardonio, regis genero, in Graecia esset relicta, quae bellum continuaret, hae quoque copiae superatae sunt apud Plataeas, urbem Boeotiae; - eoque ipse dux eccecidit proelio. Eodem forte die in Asia ad montem Mycalem Persae a Graecis pugna superati sunt. Jamque omnibus pacatis, Athenienses belli damna reparare cooperunt. Quumque Phalereo portu neque magnō neque bono uterentur, Themistoclis consilio triplex Piracei portus constitutus est, isque moenibus circumdatus, ut ipsam urbem di-

¹⁾ T. ε. ab utraque parte hostium navibus circumventi. ²⁾ servorum suorum fidelissimum τὸν πιστότατον ἐκ τῶν δούλων του. ³⁾ Ο βασιλεὺς των Περσῶν.

gritate aequipararet, utilitate superaret. Idem muros Athenarum restituit, Lacedemoniis¹ vetantibus, non sine periculo suo.

Παυσανίας ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων ἐπιδουλεύεται τὴν Ἑλλάδα· ἀνακαλύπτεται καὶ καταδικάζεται εἰς θάνατον.

Post haec Lacedaemoni, ut bis illatum Graeciae bellum ulciscerentur, ultro² fines Persarum depopulentur. Cui bello quum praefecissent Pausaniam, hic superbia elatus, majores res coepit appetere. Nam quum, Byzantio³ expugnato, cepisset plures Persarum nobiles, atque in his nonnullos regis propinquos, hos clam Xerxi remisit, simulans, eos ex vinculis publicis effugisse; et cum his Gongylum Eretrensem, qui litteras regi redderet in quibus haec scripta fuisse tradunt: Pausanias dux Spartaē, quos Byzantii coperat, postquam propinquos tuos cognovit, tibi muneri misit⁴, seque tecum affinitate jungi cupit. Quare si tibi videtur, des ei filiam tuam nuptum. Id si feceris et Spartam et caeteram Graeciam sub tuam potestatem sedecaturum pollicetur. His de rebus si quid geriveris, certum hominem ad eum mittas fac⁵, cum quo colloquatur.

Rex tot hominum sibi necessariorum salute⁶ magnopere gavisus, confestim Artabazum cum epistola ad Pausaniam mittit, in qua eum collaudat, ac petit, ne cui rei parcat ad ea perficienda, quae pollicetur. Si fecerit, nullius rei a se repulsam esse laturum⁷. Hujus Pausanias voluntate cognita, alacrior ad rem gerendam factus, in suspicionem cecidit Lacedemoniorum, nec multo post proditionis accusatus damnatur. Mortem ut fugeret, in aedem Minervae quae Chalcioeūs⁸ vocatur, se recepit. Hinc ne exire posset, statim Ephori⁹ valvas ejus aedis lapidibus obstruxerunt, tectumque sunt demoliti, ut facilius sub dio interiret. Dicunt illo tempore matrem Pausaniae adhuc vixisse, eamque, postquam de scelere filii comperisset, in primis¹⁰ lapidem ad introitum aedis attulisse. Sic Pausanias magnam belli gloriam turpi morte commaculavit. Hic quum semianinis de templo elatus esset¹¹, confestim animam efflavit.

¹⁾ Αὐτὸς οὐτε Λακεδαιμόνιος ἀπηγόρευεν αὐτό. Οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχον τότε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος, οἵτις μετά τεῦτα μετέβη εἰς τοὺς Ἀθηναῖους. ²⁾ Οἱ Ἑλλήνες ἔχοι τοῦδε ἀμυνόμενοι, προχιστρεῖν ἥδη νὰ ἐπιτίθενται κατὰ τῶν Περσῶν.

³⁾ Τὸ Ρυζαντιον ἔκειτο ἔνθα ἥδη ἡ Κωνσταντινούπολις. Οἱ Πέρσαι εἶχον κατακυριεύσει τὴν πλὴν τεύτην. ⁴⁾ Ἐπειψόν, ἀντὶ πέμπεται. Οἱ παρακείμενος εἰς τὴν ἐπιστολογραφίαν σημαίνει πρᾶξιν γιγνομένην, οἵτις, καθ' ἓν στιγμῇ ἀναγνώσκεται ἡ ἐπιστολή, ἥδη εἶναι τεταλεούμενη. ⁵⁾ Certum cui confidere possit, τὸ δὲ fac mittas ἀντὶ mitte. ⁶⁾ Libertate. ⁷⁾ Nihil esse quod a se non sit impetraturus.

⁸⁾ Τὸ ἐπιθετον χαλκίσικος ἀπεδίδετο καὶ εἰς τὸν ναὸν καὶ εἰς τὴν θέαν. ⁹⁾ Οἱ Ἔφοροι ἦσαν οἱ ὑπερτάτη ἀρχὴ ἐν Σπάρτῃ ἐξελέγοντο δὲ κατ' ἄτος πέντε, οἵτινες ἐπαγρύπνουσι τὴν τῆρασιν τοῦ πολιτευμάτος. ¹⁰⁾ Inter primos fuisse, qui lapides efferrarent. ¹¹⁾ Ήντα προλίθως τὴν μικρασιανοῦ γαστοῦ, ἢν ἐπέφερον εἰς γεκραῖ.

Ο Θεμιστοκλῆς ἔξοστραχίζεται καὶ κυταφεύγει εἰς τὸν
βασιλέα τῆς Περσίας.

Paulo ante Themistocles testarum suffragiis e¹ civitate ejectus, Argos habitatum concessit. Hic quum propter multas virtutes magna cum dignitate viveret, Lacedaemonii legatos Athenas miserunt, qui eum absentem accusarent, quod societatem cum rege Persarum ad Graeciam opprimendam fecisset². Hoc crimine³ absens proditionis est damnatus. Id ut audivit, quod non satis tutum se Argis videbat, in Asiam confugit. Quo quum venisset, epistolam misit ad regem Artaxerxem his verbis: Themistocles veni ad te, qui plurima mala omnium Graecorum in domum tuam intuli, quum mihi necessesse esset patriam meam defendere. Idem multo plura bona feci, postquam Xerxes in periculo esse coepit. Nunc autem ad te confugi, exagitatus a cuncta Graecia, tuam petens amicitiam; quam si ero adeptus, non minus me bonum amicum habebis, quam fortē inimicum ille⁴ expertus est. Rogo autem, ut de his rebus, de quibus tecum loqui volo, aīnum mibi temporis⁵ des, eoque transacto me ad te venire patiaris.

Ad hacc rex, tantam animi magnitudinem⁶ admiratus, cupiensque talem virum sibi conciliari, benigne respondit. Themistocles autem omne illud tempus⁷ litteris sermonique Persarum⁸ dedit; quibus adeo eruditus est, ut multo commodius⁹ dicatur apud regem verba fecisse, quam hi poterant, qui in Perside erant nati. Hic quum multa esset regi pollicitus, magnis muniberis ab Artaxerxe donatus in Asiam¹⁰ rediit, domiciliumque Magnesiae sibi constituit. In hac urbe morbo obiissse dicitur. Fama tamen fuit, eum venenum sumsisse, quum se, quae Regi de Graecia opprimenda pollicitus esset, praestare posse desperaret¹¹. Sunt, qui narrent, ossa ejus ab amicis clam in Attica sepulta esse, quoniam legibus non concederetur, quod proditionis esset damnatus¹².

Ο Κίμων ὑποτάσσει τὰς νήσους εἰς τοὺς Ἀθηναίους,
ἔξοστραχίζεται καὶ πάλιν ἀνακαλεῖται.

Dum illa gerebantur, Athenienses maris imperium sine aemulo

¹⁾ Διὰ τοῦ καλουμένου διατραχισμοῦ. ²⁾ ὅτι αὐτοῦ διπειρωθόνοντο τῆς πόλεως ἐπί τινα γένον, συνήθως 10 ἔτη, οἱ πολῖται, τῶν ὀπίσιων ἡ ἐπιχρήσιο ἱεραίνετο ἐπικινδύνος εἰς τὴν ἀλευθερίαν ³⁾ Ἀνέρεον, ὅτι εὔρον ἀπειδεῖξες τῆς προδοσίας του ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Παυσανίου. ⁴⁾ Διὰ τὴν κατηγορίαν ταύτην. ⁵⁾ Ο Ξέρξης. ⁶⁾ Αντὶ τεμπους unius anni. ⁷⁾ Τὴν μεγάλην τόλμην αὗτον, νὰ ᾧτιθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἕγθηροῦ του. ⁸⁾ Ολόκληρον τὸ χορηγηθὲν εἰς αὐτὸν ἔρος. ⁹⁾ Discedo. ¹⁰⁾ Disertius, μετὰ μεγαλητέρας εὐκολίας καὶ κομψότητος. ¹¹⁾ Η Ἀσία ἡ ἀλάσσων καλουμένη ἔστι δὲ ἡ Μαγνησία πόλις ἐν Λυδίᾳ. ¹²⁾ Κατ' ἄλλους διέτι παρεμπόδιζεν αὐτὸν ἡ πρὸς τὴν πατρίδα του ἀγάπη. ¹³⁾ Ποσδόται τῆς πατρίδος δὲν ήτον συγχωρημένον νὰ ἔνταριχάωνται ἐγτὸς τῶν ὁρίων αὐτῆς.

exercebant. Hoc et Themistoclis prudentiae et Cimonis virtuti debebant. Hic vir post victoriam apul Mycalem de Persis reportatam, quum praeda potitus domum reverteretur, quod jam nonnullae insulae propter acerbitatem¹ imperii ab Atheniensibus defecerant, bene animatas confirmavit², alienatas³ ad officium redire coëgit. Scyrum, quod contumacius se gesserat, vacuefecit, sessores veteres urbe insulaque ejecit, agros civibus⁴ divisit. Thasios⁵, opulentia fretos, suo adventu fregit. His manubiis⁶ Athenarum arx, quae ad meridiem vergit, est ornata.

Quibus rebus quum unus in civitate maxime floreret, incidit in eandem invidiam, quam⁷ Themistocles: nam testarum suffragiis decem annorum exsilio multatus est. Cujus facti celerius Athenienses, quam ipsum, poenituit⁸. Nam quum ille forti animo invidiae ingratorum civium cessisset, bellumque Lacedaemonii Atheniensibus indixissent, confestim notae ejus virtutis desiderium⁹ consecutum est. Itaque post annum quintum, quam expulsus erat¹⁰, in patriam revocatus est. Ille, quod hospitio¹¹ Lacedaemoniorum utebatur, satius¹² existimans, contendere¹³ Lacedaemonem, sua sponte¹⁴ profectus, pacem inter duas potentissimas civitates conciliavit. Post, neque ita multo, Cyprum cum ducentis navibus imperator missus, quum majorem partem ejus insulae devicisset, in morbum implicitus, in oppido Citio¹⁵ est mortus.

Ο Πελοποννησιακὸς πόλεμος.

Quum Athenienses maris imperium non sine superbia sociorumque injuria exercearent, multique, gravi eorum jugo fatigati, alios, qui se tuerentur, circumspicerent; tota Graecia, ducibus Lacedaemoniis, aemulae urbi magnitudinem et incrementa invidentibus¹⁶, in duas partes divisa, velut in viscera sua arma convertit¹⁷. Hoc bellum, quo nullum aliud florentes Graeciae res¹⁸ gravius afflixit, saepius susceptum et depositum est¹⁹. Initio Spartani fines Atticae populabantur, hostesque ad proelium provocabant. Sed Athenienses, Pericles²⁰ consilio, ul-

¹⁾ severitatem. ²⁾ Ενίσχυσεν αὐτὰς εἰς τὰ φρονήματά των. ³⁾ Δηλ. ab officio, αἵτινες εἶχον ἀποστατήσεις ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων. ⁴⁾ Δηλ. Atheniensibus. ⁵⁾ Νῆσος περὶ τὴν μεσογείουνην παραλίαν τῆς Μακεδονίας κείμενη. ⁶⁾ Άντι praeda in his expeditionibus facia. ⁷⁾ In quam. ⁸⁾ Η πρόθεσις παραλείπεται πολλάκις ἀπὸ τὸ ἀνυφροτεκνὲν, διταν κῆται πορὸ τοῦ ἀμέσως προηγουμένου δεικτικοῦ. ⁹⁾ Poenitere σημαντεῖ οὐχὶ μόνον μεταμέλεται, ἀλλὰ καὶ πάν τιλθερὸν αἰσθημα. ¹⁰⁾ Δηλ. apud Athenienses. ¹¹⁾ T. e. quinto anno postquam expulsus erat. ¹²⁾ Εἴχε ξενίαν μετὰ τῶν Δακεδαιμονίων. ¹³⁾ T. e. utilius ή melius. ¹⁴⁾ Οἰκοθεν, ἀντίθετον τοῦ publice, κατὶ διαταχὴν τοῦ λαοῦ. ¹⁵⁾ Κίτιον κείται εἰς τὴν μεσογείουνην παραλίαν τῆς νήσου Κύπρου. ¹⁶⁾ Η Σπάρτη φρονοῦσα τὸ μεγάλεσσον τῆς πολιούσας, ποὺς ἡνὶ ἀμιλλάτο περὶ τῶν πρωτάρων (aemulae urbi), καὶ τὴν αὔξουσαν αὐτῆς δύναμιν (incrementa). ¹⁷⁾ Διότι ἔστρεψαν τὰ δύκα κατὰ τῶν ιδίων ἔκατων συμπατριωτῶν. ¹⁸⁾ Florentes res, τὸ ἄνθος καὶ ἡ εὐδημονία. ¹⁹⁾ Ο Πελοποννησιακὸς πόλεμος, πολλάκις διακοπεῖς, διήρκεσε ἀπὸ τῆς Ολ. 87, 2 μέχρι τῆς Ολ. 93, 3, περὶ τοὺς 27 ἔτη. ²⁰⁾ Ο Περικλῆς, ἥρτωρ καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ μέγας, διεύθυνε τὰς ὑποθέσεις τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ πολλὰ ἔτη διὰ τῆς ὑποληφίεως καὶ τῆς ἡγεμονίας διεγένετος του-

tionis tempus expectantes, intra moenia se continebant. Deinde, paucis diebus interjectis, naves descendunt, et, nihil sentientibus Lacedaemoniis, totam Laconiam depraedantur. Clara quidem haec Periclis expeditio est habita; sed multo clarior privati patrimonii contentus fuit. Nam in populatione caeterorum agrorum, Periclis agros hostes intactos reliquerant, ut aut invidiam ei apud cives concitarent, aut in prodigionis suspicionem adducerent. Quod intelligens Pericles agros reipublicae dono dedit. Post haec aliquot diebus interjectis, navalii proelio¹ dimicatum est. Victi Lacedaemonii fugerunt. Post plures annos, fessi malis pacem in annos quinquaginta facere, quam noanisi sex annos² servaverunt. Nam inducias, quas proprio nomine pepigerant, ex sociorum persona³ rumpebant. Hinc bellum in Siciliam translatum est.

Ἡ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐκστρατεία τῶν Ἀθηναίων καὶ ἡττα αὐτῶν.

Quum enim jam antea, bello inter Catinienses⁴ et Syracusanos exorto, Athenienses Catiniensibus opem tulissent, tempore interjecto, quum pacis conditiones a Syracusanis non servarentur, illi denuo legatos Athenas miserunt, qui sordida veste, capillo barbaque promissō⁵, concessionem adeunt, populumque lacrymis moyent, ut quamvis Peloponnesiaco bello districtus, auxilium illis mittendum censeret. Igitur classis ingens decernitur; creatur duces Nicias, Alcibiades et Lamachus; tantaeque vires in Siciliam effusae sunt, ut iis ipsis terrori essent, quibus auxilio venerant.

Brevi post, quum Alcibiades, ob causas mox indicandas, revocatus esset, Nicias et Lamachus duo proelia pedestria secundo Marte⁶ pugnant; munitionibusque urbi Syracusarum circumdati, incolas etiam marinis commeatibus intercludunt. Quibus rebus fracti Syracusani, auxilium a Lacedaemoniis petiverunt. Ab his mittitur Gylippus, qui, quum in itinere de belli jam inclinato⁷ statu audivisset, auxiliis partim in Graecia, partim in Sicilia contractis, opportuna bello loca occupat. Duobus deinde proeliis victus, tertio hostes in fugam conjectit, sociosque obsidione liberavit. In eo proelio Lamachus fortiter pugnans occisus est.

Sed quum Athenienses, terrestri bello superati, portum Syracusarum tenerent, Gylippus classem Lacedaemone cum auxilio arcessit.

¹⁾ Εν Ναυπάκτῳ ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Φερμίνου. ²⁾ Τὸ ἔννατον ἔτος τοῦ πολέμου. ³⁾ Οἱ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Σπαρτιατῶν διαφόρων αἵτιῶν ἔνεκκ ἔξηκολούθουν τὸν πόλεμον ἐν κατερράναις, παροξυνόμενοι καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Σπάρτης, ὅτε μὲν πειστότερον, ὅτε δὲ ὀλιγώτερον δημοσίως εκ sociorum persona ἀντὶ per socios, πεισθέντε τοὺς συμμάχους νὰ μάχωνται πρὸς ἀλλήλους ἀντὶ αὐτῶν. ⁴⁾ Catina πόλις τῆς Σικελίας παρὰ τὴν Αἴτηνην. Syracusae, αἱ Συρακοῦσαι, μία τῶν μεγίστων καὶ πλουσιωτάτων πόλεων τῆς Σικελίας.

⁵⁾ Τὸ σύνθητο σημεῖον τοῦ πένθους ἡτον προὸ τοῖς ἀργίοις ἡ παραμελησίς τῆς ἐνδυμασίας καὶ τοῦ στολισμοῦ. ⁶⁾ Τ. ε. felici successu, δηλ. μὲ εὔτυχῃ ἔκβασιν.

⁷⁾ Ήπει τῆς κακῆς σιάσσεως τοὺς πολέμους.

Quo cognito⁴ et ipsi Athenienses in locum amissi ducis Demosthē-nem et Eurymedonta cum supplemento copiarum mittunt, et quasi Graeciae² bellum in Siciliam translatum esset, ita ex utraque parte³ summis viribus dimicabatur. Prima igitur congressione navalis certa-minis Athenienses vincuntur; castra quoque cum omni publica ac pri-vata pecunia amittunt. Inter haec mala quam etiam terrestri proelio victi essent, Demosthenes censere coepit, «ut abirent Sicilia, dum res quamvis afflictae, nondum tamen perditae essent»⁴. Nicias autem seu pudore male actae rei, seu impellente fato, manere contendit. Repara-tur igitur navale bellum; sed inseitiā ducum, qui Syracusanos, inter angustias maris⁵ facile se tuentes, temere aggressi fuerunt, Athenien-sium copiae iterum vincuntur. Eurymēdon dux in prima acie fortissi-me dimicans primus cadit; triginta naves quibus praefuerat, in-cenduntur; Demosthēnes et Nicias autem cum reliquiis exercitus terrestri itinere⁶ fugiunt. Ab his relictas centum triginta naves Gylip-pus invasit; ipsos deinde insequitur; fugientes partim capit, partim caedit. Demosthenes, amissio exercitu, a captivitate gladio et volun-taria morte se vindicat: Nicias autem cladem suorum auxit dedecore captivitatis.

Οἱ Ἀλκιβιάδης καταδικάζεται εἰς θάνατον καὶ καταφεύγει εἰς τὴν Σπάρτην.

Dum haec in Sicilia per biennium geruntur, belli illius concitor et dux Alcibiades absens Athenis insimulatur, mysteria Cereris violasse⁷. Revocatus a bello ad causam dicendam, multa secum reputans de im-moderata civium suorum licentia crudelitateque erga nobiles, utilis-simum ratus impendentem evitare tempestatem, fugit, et primum Eli-dem, deinde Thebas se contulit. Postquam autem se capitis damna-tum, bonis publicatis⁸, audivit, et id, quod usu venerat⁹, Eumolpidas¹⁰ sacerdotes a populo coactos, ut se devoverent, ejusque devotionis exem-plum, in pila lapidea incisum, esse positum in publico, Lacedaemo-nem demigravit. Ibi reges impulsi, ut Atheniensibus, adversa fortuna in Sicilia turbatis, bellum inferrent. Ejus quoque consilio Lacedaemo-nii cum Persarum rege amicitiam fecerunt, deinde Deceliam¹¹ in fini-

¹⁾ Quod cum cognovissent. ²⁾ Bellum quod civitates Graeciae inter se gere-bant. ³⁾ Lacedaemoniorum et Atheniensium. ⁴⁾ Ἐπειδὴ αἱ δυνάμεις τῶν, ἂν καὶ ἔξησθέντων, δὲν είχον δύως συντεθῆ. ⁵⁾ Ὡποῦ δὲ στόλος τῶν Ἀθηναίων δένεδύνατο νῦν παραταχθῆ ἀρκούντως. ⁶⁾ Κατὰ ζηράν. ⁷⁾ Ἐλεγον, δει δὲ Ἀλκιβιάδης πρὸς ἐμ-παιγυόν πασσότητεν αὐτὸν μετὰ τῶν φίλων του. Τοσούτον ἐσέβοντο τὰ μαυτήρια ταῦ-τα, ὅποτε πάσσα αὐτῶν ἀποκαλύψις εἴτε χλευαρμὸς ἐτίμωρείτο ὡς ἔγκλημα θανάτου ἄξον. ⁸⁾ Bona publicare, δημευειν τὴν περιουσίαν. ⁹⁾ Ως ἦν σύνηθες. ¹⁰⁾ Εὐ-μολπίδαις οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ οἰκογένεια, ήτις εἶχε τὴν ἐν Ελευσίνι ἱερωσύνην. Εἰλ-κον δὲ τὴν καταγγήντων παρὰ τοῦ Ημυδηποῦ, δοτικές ἐνομίζετο δὲ θεμελιωτὴς τῶν μυ-στηρίων τούτων. ¹¹⁾ Δῆμος τῆς Ἀττικῆς κείμενος εἰς τὰ γενέρια αὐτῆς τῆς Βοιωτίας.

bus Attiae munierunt, præsidioque perpetuo in obsidione quasi Athenas tenuerunt.

Κερδίζει τὴν εὔνοιαν τῶν Περσῶν.

Non contentus autem patriae hostes consilio adjūvisse, Alcibiades cum quinque navibus in Asiam contendit, et tributarias Atheniensium civitates auctoritate nominis sui ad defectionem compellit. Sed apud Lacedaemonios Alcibiadis virtus plus invidiae quam gratiae contraxit. Nam quum acerrimi viri praestantem prudentiam in omnibus rebus cognoscerent, pertimuerunt, ne quanto patriae caritate ductus ab ipsis descisceret, et cum suis in gratiam rediret. Itaque tempus¹ ejus interficiendi quaerere instituerunt. Qui re cognita Alcibiades ad Tissaphernem praefectum regis Darii se contulit. Cujus quum in intimam amicitiam pervenisset, ei persuadet, ne nimis enixe Lacedaemonios juvaret. Nam dissidentibus Graecis regem Persarum arbitrum pacis ac belli fore. Domesticis itaque bellis Graeciam atterendam esse, ne externis vacet²; exaequandasque vires partium³ et inferiores auxilio levandos. Grata oratio Tissapherni fuit. Itaque Lacedaemoniis commatus navesque maligne⁴ praebere coepit.

Συνδιαλλάττεται μετὰ τῶν Ἀθηναίων, καταθραύει τὰς δυνάμεις τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ἐπανέρχεται εἰς Ἀθήνας.

Per idem tempus Alcibiades cum duce exercitus Atheniensium, qui apud Samum⁵ morabatur, per internuntios colloquitur, polliceturque his amicitiam regis, si respublica a populo ad senatum translata foret, sperans fore, ut aut concordante civitate dux belli ab omnibus legeretur⁶, aut discordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium vocaretur. Itaque, permittente populo, imperium ad Senatum transfertur. Qui cum crudeliter in plebem consuleret, ab exercitu Alcibiades exsul revocatur, duxque classi constituitur. Hac denuntiatione territi Senatores, primo urbem prodere Lacedaemoniis tentavere; dein, quum id nequissent, in exsilium profecti sunt. Itaque Alcibiades, patria ab intestino malo liberata⁷, summa cura classem iουstruit, atque ita in bellum adversus Lacedaemonios perrexit.

Hac expeditione tanta subito rerum commutatio facta est, ut Lacedaemonii, qui paulo ante victores viguerant, perterriti pacem pe-

¹⁾ Δηλ. opportunum, εὐκαιρία. ²⁾ Negotium Graecis suppetat ad externa bella gerenda. ³⁾ Ήρπετού νά χρατῆ τις τὰς δυνάμεις τῶν ψατρίων εἰς λοχώποιαν, βοηθῶν τοὺς διαθεστέρους. ⁴⁾ Parce φειδωλῶς. ⁵⁾ Ἐγτζούχα ἔκειτο σχεδὸν σύμπασσα ἡ ναυτικὴ δύναμις τῶν Ἀθηναίων. ⁶⁾ Αὕτη ἐστὶν ἡ μεταπολίτευσις τοῦ Πειραιάδρου Ὄλ. 92. 4, δι' ἣς ἡ πολιτεία ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ περιθεύεται συμβούλιον 400 ἄνδρῶν. Μετὰ τινας μῆνας κατηργήθη πάλιν, καὶ εἰς τὴν καταργήσιν ταύτην ἔδειξαν μεγάλην ἐνέργειαν οἱ φίλοι τοῦ Ἀλκιείαδου. ⁷⁾ Καταργήσας τὴν διλγεργίαν καὶ ἀποκαταστήσας πάλιν τὴν δημοκρατίαν.

terent; victi enim erant quinque terrestribus proeliis, tribus navalibus¹, in quibus trecentas triremes amiserant, quae captae in hostium venerant potestatem. Alcibiades simul cum collegis receperat Ioniam, Hellespontum, multas praeterea urbes Graecas, quae in ora sitae sunt Asiae; quarum expugnaverant quam plurimas, in his Byzantium; neque minus multas consilio² ad amicitiam adjunxerant, quod in captos benevolentia fuerant usi. Inde praeda onusti, locupletato exercitu, maximis rebus gestis, Athenas venerunt.

Ad hunc redeuntis exercitus triumphum effusa omnis multitudo obviam procedit, et universos quidem milites, praecipue tamen Alcibiadē mirantur. Sic enim populo erat persuasum, omnes et adversas superiores³ et praesentes secundas res accidisse ejus opera. Itaque et cladē in Sicilia et Lacedaemoniorum victorias suae culpae tribuebant, quod tales virum e civitate expulissent. Hic ut navi egredens est, illū unum omnes prosequebantur, et id⁴ quod nunquam ante usu venerat, nisi Olympiae victoribus, coronis⁵ aureis acneisque vulgo donabatur. Postquam in Urbe in venerat, concione advoca, sic verba fecit, ut nemo tam ferus esset, quin ejus casum lacrymaret, inimicumque his se ostenderet, quorum opera patria pulsus fuerat. Restituta igitur huic sunt publice bona; et iidem illi sacerdotes, qui eum devoverant, rursus⁶ resacrare sunt coacti.

Οἱ Ἀθηναῖοι νικῶνται ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου.

Dum haec Athenis geruntur, a Lacedaemoniis Lysander classi belloque praeſicitur; et in locum Tissaphernis Darius, rex Persarum, filium suum, Cyrum, Ioniae Lydiaeque praeposuit, qui Lacedaemonios⁷ auxiliis opibusque ad spem fortunae prioris erexit. Aucti igitur viribus Alcibiadē cum centum navibus in Asiam profectum, dum agros populatur⁸, repentina adventu oppressere. Magnae et inopinatae cladis nuntius quum Athenas venisset, tanta Atheniensum desperatione fuit, ut statim Cononem in Alcibiadis locum mitterent, ducis se fraude magis quam belli fortuna victos arbitrantes. Alcibiades autem impetum multitudinis veritus, denuo in voluntarium exsiliū proficiſcitur.

1) Μάλιστα εἰς τὴν ἐν Κυζίκῳ μάχην, διὸ ἡς οἱ Ἀθηναῖοι κύριοι τοῦ⁹ Ἑλλησπόντου ἐγένοντο καὶ τοὺς Δακεδαιμονίους ἔξεβαλον ἐν τῆς θυλάσσης. 2) Prudentia διὰ πολιτειῆς συνέσαισι. 3) Τ. e. Calamitates, quibus superioribus temporibus afflicti essent. 4) Καὶ θηρ. 5) Στέφανοι ἀδιδόντο τιμῆς ἔνεκα εἰς τοὺς πολίτας δι᾽ ἐκδουλεύσεις πρὸς τὴν πολιτείαν. Αὐτὸ τοῦτο ἐγίνετο καὶ εἰς τοὺς Ὄλυμπιονίκας ἐν τῇ πατρίδι: αὐτῶν, δ.ότι αἱ πόλεις ἐνομίζοντο εὐδαιμονες, διὰ τις τῶν πολιτῶν ἐκρίνετο ἄξιος τοῦ ἐν τοῖς Ὄλυμπιασκοῖς ἀγῶναις δρασθείσου. 6) resacrare ή resecreare σημαντεῖ liberare ab imprecationibus, λύειν τῆς ἀράς. 7) Οἱ Λύσανδρος ἐδυνήθη νὰ κερδίσῃ τὴν φιλίαν τοῦ νεωτέρου Κύρου, διότι ὁ πεστηρίεν αὐτὸν μὲν χρήματα καὶ ναύτας.

8) Κατ᾽ ἄλλους δὲ λαχιθιάδης ἐγκατέλειψε τὸν στόλον, διὰ γὰ συλλεξεῖ λρήματα· δὲ ἐν τῷ στόλῳ μείγας στρατηγὸς ἐγκυμαλῆσε παρὰ τὴν διαταγὴν αὐτοῦ.

Itaque Conon Alcibiadi suffectus classem maxima industria ador-
nat; sed navibus exercitus deerat. Nam ut numerus militum exple-
retur, senes et pueri arma capere coacti sunt. Pluribus itaque proe-
liis adverso Marte pugnatis, tandem Lysander, Spartanorum dux,
Atheniensium exercitum, qui, navibus relictis, in terram praedatum
exierat, ad Aegospotamos¹ oppressit, eoque impetu totum bellum fini-
vit. Hac enim clade res Atheniensium penitus inclinata est.² Tributa-
riae civitates, quas metus in fide retinuerat, Lysandro se tradiderunt,
nec aliud ditionis Atheniensium³ relictum est praeter urbem ipsam.

Quae quum Athenis nuntiata essent, ingens omnium consternatio
fuit; viri mulieresque relictis domibus, per urbem currere⁴ pavidi;
alius alium sciscitari; auctorem nuntii requirere. In foro deinde coēunt,
noctemque ibi inter timorem, questus, et lacrymas transigunt. Alii
fratres, aut filios, aut parentes deflent, et cum privatis casibus querelam
publicam⁵ miscent; Jam se ipsos, jam ipsam patriam perit u-
ram, miserioremque superstitum, quam amissorum fortunam esse.
Nullam nunc classem superesse, in quam confugiant; nullum exercitum, cujus virtute ser-
vari possint.

Αἱ Ἀθῆναι παραδίδονται εἰς τὸν Λύσανδρον καὶ δέχονται
τοὺς 30 τυράννους.

Dum haec Athenis fiunt, Lysander Graeciae civitates in Lacedae-
moniorum potestatem redigit, et undique iis, qui Atheniensium re-
bus studerent, ejectis, decem in unaquaque civitate de legit viros⁶, qui-
bus sumnum imperium potestatemque omnium rerum commisit. His
actis, Athenas navigavit, miseramque civitatem, obsidione circumda-
tam, fame urget. Sciebat enim, neque ex advectis copiis multum su-
peresse, et, ne novae advehi possent, providebat⁷. Quibus malis Athe-
nienses fracti, multis fame et ferro amisis, pacem petivere; quae an-
dari deberet, diu inter Spartanos sociosque deliberatum est. Quum nonnulli
nomen Atheniensium⁸ delendum, urbemque incendio consu-
mendam censerent, Spartani negarunt, se passuros⁹, ut ex duobus
Graeciae oculis¹⁰ alter eruceretur; pacemque Atheniensibus sunt polli-
citi, si longi muri brachia¹¹ dejicerent, navesque, quae reliquae forent,

1) Τόπος ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ τοῦ ‘Ελλησπόντου ἐπὶ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου.

2) Prostrata est. 3) Ἄντι nec quidquam, quod in Atheniensium potestate fuit.

4) Τὰ ἀπαρέμφατα currere sciscitari requirere καίνται ἄντι τοῦ ὅρκου ὁμιλίας καὶ καλούνται ιστορικά διπαρέμφατα συμβαῖνει δὲ τοῦτο συνήθως εἰς ζωητὰς διηγήσεις.

5) Ήγουν dum de suis quisque casibus queritur etiam reipublicae calamita-
tem deflet. 6) οἱ δεκαρχίαι καλούνεναι, δι’ ᾧ κατηργήθησαν αἱ δημοκρα-
τίαι καὶ εἰσήγθησαν αἱ κατιθλιπτικαὶ δλυγχρεικαὶ κυβερνήσεις. 7) Δι’ αὐστηροτάτου
ἀποκλεισμοῦ τοῦ λιμένος. 8) Οἱ nomen Romanum, ἀντὶ τοῦ Ἀθηναῖος, δὲ Πωμαζί-
κὸς λάθος. 9) T. e Dixerunt se non passuros. 10) Οἱ δύο ὁμιλίαμοι τῆς ‘Ελλάδος
ζῆσαν αἱ Αθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη. 11) Τὰ σκλητὰ τοῦ μακροῦ τείχους, εἴτε τὰ μακρὰ
τείχη. Οὔτες ἐκαλούντα τὰ δύο 5000 βημάτων μακρὰ τείχη, τὰ ὅπεις γῆγανον τὰς

traderent; denique si res publica triginta rectores¹, ex civibus deligendos, acciperet.

His legibus acceptis, tota civitas subito mutari² coepit. Triginta rectores reipublicae constituuntur, Lacedaemoniis et Lysandro dediti, qui brevi tyrannidem in cives exercere coeperunt. Quippe a principio tria millia satellitum sibi statuunt; et quasi hic numerus ad continentam civitatem non sufficeret, septingentos milites a victoribus³ accipiunt. His copiis instructi exhaustam urbem caedibus et rapinis fatigant⁴: quumque hoc uni ex numero suo Therameni⁵ displicere didicissent, ipsum quoque ad terrorem omnium interficiunt. Quo factum est, ut multi, urbe relicta, exsili i miserias, quam domesticum terrorem⁶ pati mallent.

Ο Αλκιβιάδης φονεύεται.

Horum tyrannorum consiliis etiam Alcibiades periit. Qui quum castellum in Phrygia habitaret, ubi liberandae patriae agitabat consilia, Critias⁷ caeterique tyranni Atheniensium certos homines ad Lysandrum in Asiam miserunt, qui eum certiorem facerent, nisi Alcibiadem sustulisset, nihil earum rerum ratum⁸ fore, quas ipse Athenis constituisset. Quare si suas res gestas manere velle, illum persequetur. Lysander, his verbis commotus, Pharnabazo, satrapae, persuasit, ut homines mitteret, qui vicinitati⁹, in qua Alcibiades erat, negotium darent¹⁰, ut eum interficerent. Illi, quum eum ferro aggredi non auderent, noctu ligna contulerunt circa casam eam, in qua quiescebat eamque succenderunt. Ille autem ut sonitu flammae est excitatus, quum ei gladius esset subductus, familiaris sui subalare¹¹ telum arripuit. Namque erat cum eo quidam ex Arcadia hospes, qui nunquam discedere¹² voluerat. Hunc sequi se jubet, et id, quod in praesentia vestimentorum¹³ fuit, arripuit. His in ignem ejectis flammae vim¹⁴ transiit. Quem ut barbari incendium effugisse viderunt, telis eminus missis interfecerunt, caputque ejus ad Pharnabazum retulerunt. At mulier, quae cum eo vivere consuerat, muliebri sua veste¹⁵ conjectum

¹ Αθήνας μετὰ τοῦ Πειραιῶν καὶ περιελάμβανον ἐκατέρωθεν τὴν εἰς Πειραιᾶ δόν.

²) Τρόπον τινὰ τριπλῆ δεκαδαρχία. ²⁾ Ο λαὸς διὰ μῆτρα ἔχασε τὰ δικαιώματά του, οἱ νόμοι ἐγίνοντο δι' ὀλίγων καὶ αἱ ἀποφάσεις τῶν τριάκοντα ἐξετελοῦντο διὰ στρατιωτῶν. ³⁾ Α Lacedaemoniis. ⁴⁾ Urbem bello exhaustam caedibus et rapinis conficiunt fatigare σημαῖνε τὴν διάρκειαν καὶ συγνῆν ἐπενάληψιν ὅχλοράς πράξεως. ⁵⁾ Ο Θηραμένης ἐπάνω πολλὰ δραστήριος εἰς τὰς μετὰ τῆς Σπάρτης διαπραγματεύσεται, καὶ συνήργησεν οὐχὶ μικρὸν εἰς παραδοχὴν τῶν σκληροτάτων συνθηκῶν, ἀντέστη δὲ πειτεί εἰς τὴν ὄμιτητα τῶν συναρχόντων του. ⁶⁾ Οι imminentia a tyrannis pericula. ⁷⁾ Ο δραστηριώτατος καὶ ὡμέτατος τῶν 30 τυράννων.

⁸⁾ Firmum, durabile. ⁹⁾ T. e. viciniis. ¹⁰⁾ Negotium dare demandare, jubere.

¹¹⁾ Μάχαιραν, ἦν δύνατοι τις νὰ χρύψῃ ὑπὸ τὴν μαστόλην (ala). ¹²⁾ Alcibiadem relinquere. ¹³⁾ Id quod vestimentorum ἀντὶ omnia vestimenta, que tum aderant. ¹⁴⁾ Η σφραδότης τῶν φλεγῶν χατηνάσθι ἐπ' ὀλίγον διὰ τῶν ἀπιέξειφέντων ἐνδυμάτων. ¹⁵⁾ Μή ὑπαργόντων ἀλλων ἐνδυμάτων.

eremavit. Sic Alcibiades annos circiter quadraginta natus diem obiit supremum.

Ο Θρασύβουλος ἐλευθερόνει τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τοὺς 30 τυράννους.

Inter cives, qui tyrannorum furorem effugerant, Thrasylus erat, qui ad spem liberandae patriae erectus¹, adunatis² triginta exsilibus, Phylem, quod est castellum in finibus Atticae³, occupavit. Hoc initium fuit salutis Atheniensium. Hinc viribus paulatim auctis, in Piraeum⁴ transiit, Munychiamque⁵ munivit. Hanc bis tyranni oppugnare sunt adorti, ab eaque turpiter repulsi protinus in urbem, armis impedimentisque amissis, refugerunt. Usus est Thrasylus non minus prudentia quam fortitudine; nam cedentes violari vetuit; cives enim civibus parcere aequum censebat; neque quisquam est vulneratus, nisi qui prior impugnare voluit; neminem jacentem⁶ veste spoliavit; nihil attigit praeter arma, quaeque ad victum pertinebant. In secundo proelio cecidit Critias, triginta tyrannorum acerrimus.

Dum haec geruntur, Pausanias, rex Lacedaemoniorum, tyrannis auxilio missus est. Is Lysandro infensus, inter Thrasybulum et eos, qui urbem tenebant⁷, fecit pacem, his conditionibus: ne qui praeter triginta tyrannos, et decem, qui postea, praetores⁸ creati, eadem crudelitate in cives grassati erant, affiearentur exsilio, neve bona publicarentur; reipublicae procuratio populo redderetur⁹. Praeclarum hoc quoque Thrasybuli, quod reconciliata pace, quum plurimum in civitate posset, legem tulit: ne quis anteactarum rerum accusaretur, neve multaretur: eamque illi legem Oblivionis¹⁰ vocant.

Οἱ Ἀθηναῖοι παραδίδονται εἰς τὴν ράθυμίαν.

Non ita multo post per victoriam, a Conone de Lacedaemoniorum classe reportatam¹¹, fractae res Atheniensium nonnihil reparatae sunt; nec tamen pristinam inter Gracos auctoritatem potuerunt recipere. Magis magisque in torpore et segnitiem resoluti, non ut olim in classem et exercitum, sed in dies festos apparatusque ludorum redditus publicos effundebant, frequentiusque in theatris quam in castris

¹⁾ Exsurgees, spem capiens erigi καὶ se erigere (ἀντίθ. dejici, dejectus), τάσσεται ἐπὶ ἐνθαρρύνσεως. ²⁾ Conjunctis. ³⁾ Ή φυλὴ, κατὰ τὰ μεθοριά τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. ⁴⁾ Τὴν μετὰ τοῦ Περιφερειῶν ἡνωμένην πόλιν. ⁵⁾ Εἶς τῶν λιμένιον τῶν Ἀθηνῶν, σχηματιζόμενος ἐξ ἀκρωτηρίου τινὸς, τὸ ὅποιον ὡγύωπεν δὲ Θρασύβουλος.

⁶⁾ Interfectum, ή prostratum. ⁷⁾ Οἱ Ὀλυμπιακοί. ⁸⁾ Praetor σημαίνει ἐνταῦθα ἐν γένει πάντα, διευθύνει τὰς ὑποθέσεις πλέοντας τενος. Οἱ διασωθεῖται ἐκ τῶν 30 τυράννων ἐγκατέλειψαν τὰς Ἀθήνας μετὰ τὴν δυστυχῆ μάχην καὶ κατέφυγον εἰς τὴν Ἐλευσῖνα· ἀντ' ὧντων δὲ ἔξελέχθησαν ἦδη δέκα ἄνδρες. ⁹⁾ Αποκατεστη πάλιν ἡ δημοκρατία. ¹⁰⁾ Ο περὶ ἀμνηστίας νόμος. ¹¹⁾ Ο Κάνων μετὰ τὴν ἐν Αἰγαίος ποταμοῖς ἦταν τῶν Ἀθηναίων δὲν ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας, ἀλλ᾽ ἐγένετο ναύαρχος ατόλου τοῦ βασιλέως τῶν Οερσῶν, ἥτις ἦδη εύρισκετο εἰς θιενέζεις μετὰ τῆς Σπάρτης. Τὴν ἐνταῦθη ἀναφερομένην νίκην ἔλαβεν ἐν Κυδίῳ· οἱ δὲ Σπαρτιᾶται ἔχασαν δὲ κατῆς τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν.

versabantur. Tum vectigal publicum, quo milites et remiges alebantur, inter urbanum populum dividi coepit. Quibus rebus effectum est, ut, Graecis otio torpescientibus, obscurum antea Macedonum nomen emerget; et Philippus, obses triennio Thebis habitus in Epaminondae domo, hujus praestantissimi viri et Pelopidae virtutibus eruditus, Graeciae servitutis jugum imponeret.

Η'. ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΚΑ.

Λυκοῦργος νομοθέτης τῶν Σπαρτιατῶν καὶ νόμοι τινὲς αὐτοῦ.

Lacedaemoniorum respublica auctoritatem, qua inter Graecos pollebat, et incrementa debebat legibus et disciplinae Lycurgi. Qui vir quum fratri suo, Polydectae, regi¹ Spartanorum, successisset, regnumque sibi vindicare potuissest, Charilao, filio ejus, qui natus posthumus fuerat quum ad aetatem adultam pervenisset, regnum summa fide restituit; ut intelligerent omnes, quanto plus apud bonos pietatis jura, quam omnes opes, valerent. Jam probitate ejus perspecta, populus et principes, diuturnis inter se dissidiis agitati, conjunctis precibus eum permoverunt, ut civitati leges scriberet. Quo difficillimo negotio suscepto, rem ita perfecit, ut, dum Lycurgi leges florebant², Spartanorum civitas principem locum inter Graecos obtineret.

Ac primum quidem populum in obsequia principum, principes ad justitiam imperiorum³ formavit. Parsimoniam omnibus suasit. Emi singula non pecunia, sed compensatione mercium⁴ jussit. Auri argenteique usum, velut omnium scelerum materiam, sustulit. Fundos omnium aequaliter inter omnes divisit. Convivari omnes publice jussit, ne cuius divitiae vel luxuria⁵ in occulto essent. Pueros puberes in agrum deduci preecepit, ut primos annos non in luxuria, sed in opere et laboribus agerent. Virgines sine dote nubere jussit, ut uxores eligerentur, non pecuniae⁶. Maximum honorem senum esse voluit. Haec quoniam primo, solutis antea moribus, dura videbat esse, auctorem Apollinem Delphicum fingit. Dein, ut aeternitatem legibus suis da-

¹) Ἀφ' ὅτου ἡ Σπάρτη 70 ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Δωριέων, ἐδασίλευον ἐνταῦθα ὅμοι 2 Βασιλεῖς ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἡρακλειδῶν.

²) Οἱ νόμοι τοῦ Λυκούργου ἐνηργήθησαν περίπου 300 ἔτη. ³) Τ. ε. Principes ita informavit, ut justa imperia exercearent. ⁴) Δι⁵ ἀνταλλαγῆς τῶν πραγμάτων.

⁵) Τ. ε. in molli ignavia. ⁶) Ίνα ἐκλέγων τις γυναικα παρατηρή τὰ εἰς οἰκοδέλοποιν ἀπαιτούμενα προτερήματα καὶ οὐχὶ τὰ χρήματα. ⁷⁾ Ο Λυκοῦργος ἐπεκύρωσε τοὺς νόμους του διὰ τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου.

ret, jurejurando obligat civitatem, nihil eos de ejus legibus mutaturos, priusquam reverteretur, et simulat, se ad oraculum Delphicum proficisci, consulturum, quid addendum mutandumque legibus vide-retur Deo. Proficiscitur autem Cretam¹, ibique perpetuum exsilium egit, abjicique in mare ossa sua moriens jussit, ne, reliquiis suis Lacedaemonem relatis, Spartani se religione jurisjurandi solutos arbitrarentur.

Οἱ Μεστηνιακοὶ πόλεμοι.

His igitur moribus ita brevi civitas convaluit, ut, quum Messeniis bellum intulissent, gravissima se exsecratione obtingerent, non, priusquam Messeniam expugnassent, reversuros. Sed, decem annis in obsidione urbis frustra consumtis, Messenii tandem per insidias expugnantur. Deinde, quum per octoginta annos omnia servitutis mala perpessi essent, post longam poenarum² patientiam bellum restaurant. Lacedaemonii autem tanto majore confidentia ad arma concurrunt, quod adversus servos dimicaturi videbantur. Rés tamen aliter cecidit, atque ipsi speraverant Nam tribus proeliis fusi, eo usque desparationis adducti sunt Spartani, ut ad supplementum exercitus servos suos manumitterent. Tum de belli eventu oraculo Delphis consulto, jubentur ducem belli ab Atheniensibus petere. Athenienses autem, quum hoc responsum cognovissent, in contemptum Spartanorum Tyrtaeum poëtam claudum pede miserunt. Qui quum venisset, carmina exercitui recitavit, in quibus virtutis hortamenta, damnorum solatia, belli consilia, conscripserat³. Itaque tantum ardorem militibus injecit, ut omnes alaci animo mortem oppeterent. Raro unquam cruentius prœlium fuit. Ad postremum tamen victoria Lacedaemoniorum fuit.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἡγοῦνται τῶν Ἑλλήνων.

Insequenti aevo factum est, ut Lacedaemonii, ob insitam quandam populo nobilitatem et eximiam virtutis famam, principatum in Graecia obtinerent⁴. Quare in Persicis bellis omnes Graeciae civitates, quae se adversus barbaros conjunxerant, eorum imperio parebant. Sed post illa tempora quum Athenienses maris sibi imperium vindicassent, ingens Lacedaemoniorum contra eos exarsit invidia. Hinc inimicitiae, mox bella exorta; unumque gravissimum, quod per viginti septem annos extractum, universae Graeciae vires vehementer afflixit⁵. Victoria penes Spartanos fuit; qui post pugnam apud Aegos flumen, ubi Atheniensium robur fractum est, terra marique dominari coeperunt.

¹⁾ Ἐκ Κρήτης παρέλαθεν δὲ Λυκοῦρος τῶν νόμων του τινάς. ²⁾ Malorum et calamitatum. ³⁾ Ωδὰς, διὰ τῶν παρώταρυν τοὺς Σπαρτιάτας εἰς τὴν ἀνδρείαν, παρηγόρει διὰ τὰς ζημίας, ἃς εἶχον ὑποφέρει, καὶ ἐσμιθουσίες, τίνι τρόπῳ νὰ διευθύνωσι τὴν πόλεμον. ⁴⁾ Εἶχον τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος. ⁵⁾ Ο Πελοποννησακός πόλεμος.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι πολεμοῦσιν ἐν Ἀσίᾳ κατὰ τῶν Περσῶν.

Jam auctis viribus, Lacedaemonii totius Asiae imperium affectare cœperunt. Circum illud tempus, Conon Atheniensis, qui, amissa bello patria, in exsilio vivebat, contulit se ad Pharnabazum, Satrapen Ioniae et Lyiae, eundemque generum regis et propinquum, apud quem ut gratia valeret, multo labore perfecit. Nam quum Lacedaemonii in societate non manerent, quam cum Artaxerxe fecerant, Agesilaumque bellatum misissent in Asiam, maxime impulsi a Tissapherne, qui a regis amicitia defecerat, et cum Lacedaemoniis coierat societatem¹, hunc adversus Pharnabazus habitus est imperator; re vera autem exercitui praefuit Conon, ejusque arbitrio omnia gesta sunt. Hic summum ducem Agesilaum² multum impedivit, saepeque ejus consiliis obstitit, neque non fuit apertum, si ille non fuisset, Agesilaum Asiam Tauro³ tenuis regi fuisse erupturum.

Hie quum jam animo meditaretur proficiisci in Persas et ipsum regem adoriri, nuntius ei domo venit Ephorūm⁴ jussu, bellum Athenienses et Boeotios indixisse Lacedaemoniis; quare venire non dubaret. Qui quum⁵ victori præcesset exercitui, maximamque haberet fiduciam regni Persarum potiundi, gloriosius tamem duxit, si institutis patriae⁶ paruisse, quam si bello superasset Asiam. Quum jam haud ita longe abesset Peloponneso, obsistere ei conati sunt Athenienses et Boeotii eaeterique eorum socii apud Coroneam; quos omnes gravi proelio vicit. Huic victoriae vel maxima fuit laus, quod, quum plerique se ex fuga in templum Minervae conjectissent, quaerereturque ex eo⁷, quid his fieri vellet, etsi aliquot vulnera acceperat eo proelio, et iratus videbatur omnibus, qui adversus eum arma tulerant, tamen antetulit irae religionem, et eos vetuit violari. Neque vero hoc solum in Graecia fecit, ut templa Deorum sancta haberet, sed etiam apud barbaros summa religione omnia simulacra arasque conservavit.

Αἱ πολιτεῖαι τῆς Ἑλλάδος ἔξασθενοῦσιν ἀλλήλας.

Πόλεμος Σπαρτιατῶν καὶ Θηβαίων.

Post hoc proelium collatum est omne bellum circa Corinthum, ideoque Corinthum est appellatum. Hie quum una pugna decem milia hostium Agesilao duce cecidissent, eoque facto opes adversariorum debilitatae viderentur⁸, tantum abfuit ab insolentia gloriae, ut

¹) Se conjunxerat, ήνώθη. ²) Οἱ Ἀγησίλαος σχοπὸν εἶχε νὰ καταστρέψῃ τὴν μοναρχίαν τῶν Περσῶν καὶ νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν βασιλέα. ³) Οἱ Ταύρος, ὃρος ἔχειν πολλοὺς κλέδους, ἐξ ὧν εἰς ἑκτείνεται ἐκ τῆς Δυτίας εἰς τὴν Εὔξεινον Ήόντιν καὶ τὴν ἐπιτάξεις Ἀσίαν διαιρεῖ εἰς δύο μέρη. ⁴) Συνηρημένον ἀντὶ Ephororum. ⁵) Αὐτοὶ καὶ.

⁶) Εἰς τοὺς νόμους, εἰτινες δέσταττον αὐτὸν νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς διαταγὰς τῶν Ἐφίσιων. ⁷) Τ. ε. Agesilao. ⁸) Αὐτὶ debilitatae essent πολλάκις καίται videri περιφραστικῶς ἐπὶ πράξεως ἀναρρέσθει.

(ΣΤΟΙΧ. ΜΑΘ. ΟΥΑΕΡΙΧ.)

commiseraretur fortunam Graeciae, quod tam multi vitio adversariorum cecidissent; namque illa multitudine, si sana mens esset, Graeciam a Persis supplicium sumere potuisse.— Sed per idem tempus Conon, Persarum classi praefectus, Spartanorum vires in pugna navalium apud Cnidum fregit. Victi Lacedaemonii fugam capessunt, multis navibus amisis, quas Conon partim ceperat, partim depressoerat. Hoc initium Atheniensibus resumenda potentiae fuit. Conon cum parte navium in patriam venit; muros a Lysandro dirutos reficiendos curat; pecuniaeque quinquaginta talenta, quae a Pharnabazo acceperat, civibus suis donat.

Dum haec geruntur, Artaxerxes, rex Persarum, legatos in Graeciam mittit, per quos jubet omnes ab armis discedere; qui aliter fecisset, eum se pro hoste habiturum; civitatibus libertatem suaque omnia restituit. Fessi tot bellis Graeci cupide paruerunt. Sed Lacedaemonii securis¹ insidiantes, castellum Arcadum expugnant, occupatoque praesidium imponunt. Itaque armato instructoque exercitu Arcades, adhibitis in auxilium Thebanis, qui jam, Epaminondae virtute excitati, ad Graeciae imperium adspirabant, bellum repetunt. In eo proelio Archidamus², dux Lacedaemoniorum, vulneratur; qui quum caedi suos videret, per praeconem corpora interfectorum ad sepulturam poscit. Hoc est enim signum apud Graecos victoriae traditae. Qua confessione contenti Thebani signum parcendi dederunt.

Paulo post Thebani, Epaminonda duce, occupandae urbis hostium spem ceperunt. Igitur principio noctis taciti Lacedaemonia proficiscentur, non tamen aggredi incautos potuerunt. Quippe senes, et cetera imbellis aetas quum adventum hostium sensissent, in ipsis portarum angustiis armati occurrunt. Pauci igitur senes sustinuerunt aciem, cui paulo ante universa juventus par esse non potuit. Agesilai autem adventu nuntiato, Thebani recessere. Nec bellum diu dilatum; siquidem Spartanorum juventus, senum virtute et gloria incensa, teneri non potuit, quin ex continentis³ acie decerneret. Quum Victoria Thebanorum esset⁴, Epaminondas, dum non ducis tantum, verum etiam fortissimi militis officio fungitur, graviter vulneratur. Hujus casu aliquantum retardati sunt Boeotii; neque tamen prius pugna excesserunt, quam repugnantes proligarunt. At Epaminondas quum animadverteret, mortiferum se vulnus accepisse, simulque, si ferrum, quod ex hasili in corpore remanserat, extraxisset, animam statim emissurum,

¹⁾ Διὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Ἀνταλκίδου Ὁλ. 98, 2 παρεδίθησαν ἄπασαι αἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ· Ελληνικαὶ πόλεις εἰς τοὺς Πέρσας, ἄπασαι δὲ αἱ λοιπαὶ δημοκρατίαι ἐκηρύχθησαν ἀνέξαρτοι, καὶ εὕτως ἀπεσπασθησαν ἡπὸ τοὺς ἄχρι τούδε κυρίους των. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπωφελήθησαν τὴν φιλομάνην ταύτην εἰρήνην. ²⁾ Οἱ οὐδὲ τοῦ Ἀγησαλέου. ³⁾ Confestim, ex testilio. ⁴⁾ Εἰς τὴν ἐν Μαζανιεῖψι μάλην, γενομένην Ὁλ. 104, 2.

usque eo retinuit, quoad renuntiatum est, viciisse Boeotios. Id postquam audivit, satis, inquit, vixi; invictus enim morior. Tum, ferro extracto, confestim exanimatus est.

Una cum Epaminonda Thebanorum quoque vires ceciderunt; ut non tam illum amisisse, quam cum illo interiisse omnes viderentur. Nam neque hunc ante ducem ullum memorabile bellum gessere; nec postea virtutibus, sed cladibus insignes fuere; ut manifestum sit, patriae gloriam et natam et extinctam cum eo fuisse. Fuit autem incertum, vir melior, an dux esset. Erat enim modestus, prudens, gravis, temporibus sapienter utens, peritus belli, fortis manu, animo maximo, adeo veritatis diligens, ut ne joco quidem mentiretur. Paupertatem adeo facile perspessus est, ut de republica nihil nisi gloriam caperet; honores autem ita gessit, ut ornamentum non accipere¹, sed dare ipse honoribus videretur. Jam litterarum studium et philosophiae doctrina tanta fuit, ut mirabile videretur, unde tam insignis militiae scientia homini inter litteras nato contigisset.

¹⁾ Ex honoribus, δηλ. ἐκ τῶν πολειτικῶν θέσεων.



Ο'. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ.

Μακεδόνων καταγωγὴ καὶ πρῶτοι βασιλεῖς.

Macedonia ante, nomine Emathione regis, Emathia cognominata est. Hujus, sicut incrementa modica, ita termini perangusti fuere. Antiquissimis temporibus Caranus, ex Herculis progenie, responso oraculi sedes quaerere jussus, cum magna multitudine Graecorum in Emathiam venit, ibique urbem Edessam, oppidanis propter imbrium et nebulae magnitudinem non sentientibus, gregem caprarum secutus, occupavit. Oraculum autem jusserat cum ducibus capris imperium querere. Hinc etiam postea in bellis, quae cum finitimis gererat, capras ante signa habere solebat. Urbem quoque Edessam, ob memoriam munieris Aegas¹, populum Aegeadas vocavit. Pulso deinde Mida, qui partem Macedoniae tenebat, aliisque regibus, in locum omnium solus successit, primusque adunatis gentibus variorum populorum², veluti unum corpus Macedoniae fecit.

Post hunc Perdicca regnavit, cuius et vita illustris et mortis postrema memorabilia fuere; siquidem senex moriens Argaeo filio monstravit locum, quo condi vellet, ibique non sua tantum, sed et succe-

¹⁾ Beneficii a capris accepti. ²⁾ Populi, λαοί διεφόρους καταγωγῆς, Gentes, εἰ φυλὰς τῶν λαῶν τούτων.

dentium sibi regum ossa poni jussit; praefatus¹, quoad ibi conditae posterorum reliquiae forent, regnum in familia mansurum: creduntque extinctam in Alexandro stirpem², quod locum sepulturae mutaverit. Argaeus, moderate et cum amore popularium administrato regno successorem filium Philippum reliquit; qui immatura morte raptus³ Aëropum, parvulum admodum, instituit heredem. Illis temporibus Macedonibus assidua certamina cum Thracibus et Illyriis⁴ fuere. Tum quoque Illyrii, infūtiā regis pupilli contemnentes, bello Macedonas aggrediuntur. Qui quum primo proelio pulsi essent, rege suo in cunis prolato et pone aciem posito, aerius certamen repetivere. Conserto itaque proelio magna caede Illyrios fudere, ostenderuntque hostibus suis, priore bello regem Macedonibus, non virtutem defuisse.

Multis annis interjectis, per ordinem successionis regnum ad Amyntam pervenit. Hic quoque rex insigni industria et omnibus imperatoriis virtutibus instructus fuit. Ex Eurydice tres filios sustulit⁵, Alexandrum, Perdiccam et Philippum, Alexandri Magni patrem, et filiam Euryōnen. Cum Illyriis et Olynthiis⁶ gravia bellū gessit. Insidiis autem Euridices uxoris, quae regnum adultero tradendum suscepérat, occupatus fuisse⁷, nisi filia matris consilia et scelus prodidisset. Functus itaque multis periculis senex decessit, regno maximo ex filiis Alexander tradito.

‘Ο βασιλεὺς Φίλιππος.

Alexander inter prima initia regni bellum ab Illyriis pacta mercede redemit; et interjecto tempore, Philippo fratre obside dato, cum Thebanis pacem conciliat⁸; quae res ad egregiam Philippi indolem formandam plurimum valuit. Siquidem per triennium Thebis obses habitus in domo Epaminondae, summi et philosophi et imperatoris, ad hujus viri exemplum se composuit; Nec multo post Alexander, insidiis Eurydices matris petitus, occubuit; cui Amyntas, quum in sceleto esset deprehensa⁹, propter communes liberos pepercera, ignarus, eam his ipsis aliquando exitiosam fore. Frater quoque ejus Perdicca p̄ari insidiarum fraude decipitur parvo filio relicto. Nuntio de fratri morte accepto, Philippus clam Thebis aufugit, domumque rediit, ubi diu pupilli regis tutorem egit. At ubi graviora bella imminebant, se-

¹⁾ Dicens, ἀλλὰ μετ' ἐπισημότητος τινος καὶ εἰς τὸ μὲλλον ἀφορῶν. ²⁾ Regum illius familie, εἰ οὐτοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ἔλαβον τὴν βασιλείαν. ³⁾ Extinctus.

⁴⁾ Οἱ Θάζαις καὶ εἰ Ἰλυριοὶ, εἰ γείτονες τῶν Μακεδόνων, ἔχεινοι μὲν ἀνατολικῶς, εὐτοὺς δὲ δυτικῶς, ἀμφότεροι πολεμικοὶ λαοί. ⁵⁾ Suscepit et educavit ⁶⁾ Η “Ολυμπίος, πολὺς ἑλευθέρα ἐν τῇ Χαλκιδικῇ, μεγάλην δύναμιν ἔχουσα. ⁷⁾ Oppressus fuisse. ⁸⁾ Οἱ κίτουκοι τῆς Θεσσαλίας ἐπιπειλέμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ἐπροσαλέσαν εἰς βούθειαν τοὺς θυβαίους καὶ τὸν Ηελοπίδαν, σίτινες ἡγάκασσαν αὐτὸν εἰς εἰρήνην, καὶ ἐστερέωσαν αὐτὸν μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς θρόνους του.

⁹⁾ “Οτε εὗρεται νῦ φονεύση τὸν Ἀμυνταν.

rumque auxilium in expectatione infantis¹ erat, compulsus a populo regnum suscepit.

Principium imperii non satis prosperum videbatur, cum hinc² insidiarum metus, inde inopia regni, continuis bellis exhausti, immatram adolescentis aetatem urgeret³. Simul finitimae gentes, velut conspiratione faeta ad opprimendam Macedoniam, ex diversis locis uno tempore regnum bello petebant. Quibus bellis omnibus quum par esse non posset, alia interposita pactione composuit, alia redemit, invalidissimos quoque aggressus vicit: quo factum est, ut et militum trepidos animos firmaret, et se a contemtu hostium vindicaret. Primum illi cum Atheniensibus certamen ad Amphipōlin⁴ fuit; quibus per insidias victis quum interficere omnes posset, incolumes sine pretio dimisit. Post haec, bello in Illyrios translato, multa millia hostium cœdit. Urbem nobilissimam Larissam capit in Thessalia, non praedae cupiditate, sed quod exercitu suo robur Thessalorum equitum adjungere gestiebat⁵. His ita gestis, jam non contentus submovere bella, ultrò etiam quietos læcessit. Quum Methōnam⁶ urbem oppugnaret, jicta de muris sagitta dextrum oculum regis effudit. Quo vulnere nec segnior in bellum, nec iraenior adversus hostes factus est; adeo ut, interclusis diebus pacem deprecantibus daret, nec moderatus tantum, verum etiam mitis adversus victos esset.

**Ο Φίλιππος ἀναμιγνύεται εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα
καὶ ἐπεκτείνει τὰ ὅρια -οῦ βασιλείου του.**

Rebus Macedoniae compositis, finitimusque hostibus aut devictis aut territis, Philippus Græcorum libertati cœpit insidiari. Quare civitatum contentiones alit, et auxilium inferioribus⁷ ferendo victos pariter victoresque subire regiam servitutem coëgit. Causa et origo hujus mali Thebani fuere; qui quum rerum potirentur, incredibili odio adversus Phocenses inflammati, bellum sacrum excitavere. Quod quum soli profligare non possent, Philippum ducem eligunt, qui sacrilegos puniret. Phocenses⁸ enim, templo Apollinis occupato, magnam inde vim auri in belli usum converterant. Igitur Philippus, quasi sacrilegii ultius esset, omnes milites coronas laureas⁹ sumere jubet, atque ita, veluti deo du-

¹⁾ Οὓτος ἡτον δυνατῶν νὰ ποσιμένωσι νὰ αἰξήσῃ ὁ παῖς καὶ νὰ τοὺς βοηθήῃ.

²⁾ Ab una parte, δηλ. a matre Eurydice. ³⁾ Δηλ. adolescentem immaturae adhuc aetas premeret. ⁴⁾ Ήδης παρὰ τας ὅχθες τοῦ Στρυμονος ποταμοῦ, ἄποικος τῶν Ἀθηναίων. ⁵⁾ Οἱ Πάπαι τῆς Θεσσαλίας καὶ τὸ ιππικὸν τοῦ λαοῦ τοῦτου ἡσαν πεζίφοροι. ⁶⁾ Η Μεθώνη, πόλις ἐν τῷ Θερμαϊκῷ κόλπῳ. ⁷⁾ Τ. ε. imbecillioribus. ⁸⁾ Οἱ Φωκαῖς, γείτονες τῶν Θηραίων, ἐκατηγοροθέανταν, ἵνα κατέλαβον γύρων ανήκουσαν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα, καὶ κατεδίκιαθέανταν εἰς ποινὴν ζημιατικὴν ὑπὲ τῶν Ἀμφικτυόνων. Μή θελήσαντες δὲ νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν ἀποφασίαν ταύτην, ἐκέφερον τὸν ἴερον πέλμαν, καθ' ὃν οἱ Ἀθηναῖοι εἶσανησαν αὐτούς.

⁹⁾ Ήτον σημεῖον τρόπου τινὲς, διὸ ἡτον ἀξιερωμένοι εἰς τὴν Ἀκολλώνα, οὐτινος ἵερας ἡτον ἡ θάρην.

ce, in prelum pergit. Phocenses, insignibus dei conspectis, conscientia delictorum territi, abjectis armis fugam capessunt, poenasque violatae religionis sanguine pendunt.

Philippus, quum magnam inde gloriam apud omnes nationes adeptus esset, Olynthios aggreditur. Recepit enim per misericordiam, post caedem unius, duos fratres¹ ejus, quos Philippus ex noverca genitos, velut aemulos regni, interficere gestiebat. Ob hanc igitur causam urbem antiquam et nobilem excendit, et fratres olim destinato suppicio tradit, simulque praeda ingenti fruitur. Inde auraria in Thessalia, argenti metalla in Thracia² occupat. His ita gestis forte evenit, ut eum fratres duo³ reges Thraciae, disceptationum suarum judicem eligerent. Sed Philippus ad judicium, velut ad bellum, instructo exercitu supervenit, et regno utrumque spoliavit.

Paulo post Thebani iterum legatos ad eum miserunt, qui rogarent, ut bellum contra Phocenses susceptum renovaret. Contra Phocensium legati, adhibitis⁴ Lacedaemoniis et Atheniensibus, bellum deprecabantur⁵, cuius ab eo dilationem ter jam emerant. Secreto igitur auditis utriusque populi legationibus, his⁶ veniam belli⁷ pollicetur; illis contra venturum se auxiliumque laturum. Utrosque vetat parare bellum aut metuere. Sic factum est, ut, securis omnibus, Thermopylarum angustias occuparet. Tunc primum Phocenses captos se⁸ fraude Philippi animadvertebant, trepidi ad arma confugint. Sed neque spatium erat instruendi belli, nec tempus ad contrahenda auxilia; et Philippus excedium minabatur, ni deditio fieret. Victi igitur necessitate, pacta salute⁹, se dediderunt. At, deditio facta, caeduntur passim rapiunturque, haud secus ac si proelio superati essent.

Πόλεμοι τοῦ Φιλίππου ἐν Χερσονήσῳ καὶ ἐν Σκυθίᾳ.

His peractis, rebusque Macedoniae compositis, Dardanos¹⁰ caeterosque finitimos expugnat, et Byzantium, nobilem urbem et maritimam, obsidione cingit. Quam quum expugnare non posset, profectus cum fortissimis, se ad Chersonensium urbes convertit, plurimasque earum sibi subiicit, filiumque Alexandrum, decem et octo annos natum, ad se arcessit, ut prima stipendia sub patris militia faceret. In Scythiam quoque praedandi causa profectus est; Scythaque, et virtute et numero praestantes, dolo vicit. Viginti millia puerorum ac feminarum

¹⁾ Τὸν Ἀριδαῖον καὶ Μενέλαον υἱὸν τοῦ Ἀμύντου ἐξ ἄλλης γυναικός. ²⁾ Παρὰ τὴν πόλιν Φιλίππους. ³⁾ Οὐ νιὸς τοῦ έσοιλέως τῆς Θράκης Κότυος. ⁴⁾ Τ. ε. Ad causam suam defendendam assumtis. ⁵⁾ Τ. ε. Bellum a se avertere conabantur.

⁶⁾ Τ. ε. Phocensis. ⁷⁾ Veniam belli, se bellum remissurum esse promittit.

⁸⁾ Deceptos. ⁹⁾ Συνθήκην ποιήσαντες γὰ φεισθῆ τῆς Ιωῆς αὐτῶν. ¹⁰⁾ Οἱ βόρειοι γείτονες τῶν Μακεδόνων.

capta, pecoris magna vis, auri argentique nihil¹. Aliquot millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam missa,

‘Ο Φίλιππος νικᾷ τοὺς Ἐλληνας ἐν Χαιρωνείᾳ· ἔτοιμάζεται
κατὰ τῶν Περσῶν δολοφονεῖται.

Ab hac expeditione reversus, diu dissimulatum bellum Atheniensibus infert, quorum causae Thebani se junixerunt. Facta igitur inter duas antea infestissimas civitates societate, legationibus Graeciam fatigant². Communem hostem putant communibus viribus summovendum; neque enim cessaturum Philippum, nisi omnem Graeciam domuerit. Motae quædam civitates Atheuiensibus se jungunt, quasdam autem ad Philippum belli metus traxit. Proelio ad Chaeroneam³ commisso, quum Athenienses longe majore militum numero praestarent, tamen assiduis bellis indurata Macedonum virtute vincuntur. Non tamen immemores pristinae virtutis ceciderunt; quippe adversis vulneribus⁴ omnes loca, quae tuenda a ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt. Hic dies universae Graeciæ et gloriam dominationis et vetustissimam libertatem⁵ finivit.

Hujus victoriae callide dissimulata laetitia est. Non solita sacra Philippus illo die fecit; non in convivio risit; non coronas aut unguenta⁶ sumxit; et, quantum in illo fuit, ita vicit, ut victorem nemo sentiret. Atheniensibus, quos passus⁷ infestissimos fuerat, et captivos gratis remisit, et bello consumtorum corpora sepulturae reddidit. Compositis in Graecia rebus, omnium civitatum legatos ad formandum rerum praesentium statum evocari Corinthum jubet. Ibi pacis leges universæ Graeciæ pro meritis singularum civitatum statuit, conciliumque omnium, veluti unum senatum, ex omnibus legit. Auxilia deinde singularum civitatum describuntur; nec dubium erat, eum Persarum imperium et suis et Graeciæ viribus impugnaturum esse.

Interea dum auxilia a Græcia coëunt, nuptiae Cleopatrae filiae, et Alexandri⁸, quem regem Epiri fecerat, magno apparatu celebrat. Ubi quum Philippus ad ludos spectandos, medius inter duos Alexandros, et filium et generum contenderet⁹, Pausanias, nobilis ex Macedonibus adolescens, occupatis angustiis Philippum in transitu obtruncat. Hic ab Attalo¹⁰ indigno modo tractatus, quum saepe querelam ad Philippum frustra detulisset, et honoratum insuper adversarium videret, iram in

¹⁾ Οἱ Σκύθαι ἡγον δίον νομαδικὸν καὶ εἰχον μόνον ποίμνια. ²⁾ Τ. ε. Plurimas legationes per totam Græciāmittunt. ³⁾ Χαιρώνεια πόλις τῆς Βοιωτίας.

⁴⁾ Τ. ε. Pictore. ⁵⁾ Ἡ ἡγεμονία, ἢν πρῶτον οἱ Σπαρτιᾶται, εἶτα οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τελευταῖον οἱ Θηβαῖοι διά τινα καιρὸν εἶχον, μετέπειτα εἰς τοὺς Μακεδόνας.

⁶⁾ Στέφανοι καὶ μῆσα ἡσαν συνήθη ἐν τοῖς συμποσίοις. ⁷⁾ Τ. ε. Expertus.

⁸⁾ Ἀλέξανδρος δὲ υἱὸς τοῦ Νεοπτολέμου βασιλεὺς τῆς Ἑπείρου. ⁹⁾ Incideret.

¹⁰⁾ Ατταλος εἰς τῶν δραπιγῶν τοῦ Φιλίππου, θεῖος τῆς τάταρας αὐλέγου του Κλεοπάτρας.

ipsum Phtlippum vertit, ultionemque, quam ab adversario non poterat, ab iniquo judice exigit.

Creditum est etiam, percussorem immissum ab Olympiade, matre Alexandri, fuisse; nec ipsum Alexandrum ignarum paternae eae dis extitisse, quod Philippus, Olympiade repudiata, Cleopatram, Parmeniois sororem, in matrimonium duxisset. Olympias certe fugienti percussori equos praeparatos habuit. Ipsa deinde, quum regis nece audita accurrisset, eadem nocte, qua venit, Pausaniae in cruce pendentis capiti coronam auream¹ imposuit. Paucos deinde post dies refixum corpus intersectoris super reliquias mariti cremavit, et tumulum ei fecit eodem in loco, parentarique eidem quotannis curavit. Post haec Cleopatram, a qua pulsa Philippi matrimonio fuerat, filia ejus in matris gremio interfecta, finire vitam suspendio coegerit. Novissime gladium quo rex percussus est, Apollini consecravit. Caeterum decessit Philippus anno aetatis quadragesimo septimo, quum annis viginti quinque regnasset.

Philippo Alexander filius succedit, et virtute et vitiis patre major. Vincendi ratio utrique diversa. Hic aperte, ille artibus bella tractabat. Deceptis ille gaudere² hostibus, hic palam fusis. Prudentior ille consilio, hic animo magnificentior. Iram pater dissimulare, plerumque etiam vincere; hic ubi exarsisset, nec dilatio ultiionis, nec modus erat. Vini uterque nimis avidus; sed ebrietatis diversa ratio. Pater de convivio in hostem procurrere, manum conserere, periculis se temere offerre; Alexander non in hostem, sed in suos saevire. Regnare ille cum amicis volebat; hic in amicos regna exercebat. Amari pater malle, hic metui. Litterarum cultus utrique similis. Sollertiae pater majoris, hic fidei. Verbis atque oratione Philippus, hic rebus moderatior. Pareundi victis filio animus promptior; ille nec sociis abstinebat. Frugalitati pater, luxuriae filius magis deditus est. Quibus artibus orbis imperii fundamenta pater jecit, operis totius gloriam filius consummavit.

**Αρχαὶ τῆς βιοτείας τοῦ Ἀλεξάνδρου.*

Imperio suscepto, prima Alexandro cura paternarum exsequiarum fuit; in quibus ante omnia cœdis concio; ad tumulum patris occidit iussit. Inter initia regni multas gentes rebellantes compescuit; orientes nonnullas seditiones extinxit. Inchoatum deinde a patre Persicum bellum aggreditur. In cuius apparatu nuntiatur, Athenienses et Thebanos ab eo ad Persas defecisse³, auctoremque ejus defectionis Demos-

¹⁾ Ως σημεῖον δει τὸ θυσιάσθι ὑπὲ τῆς πατρίδος. ²⁾ Ἀπαρέμφατον ἱστορικῶς κείμενον, ὡς πολλάκις κατωτέρω. ³⁾ Ἐνόμιζον δει τοῦ Ἑλλήνες ὑπεκινήθησαν ὑπὸ τῶν Μερσῶν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἵνα ματαιώσωσι τὴν καὶ τὴν Μερσῶν μακεδονικὴν ἐκσήρτιταιν αὐτοῦ.

thenem oratorem extitisse; qui omnes Macedonum copias una cum rege a Triballis¹ deletas esse affirmaverit. Qua opinione mutatos omnium ferme civitatum animos esse; praesidia² Macedonum obsideri.

His motibus occursurus summa celeritate in Graeciam penetravit. Athenienses, sicuti primi defecerant, ita primos consilii poenitere cepit, missisque legatis bellum deprecantur. Quibus auditis et graviter increpatis Alexander bellum remisit³. Inde Thebas exercitum convertit, eadem indulgentia usurus, si parem poenitentiam invenisset. Sed Thebani armis, non precibus, usi sunt. Itaque vieti gravissima quaeque suppicia miserrimae captivitatis experti sunt. Urbs diruitur; agri inter victores dividuntur; captivi sub corona⁴ venduntur; miseranda res Atheniensibus visa. Itaque profugos contra interdictum regis apud se receperunt. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione denuo bellum deprecantibus ita demum remitteret, ut oratores et duces, quorum fiducia toties rebellarent, sibi dederentur. Res eo deducta est, ut, retentis oratoribus, duces in exsilium agerentur; qui ex continentia⁵ ad Darium profecti, non mediocre momentum⁶ Persarum viribus accessere.

Ο' Αλέξανδρος ἀναλαμβάνει τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον.

Jam ad Persicum bellum proficiscens, patrimonium omne suum, quod in Macedonia et Europa habebat amicis divisit; sibi Asiam sufficere præfatus⁷. Nec exercitui aliis quam regi animus fuit. Quippe omnes obliti conjugum liberorumque, et loginquac a domo militiae, nihil nisi Orientis opes cogitabant. Quum delati in Asiam essent, primus Alexander jaculum velut in hostilem terram jecit; armatusque de navi tripudianti similis prosiluit, atque ita hostias caedit, precatus, ne se regem illae rerrae invitae accipient. In Ilio quoque ad tumulos heroum⁸, qui Trojano bello ceciderant, parentavit.

Inde hostem petens milites a populatione Asiae prohibuit, parcendum suis rebus⁹ præfatus, nec perdenda ea, quae possessuri venerint. In exercitu ejus fuere peditum triginta duo milia, equitum quatuor milia quingenti, naves centum octoginta duo. Hactam parva manu universum terrarum orbem vincere est aggressus. Quum ad tam periculosum bellum exercitum legeret, non juvenes robustos, sed veteranos, qui cum patre patruisque militaverant, elegit; ut non tam mili-

¹⁾ Οἱ Τριβαλλοὶ, ἔθνος Ἰλλυρικῶν. ²⁾ Τοὺς φρουροὺς, τοὺς ὄποιους εἶχεν ἀρχῆς διητίππος εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἐλλαδὸς. ³⁾ Ἀνωτέρῳ Belli veniam dedit. ⁴⁾ Ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι. Κατά τινας ἡ ἔργασις sub corona vendere προστίθεν ἐκ τούτων, εἴτε οἱ αἰχμαλωτοὶ ἐπωλοῦντο ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐστεφανωμένοι· κατ' ἄλλους δὲ διπλάκολον στρατιωτῶν (corona) περικυκλωμένοι. ⁵⁾ Τ.ε. Ενε τίγιο, statim, ἐκ τοῦ παραχρῆμα.

⁶⁾ T. e. Persarum vires non parum auxerunt. ⁷⁾ Dicens, addens. ⁸⁾ Δεικνυούσταις ἄχρι τούτως σήματά τινας ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Τερψίδος, ἄτινα θεωροῦνται ὡς μνῆματά των ἡρώων ἐκείνων. ⁹⁾ Τὴ γάρ εὐέωρει ἥδη ὡς ἰδικήν του.

tes, quam magistros militiae electos putares. Prima cum hoste congressio in campis Adrastiae¹ fuit. In acie Persarum sexenta millia² militum fuerunt, quae non minus arte quam virtute Macedonum superata terga verterunt. Magna itaque caedes Persarum fuit. De exercitu Alexandri novem pedites, centum viginti equites cecidere; quos rex magnifice humatos status equestribus donavit; cognatis eorum autem immunitates a publicis muneribus³ dedit. Post victoriam major pars Asiae⁴ ad eum defecit. Habuit et plura proelia cum praefectis Darii, quos jam non tam armis, quam terrore nominis sui vicit.

Post haec Gordium urbem petit, quae posita est inter Phrygiam maiorem et minorem, quod audierat, in ea urbe, in templo Jovis, jugum plaustri Gordii⁵ esse positum; cuius nexus si quis solvisset, eum tota Asia regnaturum, antiqua oracula cecinisse. Capta igitur urbe, quum in templum venisset, illud jugum requisivit; quo monstrato, quum capita loramentorum intra nodos abscondita reperire non posset, gladio loramenta caedit, dicens, nihil interest, quo modo nodus solvatur; atque ita, resolutis nexibus, latentia in nodis capita invenit.

Haec illi agenti nuntiatur, Darium cum ingenti exercitu adventare. Itaque timens angustias, magna celeritate Taurum transcendit. Quum Tarsum⁶ venisset, captus amoenitate Cydni fluminis, per medium urbem influentis, projectis armis, plenus pulveris ac sudoris, in praefrigidam undam se projecit. Tum repente tantus nervos ejus occupat rigor, ut jam de eo actum esse videretur. Uaus erat ex medicis, nomine Philippus, qui remedium polliceretur; sed hunc Parmenionis⁷ epistolae pridie e Cappadocia missae suspectum faciebant. Hic enim, ignarus infirmitatis Alexandri, scripserat, a Philippo medico caveret; nam corruptum illum a Dario ingenti pecunia esse. Alexander tamen tutius est ratus, dubiae se fidei medico credere, quam indubitate⁸ morbo perire. Accepto igitur poculo, epistolas medico tradidit; atque ita inter bibendum oculos in vultum legentis intendit. Ut securum conspexit, laetior factus est, sanitatemque quarta die recepit.

Interea Darius cum quadringentis millibus peditum, ac centum milibus equitum in aciem procedit. Movebat haec multitudo hostium respectu paucitatis suae Alexandrum; nec tamen bellum differre ratus,

¹⁾ Παρὰ τὸν Γρανικὸν, ποταμὸν τῆς Μυσίας, ἐνθα ἔκειτο ἡ πόλις Ἀδράστεια, καλουμένη οὐτω ἀπὸ τὴν Ἀδράστειαν, θεὰν τῆς ἐκδικήσεως. ²⁾ Οἱ ἀριθμὸι οὗτοι νομίζεται ὑπερβολικός· πολλῷ δὲ ἐλάτων τοῦ ἀληθοῦ φαίνεται ὁ κατωτέρῳ ἀριθμῷς τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων Μακεδόνων. ³⁾ Munera, οἱ φύροι καὶ αἱ ὑπηρεσίαι, ἃς οἱ πολῖται παρέχουσιν εἰς τὴν πολιτείαν. ⁴⁾ Τῆς ἐπιτίθεται ἡ ἐλάσσονος Ἀσίας. ⁵⁾ Γόρδιος, ἀρχῖτος βασιλεὺς τῆς Φρυγίας, ἀνάδεις εἰς τὸν θόρον αὐτῆς κατὰ θαυμασίαν τινὰ πέρσισται. Τὴν ἄμαξαν δέ, ἐφ' ἣς κατ' ἀρχὰς ἀνηγορεύθη βασιλεὺς, ἀφίέρωσεν εἰς τὸν Δία. ⁶⁾ Εν Κιλικίᾳ, μεσημβρινοναντατοικῇ ἐπερχόμενη τῆς ἐλάσσονος Ασίας.

⁷⁾ Οἱ Παρμενίων, εἰς τῶν ἀριστων στρατηγῶν τοῦ Ἀλεξανδρου, προσκεπτάληεις τὴν Καππαδοκίαν, ἵνα κατελάσῃ τὰ στεγά τοῦ ὅρους Αμανοῦ. ⁸⁾ Certo, ἀγαμψίσιος.

circumvectus suos, singulas gentes diversa oratione alloquitur. Illyrios et Thracas opum ac divitiarum¹ ostentatione; Graecos veterum bellorum memoria, internecivique cum Persis odii accendebat. Macedones autem nunc Europae² vietae admonet, nunc Asiae expetitae, nec inventas illis³ toto orbe pares vires gloriatur. Nec Darii segnis opera in ordinanda acie fuit. Quippe ipse omnia circumire, singulos hortari, veteris gloriae Persarum admonere⁴. Post haec proelium ingentibus animis committitur. In eo uterque rex vulneratur. Tam diu certamen anceps fuit, quoad fugeret Darius. Exinde caedes Persarum secuta est. In castris eorum multum auri caeterarumque opum inventum. Inter captivos castrorum mater et uxor et filiae duae Darii fure. Ad quas visendas cum Alexander venisset, conspectis armatis invicem se complexae, velut statim moriturae⁵, complorationem edidere. Provolutae deinde genubus Alexandri, mortis dilationem precantur, dum Darii corpus sepeliverint. Motus tanta mulierum pietate Alexander, et Darium vivere dixit, et timentibus mortis metum demsit, easque haberi ut reginas praecepit.

Post hoc proelium Parmenionem ad occupandam Persicam classem, aliosque amicorum suorum ad recipiendas Asiae civitates misit, quae statim, audita fama victoriae, in potestatem victorum venerunt. Tunc in Syriam proficiscitur, ubi obvios cum insulis⁶ multos Orientis reges habuit. Ex his, pro meritis singulorum, alios in societatem recepit, aliis regnum ademit, suffectis in loca eorum novis regibus. Insignis praeter caeteros fuit Abdalonymus, rex ab Alexandro Sidoniae constitutus. Quem Alexander, quum operam locare ad puteos exhauiendos hortosque irrigandos solitus esset, regem fecerat, spretis⁷ nobilibus, ne generis id, non dantis, beneficium putarent⁸. Quum Tyriorum legatis, qui ei coronam auream magni ponderis miserant, significasset, se Tyrum ire velle ad vota Herculi reddenda, iisque ejus introitum deprecarentur, ita exarsit, ut urbi excidium minaretur. Confestim admoto exercitu, post diuturnam obsidionem, Tyriis muros animes defendantibus, urbs tandem per proditionem capitur.

Inde Rhodum Alexander, Aegyptum, Ciliciamque sine certamine cepit. Ad Jovem deinde Ammonem pergit, consulturus et de eventu futurorum et de origine sua. Nam mater ejus Olympias gloriata erat, Alexandrum non ex Philippo, sed ex serpente ingentis magnitudinis

¹⁾ Τὰ πλούτην, ἄτινα ἥθελον κερδίσσει ἐκ τῆς λαφυραγώγίας τῶν ἐχθρῶν, ²⁾ Η Εὐρώπη, ἀντὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ νικῶν. ³⁾ Αὐτὶ nullas vires inventas esse pares illorum viribus. ⁴⁾ Ἀπαρέμφατον ἱστορικὸν. «Ο μάχη, οὐς αἱ προπαρασκευαὶ περιγράφονται ἐνταῦθα, συνέπει ἐν Κιλικίᾳ παρὰ τὴν Ἰστόν. ⁵⁾ Νομίζουσατ, δὲ τι ἐπέκειτο αὐταῖς ὁ θάνατος. ⁶⁾ Insulae αἱ μάλλων ταινίαι, μὲ τὰς ὅποιας περιέσθεντο αἱ ἱκέται τὰς κείρας τῶν καὶ τοὺς κλάδους εὗς ἔφερον. ⁷⁾ Τ. ε. Posthabitis. ⁸⁾ "Ιγα μη ἐπλήσσειν αὐτοῦ, παρὰ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον.

esse conceptum. Igitur Alexander, cupiens, originem divinam sibi tribui, subornat, antistites, quid sibi responderi velit per praemissos docens. Itaque ingredientem templum statim antistites, ut Ammonis filium, salutant. Simul victoriam omnium bellorum, possessionemque terrarum dari respoadetur. Comitibus quoque ejus imperatum, ut Alexandrum pro deo, non pro rege colerent. Reversus ab Ammone Alexandriam condidit, et coloniam Macedonum caput esse Aegypti jubet.

Darius quem Babyloniam profugisset, per epistolam Alexandrum precatur, redimendarum sibi captivarum potestatem faciat¹, inque eam rem magnam pecuniam pollicetur. Sed Alexander in pretium captivarum regnum omne, non pecuniam petit. Interjecto tempore aliae epistolae Darii Alexandro redduntur, quibus filiae matrimonium et regni portio offertur. Sed Alexander sua sibi dari rescripsit, jussitque regai arbitria viatori permittere. Tum, spe pacis amissa, bellum Darius reparat, et eum quadringentis milibus equitum obviam vadit Alexandro. In itinere nuntiatur, uxorem ejus decessisse, ejusque mortem illacrymatum² Alexandrum, exequiasque benigne prosecutum esse. Tunc Darius, quem se beneficiis quoque a rege superatum videret, tertias epistolae seripsit, et gratias egit, quod nihil hostile in suos fecerit. Offert deinde majorē partē regni usque ad flumen Euphraten, et alteram filiam uxorem; pro reliquis captivis triginta millia talentorum. Ad haec Alexander, gratiarum actionem supervacaneam esse respondit; se didicisse non adversus calamitates hostium, sed vires eorum contendere. Ceterum neque mundum posse duobus solibus regi, neque orbem terrarum duo maxima regna salvo statu terrarum habere posse; proinde aut deditioṇem eo die, aut in posterū aciem paret.

Postero die aciem producent. Tum repente ante proelium Alexandrum somnus oppressit; quumque ad pugnam solus rex decesset, a Parmenione aegre excitatus est. Ante proelium³ utraque acies hostibus spectaculo fuit. Macedones multitudinem hominum, corporum magnitudinem, armorumque pulchritudinem mirabantur; Persae a tam paucis vieta suorum tot millia stupebant. Rūro ullo proelio tantum sanguinis fusum est. Darius quem vinci suos videret, mori voluit et ipse, sed a proximis fugere compulsus est. Alexander autem periculosisima quaeque aggrediebatur, et ubi confertissimos hostes acerrime pugnare consperisset, eo se semper ingerebat. Hoc proelio Asiae imperium ei obtigit, quiato post acceptum regnum anno. Post haec expugnat Persepolin, caput Persici regni⁴, urbem antiquissimam plurimisque refertam opibus, quae interitu ejus primum apparuere.

¹⁾ Ματὶ τὰ precatur ἐννοεῖσθαι δὲ σύνθεσις ut, διτις παραλείπεται πολλάκις μὲ τὰ φήματα τὰ απομαίνοντα, παρακαλέσ, διατάσσω. κτλ. ²⁾ Συνηθέστερον θὰ ξενοντι illaerymari. ³⁾ Εἰ Γαγγανήλαις, οὐχὶ μακρὰν πόλεως τιγος ἐγ ἀστυριᾳ, οἵτις καλεῖται Ἀργηλα. ⁴⁾ Ο Ἀλέξανδρος κατέκαυσεν αὐτὴν.

Interea Darius a cognatis suis in vicino Parthorum Thara aureis compeditibus vincitur. Alexander postero die citato cursu supervenit, ibique eognovit¹ Darium clauso vehiculo per noctem exportatum. Jusso cetero exercitu subsequi, cum sex millibus equitum fugientem insequitur; in itinere multa et periculosa proelia fecit. Emensus deinde multum itineris quum nullum Darii invenisset indicium, respirandi equis data potestate, unus ex militibus, dum ad fontem proximum pergit, in vehiculo Darium, multis quidem vulneribus confossum, sed spirantem adhuc, invenit, et unum e captivis ad eum adduxit. Quem quum rex ex voce civem esse cognovisset, Alexandro dicere jubet, se plurimam ei gratiam habere, quod in matrem liberosque suos regium, non hostilem animum exhibuisset. Quare se precari superum inferumque numina, et deos regni custodes et praesides, ut illi terrarum omnium contigat imperium. Post haec porrecta manu expiravit. Quae ubi Alexandro nuntiata sunt, viso corpore defuncti, tam indignam mortem lacrymis prosecutus est; corpusque regio more sepeliri jussit.

Ταραχαι ἐν Ἑλλάδι πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἑλευθερίας.

Dum haec in Asia gerebantur, Graecia fere omnis, spe recuperandae libertatis, ad arma concurrerat, auctoritatem Lacedaemoniorum secuta. Dux hujus belli Agis, rex Lacedaemoniorum, fuit. Quem motum Antipater, dux ab Alexandro in Macedonia relictus, in ipso ortu oppressit². Magna tamen utrique caedes fuit. Agis rex, quum suos terga dantes videret, dimissis satellitibus, ut Alejandro felicitate, non virtute inferior videretur, tantam stragem hostium edidit, ut agmina interdum fugaret. Ad postremum, etsi a multitudine victus, gloria tamen omnes vicit.

Ο Ἀλέξανδρος μιμεῖται τὰ ἥθη καὶ τὸν βίον τῶν Περσῶν.

Alexander autem, Hyrcanis Mardisque subactis, habitum regum Persarum et diadema³ insolitum antea regibus Macedonicis assumit, et amicos quoque longam vestem auratam et purpuream sumere jubet. Ut luxum quoque Persarum imitaretur, ingentes epularum apparatus fecit, et convivia juxta regiam magnificentiam instruxit.

Tum etiam primum hostili odio in suos saevire coepit. Maxime indignabatur, carpi se sermonibus suorum, quod Philippi patris patriaeque mores subvertisset. Propter quae crimina⁴ Parmenio senex, dignitate regi proximus, cum Philota filio interficitur. Fremere ita-

¹⁾ T. s. audivit. ²⁾ Διὰ τῆς ἐν Μεγαλοπόλει γενομένης μάχης. Ο Ἄγις, ὁ ἔγονος τοῦ Ἀγνοιλάου, ἐπεσεν ἐν τῇ μαχῇ ταύτῃ, αφ' εὗ ἐπὶ τινα χρόνον μόνος καὶ ἐπὶ τῶν γονάτων κατά τῶν ἐγκέφαλων ἡγωνισθεν. ³⁾ Τὸ μαρχόν καὶ ποδῆρες ἔνδυμα τῶν βασιλέων τῆς Περσίας καὶ τὴν λευκὴν περὶ τὸ μέτωπον τανίαν. Ο Ἀλέξανδρος ἔπειρε τούτο, ἵνα μὴ θεωρῆται ὡς ἔσχες ὑπὲ τῶν ἱδίων τῆς Ασίας. ⁴⁾ T. s. ob hanc causam ἐπιτηδες στεβηνα criminia.

que omnes universis castris coepere innoxii senis filique casum miserantes; interdum, se quoque non debere melius sperare, dicentes. Quae quum nuntiata Alexandro essent, simulat, se ex amicis quosdam in patriam victoriae nuntios missurum. Hortatur milites, ut suis scriberent; datasque epistolas facite ad se deferri jubet; ex quibus cognito de se singulorum judicio, in unam cohortem eos, qui de rege durius opinati fuerant¹, contribuit, aut consumturus² eos, aut in ultimis terris in colonias distributurus. Inde Drancas, Euergetas, ceterosque populos, qui ad radicem Caucasi habitabant, subegit. Interea unus ex amicis Darii, Bessus, vincitus adducitur, qui regem non solum prodiderat, verum etiam interficerat. Quem in ultionem perfidiae fratri Darii excrucianum tradidit. Et, ut his terris nomen relinqueret, urbem Alexandriam super amnem Tanajm³ condidit. In Bactrianis quoque Sogdianisque duodecim urbes condidit, ibique eos, quos in exercitu seditiosos cognoverat, habitare jussit.

Ο Ἀλέξανδρος φονεύει τὸν Κλείτον.

His ita gestis solemni die amicos in convivium vocat. Ubi orta inter ebrios rerum a Philippo gestarum mentione, ipse se patri praeferre coepit, assentante majore convivarum parte. Itaque quum unus e senibus, Clitus, fiducia amicitiae regiae, memoriam Philippi tueretur, laudaretque ejus res gestas, Alexander adeo ira exarsit, ut, telo a satelite rapto, Clitum in convivio trucidaret. Post, irae aestu subsidente, in poenitentiam versus, mori voluit. Mansit haec moriendi voluntas etiam insequentibus diebus, donec exercitus universi precibus exortatus est, precantis, ne ita unius mortem doleat, ut universos perdat; neque milites in ultimam deductos barbariam, inter infestas gentes destituat. Revocato igitur ad bellum animo, Chorasmos et Dahas in ditionem accepit.

Ο Ἀλέξανδρος εἰσβάλλει εἰς τὴν Ἰνδίαν καὶ νικᾷ τὸν Πᾶρον.

Post haec Indiam⁴ petit, ut Oceano finiret imperium. Cui gloriae ut etiam exercitus ornamenta convenienter, phaleras equorum et arma militum argento inducit; exercitumque suum, ab argenteis clypeis, Argyraspidas⁵ appellavit. Quum ad Nysam urbem venisset, oppidanis non repugnantibus, fiduciā Liberi patris, a quo condita urbs erat, parci jussit. Tunc ad sacrum montem duxit exercitum, vite hederaque non aliter vestitum, quam si manu cultus exornatusque esset. Ubi ad non-

¹⁾ Άγνη senserant, judicaverant. ²⁾ Τ. ε. eo consilio, ut hanc cohortem gravissimis periculis obligearet in quibus periret. ³⁾ Οἱδίας Τάναις, νῦν Δάον, χωρίζει τὴν Εὐσόπην ἀπὸ τὴν Ἀσίαν καὶ γύνεται εἰς τὴν Μαιώτιδα λίμνην. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ δυομά ἀπίδιδον καὶ εἰς τὸν Ἱαζάρτην ποταμὸν τῆς ἐν Ἀσίᾳ Σκυθίας, καὶ οὗτος ἐγνοῖται ἐνταῦθα. ⁴⁾ Ἰνδία ἐκαλεῖτο κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους γέρενος ἄπασσα ἡ ἀνατολικὴ χώρα τῆς Ἀσίας, ἡ περικλυζομένη ὑπὸ τοῦ Ὡκεανοῦ. ⁵⁾ Οἱ Ἀργυράσπιδες,

lēm accessit, exercitus, repento mentis impetu correptus, ululare¹ coepit, et Bacchantium more discurrit.

Unus ex regibus Indorum fuit, Porus nomine, viribus corporis et animi magnitudine pariter insignis; qui ad famam de Alexandri adventu bellum paraverat. Commisso proelio², Alexandrum ad singulare certamen provocat. Nec Alexander pugnae moram facit; sed prima congressione vulnerato equo, quum praeceps in terram decidisset, concursu saellitum servatur. Porus multis vulneribus obrutus capitur. Qui victum se adeo doluit, ut, quum veniam ab hoste invenisset, neque cibum capere vellet, neque vulnera curari pateretur; aegreque ab eo obtentum est, ut vellet vivere. Quem Alexander ob honorem virtutis incolumem in regnum remisit. Duas ibi urbes condidit, unam Nicæam³, alteram ex nomine equi Bucephalen⁴ vocavit.

Οἱ Μακεδόνες ποθοῦσι νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα τῶν.

Quum ad Cuphites⁵ venisset, ubi eum cum ducentis millibus equitum hostes opperiebantur, exercitus omnis laboribus fessus, lacrymis eum precatur, finem tandem belli faceret, aliquando patriae reditusque meminisset. Ostendere⁶ alius canitem, alius vulnera, alius ætate consumtum corpus et cicatricibus obductum. Motus eorum precibus, veluti finem victoriis facturus, castra solito magnificentiora sieri jussit, quorum molitionibus et hostis terreretur, et posteris sui admiratio relinquetur. Nullum opus lætius milites fecerunt. Itaque cæsis hostibus cum gratulatione in haec castra reverterunt.

Ο 'Αλέξανδρος μόλις σώζεται ἐκ τοῦ κινδύνου.

Inde Alexander ad amnem Acesinem⁷ pergit; per quem in Oceanum devehit, et in Ambros et Sigambros⁸ navigat. Quae gentes eum armatis octoginta millibus peditum, et sexaginta millibus equitum excipiunt. Quum proelio victor esset, exercitum ad urbem eorum duxit. Quam quum de muro, quem primus ceperat, a defensoribus desertam a nimadvertisset, in urbis planitiem sine ullo satellite desiliit⁹. Itaque quum eum hostes solum conspexissent, clamore edito undique in eum concurrunt. Ubi obrui multitudine se vidiit, trunco se, qui propter murum stabat, applicuit. Quum sic diu agmen sustinuisse, tandem regis periculo cognito, amici ad eum desiliunt, ex quibus multi cæsi; prœliumque tandiu anceps fuit, quoad omnis exercitus, muris dejectis, in

¹⁾ Ολολύκων, νοσύμενον ἐπὶ τῆς κραυγῆς, δι' οὐέτιμων τὸν Θεὸν Βάχον αἱ Μαίαδες. ²⁾ Παρὰ τὸν ποταμὸν Γύδασπην. ³⁾ Ονομασθεῖσα εὕτω ἐκ τῆς νίκης. ⁴⁾ Ἐκ τοῦ ἡπτου Βευκεφάλου. ⁵⁾ Οὔτε τὸ σύνομα εὔτε ὁ τόπος, ἔνθα κατώκει ὁ λαὸς εὗτος, εἴναι ἀρκούντως γνωστά. ⁶⁾ Ἰστορικὸν ἀπαρέμφατον. ⁷⁾ Ποταμὸς τῆς βορείου Ἰνδίας, χυνόμενος εἰς τὸν Ἰνδὸν. ⁸⁾ Ἀδέδαισα εἰσὶ καὶ τὰ θηῆη ταῦτα καὶ ὁ τόπος αὐτῶν.

⁹⁾ Κατ' ἄλλους συγέρων τοῦτο εγγέγρη τινὶ χώρῃ.

auxilium veniret. In eo proelio sagitta sub mamma trajectus est, cuius vulneris curatio ipso vulnere gravior¹ fuit.

Tandem saluti redditus² Polysperchonta cum exercitu Babyloniam mittit. Ipse cum lectissima manu, navibus consensis, Oceani litora peragratis. Ibi Oceano libamenta dedit³, prosperum in patriam reditum precatus; ac, veluti positis imperii terminis, otio fluminis Indi invehitur. Ibi in monumenta rerum a se gestarum urbem Barcem condidit, arasque statuit. Inde terrestri itinere Babyloniam⁴ redit. Ibi filiam Darii regis Statiram in matrimonium recepit; sed et optimatibus Macedonum lectas ex omnibus gentibus nobilissimas virgines tradidit.

Ο' Αλέξανδρος ἐπανέρχεται εἰς τὴν Βαβυλῶνα.

Ab ultimis oris Oceani Babyloniam revertenti nuntiatur, non solum legationes Carthaginiensium ceterarumque Africæ civitatum, sed et Hispaniarum, Siciliae, Galliae, Sardiniae, nonnullas quoque ex Italia ejus adventum Babyloniae opperiri. Hac igitur ex causa Babyloniam festinanti quidam ex magis praedixit⁵, ne urbem introiret, testatus⁶ hunc locum ei fatalem fore. Sed ab Anaxarcho⁷ philosopho compulsus, ut magorum prædicta contemneret, Babyloniam reversus, convivium solemniter instituit. Ibi quum totus in letitiam effusus esset, recedentem jam e convivio Medius Thessalus, instaurata comessatione⁸ invitat⁹. Accepto poculo, inter bibendum veluti telo confixus ingemuit, elatusque e convivio semianimis, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in re media posceret. Venenum accepisse¹⁰ creditur.

Quarta die Alexander indubitatam mortem sentiens, agnoscere se fatum domus¹¹, majorum suorum, ait; namque plerosque Aeacidarum intratricesimum annum defunctos. Tumultuantes deinde milites, insidiis periisse regem suspicantes, ipse sedavit, eosque omnes ad conspectum suum admisit, osculandamque dextram porrexit. Quum lacrymarent omnes, ipse non sine lacrymis tantum, verum eliam sine ullo tristioris mentis argumento fuit. Ad postremum corpus suum in Hammonis templo¹² condì jubet. Quum delicere¹³ eum amici viderent, quaerunt, quem imperii faciat heredem; respondit, dignissimum. Hac voce omnes amicos suos ad aemulam regni cupiditatem accendit. Sexta die, præclusa voce, exemptum digito annulam Perdiccae tradidit.

1) In majore periculo conjuncta. 2) Θεραπευθείσης τῆς πληγῆς διεσώθη ἀπὸ τὸν θάνατον. 3) Τὸν οὐκεανὸν, ὃς θεὸν, διὰ σπουδῶν ἔλεων γένεται νὰ καταστήσῃ.

4) Κατὰ τὸν ιστορικὸν ἀπαντάς ταῦτα συνέθησαν ἐν Σούσσε. 5) Ι.ε. monuit.

6) Τ.ε. Dicens, affirmans. 7) Φίλος τοῦ Αλεξανδρου εἴς Αλεξάριν. 8) Τ.ε. compositione, 9) Poculum regi propinat. 10) Η φρύμη αὕτη ἐγενήθη ἔτη τινά μετά τον θάνατον αὐτού καὶ εἰς αὐτὴν ἔδωκεν ἴσως αφορμὴν ἡ Ολυμπιάς. 11) Gentis. Ολυμπίας ἡ μητρὶ τοῦ Αλεξανδρου θυγάτηρ τοῦ Νεοπτολέμου βασιλέως τῶν Μακεδόνων, εἶλκα τὸ γένος τῆς ἀπὸ τοῦ Νεοπτολέμου υἱοῦ τοῦ Αγίλλεως, δοτὶς ἡν Διάδην. 12) Εν Διένη. 13) Εγγὺς τοῦ θανάτου ὅντα.

quae res gliscentem amicorum discordiam sedavit. Nam etsi non voce nuncupatus heres, judicio⁴ tamen electus esse videbatur.

Decessit Alexander mensem unum tres et triginta annos natus, vir supra humanum modum vi animi praeditus. Omina quaedam magnitudinem ejus in ipso ortu portendisse existimabantur. Quo die natus est, pater ejus nuntium duarum victoriarum accepit; alterius belli Illyrici, alterius certaminis Olympici², in quod quadrigas miserat. Puer acerrimis³ litterarum studiis eruditus fuit. Exacta pueritia, per quinque annum Aristotele, philosopho praestantissimo, usus est magistro. Accepto tandem imperio tantam militibus suis fiduciam fecit, ut, illo praesente, nullius hostis arma timerent. Itaque cum nullo hoste unquam congressus est, quem non vicerit; nullam urbem obsedit, quam non expugnaverit. Victor denique est non virtute hostili, sed insidiis suorum et fraude⁴.

Extincto in ipso aetatis et victoriarum flore³ Alexandro Magno, trieste apud omnes tota Babylone silentium fuit. Ut vero nuntius de ejus morte disseminatus est, omnes barbarae gentes, paullo ante ab eo devictae, non ut hostem, sed ut parentem luxerunt. Mater quoque Darii regis, audita morte victoris, in quo pietatem filii erat experta, mortem sibi ipsa consivit. Contra Macedones, non ut civem, sed ut hostem defunctum gaudebant; severitatem nimiam et assidua belli pericula execrantes. Huc accedebat, quod principes regnum et imperia, vulgus militum thesauros, veluti prædam, spectabant. Erant enim in thesauris quinquaginta millia talentū⁶, quæ sibi divisum iri sperabant. Nec amici Alexandri frustra regnum spectabant. Nam tantæ virtutis et venerationis erant, ut singulos reges putares. Neque unquam ante Macedonia vel ulla gens alia tanto clarorum virorum proventu floruit; quos primo Philippus, mox Alexander tanta cura legerat, ut non tam ad societatem belli, quam in successionem regni electi viderentur.

Οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου βουλεύονται περὶ διαδόχου.

Cæterum, defuneto Alexandro, armati in regiam coëunt, ad formandum rerum præsentium statum. Perdicca censet, Roxane⁷, regiae conjugis, quam gravidam reliquerat, partum esse expectandum, et si puerum peperisset, hunc patri successorem fore. Meleager negat, expectandum⁸, dum reges nascerentur, quum jam genitis uti liceret. Esse Pergami puerum, filium Alexandri, natum ex

¹⁾ Voluntate δηλ. ἐρχίνετο, οὐτε δὲ Ἀλέξανδρος θέλει διάδοχον τὸν Περδίκκαν,

²⁾ Καὶ έστιλεις ἔθηκεν τὴν ἐν Ολυμπίᾳ γίνεν, πέμποντας ἐκεῖ ἄρματα καὶ ἵππους εἰς τοὺς ἀγῶνας. ³⁾ T. e. acerrimo studio litteris operam dedit. ⁴⁾ Εὖ δηλ. ή φήμη περὶ τοῦ φαρμάκου ἦ δληθῆς. ⁵⁾ T. e. in medio cursu victoriarum.

⁶⁾ 30) περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν. ⁷⁾ Η 'Ρεζένη θυγάτηρ τοῦ σατράπου τῆς Βακτριανῆς Οὗζρόου. ⁸⁾ Δηλ. dicebat.

(ΣΤΟΙΧ. ΜΑΘ. ΟΥΛΕΡΙΞΟΥ)

Barsine¹ nomine Herculem; seu mallingen juvenem, esse in castris fratrem Alexandri, Aridaeum², comem et cunctis non suo tantum, verum et patris Philippi nomine acceptissimum. Ptolemaeus recusabat regem Aridaeum, tum quod ex Larissaeo scorto natus esset, tum ob maiorem, qua laborabat, valetudinem³; nam verendum esse, ne ille nomen regis, alius imperium teneret; melius esse ex his legi, qui pro virtute regi suo proximi fuerint. Vicit Perdiccae sententia, consensu univisorum. Placuit itaque Roxanes expectari partum, et si puer natus fuisset, tutores Leonatum, Perdiccam, Crateron et Antipatrum constituant, confestimque in tutorum obsequia jurant⁴.

Ο Ἀρρίδαιος ὁ νίδις τοῦ Φιλίππου ἐκλέγεται βασιλεύς.

Quum equites idem fecissent, pedites indignati, nullas sibi consiliorum partes relictas⁵, Aridaeum, Alexandri fratrem, regem appellant, satellitesque illi ex turba sua legunt, et nomine Philippi patris vocari jubent. Magna hinc in castris seditione orta, tandem ab equitibus quoque Aridaeus rex agnoscitur. Servata est portio regni Alexandri filio, si natus esset. His ita compositis, Macedoniae et Graeciae Antipater praeponitur: regiae pecuniae custodia Cratero traditur: castrorum et exercitus cura Meleagro et Perdiccae assignatur; jubeturque Aridaeus rex corpus Alexandri in Hammonis templum deducere. Tunc Perdicca, iustratione castrorum indicta, seditiones suppicio occulte tradi jubet. Reversus inde, provincias inter principes divisit.

Ἐν Ἑλλάδι ἔγειρεται πόλεμος, ὃν καταπαύει ὁ Ἀντίπατρος.

Dum haec in Oriente geruntur, in Graecia Athenienses et Aetoli bellum, quod jam vivo Alexandro moverant, summis viribus instruebant. Causa belli erat, quod reversus ab India Alexander epistolas in Graeciam scripserat, quibus omnium civitatum exsules restituebantur. Quae litterae recitatae præsente universa Graecia, in mercatu Olympiaco⁶, magnos motus excitaverunt, quod plurimi non legibus, sed per factionem principum pulsi fuerant, principesque verebantur, ne revocati potentiores in republica fierent. Palam igitur jam tum multae civitates libertatem bello vindicandam fremebant⁷. Principes tamen omnium Athenienses et Aetoli fuerunt. Bello igitur exerto, Antipater, cui Graecia sorte obvenerat, Leonatum ex Asia in auxilium vocavit. Qui quum venire cum exercitu nuntiatus esset, obvii ei Athenienses

¹⁾ Η γήρα τοῦ Πέρσου στρατηγοῦ Μέλιγονος² ὁ παῖς αὐτῆς³ Θραυλῆς ἐφονεύθη μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν διαδόχων. ²⁾ Αρρίδαιος, παῖς ἐξ ἐπαρχατινὸς Φιλίππης ἐκ Θεσσαλίας. ³⁾ Εφονεύθη μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῆς θύλωμαπάδος. ³⁾ Ob imbecillitatem animi. ⁴⁾ Ορκίζονται, ὅτι θέλουσι πειθεσθαι εἰς τοὺς κηδεμόνας (tutores). ⁵⁾ Οὐδὲν προσεκλήθησαν εἰς τὰ περὶ διαδοχῆς συμβεβλητα. ⁶⁾ Εἰς τοὺς Ὀκυπυκαχοὺς ἀγῶνας, καὶ οὐδὲ εγίνετο καὶ εμπορίου μεγα. ⁷⁾ Ελέγουν μετ' ἀγανακτησίας, ὅτι ἐπέρεπε γα τηρήσωσε τὴν ελευθερίαν τῶν μαχέμενος κατὰ τῶν Μακεδόνων.

cum instructis copiis fuere, ibique equestri proelio, gravi vulnere ictus, extinguitur. Sed Antipater, exercitu extinti recepto, quum par hostibus etiam proelio videretur, solitus obsidione, qua cinctus fuerat Lamiae¹, in Macedoniam concessit; Graecorum quoque copiae, finibus Graeciae hoste depulso, in urbes dilapsae sunt.

Οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου μάχονται πρὸς ἄλλήλους.
Καλοῦνται βασιλεῖς.

Post haec bellum inter Perdiccam² et Antigonum³ oritur, quod, velut incendium, mox latius serpsit. Macedonia in duas partes discurrentibus⁴ ducibus, in sua viscera armatur, ferrumque a barbaris in civilem sanguinem⁵ vertit. In hoc bello Perdiccas occisus est; pluresque ejusdem partis duces perierunt. Et jam finitum certamen inter successores Alexandri Magni videbatur, quum repente inter ipsos victores nata est discordia. Ptolemaeus⁶ et Cassander, Antipatri filius, inita cum Lysimacho et Seleuco societate, contra Antigonum bellum terra marique enixe instruunt. Tenebat Ptolemaeus Aegyptum cum Africæ parte minore et Cypro et Phœnicio. Cassandro parebat Macedonia cum Graecia. Asiam et partes Orientis occupaverat Antigonus, cuius filius Demetrius⁷, prima belli congressione, a Ptolemaeo apud Gamalam vincitur. In quo proelio major Ptolemæi moderationis gloria, quam ipsius victoriae fuit. Siquidem et amicos Demetrii non solum cum suis rebus, verum etiam additis insuper muneribus, dimisit; et ipsius Demetrii privatum omne instrumentum⁸ ac familiam redditum dicens: non se propter praedam, sed propter dignitatem iuisse bellum, indignatum, quod Antigonus, devictis diversæ fractionis duabus, solus communis victoriae praemia corripuisset.

Dum haec aguntur, Cassander Herculem, Alexandri filium, qui fere annos quatuordecim excesserat, ne favore paterni nominis in regnum Macedoniae vocaretur, occidi tacite cum matre Barsine jubet; tum alterum quoque filium cum matre Roxane pari fraude necavit. Interea Ptolemaeus cum Demetrio naval proelio⁹ iterato congrederitur, et amissa classe in Aegyptum refugit. Hac Victoria elatus, Antigonus regem se cum Demetrio filio appellari jubet. Ptolemaeus quoque, ne minoris apud suos auctoritatis esset, rex ab exercitu cognominatur. Quibus auditis, Cas-

¹⁾ Ο πόλεμος ἐκλήθη διὰ τοῦτο Λαμιακός. ²⁾ Ο κηδεμών τοῦ βασιλέως καὶ στρατηγὸς τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ. ³⁾ Ο Ἀντίγονος ἀλαζός μέρος τῆς ἐπιτάξεως Ασίας ἐν τῷ διανομῇ τῶν ἐπαρχιῶν. ⁴⁾ Τ. ε., discedentibus. ⁵⁾ Αὐτὶ in cives, διὰ τῆς περιγραφῆς ἔξυψούται τὸ τρομερόν. ⁶⁾ Πτολεμαῖος, δὲ ἐπικληθεὶς σωτὴρ, ἔξυσιαζε τὴν Αἴγυπτον. Ο Κάσσανδρος κατέκτησε τὴν Μακεδονίαν. δὲ Λυσίμαχος ἦν σαρρᾶς πτης τῆς Θράκης. Ο Σέλευκος εἶχε τὴν στρατιὰν τῆς Βασιλῶνος, μετὰ ταῦτα ἐπειλίσσεις τῶν πόλεων ικανήτατά του. ⁷⁾ Ο ἐπικληθεὶς πολιορκητὴς διὰ τὴν περὶ τὰς πολιορκίας τῶν πόλεων ικανήτατά του. ⁸⁾ instrumentum, τας ιδιωτικας δυνάμεις, familiam, τας; δοσίους. ⁹⁾ Εν λαλητηι. Ολ. 118, 3.

sander et Lysimachus et ipsi regiam sibi majestatem vindicarunt. Sed Ptolemaeus et Cassander caeterique factionis alterius duces, quum se singulos ab Antigono carpi ac lacessi viderent, per epistolas se invicem exhortati sunt ad bellum communibus viribus suscipiendum. Cui quum Cassander interes e propter finitimum bellum non posset, Lysimachum cum ingentibus copiis in auxilium sociis mittit.

Λυσιμάχου ἀνδρεία.

Erat hic Lysimachus illustri inter Macedones loco natus, sed magis etiam virtute quam genere clarus. Quum Alexander Callisthenem¹ philosophum miserandum in modum omnibus membris truncasset, et insuper cum cane in cavea clausum circumferret, Lysimachus, eum audire et praecepta virtutis ab eo accipere solitus misertus tanti viri, venenum ei in remedium calamitatum dedit. Quod adeo aegre Alexander tult, ut eum objici ferocissimo leoni juberet. Sed quum leo impetum fecisset in eum, Lysimachus manum amiculo involutam in os leonis immersit, arreptaque lingua feram exanimavit. Quod quum nuntiatum regi esset, admiratio irae successit, carioremque eum propter constantiam tantae virtutis habuit. Post mortem regis, quum inter successores ejus provinciae dividerentur, ferocissimae gentes, quasi omnium fortissimo, assignatae sunt.

Νέοι πόλεμοι μεταξὺ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου.

¶ Priusquam bellum inter Ptolemaeum sociosque ejus adversus Antigonum committeretur, repente ex Asia majore Seleucus, novus Antigono hostis, accessit. Hujus quoque viri virtus clarissima fuit. Post mortem Alexandri, occupato regno Orientis, urbem condidit, patris nomine Autiochiam vocatam, et campos urbi vicinos Apollini² dicavit, a quo generis originem ducebat. Multa in Oriente post divisionem inter socios regni Macedonici bella gessit. Principio Babyloniam cepit; inde auctis ex victoria viribus Bactrianos expugnavit. Compositis deinde in Oriente rebus, in bellum cum Antigono descendit. Coniunctis igitur omnium sociorum copiis, prælium committitur³, in eo Antigonus occiditur; Demetrius filius ejus in fugam vertitur. Sed socii, profligato hostili bello, denuo in semet ipsos arma verterunt; et quum de praeda non convenienter, iterum in duas factiones diducuntur. Seleucus Demetrio, Ptolemaeus Lysimacho junguntur. Cassandro defun-

¹⁾ Ο Καλλισθένης προσκληθεὶς εἰς τὴν Ἀσίαν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἵνα περιγράψῃ τὰς πόλεις αὐτοῦ, ἡρέθισεν αὐτὸν, ἀρνηθεὶς νὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὰς εἰς αὐτὸν ἀπονεμομένας θείας τιμάς. ²⁾ Η ἐνταῦθα ἀναφερομένη ποινὴ ἀπεβλήθη εἰς αὐτὸν, κατηγορηθεῖται ως ἔνοχος συνωμοσίας τινὸς κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. ³⁾ Τὸ ἐκ χυπαρίσσων καὶ δραγῶν περιφρέμαν ἄλσος, τὸ κακοσμημένον μὲ εἰλοδυμάς καὶ ναὸς, τὸ δόποισαν ἐκαλεῖτο Δάχρη. ⁴⁾ Η ἐν ἡψῷ μάζῃ, πολιχνίῳ τῆς Θρυγίας.

eto Philippus filius succedit. Sic quasi ex integro nova Macedoniae bella nascuntur.

Post Cassandri regis, filiique ejus Philippi continuas mortes¹, Thessalonice, uxor Cassandri, non multo post tempore, ab Antipatro filio occiditur. Causa parricidii fuit, quod, post mortem mariti, in divisione inter fratres regni, in alterum filium Alexandrum videbatur fuisse propensior. Quod facinus eo gravius visum est, quod nullum maternae fraudis vestigium fuit. Ob haec igitur Alexander, in ultionem maternae necis gesturus cum fratre bellum, auxilium a Demetrio petit : nec Demetrius, spe invadendi Macedonici regni, moram fecit. Cujus adventum verens Lysimachus persuadet genero Antipatro, ut malit cum fratre suo in gratiam redire, quam paternum hostem in Macedoniam admitti. Iuchoatam igitur inter fratres reconciliationem quum praesensisset Demetrius, per insidas Alexandrum interfecit, regnumque Macedoniae occupavit. Lysimachus quoque quum bello Dromichaetis, regis Thracum, premeretur, tradita ei altera parte Macedoniae, quae Antipatro ejus genero obvenerat, pacem cum eo fecit.

Igitur Demetrius totius Macedoniae viribus instructus, Asiam occupare statuit. Sed Ptolemaeus, Seleucus et Lysimachus, pacta societate conjunctisque copiis, bellum adversus Demetrium transferunt in Europam. His comitem se jungit Pyrrhus, rex Epiri, sperans, Demetrium non difficilius amittere Macedonia posse, quam acquisierat. Nec spes frustra fuit ; quippe, exercitu ejus corrupto, ipsoque in fugam acto, regnum Macedoniae occupavit. Demetrius autem, a tot exercitibus circumventus, quum posset honeste mori, turpiter se dedere Seleuco maluit². Finito bello, Ptolemaeus cum magna rerum gestarum gloria moritur, regno minimo natu ex filiis relichto.

Sed mox in Lysimachum et Pyrrhum, socios paullo ante adversus Demetrium, bellum exarsit. Victor Lysimachus, pulso Pyrro, Macedoniae occupavit. Inde Thraciae bellum intulit. Mox post varia ostenta, quae Lysimacho dira portendebant, Agathoclem, filium, Arsinoe noverca veneno interfecit. Hoc parricidium principum secuta est caedes, luentium supplicia, quod occisum juvenem dolebant. Itaque et hi, qui caedibus superfuerant, et hi, qui exercitibus praererant, certatim ad Seleucum deficiunt, eumque compellunt, ut bellum Lysimacho inferret. Ultimum hoc certamen commilitonum Alexandri fuit. Lysimachus quatuor et septuaginta annos natus erat ; Seleucus septem et septuaginta. Sed in hac quoque aetate utriusque juvenilis erat animus, imperiique cupiditatem insatiabilem gerebant. Lysimachus in eo bello

¹⁾ Continuae mortes, ὡς συμβάττει ἡ μίχ κατόπιν τῆς ἀλλης. ²⁾ Τὸν Δημήτριον ἀπολέσαντα τὰς κατακτήσεις του καὶ τὸν στρατόν του κατέπεισαν μόλις οἱ τίλοι του νὰ παραδοθῆ ἔτις τὸν Σελεύκην.

strenue¹ moritur, amissis ante variis casibus quindecim liberis. Seleucus autem, solum se de cohorte Alexandri superesse gavisus, post septem menses a Ptolemaeo Cerauno², cuius sororem Lysimachus in matrimonio habuerat, per insidias circumventus, occiditur, regnumque Macedoniae, quod Lysimacho eripuerat, cum vita pariter amittit.

Ταραχαι ἐν Ἑλλάδι.

Paulo post, dissidentibus inter se Ptolemaeo Cerauno et Antiocho et Antigono regibus, omnes ferme Graeciae civitates, ducibus Spartanis ad spem libertatis erectae, in bellum prorumpunt; et, ne cum Antigono³, sub cuius regno erant, bellum cepisse viderentur, socios ejus Aetolos aggrediuntur, causam belli praetendentes, quod sacram Apollini campum Cirrhæum⁴ per vim occupassent. Con juncto exercitu, Aetolorumque finibus devastatis, magnam cladem passi sunt. Deinde, Spartanis bellum reparantibus, auxilium multae gentes negaverunt, existimantes, dominationem eos, non libertatem Graeciae quaerere. Interea inter reges bellum sinitur. Nam Ptolemaeus, pulso Antigono, quem regnum totius Macedoniae occupasset, pacem cum Antiocho facit, affinitatemque cum Pyrrho, data ei in matrimonium filia sua, jungit. Sed brevi post, incredibilibus commissis sceleribus, a Gallis regno spoliatus captusque, vitam ferro, ut meruerat, amisit.

Οἱ Γαλάται εἰσβάλλουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα· νικῶνται
ἐν Μακεδονίᾳ καὶ μεταβαίνουσιν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Namque Galli, abundante multitudine, quum eos non eaperent terrae, quae genuerant, trecenta millia hominum ad sedes novas quaerendas miserunt. Ex his portio in Italia consedit, quae et Romam incendit⁵, alia portio in Illyricos sinus penetravit, et in Pannonia⁶ consedit, ubi per multos annos bella cum finitimis gesserunt. Hortante deinde successu, divisis agminibus, alii Graeciam, alii Macedoniam petivere. Tantusque terror Gallici nominis fuit, ut etiam reges non lassessiti ultiro pacem ingenti pecunia mercarentur. Solus rex Macedoniae Ptolemaeus adventum Gallorum intrepidus audijit, bisque cum paucis et incompositis, quasi parricidiorum furis⁷ agitatus, ocurrerit. Proelio commisso Macedones caeduntur. Ptolemaeus multis vulneribus

¹⁾ Βίτρων τε ε. forte animo, ἐν μάχῃ τινὶ γενομένῃ ἐν Φρυγίᾳ. ²⁾ Ο πρεσβύτας οὐδὲ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, τὸν δόπιον ἡ πρὸς τὸν Φιλάδελφον τὸν νεώτερον οὐδὲν κλίσις τοῦ πατρὸς ἀπέκλεισεν ἀπὸ τὴν διαδοχὴν, ἔγεινε κύριος ποιῶν τῶν γωρῶν τῆς Μακεδονίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Διοικέτου. ³⁾ Ἀντίοχος, ὁ οὐδὲ καὶ διάδοχος τοῦ Σελεύκου καὶ Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς, ὁ οὐδὲ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ.

⁴⁾ Τὸ δόπιον ἥδη καὶ πρότερον εἰχε δώσας ἀφορμὴν εἰς τὸν Ιερὸν κληθέντα πόλεμον κατὰ τῶν Φωκέων. ⁵⁾ Μετὰ τὴν παρὴν τὸν Ἀλίαν ποταμὸν δυστυχῆ μάχην.

⁶⁾ Η μεταξὺ τῶν Ἀλπων καὶ τοῦ Δανουβίου ἀνατολικὴ χώρα. ⁷⁾ Κατὰ τὴν δοσίσιγη, ἥτις εἰς Ἐργινύσι τοὺς εκκενώγονους ἐλαύγυσει, ἐσωσε τὴν ἄξιαν ποιητὴν λάθωσιν.

saucius capitū; caput ejus amputatum et lanceæ fixum circumfertur. Paucos ex Macedonibus fuga servavit: caeteri aut capti aut occisi.

Paulo post Brennus, quo duce portio Gallorum in Graeciam se effuderat, cum centum et quinquaginta millibus peditum et quindecim millibus equitum in Macedoniā irrumptit. Victo exercitu, totius regionis agros depraedatur. Tum Delphos iter vertit ad Apollinis templum spoliandum. Hoc templum positum est in monte Parnasso, in rupe undique impendente, cuius praecipitiis, ut naturali praesidio, defunditur. Multa ibi et opulenta regum popolorumque visuntur munera, quaeque magnificentia sua et gratam hominum voluntatem, et Apollinis veracitatem manifestant.

Brennus quum in conspectu haberet templum, ad acuendos suorum animos, praedae ubertatem militibus ostendebat, statuasque cum quadrigis¹, quarum ingens copia procul visebatur, solido auro fusas esse affirmabat. Qua asseveratione incitati Galli, simul et mero saucii², sine respectu periculorum in bellum ruebant. Habebat Brennus lecta ex omni exercitu peditum sexaginta quinque millia; Delphorum sociorumque nonnisi quatuor millia militum erant. Hi plus in Deo, quam in viribus spem ponentes, cum contentu hostium resistebant. Gallosque scadentes e summo montis vertice, partim saxo, partim armis obruebant. Inter haec templorum antistites, sparsis erinibus, cum insignibus et insulis, in primam pugnantium aciem procurrunt eos, hortantes, ne cunctarentur diis antesignanis³ hostem caedere. Quibus vocibus incensi omnes certatim in proelium prosiliunt. Praesentiam Dei statim sensere. Nam et terrae motu portio montis abrupta Gallorum stravit exercitum, et tempestas insecura grandine et frigore saucios absumsit. Dux ipse Brennus, quum dolorem vulnerum ferre non posset, pugione vitam finivit. Alter ex ducibus cum decem millibus sauciorum citato agmine Graecia excedit. Sed nec fugientibus fortuna aequior fuit; nullus sine labore et periculo dies; assidui imbræ et gelu, nix, famæ, lassitudo, et pervigiliae miseras infelicitis belli reliquias obterebant. Quo pacto evenit, ut brevi⁴ ex tanto exercitu nemo superesset.

Pace inter duos reges, Antigonum Gonatam, Demetrii filium, et Antiochum, regem Syriae, statuta⁵, quum in Macedoniā Antigonus reversus esset, Gallorum exercitus, qui a Brenno ad fines tuendos relicitus erat, in Macedoniā irrupit. Qui quum classem iο Hellesponti litorib[us] collocatam incautius diripiunt, a remigibus et ab exercitus parte, quae eo cum conjugibus et liberis confugerat, trucidantur; tan-

¹⁾ Τὰ ἀγάλματα, τὰ σὸγὶ μεχρὰν τοῦ παντεῖου ἔγινερμενα πόδες τιμὴν τῶν ἐν τοῖς Πυθίοις νικητῶν. ²⁾ Τ. ε. ebrīi, μεθυσαμένοι saucius τάσσεται ἐπὶ βλάβης καὶ φθερᾶς παντὸς εἰδους. ³⁾ Τ. ε. diis ipsis ducentibus. ⁴⁾ Δηλ. tempore. ⁵⁾ Ἀγὶλ constituta, composita.

taque cedes Gallorum fuit, ut opinio hujus victoriae Antigone pacem, non a Gallis tantum, verum etiam a finitimis praestaret. Postea Galli, a Bithynio rege in auxilium vocati, parta Victoria regnum cum eo diviserunt; eamque regionem Gallograeciam cognominaverunt¹⁾.

Πύρρος δὲ βασιλεὺς τῆς Ἑπείρου εἰσβάλλει εἰς τὴν

Μακεδονίαν. Φονεύεται ἐν Ἀργείῳ.

Interea Pyrrhus rex Epiri fines Macedoniae invadit; cui Antigonus cum exercitu occurrit, vinctusque proelio in fugam vertitur. Atque ita Pyrrus Macedoniam in deditioinem accipit; Antigonus autem cum paucis equitibus Thessalonicam se recepit, ut inde cum conducta Gallorum manu bellum repararet. Rursus a Ptolemaeo Pyrrhi filio, funditus vinctus, cum septem comitibus fugiens salutis latebras in solitudine quaerit.

Pyrrhus autem in tanto fastigio regni collocatus, Graeciae Asiaeque imperium meditatur. Primum illi bellum adversus Spartanos fuit; ubi majore mulierum quam virorum virtute exceptus, Ptolemæum filium, et exercitus partem robustissimam amisit. Ptolemaeus in oppugnatione urbis usque in medium urbem procurrerat, ubi concursu multitudinis infectus est. Cujus corpus ut relatum est patri, dixisse Pyrrhum ferunt aliquanto tardius eum, quam timererit ipse, vel temeritas ejus meruerit, occisum esse. Ipse Pyrrhus quum a Spartanis repulsus Argos petiisset, ibi inter confertissimos violentissime dimicans saxo de muris ictus occiditur. Satis constans inter omnes auctores fama est, nullum nec ejus, nec superioris aetatis regem comparandum Pyrro fuisse. Nam et vitae sanctitate atque iustitia optimos quosque aequabat; scientia rei militaris plurimos superabat, patriamque suam, angustam et ignobilem, fama rerum gestaruum toto orbe illustrem reddidit.

Post mortem Pyrrhi non in Macedonia tantum, verum etiam in Asia Graeciaque magni bellorum motus fuere; civitatesque mutuis inter se odiis in bellum ruebant. Inter hos motus Antigonus, qui in Macedoniae regnum redierat, quum multiplici bello et Ptolemaei regis² et Spartanorum premeretur, novusque ei hostis, Gallograeciae exercitus, affluxisset³, parva manu adversus caeteros relicta, adversus Gallos totis viribus proficiscitur. Galli, quum hostiae ante pugnam caesae infaustum pugnae exitum portenderent, in furorem versi conjuges et liberos suos trucidant, cruentique ex recenti suorum caede in proelium proficiscuntur. Omnes occidione caesi. Post hujus pugnae eventum,

1) Ἀροῦ Νικομήδης δὲ πρῶτος ὡς κατέδειν θορυβόμενος ἐνίκησε τὸν Ἀντίοχον, ἵκε τοιεῖσαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς μικρῆς Ἀσίας περὶ τὸν ποταμὸν Σαγγάριον καὶ τὸν Ἀλυν,

2) Πτολεμαῖον τοῦ Φιλαδέλφου. 3) Ἀντὶ insuper accessisset, supervenisset,

Ptolemaeus et Spartani victorem hostium exercitum declinantes, in turiora se recipiunt. Antigonus ubi eorum discessum videt, bellum Atheniensibus infert. In quo quum occupatus esset, Alexander, rex Epiri, ulcisci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniae depopulatur. Adversus quem quum reversus a Graecia Antigonus esset, transstone militum destitutus, regnum Macedoniae cum exercitu amittit. Hujus filius Demetrius, puer admodum, absente parte, reparato exercitu, non solum amissam Macedoniam recipit, verum etiam Epiri regno Alexantrum spoliat. Tanta fortunae varietas erat! Paullo post tamen Alexander, non minore Epirotarum desiderio, quam suorum auxilio in regnum restituitur.

'Αντιγόνου καὶ Σελεύκου τῶν ἀδελφῶν κακουργήματα.

Mortuo Syriae rege Antiocho, Seleucus, qui in ejus locum successerat, parcidio novercae¹, Ptolemaei sororis, inquinatus, a Ptolemaeo terra marique victus est. Quum, quo se verteret, non haberet, Antiochi fratri auxilium implorat, oblata ei Asia inter fines Tauri montis, in praemium latae opis. Antiochus² autem, quum esset annos quatuordecim natus, supra acetatem regni avidus, occasione arrepta fratrem regno spoliare conatus est. Ea tempestate omnia bella in exitium Asiae gerebantur. Seleucus et Antiochus fratres bellum propter Asiam gerebant; Ptolemaeus, rex Aegypti, sub specie sororiae ultiōnis, Asiae inhibabat; hinc Bithynus Eumenes, inde Galli Asiam depopulabantur. Victo Antiocho, quum Eumenes³ majorem Asiae partem occupasset, ne tunc quidem⁴ fratres a bello abstinuerunt. Antiochus vicius, quum profugo nusquam tutus locus esset, ad Ptolemaeum hostem configuit. Sed Ptolemaeus eum servari arctissima custodia jubet. Hinc opera cuiusdam mulieris, quam familiarius noverat, custodibus deceptis, elabitur, fugiensque a latronibus interficitur. Seleucus quoque iisdem ferme diebus, amissō regno⁵, equo praecepitatus obiit. Sic fratres, ambo exsules, ambo regno privati, similibus casibus, scelerum suorum poenas luerunt.

'Ο Αντίγονος διευθύνει τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας καὶ νικᾷ τοὺς Σπαρτιάτας.

Circa illa tempora Demetrius, rex Macedoniae, Antigoni Gonatae filius, relicto filio Philippo admodum parvulo, decessit. Cui Antigonus Doson⁶ tutor datus, accepta in matrimonium matre pupilli, regem

¹⁾ Τὸν Ἀντίγονον, τὸν ἐπιχαλούμενον θέλων, διεδέχη ὁ Σέλευκος, ὁ κληθεὶς Καλλίνικος καὶ Πάγων, ζετις κατὰ παρακήνησιν τῆς μητρός του Δασδίκης ἐπένευσε τὴν μητρουίζεν του Βερενίκην. ²⁾ ὁ ἐπιχληθεὶς Ἱέρος. ³⁾ Ο βασιλεὺς τῆς Περγάμου.

⁴⁾ Οτι δηλ. ἔπειρε πάντας κατὰ τῶν κοινῶν ἐγήρων. ⁵⁾ Ὑπεδουλωθή ὑπὸ τῶν Πάρθων. ⁶⁾ Δώσων, ἐπειδὴ ὑπέσχετο μὲν πάντοτε, σύδεποτε δὲ ἐξεπλήρωσε τὴν ἕπεσσας εἰς τους.

se constitui laborabat. Interjecto deinde tempore, quum seditione minaci Macedonum clausus in regia teneretur, in publicum sine satellitibus procedit projectoque in vulgus diademate ac purpura, dare haec eos alteri jubet, qui aut imperare illis nesciat, aut cui parere ipsiciant. Commemorat deinde beneficia sua, ut defectionem sociorum vindicaverit; ut Dardanos, Thessalosque exultantes morte Demetrii regis compescuerit: ut denique dignitatem Macedonum non solum defendenterit, verum etiam auxerit. Quorum si illos poeniteat¹, deponere se imperium et reddere illis munus suum: ipsi regem quaerant, cui imperent. Quum populus pudore motus recipere eum regnum juberet, tamdiu recusavit, quoad seditionis auctores suppicio traderentur.

Post haec bellum Spartanis infert, qui soli adhuc Macedonum arma contemnebant. Inter duas nobilissimas gentes summis viribus pugnabatur; quum hi pro vetere Macedonum gloria, illi non solum pro illibata libertate, sed etiam pro salute certarent. Vieti Lacedaemonii² non ipsi tantum, sed etiam conjuges liberique magno animo fortunam tulere. Nemo quippe in acie saluti³ pepercit; nulla amissum conjugem levit; filiorum mortem senes laudabant; patribus in acie caesis filii gratulabantur, suam vicem omnes dolebant, quod non ipsi pro patriae libertate cecidissent. Inter haec nullus in urbe strepitus, nulla trepidatio; magis omnes publicam quam privatam fortunam lugebant. Inter haec Cleomenes rex, post wultas hostium cædes, toto corpore suo pariter et hostium cruento madens, supervenit; ingressusque urbem non humi consedit, non cibum aut potum poposcit, non armorum onus deposituit, sed acclinis parieti, quum quatuor millia sola ex pugna superfuisse conspexisset, hortatur, ut se ad meliora tempora reipublicae reservarent. Tum cum conjuge et liberis Aegyptum ad Ptolemaeum⁴ proficiscitur, a quo honorifice susceptus, diu in summa dignatione vixit. Postremo post Ptolemaei mortem a filio ejus⁵ cum omni familia interficitur. Antigonus autem fortunam tantæ urbis miseratus a direptione milites prohibuit, veniamque his, qui superfuerunt, dedit. Nec multo post ipse decessit, regnumque Philippo pupillo, annos quatuordecim nato, tradidit.

Διὰ τῆς διαδοχῆς πολλὰ βροτίεια μεταβάλλονται.

Iisdem ferme temporibus prope universi orbis imperia nova regum successione mutata sunt. Nam et in Macedonia Philippus, mortuo Antigono, regnum suscepit; et in Asia, imperfecto Seleuco⁶, impubes

¹) Εἴ κάνει δὲν ἀρέσκωσιν εἰς αὐτός. ²) Έν Σελλασίᾳ, πόλει τῆς Ασκυνικῆς.

³) Βιταὶ, τῆς ζωῆς. ⁴) Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης, ὃς τις εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς αὐτῶν βοήθειαν χατά τῶν Ἀγαθῶν καὶ τῶν Μακεδόνων. ⁵) Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ.

⁶) Σελεύκος ὁ τρίτος, ὁ ἐπικληθεὶς κεραυνός, υἱὸς Σελεύκου τοῦ Καλλινίκου.

adhuc rex Antiochus¹ constitutus est. Aegyptum, patre ac matre interfectis, occupaverat Ptolemaeus, cui ex crimine facinoris cognomen *Pbilopator*² fuit. Etiam Spartani in locum Cleomenis suffecre Lycurgum; et apud Carthaginenses aetate immatura dux Hannibal constituitur, non penuria seniorum, sed odio Romanorum, quo eum a pueritia sciebant imbutum. In his regibus pueris magna indoles virtutis enituit. Solus Ptolemaeus, sicut scelestus in occupando regno, ita et segnis in administrando fuit.

Ο Φίλιππος συνάπτει συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἀννίβου κατὰ τῶν Ρωμαίων.

Philippus quum, Dardanis³ aliasque finitimis superatis, Aetolis bellum inferre gestiret, a Demetrio, Illyriorum rege, impulsus est, ut Romanos aggrederetur. Querebatur ille Romanorum injuriam, qui non contenti Italiae terminis imperium totius orbis spe complexi⁴, bellum cum omnibus regibus gererent. Se cedere illi regno⁵ quod Romani occupaverint, profiteretur; gratius habiturus, si in possessione imperii sui socium potius quam hostes videret. Hujusmodi oratione impulit Philippum, ut, omissis Aetolis, bellum Romanis inferret, minus negotii existimantem, quod jam victos ab Hannibale apud Thrasymēnum lacum audierat. Itaque ne eodem tempore multis bellis distineretur pacem cum Aetolis facit, navesque fabricare coepit, quibus in Italianam trajiceret. Legatum deinde ad Hannibalem, jungendae societatis gratia, cum epistolis mittit; qui a Romanis comprehensus et ad senatum perductus, incolumis dimissus est, non in honorem regis, sed ne, dubius adhuc, indubitatus hostis redderetur.

Paullo post autem quum Romanis nuntiatum esset, Philippum in Italianam copias trajecturum, Laevinum praetorem cum instructis navibus ad prohibendum transitummittunt. Qui quum in Graeciam trajecisset, multis promissis impulit Aetolos, ut bellum adversus Philippum susciperent. Philippus quoque Achaeos in Romanorum bellum solicitat. Interea et Dardani Macedoniae fines vastare coeperunt, et Laevius praetor, juncta cum Attalo rege societate, Graeciam populatur. His aliisque rebus distractus rex Macedoniae cum Romanis pacem facit, contentis interim bellum Macedonicum distulisse; Philopoemēni autem, Achaeorum praetori, quem didicerat animos sociorum ad Romanos trahere, insidias praetendit. Quibus cognitis ille Achaeos auctoritate sua a rege Macedoniae prorsus abstraxit.

¹⁾ Αντίσχος δ τρίτος, δ ἐπικληθεὶς μέγας. ²⁾ Χλευστικῆς δηλ. ³⁾ Οἱ Δάρδανοι, λαὸς Θρασιος ἐν τῇ νῦν Σερβίᾳ, οἱ ἄλλοι Δασδανιάται. ⁴⁾ Εκπίζοντες, διτε θελουσ: δυνηθῆ νὰ κυριεύσωσιν ἀπόσταν τὴν οἰκουμένην. ⁵⁾ Illi δηλ. εἰς τὸν Φίλιππον, τερραί ἀρχιο. παραγωγῖς τὴν ὑπὲ τῶν Ρωμαίων κατεχομένην βασιλεύει.

Τοῦ Πτολεμαίου πράξεις τινές.

Dum haec in Graecia geruntur, Ptolemaeus qui ad necem utriusque parentis fratri quoque cædem adjunxerat, luxuria se tradiderat, nec amici tantum, verum etiam omnis exercitus regis exemplum sequuti erant. Quibus cognitis Antiochus, rex Syriae, repentino bello multas urbes ejus oppressit, ipsamque Aegyptum aggreditur. Ptolemaeus autem, exercitu in Graecia conducto, secundum proelium facit, spoliassetque regno Antiochum, si fortunam virtute juvisset. Sed contentus recuperatione urbium, quas amiserat, facta pace, in pristinam luxuriam revolutus, regnum perditissimis hominibus tanquam praedam permisit. Eo mortuo Alexandrini, supplicio de praedonibus illis sumto, legatos miserunt ad populum Romanum, rogantes, ut tutelam pupilli susciperent, tuerenturque regnum Aegypti, quod jam Philippum et Antiochum, facta inter se pactione, inter se divisisse dicebant.

Οἱ Ρωμαῖοι ἐπιχειροῦσι πόλεμον κατὰ τοῦ Φιλίππου.

Grata legatio Romanis fuit, causam belli adversus Philippum quærentibus, qui iis, belli Punici temporibus, insidiatus fuerat. Mittuntur itaque legati, qui Antiocho et Philippo denuntient, regno Aegypti abstineant. Mittitur et M. Lepidus in Aegyptum, qui tutorio nomine regnum pupilli administraret. Dum haec aguntur, legationes Attali et Rhodiorum, injurias Philippi querentes, Romam venerunt. Quae res omnem cunctationem Macedonici belli senatu exemit. Statim igitur titulo ferendi sociis auxili, bellum adversus Philippum decernitur, legionesque cum consule in Mædoniam mittuntur. Nec multo post tempore tota Graecia, fiducia Romanorum ad spern pristinæ libertatis erecta, bellum Philippo intulit; atque ita quum rex undique urgetur, pacem petere compellitur. Repudiata a Senatu pace, proelium commissum est apud Cynoscephalas in Thessalia inter Philippum et Flamininum, Romanorum ducem; Macedonas Romana fortuna vicit. Fractus itaque bello Philippus, pace accepta, no men quidem regium retinuit; sed omnibus Graeciæ urbibus extra terminos antiquæ possessionis amissis, solam Macedoniam retinuit.

Τὸν Ἀντίοχον βοηθούμενον ὑπὸ τοῦ Ἀννίδου προσβάλλουσιν
οἱ Ρωμαῖοι καὶ νικῶσι κατὰ Θάλασσαν.

Interea Antiochus, rex Syriae, Aegyptum occupare statuit. Itaque Phoenicen caeterasque Syriae quidem, sed juris Aegypti civitates, cum invassisset, legatos ad eum Senatus misit, qui denuntiarent ei, absti-

1) Ἐν τῇ Ιουδαίᾳ. 2) Τὰς δὲ τοῦ Φιλίππου γενομένης ἴδιαίς ὁ Φίλιππος εἶχε προσδίδει τὸν "Ἄττελον ἔσωλέα τὰς Ηεράγαμους καὶ τὰς Ροδίους, ἵνα ἐξασθενήσῃ τὴν ἐπιδίκαιαν τῶν Ρωμαίων." 3) Ἐγί λέγει.

neret¹ regno pupilli populi Romani, postremis patris precibus fidei sua traditi. Quibus spretis, bellum ei denuntiatum est. Eodem tempore Nabis, Lacedaemoniorum tyranus, multas Graeciae civitates occupaverat. Igitur Senatus, ne uno tempore dupli bello Romanae vires distinerentur, scripsit Flaminino, si ei videretur, sicuti Macedoniā ita Graeciam a Nabide liberaret. Terribile quippe Antiochi bellum nomen Hannibalis² facit, quem aemuli ejus cum Antiocho inisse societatem apud Romanos criminauit. Qui quum sibi a Romanis insidias strui intellexisset, clam nave consensa, cursum ad Antiochum direxit. Ad hunc quum pervenisset, negabat opprimi Romanos nisi in Italia posse. Cujus consilia quum regi placerent, Romani ad Antiochum legatos misere, qui et regis apparatum specularentur, et Hannibalem assiduo colloquio³ suspectum invisumque redderent. Hic dolus bene illis successit. Quippe Antiochus reconciliatam ejus cum Romanis gratiam existimans, eum veluti hostem proditorem quo sui odisse coepit.

Dum igitur Antiochus, falsa suspicione deceptus, omnem belli apparatus temere et negligenter agit, Atilius, Romanus consul, omnia bello necessaria summa industria parat. Itaque prima belli congresione⁴ rex victus et fugatus castra ditia victoribus reliquit. Deinde quum in Asiam fugiendo pervenisset, poenitere neglecti consilii coepit, revocatoque in amicitiam Hannibale, omnia ex sententia ejus agere. Interim nuntiatur, Aemilium, Romanum ducem, cum octoginta rostratis navibus adventare. Itaque, priusquam sociae civitates ad hostes deficerent, decernere navalii proelio statuit, sperans, cladem in Graecia acceptam nova posse Victoria aboleri. Tradita igitur Hannibali classe, proelium committitur⁵. Sed nec Asiani milites Romanis, neque naves eorum pares rostratis navibus fuerunt; minor tamen clades ducis solertia fuit⁶.

'Ο Ἀντίοχος ἀποκρύσας τὰς συνθήκας τῶν Ρωμαίων
νικᾶται κατὰ κράτος.

Novae hujus victoriae fama nondum Romam venerat, quum jam Lucius Scipio consul creatus esset, qui bellum in Asia gereret. Huic datur legatus frater Africanus, cui Poeni et Hannibal superati nomen fecerant. Trajicientibus autem in Asiam exercitum Scipionibus, jam utrobique profligatum bellum nuntiatum est, victumque Antiochum terrestri, Hannibalem navalii bello invenerunt. Primo igitur adventu

¹⁾ Ut abstineret. ²⁾ Ο 'Αννίβας περιώσας τὸν κατὰ τὸν Ρωμαίων πόλεμον, μετέθη εἰς τὴν Καρχηδόνα, θίεν ἐλέγετο, ὅτι συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ Ἀντιόχου.

³⁾ Συχνὰ λαλοῦντες μετὰ τοῦ Αννίβου. ⁴⁾ Ἐν Θερμοπόλεις. ⁵⁾ Ἐν Φωκαίῃ τῆς μικρᾶς Ἀσίας. ⁶⁾ Η τέχνη τοῦ Ἀγγίλου ἔκεινεν, ὥστε ἡ θύρα ἡ τον μικροτέρα.

eorum Antiochus mittit ad eos pacem petentes, peculiare donum Africano ferentes ipsius filium, quem rex parvo navilio trajicientem ceperat. Leges pacis dicuntur; Ut rex Asia Romanis cederet, contentus regno Syriae esset, naves universas tradaret, sumumque omnem bellum Romanis restitueret. Quae quum nuntiata Antiocho essent, nondum ita se victum esse respondit, ut spoliari se regno pateretur.

Igitur quum ab utrisque bellum pararetur, ingressique Asiam Romani Iliο¹ venissent, mutua gratulatio Iliensium ac Romanorum fuit, Iliensisbus, Aeneam caeterosque duces cum eo a se profectos, Romanis, se ab his procreatos, referentibus. Tanta laetitia omnium fuit, quanta esse post longum tempus inter parentes et liberos solet. Profectis ab Ilio Romanis, Eumenes rex cum auxiliis occurrit; nec multo post proelium² cum Antiocho commissum. Quum in dexteriore cornu pulsa legio Romana ad castra fugeret, M. Aemilius, tribunus militum, ad tutelam castrorum relictus, armare se milites suos et extra vallum progredi jubet, strictisque gladiis fugientibus minari, morituros, nisi in proelium revertantur; infestiora que sua, quam hostium castra, inventuros. Attonita tam ambiguo³ periculo legio in proelium revertitur, magnaque caede edita, initium victoriae fuit. Caesa hostium quinquaginta millia, capta undecim. Antiocho pacem petenti nihil ad superiores conditiones additum. Captas civitates inter socios divisere Romasi.

Οι Αίτωλοι νικῶνται ὑπὸ τῶν Ρωμαίων πόλεμος τῶν
Ἀχαιῶν καὶ Μεσσηνίων.

Aetoli⁴, qui Romanis offensi, quod non omnem Macedoniam Philippo ademtam ipsis dedissent, Antiochum in bellum impulerant; illo victi soli remanserunt. Nec multo post victi, libertatem, quam adversus dominationem Atheniensium et Spartanorum inter tot Graeciae civitates soli retinuerant, amiserunt. Sub idem tempus bello inter Messenios et Achaeos exerto, Achaeorum imperator Philopoemen, in transitu fossae equo praecipitatus, a multitudine hostium oppressus est. Hunc, velut in illo omne bellum confecisset⁵, in modum triumphi per universam civitatem circumduxerunt. Deinde in carcerem ducto venenum dederunt; quod ille laetus, ac si vicisset, accepit, quaesito⁶ prius, an Lycoreas praefectus Achaeorum, quem secundum a se esse sciebat, in columnis effugisset? Quem ut accepit effugisse, non in totum,

¹⁾ Οπου, ὡς λέγουν, ἔκειτο ποτὲ ἡ Τροία. ²⁾ Εν Μαγνησίᾳ τῆς Λυδίας.

³⁾ Βιατέρωθεν ἐπικείμενος κίνδυνος. ⁴⁾ Οι Αίτωλοι ἔστημησαν τοὺς Ρωμαίους κατὰ τοῦ Φιλέππου⁷ λόντας δ' ἐπειδὴ, ὅτι ἡ παταγήσαν εἰς τὰς ἐλπίδας των ἱνώνησαν μετά τῶν ἐχθρῶν τῶν Ρωμαίων. ⁵⁾ Ποσὶ εὐτέλην ζωγρίσαντες τὸν πόλεμον ἀποκύπτειν τελεώσατ. Οι Φιλοποίμην ἦν εἰς τῶν ἀριστών καὶ συντωτάτων στρατηγῶν τοῦ καιροῦ του. ⁶⁾ Απόλυτος ἀριστεική, ἀριστής θεώτης πρότερος.

dicens, consultum male Achaeis¹, expiravit. Nec multo post reparato bello, Messenii vincuntur, poenasque intefecti Philopoemenis pepererunt.

Ἡ αὐλὴ τοῦ Φιλίππου μιαίνεται διὰ φόνων.
ὅς Φίλιππος ἀποθνήσκει.

Interim regis Macedonum domus intestinis malis agitabatur. Nam quum Demetrius, Philippi filius, a patre Romam missus, ob insignem pudorem² multa favoris documenta a senatu accepisset, patri invitus esse coepit, indignanti, plus momenti apud senatum personam filii, quam auctoritatem patris habuisse. Igitur Perseus, maior filiorum regis, perspecta patris aegritudine, quotidie absentem Demetrium apud eum criminari, et primo invisum, mox etiam suspectum reddere³; nunc amicitiam Romanorum, nunc proditionem ei patris objectare. Ad prostremum insidiae sibi ab eo paratas consingit, ad cuius criminis probationem immittit indices, testesque subornat. Quibus rebus patrem impulit, ut supplicium de innocentia sumeret.

Occiso Demetrio sublatoque aemulo, non negligenter tantum Perseus in patrem, verum etiam contumacior erat; nec heredem regni sed regem se gerebat. His rebus offensus Philippus impatientius in dies mortem Demetrii dolebat, et, denique fraude cognita, non minus scelere Persei, quam innoxii Demetrij morte cruciabatur. Brevi post tempore, morbo ex aegritudine animi contracto decessit, relicto magno belli apparatu adversus Romanos, quo postea Perseus usus est.

Ἡ ἐσχάτη τοῦ Ἀννίδου τύχη.

Hannibal, quum ab Antiocho Romani, inter caeteras conditiones pacis, ditionem ejus deposcerent, admonitus a rege, Cretam confundit. Ibi quum se propter nimias opes invidiosum videret, contendit ad Prusiam, regem Bithyniae. Qui quum terrestri proelio ab Eumene victus esset⁴, et bellum in mare transtulisset, Hannibal novo commento auctor Victoriae fuit. Quippe omne serpentium genus⁵ in fictiles lagenas conjici jussit, medioque proelio in naves hostium mitti. Ubi serpentibus repleri naves coepere, ancipiti periculo circumventi, hosti victoriam cessere. Quae ubi Romam nuntiata sunt, senatus legatos misit, qui utrumque regem in pacem cogerent, Hannibalemque deposcerent. His Prusias, quod petebant, negare non ausus, rogavit, ne

¹⁾ Consultum, provisum esse a fortuna. Τὰ πράγματα τῶν Ἀχαιῶν δὲν ησαν ἀκόμη εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπελπισίαν, δὲν εἶχεν ἔγκαταλεψεῖς αὐτοὺς ἀκόμη ἡ τύχη ἐνιελῶσ. ²⁾ Τ. ε. modestiam. ³⁾ Ἀπαρέμφτα λοτορικά. ⁴⁾ Δῆλος. Ο Περσιστας, δούτερος, δ καλούμενος κυνηγὸς, ἐνικήθη δις ὑπὸ τοῦ Εὔμενους βασιλέως τῆς Περγάμου, βοηθουμένου ὑπὸ τῶν Ἀρματιών. ⁵⁾ Οφεις παντὸς εἰδους, ἄγριι serpentes omnis generis.

id a se fieri postularent, quod adversus jus hospitii¹ esset; ipsi, si possent, comprehendenderent, locum, ubi esset, facile inventuros. Hannibal enim uno loco se tenebat in castello, quod ei a rege datum erat muneri, idque sic aedificarat, ut in omnibus partibus aedificii exitum sibi haberet; semper verens, ne usu eveniret, quod accidit². Huc quum legati Romanorum venissent, ac multitudine domum ejus circumde-disserint, puer³ a janua prospiciens Hannibali dixit, I lurem praeter con-suetudinem armatos apparere. Qui imperavit ei, ut omnes fores aedi-ficii circumiret, ac propere sibi renuntiaret, num eodem modo undique ob-sideretur. Puer quum omnes exitus occupatos ostendisset, sen-sit id non fortuito factum, sese peti, neque sibi diutius vitam esse re-tinendam. Quam ne alieno arbitrio dimitteret, memor pristinarum virtutum, venenum, quod semper secum habere consueverat, sumsit.

Οἱ Ῥωμαῖοι νικῶσι τὸν Περσέα καὶ τὴν Μακεδονίαν
κατασταίνουσιν ἐπαρχίαν Ῥωμαικήν.

Jam Macedonicum bellum⁵ summa omnium virium contentione a Romanis geri coeptum est. Prima equitum congressio fuit, qua Per-seus victor suspensam omnium expectationem⁶ in sui favorem traxit; misit tamen legatos ad consulem, qui pacem peterent, quam patri suo Romani etiam victo⁷ dedissent, impensas belli lege victi⁸ suscepturus. Sed consul Sulpicius non minus graves, quam victo⁹, leges dixit. Dum haec aguntur, Romani Aemilium Paulum consulem creant, eique ex-tra ordinem¹⁰ Macedonicum bellum decernunt; qui quum ad exercitum venisset, non magnam moram pugnae fecit. Pridie quam proelium¹¹ consereretur, luna nocte defecit; quod ostentum Perseo cladem finemque Macedonici regni portendere vaticinabantur. Quod vaticinium non fefellit. Perseus rex fuga cum decem milibus talentum Samo-thraciam defertur; quem Gnaeus Octavius ad persequendum missus a consule, cum duobus filiis, Alexandro et Philippo, cepit, captumque ad consulem duxit. Macedonia Romanorum ditioni addita. Aetolo-rum, nova semper bella in Graecia excitantium, principes Romam missi, ibique, ne quid in patria novarent, diu detenti sunt. Tandem

¹ Τὰ δίκαια τῆς ἔξιας ἀπήγουν νὰ προστατεύηται δέξιος κατά πάσης διδικίας καὶ παραδιάσεως. ² Δηλ. Μὴ ευμέῃ, έ,τι συνεῖθη, δηλ. μὴ ἔλθωσιν εἰ 'Ρωμαιοί ίνα συλλάβεωσιν αὐτόν. ³ Τ. ε janitor, δ θυρωρός. ⁴ Δηλ. δ 'Αννίδας. ⁵ Ο Περσέας εἶχεν ἡδη πρὸ πολλοῦ ἑταμασθῆ εἰς τὸν πόλεμον τούτον τὰ σχεδία του ἐπόδωσιν εἰς τοὺς 'Ρωμαιούς Εὐμένης δι βασιλεὺς τῆς Περγάμου. ⁶ Η μάχη, ἣν ἐκέρδισεν ἐν Θεσσαλίᾳ, εἴλκουσεν εἰς τὸ μέρος των τὰς ἀριστέρες πόλεις. Τὸ δὲ στράτευμα τῆς Περσίς ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ ἦτο τὸ πολυαριθμότερον πάντων, ὅσων εἴχει ποτε η Μακεδονία μετά τὸν Ἀλεξανδρον. ⁷ Δηλ. pacem, δηλ. μὲ τὰς αὖτες συμφωνίας. ὃς ἔδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν πάτερν τον νικήθεντα, ἐνῷ αὐτὸς δὲν ἦτον εἰς τοιαύτην κα-tάστασιν. ⁸ Haud aliter ac si victimus esset. ⁹ Τ. ε. quam si victimus esset.

¹⁰ Οἱ ὄπατοι ἐλάμβανον τὰς ἐπαρχίας κατά κληρον. Εἰς περιστάσεις ἐκτάχτους παρημελεῖτο ἡ συγκέντεια αὐτῇ. ¹¹ Εγ πιόνη τῆς Μακεδονίας.